GR138
E65

Vybrané

# báje a pověsti národní

jiných větví slovanských.

Vydal

**Karel Jar. Erben.**

---

Matice lidu roč. III. čís. 1.

(Běžné číslo 13.)

**V PRAZE.**

Nákladem spolku pro vydávání laciných knih českých.

1869.

Tiskem knihtiskárny dra. Ed. Grégra.

# Předmluva.

Není tomu dávno, ještě na počátku tohoto století, pokládány byly prostonárodní báje, pohádky a pověsti vůbec za věc pošetilou, za ničemný výmysl starých bab a chův, aby jimi ukrátily lidem nerozumným dlouhé zimní večery a neb ukonejšily nepokojné děti v sen. Kdo koli se hlásil pod korouhev domnělé vzdělanosti, kterou doba Josefínská vztyčila, pokládal za potřebu nevyhnutelnou i za svatou povinnost, všech takových, jak za to jmíno, jalových plodů hrubé, nevzdělané fantasie z hloubi srdce svého nenáviděti a podlé nejvyšší možnosti jich potlačovati.

Ale když v průběhu času z té samolibé strojené vzdělanosti z nenáhla se vyvinula skutečná, pravá snaha po vědě a po pravdě, počali mužové, kteří se obírali s poznáním svého národa, přemýšleti a vyšetřovati, jsou-li skutečně takové báje a pověsti nahodilý, neúžitečný a nedávný výmysl

*

prostého lidu, a nebo mají-li v sobě jaké starší a hlubší jádro? a konečně který jest jich původ a počátek?

Co se první otázky dotýče, shledalo se, že tytéž báje a pověsti, ač v rouše mnohdy velmi rozličném, nalézají se na místech nejedněch a často na sta mil od sebe vzdálených, ano i u rozličných národů, kteří však buď jednoho jsou plemene, a neb aspoň spolu sousedí nebo sousedili, tak že nelze jest, aby se ta shoda přičítati mohla pouhé náhodě, nébrž že tyto věci mají nějaký společný, ale daleký a prastarý pramen a původ.

Dalším skoumáním, a zvláště když se za tou příčinou bedlivěji přihledlo ke známým bájeslovím jiných národů pohanských, starých i pozdějších, totiž Indův, Řekův, Germanův a Čudův, nabylo se přesvědčení, že ty prostičké naše pohádky a pověsti jsou zbytky prastarých bájí náboženských, jimiž pohanští předkové naši zobrazovali sobě neodolatelné působení vidomé přírody, které vzdávali úctu božskou, její zjevně působící síly, ježto jsou příčinou blahodárných i zhoubných účinků, léta i zimy, dne i noci, života i smrti; a že takto pod chatrnou a v průběhu snad několika tisíc let neustálým přecházením s pokolení na pokolení často velmi zpotvořenou rouškou báje mnohdykrát se ukrývá hluboká pravda přírodní i vážná národní mravouka náboženská.

Bylať báje hlavní formou předhistorického života národa každého, pronikajíc celé ústrojí někdejšího jeho bytí: jeho náboženství, jeho veřejné i domácí zřízení, jeho zaměstnání, zábavy, zpěvy i všecko jeho smýšlení. V mlhovité říši starých bájí ztrácejí se počátkové obecného dějepisu národního. Soudce Krok se svými dcerami a Přemysl oráč, první v domácím dějepisu našem vystupující osoby, zahaleny jsou mlhou starých bájí národních. A však i v pozdějších pověstech historických, jako ku př. o Iljovi Muromci, o Markovi královici, o Zdenkovi Zásmuckém a jeho Blanických rytířích a t. d. ještě také báje se skutečností tak sloučena jest, že nelze s jistotou jednoho od druhého odmísiti. Bájemi pohanskými protkáno i náboženství křesťanské ve spůsobě mnohých legend i obřadů. Tak ku př. svatý Jiří, mládenec dvanáctiletý, jenž zabíjí draka a vysvobozuje pannu královskou od smrti, jest táž osoba staré báje národní, kteráž i ve mnohých našich pohádkách, ač v obleku rozdílném, se vyskytuje: jestiť to slunce jarní, jež po dvanácti měsících výroční pouti své ubíjejíc draka čili běsa zimního, vysvobozuje panenskou přírodu.

Ano prastaré báje pohanské projímají potud ještě, přese všecko působení novověké osvěty, národní život náš ve spůsobě pověr, předsudkův, obyčejův, přísloví a jiných návykův, v kterých jsme se zrodili a vyrostli. Nechtíce a nevědouce jsme všickni bájemi pohanských předků našich

pronikli. Tak ku př. dávajíce někomu „dobré jitro“ neb „dobrý den“ a p., totiž žádajíce slovem, aby se tak stalo, jakož pravíme, ani netušíme, že tento spůsob pochází ještě z pohanství a vysvětluje se bájí, která *slovu* přičítá tvůrčí moc. Když díme v přísloví, že „čert vtrhl na svého Boha,“ chtíce říci, že přišel rovný na rovného, ani zdání nemáme o tom, že jsme vyslovili základní učení náboženské pohanských předků našich o dvou sobě rovných bozích, dobrém a zlém atd.

Přistupujíce k otázce druhé: odkud mají prostonárodní báje a pověsti svůj původ a počátek? jakými skrytými příčinami za časů předhistorických u každého národu nevyhnutelně vznikaly a se rozvíjely, přenášejíce prostotu skutečného života v podivnou říši nemožností? musíme vyznati, že potud ještě se nepodařilo, tuto otázku s jistotou a konečně rozřešiti.

Jest trojí spůsob, kterým mužové učení starého i nového věku hledí vysvětliti původ bájí národních a dopátrati se jich jádra, totiž:

a) *historický*, jejž zastávali staří řečtí Epikurejové a někteří novější francouzští i němečtí učenci, dovozujíce, že bájesloví jest zbožněná historie, t. j. že bohové pohanští byli někdy skutečnými lidmi, žijíce na zemi, a že časem a přimyšlením zázračných příběhů povýšeni jsou na bohy.

b) *symbolický*, jenž pokládá báje za plod bujné obraznosti, která síly v přírodě působící přiodila podobenstvím a je zbožnila. Jestiť to symbolické oživení působící přírody. Náhled tento, k němuž i řečtí Stoikové se přiznávali, za časů novějších zvláště od německých učencův mnoho byl pěstován a nyní v Evropě vůbec za pravý panuje. Původ pak takových bájí symbolických přičítají někteří buď dávným mudrcům, kteří jich užívali při vyučování, nebo básníkům s úmyslem zábavným, a nebo kněžím s úmyslem náboženským; jiní pak mají za to, že báje vyšly z národu vůbec, jenž smělou mlhovitou symbolikou vyobrazoval sobě zbožněné síly přírodní.

c) *filologický* čili jazykový. Původ báje připisuje se tuto pouhému působení řeči ústní a jejím změnám, nechť toho příčinou jest nedokonalost a nebo přílišné bohatství prvotního jazyka. Dle náhledu tohoto není báje nic jiného, nežli mylně pojaté podání, které pošlo z předhistorických osudů jazyka nedorozuměním. Báječné podání zplodilo potom báječnou víru a zázračné příběhy. Výkladu tohoto zástupcové jsou: Němec Heine a Rus Šepkin.

Máme za to, že žádný z těchto výkladů sám o sobě k vysvětlení všech bájí národních kteréhokoli národa nepostačuje, ale že každý jich na svém místě a v jistých okolnostech může býti pravý a platný. V bájesloví však slovanském jen druhý

a v jisté míře i třetí ten spůsob prospěšně posloužiti může, ale první snad dokonce se nehodí. Nemajíce nyní ještě úplné jistoty, odkud národní báje naše vzaly svůj původ, musíme se zatím spokojiti s vědomím, že pocházejí z časů předhistorických, a že podstatou svou vztahují se k náboženství pohanských předků našich, k úctě všepůsobící přírody.

Ostatně netřeba široce dokládati, že není všecko pravou starou bájí národní, co si prostý lid tím jmenem vypravuje a nebo snad i ve sbírkách tištěných za to se vydává; ano že i mezi skutečnými bájemi národními rozdíl jest nemalý podlé toho, neodchyluje-li se báje příliš od prvotní prostoty a průhlednosti své, a nebo byla-li časem v ústech lidu pokažena, s jinými bájemi smíšena, a neb od nerozumných neb i nesvědomitých sběratelů a písálků z úmysla předělána i zpotvořena. V příčině té potřeba jest, aby ten, kdo se s bájeslovím slovanským obírá, duchem kritickým uměl rozeznati pravé od nepravého, podstatné od nepodstatného, věcné od formálního a nahodilého.

Od té doby, co Slované počali sobě těchto svých památek národních všímati, neuplynulo ještě ani plných 40 let, a již shledáno jich i tiskem vydáno množství veliké; a však potud ještě žeň u všech větví kmene slovanského není dokonána, ano u některých sotva se počala. V *Čechách* vy-

dali Jakub Malý a Božena Němcová sbírku jich pod názvem „Báchorky a pověsti“ (v Praze 1855), potom J. K. z Radostova „Národní pohádky“ (v Praze 1856). — Na *Moravě* vyšla „Sbírka pověstí moravských a slezských“ od M. Mikšíčka (v Brně 1843), pak „Pohádky a pověsti“ z okolí Rožnovského, jež sebral B. M. Kulda (v Brně 1854), a pokračování jich od J. St. Menšíka z okolí Jemnického (v Brně 1856); konečně „Pohádky z Moravy“ od Fr. Stránecké (v Praze 1868). — Na *Slovensku:* „Slovenskje pověsti“ od J. Rimavského (v Levoči 1845), a jiná sbírka od A. H. Škultetyho a P. Dobšinského (v Rožnave 1858); konečně také „Slovenské pohádky a pověsti“ od B. Němcové (v Praze 1857). — V *Lužici:* několik pohádek a bájek zároveň s písněmi vydaných od L. Haupta a J. E. Smoléře (v Budyšíně 1841), pak „Sagen und Märchen“ od Ed. Willkomma (v Hannovru 1845) a „Sagenbuch der Lausitz“ od K. Haupta (v Lipsku 1862). — *Polské:* K. W. Wóycického „Klechdy, starożytne podania i powieści ludu Polskiego i Rusi“ (ve Varšavě 1837); „Powieści ludu spisane z podań“ od K. Balińského (ve Varšavě 1842), a „Bajarz Polski“ od A. J. Glińského (ve Vilně 1853). — *Velikoruské* sbírky: I. Sacharova (v Petrohradě) a A. N. Afanasjeva „Narodnyja russkija skazki“ (v Moskvě 1858); I. A. Chudjakova „Velikorusskija skazki“ (v Moskvě 1860). — *Maloruské* skazky některé z Haliče obsaženy jsou ve spise „Věnok“ od Ivana B. Hołovackého (ve

Vídni 1847) a z Jižní Rusi v díle „Zapiski o Južnoj Rusi“ od P. Kuliše (v Petrohradě 1857); po sléze vydal J. Rudčenko „Narodnyja Južnorusskija skazki“ (v Kyjevě 1869). — *Srbské* pod názvem „Narodne Srbske pripovědke“ vydali A. Nikolić (v Bělehradě 1842) a Vuk Štef. Karadžić (ve Vídni 1853). — *Charvatské* z okolí Varaždinského vyšly též pod názvem „Narodne pripovjedke“ od Mat. Kračmanova Valjavce (ve Varaždíně 1858) a *Krajinské* báje o stvoření světa a o Kurentovi v „Nevenu“ (v Lublani 1858). — Z bájí a pověstí všech větví slovanských učinil K. J. Erben jistý výbor pod titulem „Sto prostonárodních pohádek a pověstí slovanských v nářečích původních“ (v Praze 1865), mezi něž pojaty jsou také některé *bulharské*, *kašubské* i *dolnolužické*, ježto před tím nikdež ještě nebyly vytištěny. — Toto však jsou jen sbírky čelnější, pokud nás došly; o pohádkách, pověstech atd., ježto po různu ve mnohých časopisech roztroušeny jsou, tuto nelze jest se šířiti.

Z těchto nadřečených sbírek, vyjmouc toliko sbírky československé, vybrali jsme věci některé, ježto v bájesloví slovanském mají zvláštní důležitost nebo zanímavost, pak některé pověsti o báječných recích slovanských, a konečně také několik povídek mravoučných i žertovných, kteréž tuto čtenářstvu našemu podáváme z největšího dílu v úplném jich přeložení na jazyk náš mateřský, a jen z malé části, pokud se za dobré vidělo, ve

způsobu více méně zkráceném. Pohádek českých, moravských a slovenských, ježto jsou vůbec přístupny, z úmysla jsme pominuli. Nejdůležitější zajisté báje slovanská, ve sbírce této obsažená, jest „o stvoření světa," kteráž sice u nás potud se nenalezla, ale Slovanům jiným, totiž v Krajině, v Srbsku, v Haliči, v Jižní i Veliké Rusi povědoma jest, ano až do Asie k pohanským ještě Burétům se dostala. Důležita jest i také zvláště proto, že do nedávna ještě s jisté sousední strany se pravilo, že Slované k této báji základní o počátcích všeho bytí, k tomuto vrcholu národního důmyslu, ani se nikdy nepovznesli!

Mezi bájemi a pověstmi nepovědomými najde tuto náš čtenář také mnoho, totiž celou třetinu, dobrých starých známých, ač někdy v kroji u nás neobyčejném, a to ze všech zemí slovanských, ješto hlasité vydávají svědectví, že přese všecky hráze, příkopy i jiné překážky politické jsme i zůstaneme dětmi jedné veliké slovanské rodiny. Některé z našich domácích pohádek a pověstí, od prvotní formy své se odchýlivše, nabývají teprvé příbuznými podáními jiných Slovanův určitého smyslu bájeslovného. Tak ku př. vůbec povědomá naše pohádka „o pernikové chaloupce" sama o sobě zatmělá jest, a nesnadno lze se domysliti, jaký smysl se skrývá v báji té; ale když ji srovnáme se skazkou velikoruskou „Špalíček" (č. 16), kdež Ivánka husy letíce berou na křídla svá a donášejí

domů, tuť i hned prosvitne, že *Ivánkem* míní se jaro čili jarní slunce, s nímž husy divoké se navracují z krajin jižních, a že česká lidojedná *baba*, ruská *vědma* a *Jaga-Bura* (č. 37), lužická *Vjera* i slovinská *židovka* (č. 82) jsou jedna a táž bytost bájeslovná, znamenajíce zimu, která všecko stvoření hubí a požírá, a která také tím Ivánkem — jarem béře svůj konec. Vše ostatní jest jen nahodilá úprava, kterou si každá krajina zřizuje dle své chuti.

V Praze, v únoru 1869.

*Vydavatel.*

## 1. Stvoření země.

(Z Krajiny.)

Nebylo ničeho, nežli Bůh, slunce a moře. Slunce pálilo. Bůh se uhřál a koupaje se v moři potopil se. Když opět vyplaval, zůstalo mu za nehtem zrnko písku. Zrnko vypadlo a zůstalo na hladině mořské ležeti; neb na počátku kam co upadlo, tam taky zůstalo ležeti. A to zrnko je naše země a dno mořské její vlast.

## 2. Stvoření světa.

(Dle domnění ruských raskolníkův. *)

Na počátku byla země celá potopena vodou. Bůh chtě stvořiti suchou zemi, poslal do vody ďábla, aby ze dna mořského přinesl hrst země. Bera zemi měl ďábel takto říci: „Beru tebe ve jmenu Boha otce, syna i ducha svatého!“ Ale ďábel potopiv se, nabral do hrsti a ničehož při

*) Raskolníkové, t. j. odštěpenci, jinak také Starověrci řečení, jsou sekta náboženská velmi rozšířená v Rusích, která lpíc urputně na starém, mnohá podání z časů pradávných, ano i pohanských zachovala, a potud ještě svou prostotou a nezkažeností mravů jiné předčí. Mezi novotami časů našich nenávidí hlavně tabáku, jehož užívání pokládají za těžký hřích.

tom neřekl; a když pak přišel na povrch vody, neměl v ruce nic. I poslal ho Bůh podruhé. Ďábel se potopil, nabral a promluvil, jak Bůh nařídil; ale chtěje také sám něco z té země míti, vstrčil kousíček do huby a ostatek dal Bohu. Bůh rozhodil tu zemi po vodě, řka: „Rozmnož se země a rosti!“ I vyrostly z ní tři díly světa; ale i ten kousíček v hubě ďáblově začal růsti, tváře mu se roztáhly a jakkoli se namáhal, nikterak nemohl ho vyplivnouti, až mu Bůh pomohl. Na to ďábel ten kousek po veškeré zemi vyprsknul, a z toho se udělaly bažiny, pouště a místa neúrodná.

## 3. Bůh a čert.

(Z Malé Rusi.)

Jednou ničehož nebylo, jen nahoře nebe a pod ním voda. Tehdy plaval Bůh po vodě i spatřil veliký kus tvrdé pěny, na které seděl čert. „Kdo jsi?“ tázal se Bůh. „Nepovím,“ řekl čert, „leč vezmeš-li mě do svého člunku. Bůh mu to slíbil a onen řekl: „Jsem čert!“ I jeli spolu, oba mlčíce, až potom čert promluvil: „Dobré bylo by, kdyby byla pevná země.“ — „Budiž,“ řekl Bůh; „potop se na dno mořské a přines nahoru hrst písku, udělám z něho pevnou zemi; ale když ten písek bráti budeš, řekni: Beru tě ve jmenu božím!“ Čert ihned se potopil a nabral na dně mořském do obou hrstí písku, řka: „Beru tě ve jmenu mém!“ A když přišel zase nahoru, neměl v hrstech nic. Bůh věda co se stalo, těšil jej a poslal ještě jednou dolů na dno mořské. Čert se potopil a sahaje dole po písku, řekl: „Beru tě ve jmenu jeho!“ Přijda pak na vrch, neměl nic více písku, než co mu bylo za nehty zalezlo. Bůh vzal ten písek, nasypal po vrchu vody, a udělala se pevná země,

ale jen tak malá jako lože. Když nastala noc, Bůh i čert lehli si spolu na zemi, aby si odpočinuli. Jakmile Bůh usnul, strčil jím čert k východu, chtěje jej do vody svrhnouti, aby se utopil; ale k východu udělala se daleko, daleko pevná země. Potom jím čert strčil k západu, a pak i na jiné strany: a kam koli jím strčil, v tu stranu pokaždé země daleko se rozšířila.

Jakmile Bůh stvořil zemi, vstoupil na nebesa; ale čert nechtěl bez něho zůstati i letěl v patách za ním. Tu slyšel, kterak andělé Bohu zpívají chválu, i mrzelo ho, že nikoho nemá, kdoby se též radoval z jeho příchodu. I přistoupil k Bohu a pošeptal jemu: „Co mám dělati, abych měl také takovou družinu při sobě?“ Bůh odpověděl: „Umej si ruce i obličej a stříkej tou vodou za sebe.“ Čert tak učinil i udělalo se takové množství čertů, že andělům v nebi již ani místo nestačilo. Vida to Bůh, poručil svatému Eliáši, aby hřměl a blýskal. Eliáš byl tomu rád, bouřil, blýskal a deštil po 40 dní a nocí, a tím mnohým deštěm spadali čerti s nebe dolů na zem. Když pak žádného již na nebi nebylo, tehdy počali také andělé dolů padati. Tu poručil Bůh Eliášovi, aby přestal; a kde který ďábel, padaje, v tom okamžení byl, tam také zůstal. Z té příčiny také ještě v noci jiskry po nebi lítají, nyní teprvé k zemi dopadujíce.

## 4. Boj archanděla s ďáblem.

(Ze Srbska.)

Když ďáblové odpadli od Boha a utekli na zemi, tehdy vzali s sebou i slunce a ďábelský král nabodnul je potom na kopí a nosil na rameně. Když pak země žalovala Bohu, že celá sluncem uhoří, poslal Bůh svatého archanděla, aby

slunce ďáblovi hleděl odejmouti. Svatý archanděl sstoupil na zemi a přidružil se ku králi ďábelskému; ale ten porozuměl tomu, co chce, i měl se před ním dobře na pozoru. Chodíce takto spolu po zemi, přišli k moři a chtěli se koupati; a ďábel zarazil kopí se sluncem do země. Když se chvilku koupali, řekl archanděl: „Pohřizujme se, abychom viděli, kdo může hloub.“ A ďábel mu odpověděl: „Tehdy se pohřiž.“ I pohřížil se archanděl a přinesl v zubech nahoru mořského písku. Nyní měl se pohřížiti ďábel, ale bál se, aby mu zatím archanděl neodnesl slunce. Tehdy naplil na zemi, a z té sliny udělala se straka, i měla mu slunce hlídati, dokud bude pohřížen a dokud také v zubech nepřinese písku mořského. Když se ďábel pohřížil, udělal archanděl nad mořem rukou kříž a na moři udělal se led na devět loket ztloušti; potom uchopil slunce a utíkal s ním k Bohu, a straka začala křičeti. Když ďábel uslyšel stračí hlas, už věděl, co se stalo, a co mohl nejrychleji vrátil se nahoru. Přijda nahoru, vidí, že je moře potaženo ledem a že nemůže ven! I vrátil se bez prodlení zase na dno mořské, vzal kámen a led jím protloukl, a pak se honem pustil za archandělem. Ten utíká a onen za ním! A právě když archanděl jednou nohou kročil na nebe k Bohu, tu ďábel ho dostihl a nehtama jemu ze spodu druhé nohy vyštípnul veliký kus masa. A přijda tak archanděl raněný se sluncem před Boha, dal se do pláče: „Co si počnu, pane Bože, tak zohaven?“ A Bůh mu řekl: „Mlč, neboj se; nařídím, aby všickni lidé tak měli na spodu nohy jako malý důlek.“ I nařídil tak Bůh, a u všech lidí udělal se na spodu obojí nohy jako malý důlek. A tak zůstalo až po dnešní den.

## 5. Stvoření člověka.

(Z Krajiny.)

Na počátku nebylo ničeho než Boha samého a Bůh spal a snil. A ten jeho sen trval po věky věků. I bylo souzeno, aby se probudil. Protrhnuv se ze spaní začal se ohlížeti, a kam koli pohledl, udělala se hvězda. I podivil se tomu Bůh, vstal a šel se podívat, co stvořil očima. Šel pořád, ale nikde neviděl kraje ani konce. Konečně přišel také k naší zemi a byl už velmi unaven: pot se mu s čela hrnul. A jedna kapka toho potu padla také na zem, oživila se a hle, to byl první člověk! Pochází z Boha, ale nebyl stvořen, aby žil v rozkoši; z potu se narodil a již na počátku mu bylo souzeno, aby se trápil a potil.

## 6. Stvoření člověka.

(Dle ústního vypravování raskolníků z okolí Pleskovského.)

Bůh udělal tělo člověčí z hlíny a položil je na zemi. Potom šel, aby přinesl duši, a postavil k němu psa, aby zatím hlídal. I přišel čert a vida tak krásné tělo, chtěl je zkaziti; ale pes nedal, dorážel na čerta a kousal ho v hubená lýtka. Tu udělal čert náramnou zimu, a pes, jenž posud byl holý a bez chlupů, ztuhnul a nemohl se hnouti. Potom čert přistoupil k tělu a poprskal je několikrát, a toto jest příčinou všelikých nemocí, soužení, hříchů a nedostatků. Bůh pak se vrátil, vložil duši do těla, i ačkoli viděl, co se stalo, nechal těla bez proměny, předvídaje, že i ta soužení a ty nedostatky člověku jsou potřebné. Ale psu dal kožich, aby budoucně, kdyby se mu co podobného přihodilo, lépe mohl hlídati.

## 7. Potopa světa.

(Ze Slovinska.)

Na počátku světa byl zlatý, šťastný věk: země vydávala všeho hojnost bez všelikého přičinění lidského, chléb vyrůstal na stromech a klasy pšeničné byly na půl sáhu dlouhé. Lidé tehdáž byli dobří, ale potom znenáhla se pohoršili a staly se zlými. Tehdy rozhněval se Bůh na svět a umínil sobě jej zkaziti. I počalo silně pršeti a pršelo bez ustání, až celá země vysoko byla pokryta vodou. Lidé všickni zahynuli, a jen čtyři zůstali na živě. O třech není povědomo, kterak se zachovali; ale o čtvrtém toto se vypravuje:

Na jedné vysoké hoře byl vinný kmen, a dosahoval vrcholem až do nebe. Toho kmenu se ten člověk chytil a začal po něm lézti nahoru. Bůh Kurent vida to, byl rád, že člověk hledá pomoci na stromě jemu posvěceném i smiloval se nad ubohým. Brzy potom začala voda zas odtékati a země osýchati. I musil ten člověk slíbiti Kurentovi, ochranci svému, že bude vždy potom milovati dvé jemu svatých bylin a plodů jich rád požívati. Ty byliny byly: vinný kmen a pohanka. Ten člověk vzal v jednu ruku kmen a v druhou stéblo pohanky a šel po širokém světě hledat sobě sídla. I usadil se na březích Jaderského moře. Z vinného kmenu, kterýž nesl v ruce, usekl prut a vstrčil jej vší mocí do země, až se celá otřásla. A tu také zasil pohanku. Potomci jeho rozšířili se po Krajině; a proto Krajinci po dnešní den větším dílem se živí pohankou. Ti čtyři lidé, kteří se v povodni zachovali, rozešli se potom v čtyry strany světa, a zemi opět zlidnili.

## 8. O božím kohoutu.

(Z Krajiny.)

Země byla pustá, nikdež nic nebylo než kamení. I bylo toho Bohu líto a protož poslal svého kohouta, aby ji zúrodnil. Kohout posadil se na jednu jeskyni a snesl vejce podivné moci a platnosti. Vejce se prorazilo a vyplynulo z něho sedm řek. Řeky zavlažily celou tu krajinu a v krátkém čase zazelenala se celá, všude bylo plno kvítí i ovoce, bez všeliké práce lidské rodila se na poli pšenice a na stromoví netoliko jablka a fíky, nébrž i chléb nejbělejší a nejsladší. A v tom ráji živi byli lidé bez všeliké starosti, pracujíce, ne proto, žeby toho bylo třeba, nébrž aby jim ušel čas a pro své vyražení. Okolo toho ráje byly hory vysoké, aniž bylo se lidem báti jakého násilí anebo vzteklé bouře. Ano nedosti na tom. Aby lidé, jsouce jinak svoji a svobodni, v nevědomosti své nevzali žádné škody, třepetal se vysoko na nebi boží kohout a každého dne jim kokrhal, kdy mají vstáti, kdy jísti a kdy co dělati. Lidé byli šťastni, a jen ten boží kohout je mrzel pro své neustálé kokrhání. I počali lidé reptati a Boha prositi, aby je toho nepokojného zvířete zbavil: „však i bez něho bychom uhodli,“ pravili, „kdy máme jísti, pracovati a vstávati.“ Bůh je vyslyšel a kohout uletěl s nebe a jen ještě jednou jim zakokrhal: „Líto mi vás, chraňte se jezera!“ Lidé byli tomu velmi rádi a nikdo jim už nepřekážel. Jedli, pracovali i vstávali pořádně, jak už byli zvyklí a jak je tomu naučil kohout. Ale znenáhla začali někteří mysliti, že se nesluší, aby lidé tak otrocky poslouchali kohutího kokrhání, i začali živi býti každý po svém, nižádného pořádku nezachovávajíce. Z toho povstaly nemoci i všeliké jiné nesnáze.

Toužebně ohlíželi se lidé zase po nebi, ale b darmo, božího kohouta nikdy více nespatřili. I chtěli aspoň na jeho poslední slova dbáti; nikdo nemohl se dohádati jich smyslu. Mají se j obávati jezera, napomenul jich kohout, proč? vž není žádného jezera v té dolině, teče tu poko těch sedm řek, ježto vyplývají z vejce. A pro hádali lidé, že to nebezpečné jezero je tam něk za horami a posílali každý den člověka na vrcl zdali by co nespatřil. Ale odnikud nebylo žádné nebezpečí, člověk darmo chodil a lidé se opět u kojili. Zpupnost víc a více se rozmáhala; z p ničných klasů dělaly sobě baby pometla a muž jimi pod sebe stlali; i nechtělo se jim už ani lé na strom, aby si nabrali chleba, nébrž podpalov stromy, aby upadly a oni je bez práce mo obrati. Když se nasytili, lehli sobě podlé ře zlořečili a páchali všeliké nešlechetnosti. Jed vyvalil oči na vodu, zakýval hlavou a zablept „He, bratři! podivná věc: rád bych věděl, p je té vody právě tolik, proč jí není více ani méně Druhý odpověděl: „I to byly jen vrtochy koh tovy! hanba dost, že ho vždy ještě posloucha a dáváme hlídat jezera, kterého ani nebylo nebude. Kdyby bylo po mém, hlídač by tam ví krát nešel. A co se týče řeky, myslím, žeby b lépe, aby bylo vody víc.“ Soused jemu sice k p nímu přisvědčil, ale myslil, že je vody dost, až na zbyt. Nějaký břicháč dodal, že mají zaji oba dva pravdu, a žeby bylo nejmoudřejší, aby vejce roztloukli a jen tolik vody každému na z pustili, co jí potřeba; a toho jezerního hlídače skutečně už nepotřebují. Sotva se to rozhlás nastal po dolině pokřik a všecko se hrnulo k to vejci, aby je roztloukli, a všickni jen toho lítov že hlídač už odešel, a zejtra že ta hlídka m

přestati. Lid se postavil okolo vejce, ten břicháč vzal kámen a uhodil o ně. Vejce se roztlouklo, jako když hrom udeří, a tolik vody vyvalilo se z něho, že skoro celé lidské pokolení zahynulo. Ráj naplnil se vodou a na tom místě nebylo než veliké jezero. Voda rostla výše a výše, až i dosáhla nejvyšších vrcholů hor, tam kde stál ten hlídač.

## 9. O Kurentovi.

(Z Krajiny.)

Potopou zahynuli všickni lidé, až na toho jednoho hlídače, a ten byl Krajinec. Ten utíkal výš a výš, až voda i tuto poslední horu potopila. Jedle i duby zmizely pod vodou a jediný vinný trs ještě vynikal z potopy. Ve smrtelném strachu chytil se člověk toho trsu; ale trs byl tenký a slabý, kterak ho měl uchrániti? I spatřil to Kurent, jenž užíval trsu za hůl, když chodil po šírém světě, a bylo mu mílo, že člověk jaksi u něho hledá pomoci. Pravda, že byl Kurent sice velmi šalebný, ale byl také dobré povahy a rád pomáhal každému z nebezpečí. Slyše Krajince naříkati, narovnal trs a natáhl ho tak, že až nad oblaka dosahoval. Plných devět let trvala povodeň a po celý ten čas visel Krajinec na trsu, živě se jeho hrozny a tak se zachoval. Když pak voda opadla a země zas oschla, slezl dolů a děkoval Kurentovi, že ho vysvobodil. Ale Kurentovi nebylo to po vůli: „Trs tě vysvobodil," povídá, „a trsu poděkuj, i udělej smlouvu s ním za sebe i za své potomky pod přísahou, že jej budete věčně slaviti a jeho víno milovati nad všeliké jiné jídlo a pití." A Krajinec rád se zapřisáhl, a po tu dobu prý potomci jeho drží slovo, milujíce víno nade

vše a radostně zpomínajíce na Kurenta, starého dobrodějce.

## 10. Kurent a člověk.

(Z Krajinska.)

Kurent a člověk nepohodli se spolu o to, kdo má vládnouti na zemi. Nechtěl toho dopustiti ani Kurent člověku ani člověk Kurentovi. Člověk ten prý byl velmi silný a postavy obrovské. „Pojď,“ řekl Kurent, „ať vidíme, kdo je silnější, a mám-li já čili ty na zemi panovati. Tu hle jest široké moře: kdo je lépe přeskočí, bude míti zemi, i všecko, co je tam za mořem, a to je zajisté stokráte lepší než tato poušť.“ Člověk k tomu přivolil. Kurent pozdvihl si halenu a skočil přes moře, jen že si na druhé straně trochu nohu omočil. I začal se tu člověku posmívati; ale člověk ani si toho nevšímal, a nepozvednuv ani haleny beze všeho namáhání kročil přes moře jako přes nějaký potůček, ani nohy sobě neomočiv. „Já vyhrál,“ řekl člověk Kurentovi, „hle, moje noha je suchá a tvoje mokrá.“ — „Poprvé jsi mě přemohl,“ odpověděl Kurent, „tobě náležejí roviny, moře i co je za mořem; ale to není ještě všecko, je také ještě něco pod námi a nad námi. Pojď, ať podruhé vidíme, kdo je silnější.“ Kurent stoupil na jeskyni a dupnul o ni nohou, až se to rozléhalo, jako když hrom udeří. Jeskyně pukla a bylo viděti jámu, kde se hadové rodí. I dupnul nyní také člověk a země se zatřásla, i prorazil všecko až ke dnu, tam kde širokou řekou teče ryzí zlato, a hadové propadli a v té zlaté řece se utopili. „I to je tvé,“ řekl Kurent, „ale za caře tebe neuznám, dokud *mne ještě po* třetí nepřemůžeš.“ Tam hle je hora *velmi vysoká*, dosahuje nad oblaky až do nebe-

ského stolu, kde sedí kohout a hlídá boží krmě. Nuže, vezmi střelu a spusť a já také spustím: kdo výše dostřelí, je silnější a tomu náleží země i všecko, co je pod ní a nad ní." Kurent spustil a střela mu se za osm dní navrátila; potom také spustil člověk a střela letěla devět dní, a když desátého dne padla, byl na ní nabodnutý nebeský kohout, co hlídal boží krmě. „Jsi cařem," řekl lstivý Kurent, „klaním se tobě, jako se na poddaného sluší." Ale člověk byl dobrý, i pobratřil se s Kurentem a šel, aby svého cařství užil.

Kurenta pak mrzelo, že ho člověk zahanbil, a nemoha jemu odolati silou, umínil sobě užiti chytrosti. „Velmi silný jsi, člověče!" řekl sobě sám, „ale tuším, že jsi také tak hloupý; půjdu a přinesu ti něco darem, co jsem si sám vymyslil." Po té stlačil vinný kmen a vyprýštilo se z něho čisté červené víno. „Tu máš ten dar! ale kde jsi?" I našel člověka na zemi na druhé straně za mořem, an sobě pochutnává na sladké kaši. „Co, pane, děláš?" otázal se ho Kurent. „Jak vidíš: udělal jsem si kaši z běloučké pšenice a z ovoce červeného, a tu ji jím a piju vodu." — „Ubohý pane! panuješ světem a piješ vodu: dej sem číši, uctím tě jiným, lepším nápojem, který jsem ti já, tvůj ponížený sluha, připravil." Člověk se dal ošiditi, vzal číši s červeným vínem a vypil. „Děkuji ti, pobratřenče! tys dobrý, ale po tom tvém nápoji mnoho není!" Kurent se zamračil a odešel, přemýšleje neustále, jakby člověka mohl ošiditi. I stlačil opět vinný kmen a opět vyprýštilo se z něho červené víno; ale Kurent přimísil nyní do něho čemeřici, bylinu, která roste, když měsíc svítí, aby víly a věštice měly co jíst. I vyhledal podruhé člověka a nalezl jej na dně zemském, kde ryzí zlato širokou řekou teče. „Co,

pane, děláš?“ — „Tkám si zlatou košili, i upachtil jsem se při tom a mám velikou žízeň; ale není tu vody a na svět je daleko, sedm růčků cesty.“ — „I mohu ti posloužiti,“ řekl Kurent, „tu hle máš číši vína, zlaté slunce lepšího nespatří.“ Člověk se dal přemluviti, vzal číši a vypil. „Děkuji ti, Kurente! tys dobrý, a ten tvůj nápoj je také dobrý.“ Kurent jemu chtěl ještě jednou naliti, ale člověk nechtěl; bylť od přirození ještě střídmý a rozumný. Kurent se zamračil a odešel, zdali by něco lepšího nevymyslil. I stlačil po třetí vinný kmen a víno se prýštilo silněji, leč ani teď nezůstalo neporušené a bez hříchu. Zlomyslný Kurent vzal střelu a otevřel si žílu i napustil do vína své černé krve. Potom šel zase člověka hledat a nalezl jej na vysoké hoře za božím stolem, an jí pečeni, kteráž nebyla jemu, nébrž Bohu pečena. „Co, pane, děláš?“ tázal se Kurent s podivením a s radostí, vida, že se člověk těžce prohřešil. — „Tu sedím a jím pečeni, ale mám na spěch, bojím se Boha, aby nepřišel a mne neshodil.“ — „Nic se neboj,“ řekl mu Kurent, „a jak ti boží pečeně chutná?“ — „Je dobrá, ale krutá, že ji sotva polykám.“ — „I mohu ti posloužiti,“ řekl Kurent, „tu hle máš víno, není takového ani na zemi, ani na nebi, než jen u mne.“ — Po třetí dal se člověk ošiditi, a to zlé. „Děkuju ti, Kurente!“ řekl, „tys dobrý, ale ten tvůj nápoj je tebe lepší; dej a natoč ještě, jako na věrného sluhu náleží.“ Kurent natočil a člověku se zakalilo oko, ano i paměť mu se zakalila, tak že už ani na Boha nemyslil a zůstal za stolem. Brzy potom Bůh se navrátil a vida člověka, jenž mu snědl pečeni a nyní mu za stolem dříme, rozhněval se a shodil jej silnou rukou s hory dolů, kdež celý potlučený od poly mrtev ležel po mnoho

let. Když se opět uzdravil, neměl už žádné síly, a nemohl ani přes moře, ani na dno zemské, ani na horu ke stolu nebeskému. Tou měrou Kurent dosáhl vlády nad světem i nad člověkem, a lidé jsou od té doby slabí a malí.

## 11. Stolistá růže.

(Z Krajinska.)

Člověk měl půtku s Kurentem o zemi. Když se spolu nemohli o své právo smluviti, popadli se a potýkali se spolu na zemi plných sedm let, a nemohl ani Kurent člověka, ani člověk Kurenta přemoci. Tehdáž také rozkopali a rozryli zemi, že se takovou stala, jako je posud; kde prvé bývaly samé prostranné roviny, vydupali patou propasti a nahrnuli hor a vrchů. Když pak tou půtkou byli unaveni, padli oba dva jako mrtvi na zem a leželi takto sta let; tu přišel na zemi silný Dobřín a svázal člověka i Kurenta a začal panovati nad světem. Tu se ti dva probudili a vidouce se svázané konopnými provazy, podivili se, kdo na ně ty pavučiny vložil. I vstali a roztrhli provazy co pravé pavučiny, popadli Dobřína a svázali zlatými okovy a dali jej ohnivému drakovi, aby dračici zaplítal vlasy a umýval jí bílé ruce. Tehdy řekl Kurent člověku: „Hle, unavili jsme se půtkou a usnuli jsme, i přišel na nás ničema a začal panovati nad světem. Dali jsme jej sice ohnivému draku; ale budeme-li se i dále ještě hašteřiti, přijde na nás jiný, silnější nad Dobřína a přemůže mne i tebe, i budeme trpěti jako nyní pošetilý Dobřín. Nuže vyznejme si pravdu: tys hrdina, a tuším, já také, hory a propasti nám toho dosvědčují, any se nám rozpukaly pod patama. Tehdy slyš a věz: mám zahradu a v té zahradě osudnou

bylinu, stolistou růži. Kořeny svými prodrala se až do zemského dna, kdežto jimi váže strašlivé zvíře, živý oheň. Darmo se zvíře spíná a těch kořenů, okovů svých, hledí zbaviti; ale běda nám, kdybys tu růži stolistou vytrhl ze země: zvíře, živý oheň, prodralo by se z vězení a spálilo by zemi a všecko, co je na ní, ano i moře by se vysušilo a nezůstalo by nic po něm než ohromná propast. Takový máš u té růže kořen. Ale ani na vrch její nesahej. Mohl bys ho sice snadno utrhnouti, neníť ani pevný ani vysoký, ale má v sobě divné síly: blesk a hromy, a ty by rozbily tebe i zemi, i všecko, co je pod ní a nad ní, a jen ta stolistá růže by ostala; a prošlo by na sta božích let, než by okolo ní zase nová země narostla a zase živočichové se rozplodili. Takový máš u té růže vrch. Ale je na ní také listí nevídané; mnohý den sedal jsem pod ním a poslouchal jeho milých řečí a písní tak líbezných, že jich ani zpěvná víla nikdy nevypustila z úst. Toto však listí není nebezpečné; můžeš ho natrhati a druhého dne vyroste jiné lepší. Ale posud jsem se ho nedotknul, nébrž pozoroval jsem v noci, jak padalo a zase vznikalo, a snadno jsem tomu porozuměl, jak chodí na nebi hvězdy a měsíc: všecko to vzniká i zapadá tak, jako listí na růži stolisté. Nuže pojď, ať osudná ta bylina rozhodne a smíříme se. První list bude tvůj, druhý můj a třetí ničí, a tak dál, až je všecky otrháme; a kdo utrhne poslední list, budiž panovníkem na zemi. Nemá však panovati na věky, neb hrdinovi bylo by to nečestné, nébrž jen na jednu boží hodinu, totiž na sto zemských let; a když ta hodina mine, ať potom panuje zase ten, komu se po prvé toho štěstí nedostalo, nechť to jsem já anebo ty, a budeme se takto střídati přátelsky bez soudu a bez ne-

bezpečného sporu. Ovšem je těžký počátek, a protož aby jeden do druhého neměl žádného podezření a všecko aby se dálo z dobré vůle a bez obmyslnosti, ať rozhodne stolistá růže, při které není klamu.“ I svolil k tomu člověk, hrdina hrdinovi dověřoval. Po té šli do zahrady, aby růže stolistá mezi nimi rozhodla. Člověk utrhl list, Kurent utrhl list a třetí list nikomu nenáležel. „Já tvůj, ty můj, každý svůj; já tvůj, ty můj, každý svůj,“ tak oba dva hrdinové říkali, trhajíce osudné listy. Ale růži stolisté nebylo po vůli, aby na zemi panoval jen jeden; i zbyly konečně tři listy, jeden člověkovi, druhý Kurentovi a třetí ničí, a ten jeden na růži zůstal. Tu viděl Kurent i člověk, že nikomu ještě není souzeno, ani aby vládl, ani aby se pokořil; i rozešli se spolu v žalosti a bloudili po šírém světě, boje se jeden druhého, ano i v noci usnouti se báli. A když minula boží hodina, sto zemských let, tu se ti dva hrdinové opět sešli. I šli zase k růži stolisté, aby rozhodla, a ta nyní ustanovila tak, aby se Kurent pokořil i aby panoval člověk, jenž utrhl poslední list. Tehdy poklonil se jemu Kurent. Ale člověk neuměl panovati, nébrž lehl si na rovinu, chtě sobě odpočinouti a usnul. I ležel takto celou boží hodinu, sto zemských let, a zvířata přicházela i posmívala se jemu, a v uchu jeho líhly se mu lišky a v hustých vlasech hnízdili loupežní jestřábové. Bylť ten člověk velmi zpozdilý, ale při tom velmi silný; dlouhý byl jako pole, jehož není konce viděti, a hmotný jako lesnatá hora. Když pak minula boží hodina, přišel k ospalci Kurent a nemile ho ze sna vytrhl. Člověk viděl, že panování své prospal a že nyní, jak umluveno, musí jednu boží hodinu, sto zemských let, sloužiti. I začal panovati Kurent, ale neusnul, nébrž užíval vlády své, až pak

i vlády dokonce se zmocnil. Pozval totiž člověka na oběd a přisluhoval i lichotil jemu, až i v krátce tento na své poddanství zapomněl. I zpozoroval to Kurent a natočil jemu číši vína, právě ze své vlastní vinice. I dal se zpozdilec ošiditi a vypil, ale bylo mu kyselé a nadával: „Špatný nápoj u špatného hospodáře!“ Kurent se proto nic nerozhněval, nébrž natočil jemu jinou číši, starého červeného vína: „Pí a nehaň, co je božího!“ Tu se po druhé člověk ošidil a vypil, i nebylo mu kyselé, nébrž řekl: „Výborný nápoj u výborného hospodáře!“ I natočil mu Kurent ještě číši třetí, vína výborného, co ho dal první vinný keř, nejprvé sazený, v prvním podzimku prvního stvořeného roku. Tu se po třetí člověk ošidil, a to na věky. Vypiv víno, objal Kurenta i zvolal: „Aj, jaký to dobrý nápoj u dobrého hospodáře! tohoto vína mi nalévej a budu ti poddán s tělem i s duší, netoliko jednu boží hodinu, nébrž na věky věkův.“ I zradoval se Kurent a pobízel člověka na sladké víno, a člověk pil a neustále se zaklínal, že mu netřeba svobody, dokud je vína u Kurenta. A Kurent se jemu smál, vida, jak člověk vínem pozbyl síly, a že se již nikdo s ním nemůže o vládu zemskou potýkati.

## 12. O Kurentovi.

(Z Krajinska.)

Chodě po světě Kurent, nalezl člověka, sluhu svého, a byl rád, že si bude moci porozprávěti. Ale člověk byl těžké mysli a nevesel; vida Kurenta, počal naříkati: „Zle mi se vede od té doby, co jsem se ti pokořil. Slyš a považ: Měl jsem tři bílé hrady. První měl kamenné stěny a střechu ocelovou. Tu mi se vdávala sestra a já jí vystrojil

svatbu. Byli jsme veseli a utratili jsme ten první hrad. Ale toho mi líto nebylo. Nalezl jsem věrného pobratřence a ubytoval jsem se s ním ve druhém bílém hradě; ten byl ocelový a měl střechu stříbrnou. I byli jsme tu spolu živi vesele a v lásce po sedm let, až mi pobratřenec umřel a já ho s velikou žalostí pěkně pochoval. A tak jsme utratili druhý bílý hrad; ale ani toho mi líto není. Zbýval mi ještě třetí hrad, byl stříbrný a měl střechu zlatou. Usadil jsem se v něm a nalezl jsem si milenku. Hezká byla, ale lstivá a hanebně mě opálila. Nutila mě do vína, já se opil a daroval jsem jí svůj poslední bílý hrad. Když měla, co chtěla, znechutil jsem se jí a vyhnala mě z hradu, řkouc, že nechce milovati žebráka. I lítoval jsem toho, ale co na plat? Jsem nyní nuzákem a tebe proklínám, že jsi mě svedl k pití vína.“ — Kurent, slyše ty nářky, byl milostiv, objal člověka a řekl: „Vidím, že ti není souzeno, abys byl bohat a v bílých dvorech se procházel; ale proto mne neproklínej, však já také nic nemám krom této haleny — a tu jsem ukradl, a kromě dobrého přítele, pobratřence Svatovíta. Nuže pojď, dovedu tě k němu, aby ti něco dal. Máť tam tři věci, bez kterých nemůžeš býti, proto že jsi veliký ochlasta. První věc je stará halena: hodíš-li ji na řeku nebo na moře a lehneš-li si na ni, ponese tě jako loď; až se zas opiješ, mohl bys bez té haleny snadno se někde utopiti. Druhá věc, kterou tam můj pobratřenec má, je ještě lepší a tobě potřebnější, totiž pravá ruka. Kdo by ji dostal, uměl by všecko lépe dělati, než kdo koliv jiný, a lidé by mu za práci dobře zaplatili; tři dni by mohl dělati a čtyry píti, a tak až do své smrti. Svatovít té umělé ruky nepotřebuje, i poprosím ho, aby ti ji dal. Ale ani ta umělá ruka

ti nepomůže, proto že jsi člověk, jemuž souzeno, aby naříkal. Ale Svatovít pobratřenec má ještě jinou, třetí věc, není jí rovné na zemi ani na nebi; té však nikomu nechce dáti, jesti to zázračný kůň Luskošlap. Na tomto koni projíždí se starý Svatovít po jasném nebi sedmkráte semo tamo, dokud se nezapotí a veškerých starostí nepozbude na sto let. Svatovít nedá sice nikomu jinému na koni jeti, ale ošidíme jej. Ubožák hlídá svět a nevyspí se; i zazpíváme mu pěkné písně, on usne, a pak budeme hleděti, jak bychom toho koně dostali.“ Takto mluvil Kurent a dovedl člověka s sebou k pobratřenci svému Svatovítovi. Svatovít je rád viděl, a vida, že člověk toho potřebuje, starou halenu a umělou ruku jemu daroval. Po té jemu počali zpívati; a když usnul, přiběhly hospodyně nebeského domu, věštice a víly, aby se podívaly, co je hospodáři, že jim ještě dnes nepřišel a že nevědí, co mají dělati. Spatřivše Kurenta věštice dlouhonohé, rozhněvaly se a chtěly ho zahubiti, ale víly zlatovlasé toho nedopustily, neb se jim ten silný hrdina zalíbil. Ale když pak uzřely víly člověka, také se rozhněvaly a chtěly ho ustříleti; ale toho zase nedopustily věštice, proto že se jim opět člověk zalíbil. Potom se obě strany pěkně smluvily a hospodyně vedly Kurenta i člověka do širokých dvorů nebeských, kde místo svící svítí nebeské hvězdy a místo silnice je bílá dráha. V těch dvorech stály tři náramné stoly: na prvním ležela veliká hromada krup, které věštice rukama svýma hrnou z povětří na zem; na druhém leželo množství fialek a zeleného býlí, kterým víly posypávají nebe i zemi, aby se nebe modralo a země zelenala; a na třetím stole byly výborné pokrmy a nápoje, připravené všem vítaným hostům. Za ten stůl hospodyně ne-

beské Kurenta i člověka posadily a dobře jich uctily. Potom šly do konírny, kde stál ten zázračný kůň Luskošlap, maje za nápoj nejlepší víno, a za obrok cukr a pšenici. Proto byl také velmi silen: když zařehtal, nebem se to rozléhalo, když zadupal, nebe se třáslo, a když běžel po bílé dráze, hustým prachem potáhlo se nebe. Kurent i člověk na toho koně si sedli a jeli na něm sedmkráte semo tamo po jasném nebi, až se člověk zapotil a na všecky své lidské starosti zapomněl. Po té dovedli koně zase do konírny a vzali od hospodyní nebeských odpuštění. Když se vrátili do stanu Svatovítova, on ještě spal a měl nepokojný sen, že mu totiž hosté odvedli koně. Na to se probudil a byl rád, vida tu Kurenta i člověka, neb myslil, že u něho byli neustále. Potom se bratrsky rozloučili, a člověk od té doby byl vesele živ: tři dni sloužil a čtyry pil, a když se opil, darovaná halena ho chránila. A potom už nikdy neproklínal Kurenta.

## 13. Pán Bůh dědoušek.

(Z Bulhar.)

1.

Na počátku člověk, orati neuměje, oral jen od jednoho konce pole, a přijda na druhý konec, pokaždé přenášel zase pluh tam, odkud počal orati. Šel tudy pán Bůh ve způsobě stařečka a naučil ho, jak orati má, aby totiž přijda na druhý konec, odtud zase oral nazpátek. Potom pán Bůh viděl ženu, ana tkajíc jen s jedné strany házela člunek a na druhém konci pokaždé nit překousla a počala znova. I ukázal jí, aby házela zase nazpátek, niti nepřekusujíc. Druhého dne jda pán Bůh zase mimo toho oráče, tázal se ho,

kdo ho naučil orati? „Pán Bůh dědoušek" řekl oráč, a Bůh jemu dobrořečil: „Den budeš orati a celý rok budeš míti co jísti." Potom tázal se té ženy, kdo ji naučil tkáti? Odpověděla, že sama sebou se naučila. I řekl Bůh: „Celý rok budeš tkáti a plátno pak pod paždí odneseš."

2.

Dokud ještě lidé byli dobří, mohl prý člověk rozkazovati netoliko věcem živým, ale i neživým. Když si totiž ku př. nasekal dříví, mohl je jen proutkem švihnouti a šlo samo, kam bylo třeba. Jedna žena také tak si hnala dříví domů; ale nechtíc podlé jíti pěšky, sedla si na ně, a dříví zůstalo státi a již ani s místa se nehnulo. I odvázala si pás a vzala je na záda. Tu se jí zjevil pán Bůh a řekl: „Proto že se's jemu chtěla dáti nositi, budeš je nyní nositi sama."

3.

Jednou také pán Bůh ve spůsobě stařečka po světě chodě, přišel k jednomu, jenž dobytek pásl, leže pod hruškou a maje podlé sebe prázdnou tykvici. I prosil ho, aby mu v ní přinesl vody; pastucha však ukázal jemu nohou ke studánce, řka: „Máš-li žízeň, jdi a napí se." A pán Bůh ho za to potrestal tím, že se mu všecek dobytek rozutíkal, každý kus jinam, a pastucha mnoho za ním se naběhal, vyznávaje, že se prohřešil na pánu Bohu. Potom přišel pán Bůh k ovčákovi a také se ho tázal, má-li vody? Ovčák odpověděl, že by pro ni došel, kdyby se mu jen ovce zatím nerozběhly. I nabídl se pán Bůh, že jich bude hlídati. Když ovčák odešel, vzal pán Bůh hůl ovčáckou a zarazil ji do země, pověsil na ni ovčákův plášť a ovce ve stínu se stišily. V tom si přišel

[vl]k pro svou určenou potravu, kterou si každý [d]en brával od ovčáků. Pán Bůh dal jemu hubené [j]ehně, a vlk nejsa spokojen, uchvátil jiné, které [s]ám chtěl. I vzal pán Bůh ovčáckou troubu a vlka udeřil po kříži, a od té doby prý vlk má silný krk a slabý kříž. Ale vlk utíkal přece s uchváceným jehnětem. Tedy pán Bůh vzal dva kameny a za vlkem jimi hodil, i udělali se z nich dva psi, běželi za vlkem a jehně mu odňali. Zatím ovčák přinesl vodu, a vida ovce tiše ve stínu státi a dva psy okolo nich běhati, tázal se stařečka, kterak bude ovce na pastvu honiti, když se tu stišily a stuhly? I řekl jemu pán Bůh, aby vzal svou měděnou troubu a jim zatroubil, že mu půjdou po tom větříčku, co z trouby vane. Od té doby ovčáci troubíce honí na pastvu ovce své.

## 14. Bulharské pohostinství.

(Z Bulhar.)

Jednou, když pán Bůh stvořil svět, chtěl potom taky vidět, jak jsou v něm lidé živi. I slezl s nebe dolů na Starou planinu, učinil se člověkem v podobě starce s dlouhými bílými vousy a v bílém obleku, vzal do ruky hůl a šel světem do Bulharské země. I chodil dlouho, celičký den, pustými horami, a na večer přišel do nějaké vesnice na nocleh. Tu vešel do prvního stavení, sedl si na práh, nemluvil nic, ale přemýšlel o něčem. Nikoho doma nebylo, jen hospodyně; ta dělala svou práci a jeho neviděla. Ale tu přišel její muž z pole domů od pluhu, a vida stařečka, zaradoval se velmi a řekl: „Dědoušku! tys velmi stár a jsi velmi unaven od cesty! pojď dál do stavení, odpočiň sobě, a jsi-li chudý, pohostíme tě vším, co nám pán Bůh nadělil, jen si poruč.“ Stařeček pohleděl naň vese-

lýma očima, vešel do stavení a posadil se. Brzy potom sedlák i žena jeho vstali a vystrojili hostinu, jak nejpěkněji mohli a co nejlepšího měli, a postavili na stůl. Hospodář i hospodyně jedli, ale stařeček ničehož nechtěl požít; toliko voněl k tomu domácímu jídlu, mlčel a díval se, jak se ti dva radují, a radoval se taky. I nutili ho, prosili ho: „Dědoušku, proč pak nejíš? zůstaneš hladov; vem si a pochutnej si, alespoň okus, jak ti libo: co máme, všecko je tu před tebou!“ Ale stařeček na to jen tolik: „Jezte vy jen sami, jezte! já o něčem přemýšlím.“ Když se najedli, vstali. Hospodyně vyšla ven, aby si dítě nakrmila; plakalo. Tehdy řekl stařeček jejímu muži: „Víš-li, hospodáři, jak bys mne mohl pohostit, jest-li že chceš? jáť ledačeho nemohu jíst, ale chce mi se pečeného lidského masa. Zabí mi svého maličkého synáčka, pěkně jej omej a polož celého na pekáč a dej ho péci: ale chraň se, aby tebe neviděla tvá žena, sic by plakala.“ Hospodář mu odpověděl: „A to-li jen, dědečku, chceš? i proč jsi mi toho dávno neřekl, abys mi hladov neseděl ve stavení hostem? zdali jsem ti nepravil, že všecko je tvé, co nám pán Bůh nadělil? Věru já staré lidi, jako ty jsi, mám velmi rád, a srdce mi praví, žes dobrý, hodný člověk; a hned uvidíš, jen maličko počkej, až ti ustrojím, čeho žádáš.“

Potom vyšel sedlák ven, žena jeho byla zatím odešla po své práci a dítěte nechala, aby si hrálo samo na měsíčku, dokud neusne, nic nevědouc, co a jak se mělo dít. A její muž dítě vzal a rychle zabil; pak je celičké dal na pekáč a v peci zavřel, aby ho matka nespatřila, než se upeče; potom šel zase ke stařečkovi, sedl si podlé něho a vesele s ním hovořil. Když si tak nějaký čas spolu porozprávěli, stařeček nenadále se zamlčel

i začal čuchat a řekl hospodáři: „Nu jdi pak, a podívej se po pečínce; pěkně mi voní, snad se už upekla!“ Sedlák vstal a šel, i otevřel pec, chtě se podívat a pečínku vyndat. Ale co tu vidí! podivil se a divem celý strnul: celá pec i celé stavení zářilo se světlostí toho dítěte; a pekáč i to dítě proměnilo se v zlato a svítilo se jako slunce. Dítě sedělo na pekáči již co veliké pacholátko, krásné, zdravé i veselé; na hlavě mělo korunu z perel a z drahého kamení, po boku na páse mu visel meč, v ruce drželo list písma zlatého, v levé pak mělo pšeničný snopek plničký klasů: a to všecko třpytilo se jak oheň, proto že bylo všecko zlato. Sedlák se vrátil, aby stařečkovi pověděl, jaký div se tu stal a co má dělat; ale stařečka už tam nebylo; stál před domem a řekl jim: „Buďte zdrávi! a jako potud, tak i dále živi buďte pěkně a v pokoji! Pro vaše dobré srdce budete mít hojnou úrodu na poli i v dobytku, a požehnání i pokoj dá Hospodin dětem vašim i vnoučatům vašim; a vás vezme k sobě i pohostí vás u věčném příbytku svém.“ Po té jim stařeček s očí zmizel — šel někam jinam na nocleh.

## 15. Sněhurka.

(Z Veliké Rusi.)

Byl jeden sedlák, jmenem Ivan, a žena jeho, jmenem Marie; byli už staří a neměli žádných dětí, i rmoutili se proto velmi. Jednou v zimě, když mladého sněhu napadlo po kolena, děti venku lepily z něho bábu a Ivan s Marií dívali se mlčky na ně oknem. Tu se Ivan usmál a povídá: „Pojď, ženo, slepíme si spolu taky bábu.“ — „A což?“ řekla stará vesele, „pojďme, můžeme si k starosti taky zadováděť. Ale nač bábu lepit? slepíme si

raději ze sněhu děťátko, když nám pán Bůh nedal živého.“ — „Co pravda, to pravda,“ řekl Ivan, vzal čapku a šel se starou na ohradu. A skutečně začali ze sněhu lepit děťátko; udělali tílko, ručičky, nožičky a přidělali nahoře hroudu jako hlavičku. — „Pomáhej pán Bůh!“ řekl kdosi, jda mimo. — „Děkujem pěkně!“ odpověděl Ivan. „Boží pomoc ke všemu dobrá,“ doložila žena. — „Což pak to děláte?“ — „Inu, jak vidíš!“ řekl Ivan. „Sněhurku,“ doložila stará i zasmála se. — Potom přidělali nosíček a bradičku, udělali dva důlky pro oči a sotva že Ivan taky ještě hubičku vyznamenal, začalo děťátko dýchat, otevřelo pěkné modré očičky, kroutilo hlavičkou jako živé a zatřepalo ručičkama i nožičkama ve sněhu, zrovna jako děťátko v plénkách. „Ach, Ivane, Ivane!“ volala žena plna radosti, „pán Bůh nám dal děťátko!“ i začala Sněhurku objímat. A se Sněhurky sloupil se sníh jako skořápka s vajíčka, a už byla skutečně živým děvčátkem. „Ach má drahá Sněhurečko!“ volala stará i běžela s ní do světnice. A Sněhurka rostla, ne po dnech, ale po hodinách, a co den byla větší. Sedlák i selka měli z ní radost převelikou; děvčata ze vsi přicházely k nim, strojily ji, rozmlouvaly s ní, zpívaly jí písně, hrály s ní všeliké hry, i naučily jí všemu, jak co samy dělaly. I vyrostla Sněhurka za tu zimu tak jako třináctileté děvče, a byla velmi čiperná, všemu rozuměla, o všem hovořila; a byla běloučká jako sníh, očka měla jako nezabudky a rusavé vlásky až po pás; jen žádného ruměnce neměla v tváři, jakoby v ní ani živé krve nebylo. Ale i bez toho byla tak krásná a při tom tak dobrá a ke všem přívětivá, až srdce nad ní plesalo. „Hleď, Ivane!“ říkávala stará muži svému, „přece nám pán Bůh daroval k starosti radost! můj srdečný zármutek přece pominul!“—

A Ivan jí říkal: „Buď pán Bůh pochválen! netrvá na světě věčně radost a zármutek taky bez konce není.“ Minula zima. Sluněčko na nebi začalo hřát, na lukách zazelenala se tráva a v povětří šveholil skřivánek. Už i děvčátka sebraly se pode vsí v chorovod a začaly zpívat: „Vesno krásná! na čem jsi přišla? na čem jsi přijela?“ — „Na rozsošce, na brance!“ — A Sněhurka začala být nějak smutna. — „Co ti je, dítě mé?“ říkala stará, „jsi-li churava? zdali tě někdo uhranul?“ A Sněhurka na to: „Nic mi není, matičko! jsem zdráva.“ — Roztál poslední sníh, sady i luka oděly se květem, slavík i všeliké ptactvo začalo zpívat a všecko na božím světě se rozveselilo. A Sněhurka byla ještě smutnější, vyhýbala se družkám a pořád se před sluncem ukrývala do stínu. Jen když pršelo a za soumraku bývala veselejší, a když jednou přišla bouřka a napadlo krup, měla z toho takovou radost, jakoby to byly perle. Ale když pak opět vysvítilo slunce a kroupy rozhřálo, plakala Sněhurka pro ně tak, jako by sama taky se chtěla slzami rozplynout. — Minulo jaro, přišel svatého Jana den. Děvčata ze vsi sbíraly se do háje na veselí a stavily se taky pro Sněhurku. „Pusť, pusť taky s námi Sněhurku!“ prosily. Stará bála se ji pustit, a Sněhurce samé jaksi se nechtělo s nimi jít; ale odepřít jim toho nemohly. „Jen mi děvčátka dejte na Sněhurku pozor,“ domlouvala stará, „však víte, že ji chovám jak oko v hlavě.“ — „Dáme, dáme!“ křičely děvčata vesele, vzaly Sněhurku za ruku a běžely s ní do háje. Tam vily sobě věnečky, vázaly z kvítí kytky i zpívaly své smutnoveselé písně. A Sněhurka byla s nimi pořád. A když zapadlo slunce, složily děvčata z trávy a z drobného roští hranici, zapálily ji a postavily se všecky řadou jedna za druhou,

majíc každá na hlavě věneček, a Sněhurku postavily nejzáze. „Dívej se,“ řekly, „jak my poběhnem, a běž taky za námi, po zadu nezůstávej!“ Po té začaly zpívat kupadelní píseň a skákaly jedna po druhé přes oheň. V tom něco v zadu za nimi zašumělo a žalostně zavzdechlo: „Ach!“ Uleknuty hleděly jedna na druhou a zpozorovaly, že Sněhurky mezi nimi není. „Snad se nám schovala,“ řekly a rozběhly se jí hledat; volaly, houkaly — ale nikterak jí nemohly najít. „Snad utekla domů,“ řekly potom a běžely do vsi — ale Sněhurky ani ve vsi nebylo. Hledaly jí druhý, třetí den, prohledaly celý háj — ale po Sněhurce nikdež ani památky! Kam se poděla? snad že ji odvleklo dravé zvíře aneb odnesl loupežný pták? . . . Nikoli; ale když Sněhurka běžela za družkami a skočila přes oheň: tu nenadále vznesla se vzhůru lehkou parou, svinula se v tenounký obláček i zaletěla do výsosti podnebeské.

## 16. Špalíček.

(Z Veliké Rusi.)

Byl jeden dědeček a jedna babička a neměli žádných dětí. „Jdi dědečku do lesa,“ řekla babička, „vysekej tam špalíček a udělej kolíbku: já budu ten špalíček kolíbat, zdali nebude z něho děťátko?“ Dědeček tak udělal a babička kolíbala špalíček a při tom zpívala:

Hajej, dadej, špalíčku!
uvařím ti kašičku,
dobrou ječnou, rosnou,
ovesnou i prosnou.

Babička se podívala a hle, špalíček už měl nohy; i zaradovala se a začala znova zpívat a zpívala dotud, až se z toho špalíčku udělalo děťátko.

Dědeček i babička byli rádi, že jim dal pán Bůh k starosti radost a nevěděli, co s tím svým děťátkem dělat. Synáček rostl, i začal už rybičky lovit a pomáhat otci. I řekl mu: „Tatíčku! udělej mi stříbrný člunek a zlaté veslíčko.“ Otec udělal a synáček začal ryby lovit, a jak se najedl, lovil celý den. Matka mu vždycky přinášela oběd aneb večeři a volala:

„Ivánku, synečku!
stříbrný čluněčku,
zlaté veslíčko,
pojeď ke mně, mé srdéčko!

Jakmile synáček uslyšel matčin hlas, přijel ku břehu, vzal jídlo, dal matce ryby a pak zase jel. Na dlouze, na krátce stalo se, že nějaká věďma z vedlejší vesnice, s Ivánkovými rodiči známá, začala babičce toho synáčka závidět a umínila si, že ho zahubí. I ustrojila oběd anebo večeři, šla potom k řece a začala taky tak volat, jako Ivánkova matka ho volala. Ale hlas její byl hrubý, a jeho matky hlásek tenounký; když pak Ivánek ji uslyšel, řekl: „Nevolá mne to matička, ale věďma!“ Věďma se rozzlobila, šla ke kováři a dala si taky takový hlásek udělat, jako Ivánkova matka měla; potom šla zase k řece a začala ho volat. Ivánek myslil, že to jeho matička, připlul ku břehu a věďma ho popadla i nesla si domů; a on nic neviděl, kam ho nese, proto že byla tma. Když si věďma Ivánka domů přinesla, řekla své dcerušce Helence: „Má dceruško! vem toho chlapečka, umej ho, pak vytop pec a dej do ní; a když bude upečen, rozkrájej ho a postav na stůl, a já zatím půjdu a pozvu svých kmotřiček; až přijdeme, budeme se dobře mít. Ivánek to všecko slyšel. Věďma šla a dceruška udělala, jak matka poručila; potom vzala lopatu, co chléb sázejí, a řekla: „Ivánku, lehni si

na lopatu, já tě pohoupám!" Ivánek si lehl na příč; Helenka chtěla ho vstrčit do peci, ale vidouc, že si lehl nedobře, řekla: „Sedni si na dýl." A on řekl: „Ukaž mi to; nevím, jak si mám lehnout." Helenka hloupá lehla si na lopatu a Ivánek šoupl ji do peci. I upekla se tam. Potom ji Ivánek vyndal i udělal tak, jak nařídila matka, aby udělala s ním; a sám šel za ohradu a vylezl na javor a tam se posadil. Věďma sebravši své kmotřičky přišla a začaly pít a se veselit a tím masem zakusovat. Nemyslila, žeby to bylo Helenčino, ale myslila, že dceruška její připravila jídlo a že si šla s družkami pohrat. Když se toho masíčka pěkně najedly, vyprovodila věďma své kmotřičky a potom šla na ta místa, kde javor stál, co na něm seděl Ivánek; i začala se houpat a při tom si zpívala: „Pohoupám se, poválím se, když jsem se najedla Ivánkova masa!" A on jí řekl: „A trošku Helenčina!" Jak ho spatřila, hned se domyslila, co je; běžela domů, vzala sekeru a začala javor sekat, ale sekera se přelomila. I běžela ke kováři, a dala si udělat dva vozy seker. Kovář je udělal a ona je sem přivezla, i začala javor sekat; seká, seká, a všecky sekery se lámou, proto že javor byl silný; ale začal se už na kořeně viklat, div že neupadl. Ivánek se ohlíží a hle, tu letí stádo husí, i začal jich prosit:

Husy, husičky, labutě!
vemte mě na své perutě;
doneste mě k otci, k matce,
dostanete jíst a pít,
budete se dobře mít.

A ty husy řekly: „Nechť tě druhé vezmou!" Letí druhé a on též jich prosí; ty zase řekly, aby ho vzaly třetí. I třetí letí, a ty řekly, aby ho vzal houser, co letí nejzáz. Letí ten houser. Ivánek

počal ho prosit, a houser ho vzal a odtud odnesl. Javor upadl a věďma ze zlosti, že Ivánka nemohla dostat, začala se trhat, sebou házet, plakat, až i pošla. A houser donesl Ivánka do té vsi, kde byli jeho rodiče, a posadil se s ním na střechu. Ivánek poslouchal komínem, co ve stavení dělají. Ivánkovy rodiče právě tehdáž obědvali a plakali pro něj, a on řekl: „Neplačte, tatíčku a matičko! já jsem tu.“ Když uslyšeli jeho hlas, vyběhli na dvůr, vzali jej dolů se střechy a byli velmi rádi, že zase našli svého synáčka. On pak jim všecko pověděl, co a jak bylo. A tomu houseru dávali potom pěkně jíst a pít, a byli šťastně a vesele živi. Na krátce, na dlouze potom rodiče Ivánkovy zemřely; ale on je posud ještě živ, žvýká chléb a rybičky loví a dobré lidi krmí; a ten houser s ním. Onehdy měl Ivánek svatbu a já o té svatbě skákal, med a víno jsem pil, v ústech nebylo nic, ale po bradě teklo.

## 17. Pohanka.

(Z Veliké Rusi.)

Za modrými vodami, za příkrými horami byli živi caŕ a caŕice. K starosti dal jim pán Bůh pro potěšení děťátko jediňátko, krásnou dcerušku. I nevěděli, jak jí mají říkat, aby toho jmena nebylo ani mezi bojary, ani mezi knížaty, ani kupci. Konečně zůstali na tom, aby vyslali posla a koho ten posel potká, aby se ho zeptal, jak se jmenuje a čí jest? a které jmeno ten pocestný řekne, takové že tomu děťátku dají. Posel šel a posadil se na rozcestí. I seděl tu den, dva dni, a třetího dne k večeru šla tudy na potkání stará babička do Kyjeva pánu Bohu se pomodlit. „Pozdrav pán Bůh, stará babičko!“ řekl jí posel; „pověz mi pouhou

pravdu, jak ti říkají a čí jsi?“ — „Milostivý pane můj bojaříne!“ odpověděla babička, „když jsem se z vůle boží narodila, nazvali mne Krupničkou; ale jak se můj tatíček jmenoval, zapomněla jsem v osiřelosti své.“ Posel nechtěl tomu z počátku věřit; ale když stará pevně stála na svém, pomyslil sobě: „Snad je to přece pravda.“ I propustil stařenu, aby šla svou cestou, a na propuštěnou ji bohatě obdaroval. A když se potom zase vrátil a caři to vypravil, řekl car: „Budiž tak, jak se přihodilo.“ I nazvali to děťátko Krupničkou. A ta carská dceruška Krupnička rostla i prospívala ve všelikém umění i v moudrosti. A když dospěla, myslil car už na to, za koho by ji vdal. Tu nenadále zlatá horda pohanská vpadla nepřátelsky do jeho carstva, porazila vojsko carovo, zabila caře i se všemi jeho knížaty a bojary, a celé vojsko jeho pobila; děti pak a staré lidi odvedla s sebou do zajetí. A toho carství jako by ani nebývalo. I dostala se dcera carská Krupnička zlému Tatařínu za kořist. A ten Tatařín velikými sliby ji přemlouval ke své víře pohanské; a když pravoslavné víry své odříci se nechtěla, podal ji v těžkou otrockou práci, i mučil ji tak plná tři léta. Právě toho času šla ta stará babička zase z Kyjeva cestou skrze zlatou hordu, a vidouc Krupničku v těžkém otroctví, slítovala se nad ní a proměnila ji v pohančí zrnéčko i schovala do kapsy. Potom šla ta babička daleko na svatou Rus. I promluvila k ní Krupnička: „Prokázala jsi mi službu nemalou, vysvobodila's mne z těžkého otroctví; i posluž mi ještě naposled: až přijdeš na svatou Rus, na široká pole úrodná, pochovej mne do země.“ A babička tak udělala. Když pak to pohančí zrnéčko na svaté Rusi vloženo bylo do země, začalo pučit i vyrostla z něho po-

hanka o sedmdesáti sedmi zrnkách. I zaváli větrové se všech čtyr stran a roznesli těch sedmdesát sedm zrnek na sedmdesát sedm polí. Od toho času na svaté Rusi rozplodila se pohanka. Tak nám staří povídali, aby mladí o tom znali.

## 18. Původ slavíka a kukačky.

(Z Jižní Rusi.)

Jedna panna zalíbila se hadovi a sama taky si jej oblíbila. A jeho zámek byl ze samého čistého skla, celý z křišťálu. Ale ten zámek stál někde pod zemí, jako v nějaké mohyle. A její stará matka se velmi proto na ni rozzlobila. — A kterak by se nerozzlobila? A ta dcera tím hadem obtěžkala, a když přišel čas, narodili se jí blíženci: chlapeček a holčička, oba krásní, jako z vosku. A ona také byla tak krásná jako kvítek. Jak mile jí dal pán Bůh dítky, řekla: „Když se mi narodily co lidé, tehdy jich u lidí taky pokřtíme. Vsedla do zlatého kočáru, položila dítky na klín a jela do vsi k popovi. Ani kočár ještě do pole nepřijel a už se toho dověděla matka její. Stará ihned zbouřila celou ves, vzala kosu a šla do pole. Dcera vidouc před sebou patrnou smrt, i promluvila ke svým dítkám: „Leťte, mé dítky, do světa v podobě ptáčkův: ty synáčku buď slavíčkem a ty dceruško žežulkou!“ Tu z kočáru vyletěl slavíček pravým a žežulka levým okénkem. A kočár i koně a všecko zmizelo. I ta paní zmizela, a jen na tom místě vyrostla hluchá kopřiva.

## 19. Sojka klíčnice.

(Z Jižní Rusi.)

Bývalo jednou, že všecka zvěř i všecko ptactvo mluvilo lidským jazykem. Tehdáž měla vrána klíče ode dveří; ale že nějak rozhněvala pána Boha, tedy má nyní ode dveří klíče sojka. Protož lítá sojka přede všemi ptáky otvírat dveří a pak se zase vracuje.

## 20. Otvírací bylina.

(Z Charvatska.)

Byl jednou nějaký pastýř, který měl syna a byl velmi chudý. Ten syn zamiloval se do dívky, která byla krásná i pracovitá, ale taky velmi chudá. Proto si jí nemohl vzít, ačkoli ho velmi ráda měla. Když tak jednou pásl dobytek u nějakého lesíka, přemítaje na mysli, co dělat, aby svou milou si mohl vzít, nenadále slyší cvrlikání mladých ptačat. I jde do lesa a našel v jednom stromě ve hnízdě mladé: byla to mladá datlata. I hned si vzpomněl, že datel zná nějakou bylinu, kterou se všecko na světě může otevřít a že se ta bylina může dostat, když někdo najde jeho mladé a díru zatluče klínem a položí dole šátek. I udělal tak. Když pak stará přišla a viděla, že její mláďata jsou zatlučeny, odletěla a po nějakém čase vrátila se zas s nějakou bylinou v zobáku, a jak tu bylinu k tomu klínu donesla, klín odskočil a bylina spadla na šátek. Mládenec vida to, běžel pro tu bylinu, a jak ji v ruce držel, spatřil jeskyni a na té jeskyni železná vrata. I hodil tu trávu na vrata a vrata se strašným praskotem se otevřely; a v té jeskyni spatřil nějakého starce, jenž mu řekl: „Tu *hle naber si peněz*, co koli chceš; ale dej pozor,

abys té byliny vnitř nezapomněl, sic po druhé nebudeš moci pro peníze přijít.“ On vida tu hromadu dukátů a neznaje drahého kamení i jiných drahých věcí, které tu byly, skočil radostí a nabral si plnou torbu dukátů a bylinu tam radostí zapomněl. A když vyšel ven, chtěl tam zas ještě pro peníze, ale jak se ohledl, nebylo už po jeskyni ani památky. Ale měl i bez toho peněz dost, a když přišel domů, vypravoval otci, co se mu přihodilo, a otec řekl: „Nyní, synu můj, můžeš si Maru vzít!“

## 21. Rozmluva dobytka.

(Z Kašub.)

Staří lidé vypravují sobě, že u velikou noc hovada spolu rozmlouvají, co se s nimi v roce stane a co se s nimi děje. Jeden hospodář byl zvědavý a vylezl si na stáj, aby poslechl, co si budou hovada jeho povídat. V noci řekl jeden vůl druhému: „Za týden povezeme našeho pána do hrobu.“ Jak hospodář to slyšel, velmi se ulekl a hned slezl se stáje, šel do světnice a pověděl to své ženě. Ale žena nechtěla mu toho věřit a řekla: „Což by naše koně tebe nemohly do hrobu vézt? a kdyby ani toho nebylo, zajisté by sousedé tobě tu poslední službu svými koňmi prokázali.“ Třetího dne potom hospodář se roznemohl a na druhý den umřel. A nyní se skutečně stalo tak, jak voly před tím pověděly. Neb té noci, když muž skonal, ukradli mu koně zloději, a nejlepších sousedův koně se rozstonaly, a jiní nechtěli svých koní k mrtvole dát. A tak musili ty dva voly, co spolu rozmlouvaly, zapřáhnout a nebožtíka do hrobu dovezt.

## 22. Zvířecí řeč.

(Z Bulhar.)

Jeden ovčák v lese pásl ovce. Tu slyší nějaký sykot; jde tam a vidí plamen, a v něm syčí had. I prosil had ovčáka, aby ho vysvobodil. Ovčák mu podal svou hůl a had po ní vylezl ven, i navinul se ovčákovi okolo krku. „Běda mi!“ naříkal ovčák, „tak-li mi se chceš odsloužiti, že jsem tě vysvobodil?“ — „Nic se neboj,“ odpověděl had, „a dones mě k otci mému, hadímu caři.“ Ovčák nevida jiné pomoci, šel a přišel k nějakým vratům, které byly ze samých hadů spleteny. Had ovčákovi na krku zapiskl, a vrata hadí hned se rozpletly a propustily ovčáka. „Počkej,“ řekl mu had, „něco ti povím: až přijdeš k otci mému, bude ti dávati, co budeš chtíti, stříbro i zlato; ale ty nic jiného nežádej, než abys mohl rozuměti řeči všech zvířat.“ Když hadí car je spatřil, tázal se syna svého, kde tak dlouho byl? a ten mu vypravoval, jak a co bylo, a kterak ovčák ho zachránil. „Řekni synku!“ pravil hadí cář k ovčákovi, „co ti mám za to dáti, že's mi dítě vysvobodil?“ — „Nechci nic, než abys mi dal takovou řeč, abych mohl vyrozuměti všem zvířatům.“ — Hadí car mu domlouval, aby žádal jiného něco, to že je nebezpečná věc; ale když ovčák přece na svém stál, plivnul mu hadí car, a ten zase jemu, třikráte v ústa, a potom řekl: „Nyní máš, co jsi chtěl, jdi s Bohem! ale ať toho nikomu nevyjevíš, sic musíš umříti.“ — Ovčák se vrátil zase ke stádu a lehl si, aby si odpočinul. Tu přiletěly dvě vrány, sedly podlé na strom a hovořily svou řečí: „Kdyby ten ovčák věděl, že tam, kde to černé jehně leží, je v zemi veliký poklad zakopán, vyzvedl by jej.“ Ovčák šel a pověděl to svému pánu, a poklad vy-

zvedli. „Cos našel, je tvé,“ řekl jemu pán, „daroval ti to pán Bůh. Jdi, vystav si dům, ožeň se a buď dobře živ.“ — Za krátký čas ovčák zmohl se tak, že byl nejbohatším v celém okolí. Jednou na koledu dal vystrojiti pastýřům svým na poli hostinu a sám tu noc místo nich hlídal dobytek. V noci přišli vlci a vyjíce pravili: „Můžem-li si zadáviti nějaké dobytče?“ A psi štěkajíce odpověděli: „Pojďte a najíme se masa i my.“ Ale mezi psy byl také jeden starý, který měl jen ještě dva zuby; ten odpověděl vlkům: „Věru, dokud mám ty dva zuby, nedám, abyste mému pánu škodu dělali!“ Ráno poručil hospodář pastýřům, aby všecky psy pobili a jen toho starého nechali, a sluhové, ač neradi, musili tak učiniti. Potom jel hospodář se svou ženou domů. Hospodářův kůň zaklusal a řekl klisně, na které seděla hospodyně: „Pojď brzy! co se tak loudáš?“ A klisna mu odpověděla: „Snadno ti pobízeti, když neseš jen jednoho; ale já musím tři nésti: hospodyni s dítětem a své hříbě!“ Hospodář to slyše, zasmál se hlasitě a ohledl se; a žena jeho to vidouc, pobídla klisnu i dotírala na hospodáře, aby jí pověděl, proč se zasmál? „I jen tak,“ vymlouval se hospodář, „na něco jsem si vzpomněl.“ Žena však mu nedala pokoje, neustále ho moříc, aby jí pověděl, proč se zasmál; a čím se více vymlouval, tím více stála na svém, až jí naposledy řekl, kdyby jí to pověděl, že by hned musil umříti. Ona však na to nedbajíc řekla: „Buď mi to pověz, a nebo si umři!“ Když potom přijeli domů, poručil jí hospodář, aby mu vykopala hrob. I vykopala, a on si lehl do něho, řka ženě: „Pojď sem, povím ti to, ale pak hned umru.“ Potom se ještě jednou podíval okolo sebe a viděl, že ten starý pes přišel od dobytka; i řekl ovčák ženě, aby mu dala kus chleba.

Ale pes na chléb ani nepohledl i plakal. A kohout vida chléb, přiběhl a počal jej klovati. „Bodejž si hladem pošel!“ řekl jemu pes, „což nevidíš, že náš hospodář umře?“ — „Ať umře, když je blázen!“ odpověděl kohout; „já mám sto žen, a když najdu zrnko, svolám je všecky, a pak to zrnko slupnu sám. A jest-li že se která rozhněvá, klovnu ji několikrát a druhé též, a tak hned potom ocásky schlípí: a on není s to, aby jednu skrotil!“ — Hospodář to slyše, hned vyskočil z hrobu, popadl hůl a ženě jich dobře naložil na hřbet. A potom už nikdy se neptala, proč se smál.

## 23. Podivný vlas.

(Ze Srbska.)

Byl jeden člověk velmi chudý a měl mnoho dětí, tak že jich ani vyživiti nemohl; i několikráte byl na tom, že je některý den zabije, aby nemusil na to hleděti, kterak mu hladem umírají, ale pokaždé mu žena bránila. Jednou v noci zdálo se mu, že nějaké dítě k němu přišlo a řeklo: „Člověče! vidím, že chceš ubohé děti své zabiti a duši svou zahubiti, a vím také, že máš bídu; ale zejtra ráno najdeš pod svou poduškou zrcadlo, červené korále a vyšívaný šátek. Ty tři věci tajně vezmi a neukazuj nikomu, a pak jdi tam a tam do lesa, i najdeš v něm řeku a podlé té řeky jdi pořád nahoru, až přijdeš k jejímu pramenu, a tam nalezneš pannu jasnou jako slunce, vlasy jí splývají po ramenou; ale měj se na pozoru, aby se o tebe zlý had neovinul: ani slova k ní nemluv, neb jak mile promluvíš, očaruje tě a změní tě v rybu a nebo v jiného něco a pak tě sní; a když ti řekne, abys jí na hlavě povískal, učiň tak, a přebíraje vlasy její, hleď abys našel vlas jeden čer-

vený jako krev, ten vytrhni a utíkej zpátky; a když to panna zpozoruje a začne za tebou běžeti, hoď jí nejprvé vyšívaný šátek, potom korále a naposledy zrcadlo; tím ona se zdrží. A ten vlas potom prodej některému bohatému člověku, ale hleď, aby tebe neošidil, neboť ten vlas má cenu nesmírnou; a tou měrou zbohatneš a děti své uživíš.“ Když se ten chudý člověk probudil, našel to všecko pod poduškou, tak jak mu dítě ve snu řeklo; i šel tehdy do toho lesa a našed řeku kráčel podlé ní pořád, až přišel ku pramenu. Ohlednuv se po té panně, spatřil ji nad jezerem, ana do jehly navlíká sluneční paprsky a vyšívá na plátně, majíc je natažené v rámci, a to plátno bylo z junáckých vlasův utkáno. Jakmile ji spatřil, poklonil se jí, a ona vstala i zeptala se ho: „Odkud jsi, neznámý junáku?“ Ale on ani necekl! I otázala se ho opět: „Kdo jsi? a co chceš?“ a mnoho jiného, ale on mlčel jako kámen a jen rukama ukazoval, jako by byl němý a hledal pomoci. I řekla mu, aby se jí posadil na kraj šatu, a sotva že si sedl, položila mu hlavu na klín, aby jí povískal. I začal jí vlasy po hlavě přebírati, jako by vískal, a sotva že našel ten červený vlas, tehdy jej od jiných vlasů oddělil a vytrhnul, po té vyskočil s jejího šatu a začal co mohl utíkati nazpět. Ona to zpozorovala a v patách za ním úprkem. A on ohlednuv se a vida, že ho dostihne, hodil na cestu vyšívaný šátek, jak mu bylo řečeno; a ona vidouc šátek, zdvihla jej a počala bedlivě prohlížeti, tomu vyšívání se divíc, a on zatím hodný kus cesty uběhl. Potom panna vstrčila šátek za ňádra a opět za ním. On pak vida, že ho brzy dohoní, hodil na cestu červené korále, a tím ona se opět zdržela je prohlížejíc a jim se divíc, co zatím ten ubohý člověk opět hodný kus cesty uběhl; tu se panna rozhněvala

a šátek i korále zahodila, a za ním. Když pak viděl, že ho zase dohoní, hodil zrcadlo na cestu. A panna když přišla na zrcadlo, kterého ještě nikdy neviděla, zdvihla je a sebe samu v něm vidouc, nevěděla, že ona to, nébrž myslila, že to nějaká jiná; i zahleděla se na ni nápodobně do zrcadla, a ten člověk zatím uběhl daleko, tak že ho potom už dohoniti nemohla. A když viděla, že ho už dostihnouti nemůže, vrátila se, a ten člověk se dostal domů zdráv a vesel. Doma pak ukázal ženě ten vlas i pověděl jí všecko, co mu se přihodilo, a žena počala si z něho tropiti smích; ale on nedbaje na ni, nesl ten vlas do jednoho města na prodej. Tu se okolo něho shrnulo mnoho lidí všelikých i kupců: jeden podával dukát, jiný dva, a tak pořád víc a víc, až přišlo na sto dukátův. V tom se o tom vlasu dověděl také car i povolal toho člověka před sebe a řekl mu, že mu za něj dá tisíc dukátů, a on mu jej prodal. A nač ten vlas? Car jej rozštípnul po délce s hůry až dolů a nalezl v něm mnoho důležitých věcí zapsaných, co se vše přihodilo za starých časů od počátku světa. Tak ten člověk zbohatnul a byl se svou ženou a s dětmi potom šťastně živ. A to dítě, co se mu ve snu zjevilo, byl anděl poslaný od pána Boha, jenž tomu chtěl, aby tomu ubohému člověku byla pomoc, i aby přišly na jevo tajnosti, o kterých potud nikdo nevěděl.

## 24. Cařovic kozlíček.

(Z Malé Rusi.)

Byl jeden car a cařová, měli syna Ivánka a dceru Helenku. Car s cařovou zemřeli, a děti siroty šly do ciziny po širém světě. Přišly k rybníku, okolo něho páslo se stádo krav. „Chce mi

se pít," řekl Ivánek. — „Nepí, bratříčku! sic budeš telátkem," řekla Helenka. Ivánek poslechl a šli dál. Přišli k řece, okolo tam chodilo stádo koní. „Ach, sestřičko! kterak se mi chce pít!" — „Nepí, bratříčku! sice se uděláš hřibátkem." Přišli k jezeru, okolo něho běhalo stádo ovec. „Nepí, bratříčku, byl bys beránkem." Přišli k potoku, podlé něhož tam pásli svině. „Nepí, bratříčku! byl bys prasátkem." Přišli k vodě, páslo se tam stádo koz. „Ach, sestřičko! já se napiju." — „Nepí, bratříčku! sic budeš kozlíčkem." Ivánek nemohl se přemoci, napil se a stal se kozlíčkem, skákal před Helenkou a křičel: „Me—e—e! me—e—e!" Helenka ho uvázala na hedbávný pás, vodila ho s sebou a žalostně plakala. Kozlíček běhal, až jednou zaběhl do cařské zahrady. Lidé ho spatřili a pověděli caři: „V zahradě u nás je kozlíček, drží jej na páse panna, a je velmi krásná." Cař poručil, aby se jí zeptali, co je zač? — „Tak a tak," odpověděla Helenka, „byl cař a cařová, zemřeli a my děti po nich zůstaly: já cařovna a tu hle můj bratříček cařovic; i nemohl se přemoci, napil se vody a stal se kozlíčkem." Lidé vyřídili to všecko caři, cař dal Helenku k sobě zavolat, zalíbila se mu a vzal si ji za manželku. Kozlíček zůstával s nimi, běhal po zahradě a jedl i pil s cařem i s cařovou. Jednou jel cař na lov. Zatím přišla čarodějnice a cařové udělala; Helenka onemocněla, zhubeněla a zbledla. Cař se vrátil a ptal se cařové: „Což nějak stůněš?" — „Ano, churavím," odpověděla cařová. Druhého dne jel cař opět na lov. Helenka stonala; přišla k ní čarodějnice a řekla: „Chceš-li, vyléčím tě; choď tam a tam k moři po tolik dní z rána a pí tam vodu." Cařová poslechla a na svítání šla k moři, a čarodějnice tam už na ni čekala, chopila ji, na

krk jí přivázala kámen a vhodila ji do moře. Helenka padla ke dnu; kozlíček přiběhl a žalostně plakal. A čarodějnice změnila se v cařovou a šla do dvorce. Cař přijel a radoval se, že se cařová zas uzdravila. I sedli k obědu. „A kde je kozlíček?“ tázal se cař. — „Není ho tu třeba,“ řekla čarodějnice, „nedala jsem ho vpustit, zapáchá kozlovinou!“ — Druhého dne, jak mile cař vyjel na lov, čarodějnice tuze bila kozlíčka, i hrozila mu: „Až se cař vrátí, poprosím ho, aby tě dal zařezat.“ Cař přijel a čarodějnice naň naléhala: „Dej, dej kozlíčka zařezat; zošklivil mi se a zprotivil docela!“ Caři líto bylo kozlíčka, ale nemohl si pomoci; dotírala i prosila tak, až cař povolil, aby ho zařezali. Kozlíček viděl, kterak už na něj začali brousit nože, i zaplakal, běžel k caři a prosil ho: „Nech mne, caři, k moři jít, vody se napit, střívka si vymyt.“ Cař ho nechal. Kozlíček přiběhl k moři, stál na břehu a žalostně zavolal:

„Helenko, moje sestřičko!
vyplyň, vyplyň na břeh:
ohně horoucí hoří,
kotly kypící kypí,
nože ocelové brousí,
chtíce mě zařezati!“

A ona jemu odpověděla:

„Ivánku, můj bratříčku!
těžký kámen ke dnu táhne,
lítá zmije srdce vyssála!“

Kozlíček vrátil se smutně domů. V poledne opět prosil caře, aby ho nechal k moři jít, vody se napit, střívka si vymyt. Cař mu dovolil, a kozlíček na břehu zase tak žalostně volal a sestra mu zase tak odpověděla. Potom k večeru kozlíček po třetí caře prosil, aby ho nechal k moři jít.

Caři bylo divné, proč kozlíček neustále k moři běhá? I odpustil ho zas, ale šel pak za ním. Přišel k moři a slyší, kterak kozlíček vyvolává sestřičku:

„Helenko, moje sestřičko!
vyplyň, vyplyň na břeh:
ohně horoucí hoří,
kotly kypící kypí,
nože ocelové brousí,
chtíce mě zařezati.“

Helenka vyplynula na vrch i ukázala se nad vodou. Cař ji uchopil, odvázal jí s krku kámen a vytáhl Helenku na břeh, i tázal se jí, jak se to stalo? A ona jemu všecko pověděla. Cař byl tomu rád, a kozlíček taky, i skákal radostí. A tu čarodějnici dal cař na dvoře na hranici upálit. Potom cař s cařovou a s tím kozlíčkem byli šťastně živi, a jako prvé pospolu jedli a pili.

## 25. O hadu a o cařovně.

(Z Jižní Rusi.)

Byl jeden cař a cařová, a měli tři dcery. Ten cař onemocněl, i poslal svou nejstarší dceru pro vodu. Ona šla, a když chtěla nabrat, tuť had: „A hle hle!“ řekl, „vezmeš-li si mě za muže?“ — „Nevezmu,“ odpověděla cařovna. — „Nu, tedy ti nedám také vody,“ řekl had. — Potom řekla ta druhá: „Já půjdu! on mi dá.“ I šla. A had řekl: „A hle hle! vezmeš-li si mě za muže?“ — „Ne, nevezmu.“ — „Tehdy ti nedám také vody.“ I vrátila se a řekla: „Nedal mi vody. Vezmeš-li, prý, si mě za muže, tehdy ti dám.“ — A nejmladší řekla: „Já půjdu! však on mi dá.“ Šla, a had jí také řekl: „A hle hle! vezmeš-li si mě za muže?“ — „Vezmu,“ odpověděla. Tehdy on

jí nabral vody chladné a čerstvé od samého dna. Cařovna ji přinesla domů, otec se napil a uzdravil se. Jednou v neděli přijel kočár a volali:

„Oj otevři vrata,
cařovno!
cos milého milovala,
z brodu vody nabírala,
cařovno!“

Ona se ulekla, šla plačíc a otevřela vrata. A oni znova:

„Oj otevři pokoje,
cařovno!
cos milého milovala,
z brodu vody nabírala,
cařovno!“

Tu oni vešli do stavení, a hada postavili na stole na talíři. A byl tak krásný, jako zlatý! I vyšli ze stavení a řekli:

„Oj posaď se do kočáru,
cařovno!
cos milého milovala,
z brodu vody nabírala,
cařovno!

I jeli s ní až do hadova příbytku. Tam byla s ním živa, až i děťátko dostali. I vzali si kmotru, ale byla zlá. Děťátko brzy potom umřelo a matka také umřela brzy po něm. A ta kmotra potom v noci šla tam, kde ji pochovali, a ruce jí obřezala. A když přišla domů, zvařila vodu a začala ty ruce pařit a zlaté prsteny stahovat. Tehdy ta cařovna — pán Bůh tak dopustil — přišla si k ní pro své ruce i řekla:

— „Slepice spějí, i husy spějí,
jen moje kmotra ponocuje:
bílé ruce ve vodě paří,
zlaté prsteny stahuje.“ —

A ta kmotra schovala se pod pec. A když druhý den ráno tam přišli, byla pod pecí mrtva. Tehdy ji ani do rakve nezapečetivše, tak do jámy vhodili.

## 26. O žabce královně.

(Z Veliké Rusi.)

Byl jeden král a měl tři syny. Jednou je k sobě povolal a řekl: „Milé děti! jste už nyní dospělí; máte čas, abyste se postarali sobě o nevěsty. Udělejte si každý po střelce, jděte na zakázaná luka a vystřelte v rozličné strany. V který dům čí střela padne, v tom sobě vezme nevěstu.“ Královicové udělali sobě po střelce, vyšli na zakázaná luka a vystřelili: nejstarší bratr v pravou stranu, prostřední v levou, a nejmladší, který se nazýval Ivan bohatýr, pustil svou střelu přímo. Potom šel každý hledat své střelky. Nejstarší bratr našel svou střelku u ministra a prostřední u jenerála, i obadva pojali za ženy jich krásné dcery. Ale Ivan bohatýr dlouho nemohl najíti střelky své a byl velmi zarmoucen; celé dva dni chodil po lesích a po horách, a na třetí den zašel v bahno i spatřil velikou žábu, ana v hubě držela jeho střelu. Ivan bohatýr chtěl ujíti a od své nalezené střely upustiti; ale žabka zavolala: „Kva-kva! Ivane bohatýře, pojď ke mně a vezmi si svou střelku, sic nikdy z tohoto bahna nevyjdeš.“ Po těch slovech žabka se převrhla — a v tom okamžení vyskytla se tu překrásná besídka. Ivan bohatýr vešel do besídky. „Vím,“ řekla žabka, „žes už třetí den nic nejedl; nechceš-li něčeho pojísti?“ Po té žabka opět se převrhla — a hned se tu vyskytl stůl se všelikým jídlem a pitím. Ivan bohatýr sedl za stůl a najedl i napil se. „Poslouchej,“

řekla mu žabka, „tvá střela zalítla ke mně, ty si mě musíš vzíti za ženu; pakli nevezmeš, nevyjdeš z tohoto bahna.“ Ivan bohatýr se zarmoutil a nevěděl, co dělati; potom se rozmyslil a vzal žabku s sebou i přinesl ji domů. Bratři i nevěsty začali se mu vysmívati. Nastal den, v který se musil Ivan bohatýr oženiti: on jel v kočáře a žabku nesli do dvorce na zlaté míse. Když nastala noc a ženich s nevěstou odešli do svých pokojů, sňala žába se sebe žabí kůži a udělala se překrásnou pannou; a za dne opět se proměnila v žábu. Ivan bohatýr byl s ní spokojeně i šťastně živ. Po některém čase dal si král své syny zavolati a řekl jim: „Milé děti! nyní jste už všickni tři ženati; rád bych, aby mi vaše ženy, a mé nevěsty, udělali každá košili.“ Po té jim dal po kusu plátna a řekl, aby ty košile byly do zejtřka hotovy. Starší bratři přinesli plátno svým ženám, a ty hned začaly svolávati komorné, matičky a selské krásné panenky, aby jim pomohly košili ušiti. Komorné a matičky hned přiběhly a daly se do práce: některá stříhala, některá šila. Mezi tím poslaly nevěsty služku se podívat, jak bude žabka košili šíti. Jak služka vstoupila k Ivanu bohatýru do pokoje, tu on právě přinesl plátno a smutně je položil na stůl. „Což jsi tak smuten, Ivane bohatýře?“ řekla žabka, a on odpověděl: „Kterak nemám smuten býti? otec přikázal, aby z tohoto plátna jemu do zejtřka ušita byla košile.“ — „Neměj žádné starosti,“ řekla žabka, „a jdi spat; ráno bývá moudřejší nežli večer — všecko se to udělá.“ Po té vzala nůžky a rozstříhala to celé plátno na malé kousky; potom otevřela okno a vyhodila je ven na vítr i řekla: „Bujní větrové! rozneste ty kousky a ušíte tchánovu košili.“ Služka šla a pověděla královnám, že žabka celé plátno

rozstříhala na malé kousky a vyhodila oknem. Ty smály se žabce a řekly: „Co as její muž zejtra králi přinese!“ Na druhý den, když Ivan bohatýr se vyspal, podala mu žabka košili: „Tu máš, milý Ivane bohatýře! dones tu košili svému otci.“ Ivan bohatýr vzal košili a donesl ji svému otci, a starší bratři také své košile přinesli. Napřed ji králi podal nejstarší bratr; král podíval se na ni a řekl: „Ta košile je tak ušita, jak obyčejně šijou.“ Potom se podíval na tu, kterou druhý syn přinesl a řekl, že ta košile nic lepší ušita není. Ale když nejmladší syn jemu košili podal, nemohl se král ani dost nadiviti; nebylo na ní ani jedinkého švu znáti. I řekl: „Tu košili mi dávejte jen v největší svátky.“ Po druhé král zase povolal k sobě syny své a řekl jim: „Milé děti! rád bych věděl, umějí-li vaše ženy vyšívati zlatem a stříbrem; naberte sobě hedbáví, stříbra i zlata, aby mi do zejtřka udělala každá po koberci.“ Ženy starších kralovicû začaly svolávati komorné, matičky a selské krásné panenky, aby jim pomohly vyšívati koberce. Ty hned přišly a začaly vyšívati: některá stříbrem, některá zlatem. Mezi tím opět poslaly služku se podívat, co bude žabka dělati. Ivan bohatýr přinesl si domů zlato, stříbro i hedbáví, a byl velmi smuten. Žabka, sedíc na stolici, řekla: „Kva, kva, kva! což jsi tak smuten? Ivane bohatýře!“ — „Kterak nemám smuten býti? otec poručil, aby tím stříbrem, zlatem a hedbávím do zejtřka byl vyšitý koberec.“ — „Neměj žádné starosti,“ řekla žabka, „jdi spat, ráno bývá moudřejší nežli večer.“ Po té vzala nůžky a všecko hedbáví rozstříhala, stříbro i zlato roztrhala a vyhodila oknem, řkouc: „Bujní větrové! přineste mi ten koberec, kterým můj otec zakrýval okna.“ Když to služka všecko nevěstám vypravila, umí-

nily si, že také tak udělají. I čekaly dlouho, ale vidouce, že větrové jim koberců nepřinášejí, poslaly koupit stříbra, zlata i hedbáví, a daly se do vyšívání koberců jako prvé Ráno, jak mile Ivan bohatyr vstal, žabka mu koberec podala. Tu všickni tři bratři přinesli své koberce k otci; on pak vzal koberec napřed od nejstaršího, podíval se naň a povídá: „Ten koberec hodí se na koně, aby nezmokli;“ podíval se druhému na koberec a řekl: „Ten se může prostírati v předním pokoji, aby si oň utírali nohy.“ Potom vzal koberec od nejmladšího syna, divil se a řekl: „Tímhle kobercem mi prostírejte stůl jen o slavnostech.“ Koberec Ivana bohatýra dal schovati a druhým synům koberce vrátil, řka: „Doneste je svým ženám a řekněte, aby si jich nechaly!“ Potom po třetí řekl král synům svým: „Nyní, milé děti, rád bych, aby mi vaše ženy, každá sama, upekly po chlebu.“ Když o tom královny uslyšely, i hned poslaly služku se podívat, co bude dělati žabka. V tu chvíli přišel Ivan bohatýr do svých pokojův a byl velmi smuten. „Kva, kva, kva! což jsi tak smuten?“ tázala se ho žabka. — „Jak pak nemám smuten býti? otec poručil, abys mu upekla chléb.“ — „Neměj žádné starosti, všecko udělám!“ I dala přinesti díž, mouky a vody; vysypala mouku do díže, nalila vody, udělala těsto, vylila je do studené peci a zahradila, i řekla: „Ať se upeče chléb pěkný čistý, kyprý a bílý jako sníh!“ — Služka vrátila se k nevěstám a řekla: „Nevím, proč král žabku tak chválí; vždyť nic neumí udělati!“ Když nevěsty to všecko vyzvěděly, umínily si, že taky tak udělají, jako žabka; i zadělaly mouku studenou vodou a vylily do studené peci; ale vidouce, že se jich těsto rozplynulo, daly si přinesti jiné mouky, zadělaly své chleby teplou vodou a vsa-

dily je do vytopené peci. I bály se, aby se neopozdily, a pospíchaly tak, že té jedné chléb se připálil a té druhé se nedopekl; ale žabka vyndala svůj chléb z peci pěkný čistý, kyprý a bílý jako sníh. Bratři přišli k otci a přinesli každý svůj chléb. Král vzal od nejstaršího syna chléb, podíval se naň a řekl: „Takovýto chléb možná jen z nouze jísti!“ Potom vzal od druhého syna a povídá: „Tenhle chléb je taky takový!“ Ale když mu nejmladší syn podal svůj chléb, řekl král, aby mu ten chléb dávali na stůl, když budou hosti u něho. „Milé děti!“ doložil král, „vaše ženy udělaly mi všecko, co jsem poručil, a proto žádám vás, abyste zejtra se svými ženami přijeli do mého dvorce na oběd.“ Královicové vrátili se k ženám. Ivan bohatýr byl velmi smuten a přemýšlel: „Kterak já s sebou povezu žabku?“ A žabka, sedíc na stolici, otázala se ho: „Kva, kva, kva! proč, Ivane bohatýře, jsi tak zarmoucen?“ Ivan bohatýr odpověděl: „Kterak nemám se rmoutiti? otec poručil nám všem, abychom k němu zejtra přijeli do dvorce s ženami; kterak já tebe tam povezu?“ — „Neměj žádné starosti,“ řekla žabka, „ráno bývá moudřejší nežli večer; jdi spat.“ Na druhý den Ivan bohatýr sebral se a jel do dvorce; a nevěsty poslaly opět služku se podívat, v čem žabka pojede? Tu právě žabka otevřela okno a křikla silným hlasem: „Oh, vy bujní větrové! leťte tam do mé říše a řekněte, aby přijel nádherný kočár se vší úpravou, se služebníky, hajduky, běhouny a předjížďníky.“ Potom zavřela okno a sedla na stůl. Už se všickni sjeli do dvorce, jen ještě čekali na žabku; tu nenadále běží běhouni, skáčí předjíždníci, a za nimi jede velmi nádherný kočár. Král si myslil, že k němu jede nějaký jiný král anebo královic a šel ho při-

vítat. „Nechoďte, otče!“ řekl Ivan bohatýr, „jedeť to moje žabka ve škořápce.“ Kočár přijel a z něho vyšla Ivana bohatýra žena a byla tak krásná, že se všickni podivili. Sedli za stůl; žabka čeho nedopila, to vlila do rukávu a kosti dávala do druhého rukávu. Druhé nevěsty to vidouce, dělaly taky tak: čeho nedopily, vlily do rukávu; čeho nedojedly, dávaly do druhého. Když od stolu vstali, začala hudba hráti a žabka šla tancovat: máchnula jedním rukávem — a hned tu stálo na loket vody; máchnula druhým — a po vodě plavaly husy a labutě, tak že všickni, to vidouce, nadiviti se nemohli její chytrosti; a jak přestala tancovati, zmizelo všecko: voda, husy i labutě. Potom šly tancovat druhé nevěsty; a jak máchnuly svými rukávy, všecky postříkaly, a kostmi div jim očí nevytloukly. V tom Ivan bohatýr odešel domů, vzal žabinu kůži a nemeškaje spálil ji. Potom přijela jeho žena i začala hledat své kožky, a když jí nenašla, řekla: „Nu, Ivane bohatýře! když jsi nemohl poshověti malý čásek, tehdy mne nyní hledej za třikrát devíti zeměmi ve třicátém cařství, v podslunečném panství, a věz, že mi říkají přemoudrá Vasilka.“ Jak to řekla, v okamžení zmizela. Ivan bohatýr dal se do usedavého pláče a šel jí hledat: šel dlouho nedlouho, blízko neblízko; snadno se pohádka vypravuje, ale nesnadno se dílo dělá. I přišel k chaloupce, která stála na kuřích nožkách a sama se obracela. Ivan bohatýr řekl: „Chaloupko, chaloupko! zůstaň státi k lesu zadem a ke mně předem!“ A chaloupka na jeho slovo zůstala státi. Ivan bohatýr vešel do chaloupky a viděl v předním koutě seděti Babu-Jagu. „Potud o duši ruské tuto neslýcháno, ani jí vídáno; a nyníčko mi duše ruská před očima! přicházíš-li, Ivane bohatýře, chtě čili

nechtě?“ Ivan bohatýr odpověděl, že dílem chtě, dílem nechtě, a vypravoval všecko, jak bylo. „Je mi tebe líto,“ řekla Baba-Jaga; chceš-li, já ti posloužím, Vasilku přemoudrou ti ukážu: každého dne sem ke mně přilétá odpočívat. Jakmile přiletí, hleď, abys ji chytil za hlavu, a jak ji chytíš, bude se ti proměňovati v žabku, v ropuchu, v hada i v jinou neřest, a naposledy se promění v střelu. Tu střelu vezmi a zlom na dvé: a tak potom ona bude na vždy tvou. Jen dej pozor, když svou ženu chytíš, abys jí nepustil!“ Potom Baba-Jaga královice schovala, a sotva ho schovala, tu přiletěla přemoudrá Vasilka. Ivan bohatýr přiloudil se k ní a chytil ji za hlavu; i začala se mu proměňovati v žábu, v ropuchu, a konečně v hada. Ivan bohatýr ulekl se a pustil ji, a Vasilka v okamžení zmizela. A Baba-Jaga mu řekla: „Když jsi jí neuměl udržeti, už nikdy, nikdy víc jí zde nespatříš; ale chceš-li, jdi k mé sestře, k ní také přemoudrá Vasilka přichází odpočívat. Ivan bohatýr vydal se k druhé Babě-Jaze, ale tu také přemoudré Vasilky neudržel; i šel ještě ke třetí sestře, Babě-Jaze: „Jest-li že i nyní přemoudrou Vasilku pustíš,“ řekla, „už nikdy jí nenajdeš.“ Když se mu Vasilka proměňovala, nepustil jí z rukou; konečně udělala se střelou a Ivan bohatýr střelu vzal a na dvé přelomil. V tom okamžení stála před ním přemoudrá Vasilka a řekla: „Nu, Ivane bohatýře, nyní se ti poddávám!“ Baba-Jaga darovala jim koberec samolet, a oni na tom koberci samoletu letěli do svého panství; letěli tři dni, a čtvrtého dne spustil se koberec právě do dvorce. Král přivítal syna svého i nevěstu s radostí velikou, vystrojil veliké hody a naposledy udělal na místě svém Ivana bohatýra králem.

## 27. Otcovská přísaha.

(Ze Srbska.)

Byl jeden stařec a měl tři syny a dceru. Když přišel čas, že stařec měl umříti, povolal k sobě své tři syny a zapřisáhl je, aby sestru vdali za toho, kdo první přijde a za ni požádá, budiž kdo koli. Za některý čas po smrti otcově přijel nějaký stařec na voze o dvou kolách a prosil, aby mu sestru dali za ženu. Oba starší bratři nechtěli mu jí hned dáti, proto že byl starý a chudý; ale nejmladší naléhal na to, aby mu ji dali, pamatujíce na přísahu, kterou učinili otci při jeho smrti. A tak ji za toho starce vdali a stařec odvedl si ji s sebou domů. Po některém čase šel nejstarší bratr sestru navštívit; když tam přišel, nalezl dům veliký, nemohl větší býti. Sestra vidouc bratra, velmi se z toho radovala, a když se jí bratr otázal, jak se má, odpověděla: „Dobře, lépe nemůže býti.“ Starce nebylo doma, ale přišel za malou chvilku a vida svého švakra, byl velmi rád, i řekl mu: „Vystrojíme si hostinu a budem veseli; ale přede vším vsedni na mého koně a jeď mu pro trávu; ale nasekej jí tam, kde kůň zahrabe nohou, a ne kde se tobě bude líbiti.“ Švakr mu odpověděl: „Dobře, pojedu.“ Potom vsedl na koně a jel. Takto jeda, přijel na stříbrný most; a když jej spatřil, že je celý stříbrný, zlakoměl, i skočil s koně a vylomil jednu stříbrnou desku, řka: „Mohu si pomoci.“ Potom nasekal trávy, kde mu se líbilo, nečekaje až kůň zahrabe nohou, a vsedl opět na koně i vrátil se zpátky. Když tam vešel, otázal se ho stařec, ošetřil-li koně a žere-li kůň trávu? a on odpověděl, že ošetřil a že žere. „Dobře,“ řekl stařec, „půjdu se podívat.“ Po té šel do stáje a vidí, že se kůň ani trávy

nul. I hned poznal, že tráva není tak na-
, jak nařídil; a proto hned vyvedl švakra
ni ho nevyčastovav, aby šel, odkud přišel.
tento domů se navrátil, nepověděl svým
n, jak se mu u švakra dařilo, nébrž řekl
ednímu bratrovi: „Pozdravuje tě švakr, abys
řišel k němu na hostinu.“ Po některém čase
ostřední bratr navštívit sestru; ale dařilo
právě tak jako tomu prvnímu: švakr poslal
ké nápodobně pro trávu, a on přijeda na stří-
nost, zlakoměl též tak jako onen, i vylomil
stříbrnou desku, a nenasekal trávy, jak mu
řekl, nébrž jak se jemu samému líbilo.
ak se vrátil do švakrova domu, postihl ho
také ve lži a poslal ho domů, ani ho nevy-
av, jako toho prvního. A když tento domů
také nikomu nepověděl, jak mu se u šva-
řilo, nébrž řekl nejmladšímu bratrovi: „Po-
je tě švakr, abys přišel k němu na hostinu.“
terém čase šel i nejmladší bratr, a sestra
o spatřila, velmi se zaradovala a pak mu
„Jen, bratře, neudělej tak, jako udělali naši
“ On nevěděl, co udělali, a sestra mu také
e nechtěla říci, než toliko to. Když přišel
domů, i on se ze švakra svého velmi rado-
pak mu řekl: „Vystrojíme si hostinu a bu-
eseli, ale přede vším vsedni na mého koně
mu pro trávu; ale nasekej jí tam, kde kůň
e nohou, a ne kde se tobě bude líbiti.“ On
na koně a jel pro trávu. Když přijel na ten
podíval se jeho kráse, ale velmi toho lito-
na něm nebylo těch dvou desk. A potom
řijel do prostředka, podíval se dolů s jedné
uhé strany a vidí pod mostem u velikém
ařící vodu, a v té vodě hlavy lidské, jež
s hůry klovají. Když přejel přes ten most,

přišel do jedné vsi, a jeda tudy, vidí v ní jen samý zármutek a pláč. I podivil se tomu a otázal se jednoho: „Proč pak, bratře, je u vás každý tak zarmoucen?“ A on mu odpověděl: „Kterak nemá býti zarmoucen, když každého roku nám na poli potluče a my ničehož nemáme?“ Když z té vsi vyjel, našel na cestě dva vepře, ani se neustále rvou. I začal je od sebe rozháněti, ale darmo; a nemoha jich od sebe rozehnati, nechal jich a jel dále. Potom přijel do druhé vsi a jeda tudy, slyšel na všech stranách zpívání a veselí, i řekl jednomu: „Jel jsem jednou vesnicí a viděl jsem samý zármutek, i proč je u vás každý tak vesel?“ Sedlák odpověděl jemu: „Proč by nebyl vesel, když každého roku máme úrodu a všeho máme hojnost?“ Konečně donesl ho kůň na jednu překrásnou louku. Když byli uprostřed louky, zůstal kůň státi a zahrabal nohou, a on skočil s koně a nasekl trávy, a pak se vrátil domů. Když domů přijel, uvedl koně do stáje a dal mu trávy, a kůň hned počal žráti. Stařec vida, že švakr mu koně ošetřil, byl tomu velmi rád, a řekl mu: „Tys můj pravý švakr; a nyní budeme jísti a píti a se veseliti.“ Po té sedli za stůl a začali večeřeti. Při večeři řekl mu stařec: „Nyní mi pověz, cos viděl?“ A on mu odpověděl: „Oj, svakře můj! ani vypověditi se nemůže, co jsem viděl. Nejprvé jsem viděl stříbrný most převelmi krásný, ale je porouchán, neb scházejí na něm desky. Kdo je vzal, ať ho živý Bůh ubije!“ I řekl mu na to stařec: „Ty ukradli tvoji bratři, a jak učinili, tak se jim také zvedlo. Však pověz mi, cos ještě viděl?“ On odpověděl: „U prostřed pod mostem viděl jsem veliký kotel s vařící vodou, a v něm hlavy umrlých, a orlové je s hůry klovají.“ Na to řekl stařec: „Toto jsou věčné muky na onom světě. Cos ještě

iděl?“ A švakr řekl: „Viděl jsem vesnici a v ní amý zármutek.“ Stařec: „Tam není žádné spravedlnosti, ani žádné svornosti, aniž tam Boha znají. A cos ještě viděl?“ Švakr: „Viděl jsem na cestě dva vepře, ani se neustále rvou.“ Stařec: „Toto jsou bratři, kteří nesvorně spolu žijí Cos ještě viděl?“ Švakr: „Viděl jsem jinou ves a v ní samou veselost.“ Stařec: „Toto jsou lidé Bohu milí; každého příchozího rádi vidí a uhostí, ani chudého neodženou prázdna od svých dveří. Povéz, cos ještě viděl?“ Švakr: „Viděl jsem překrásnou louku I chtěl bych ti tam tři dni státi, abych se té krásy do syta nahleděl.“ Na to mu řekl stařec: „Takový jest onoho světa ráj; ale těžko přijiti do něho!“ — Potom se ještě dlouho častovali a veselili. Konečně švakr se zdvihl na cestu domů, a stařec ho pěkně vypravil od sebe s velikým darem, i řekl mu, že ho hned poznal, že je člověk poctivý, proto že naléhal na to, aby se vyplnila otcova vůle, a že bude šťasten a jeho bratři budou nešťastni.

## 28. Čtvero větrů.

(Z Veliké Rusi.)

Byl jeden sedlák, měl ženu a byli velmi chudí. Ten sedlák byl tak mírný jako telátko, a žena jeho tak zlá, jako lítá saň; neustále zlořečila muži svému a bila jej pro dost malou příčinu. Jednou vyprosila ta zlá žena u souseda trochu žita na bochníček a poslala svého muže do mlýna, aby to žito semlel, a mlynář mu toho pro jeho chudobu dovolil. Když sedlák semlel, šel domů. V tom udělal se tak náramný vítr, že mu v okamžení všecku mouku s ošatky sfoukal. Sedlák přišel domů a vypravoval ženě, co se mu přihodilo; ale

žena začala ho plísniti a nemilosrdně bíti, a bila jej, pokud se jí líbilo, a potom ho posílala k větru, co mu mouku rozfoukal, aby mu ji buď zaplatil, a nebo zas tolik mouky dal, co jí bylo v ošatce. Sedlák celý uplakaný šel z domova, nevěda kudy kam, až přišel do hustého lesa. Tu ho potkala nějaká babička i tázala se ho: „Kam jdeš? co tě sem přivedlo, kam málo kdy ptáček zalítne a zvíře zaběhne?“ — „Milá matičko!“ odpověděl, „přišel jsem, že jsem musil. Byl jsem ve mlýně, semlel jsem trochu žita, mouku jsem vysypal na ošatku a šel jsem domů; v tom okamžení strhl že tak náramný vítr, že mi všecku mouku s ošatky sfoukal. Doma povídám ženě, co mi se přihodilo, a ona mně zbila a poslala k větru, aby mi mouku vrátil a nebo mi ji zaplatil. Nyní chodím a hledám větra, a nevím, kde ho najíti. „Pojď za mnou,“ řekla mu babička, „já jsem matka větrova, ale mám čtyry syny: první vítr východní, druhý polední, třetí západní a čtvrtý půlnoční. A nyní mi pověz, který vítr ti mouku rozfoukal?“ — „Polední, matičko!“ odpověděl sedlák. Babička vedla starého dále do lesa a přišla s ním do nějaké chaloupky a řekla: „Tuhle zůstávám, sedláče! vylez si na pec a dobře se zaobal, mé děti už brzy přijdou.“ — „A proč se mám zaobaliti?“ tázal se sedlák. — „Proto že můj syn, půlnoční vítr, je velmi studený; snadno bys mohl zmrznouti.“ Potom začali se babiččiny synové scházeti. Když přišel polední vítr, zavolala babička sedláka s peci a řekla svému synu: „Milý synu, polední větýrku! je tu na tě žaloba. Proč pak ubližuješ chudým lidem? tomuto sedlákovi rozfoukal jsi mouku, kterou si nesl v ošatce; nyní mu ji zaplať buď hotovými penězi a nebo něčím jiným.“ — „Dobře, matičko!“ odpověděl vítr; „já mu tu mouku zaplatím.“ Potom zavola

sedláka a řekl jemu: „Slyšiž, sedláče! vezmi si tenhle košíček, je v něm všecko, nač si koli pomyslíš. A když se tobě něčeho zachce, buďto peněz, jídla neb nápoje nějakého, dobytka a nebo nač si koli zpomeneš, tehdy jen řekni: Košíčku, dej mi to a to! a v okamžení ti to dá. Teď jdi domů, a tak máš svou mouku zaplacenou.“ Sedlák poděkoval větru za košíček a šel domů. Když přišel domů, dal košíček ženě a řekl: „Tuhle máš, ženo, košíček; je v něm všecko, co se ti líbí; jen ho požádej.“ Žena vzala košíček a řekla: „Košíčku! dej mi pěkné mouky na chléb.“ A košíček dal jí hned, co chtěla. I požádala ještě ledačeho, a košíček dával jí všecko v okamžení. — Po několika dnech přihodilo se, že mimo sedlákovo stavení jel nějaký vzácný pán. Jak mile ho žena sedlákova spatřila, řekla svému muži: „Jdi a pozvi ho k nám hostem a nepřipravíš-li ho sem, tehdy tě na polovic utluku.“ Sedlák boje se od ženy bití, šel toho dvořenína k sobě pozvat na hody; a žena jeho zatím nabrala v košíčku všelijakých jídel a nápojů, přistrojila na stůl a sedla si k oknu, založila ruce a čekala, až ten dvořenín přijde.

Když ho sedlák po cestě dohonil a k sobě na hody pozval, podivil se tomu ten dvořenín, smál se a nechtěl k němu jeti, ale poručil lidem, které měl s sebou, aby k tomu sedlákovi jeli a potom mu pověděli, jak je uctí. Když ti lidé k sedlákovi přijeli, velmi se podivili, proto že soudíc dle stavení, musil býti velmi chudý, a dle jídel soudíc, které byly na stole, zdál se býti vzácným pánem. I sedli za stůl, jedli a pili a veseli byli; a tu zpozorovali, že sedlka, když něčeho potřebovala, na košíčku toho žádala, a košíček jí to všecko dával. I nevychodíc ani ze světnice, poslali jednoho ze svých tovaryšův, aby

dal bez prodlení udělati také takový košíček, a pak aby jej hned přinesl k nim, tak aby ani sedlák, ani sedlka toho nepozorovali. Tovaryš hned běžel a dal udělati také takový košíček, a když jej přinesl, tehdy hosti sedlákův košíček tajně vzali a na to místo svůj postavili a potom všickni odtud odjeli a vypravovali pánovi, jak sedlák je uctil. Sedlka pak toho dne k večeru všecka jídla vyhodila ven, proto že na druhý den chtěla čerstvého navařiti. Ráno přišla zase ku košíčku a žádala, čeho potřebovala, a vidouc, že jí košíček ničeho již nedává, zavolala muže a řekla: „Starý plesnivče! jakýs mi to přinesl košíček? zdá se, že sloužil nám jen na čas. Jdi zase k větru a požádej ho, aby nám naši mouku vrátil, a ne-li, tedy tě utluku do smrti. Ubohý sedlák šel opět k větru, a když přišel k té babičce, jeho matce, stěžoval si na svou ženu. Babička mu řekla: „Počkej tu na mého syna; přijde brzy.“ Brzy potom polední vítr přišel a sedlák začal mu žalovati na svou ženu, a vítr jemu řekl: „Líto mi tebe, starý, že máš tak zlou ženu; ale já ti v tom pomohu, a žena tebe více bíti nebude. Tuhle ti dávám bečku, a když přijdeš domů a tvá žena tě bude bíti, tehdy si stoupni za bečku a řekni: Patero z bečky, bíte mou ženu! a když jí dobře vymelou, tehdy řekni: „Patero zas do bečky!“ Sedlák větru poděkoval a šel domů, a doma řekl ženě: „Tuhle máš, ženo, místo košíčka bečku.“ Žena rozzlobila se na muže a řekla: „Co mi do tvé bečky? proč si nepřinesl mouky?“ a to řkouc popadla vidle a chtěla svého muže bíti. Sedlák postavil se hned za bečku a řekl: „Patero z bečky, bíte mou ženu, jak náleží!“ *Tu hned vyskočilo* z bečky pět chlapův a začali *ženu sedlákovu* bíti. Sedlák vida, že jí dost

nlátili, a ona začala ho prositi, aby se smiloval,
l: „Patero zas do bečky!“ Od toho času byla
ia jeho mírnější. Potom začal sedlák o svém
íčku přemýšleti a měl své hosty v podezření,
li mu ho nevyměnili. I radil se o tom se svou
iou, jakby svého košíčku opět mohli dostati.
na mu na to řekla: „Když nyní máš tak divo-
rnou bečku, že se můžeš spraviti neřku s jedním
věkem, ale i s mnohými tisíci, tehdy jdi a toho
ořenína vyzvi na souboj, a stůj na tom, aby ti
šíček vrátil.“ Sedlák přijal to za dobrou radu,
ke dvořenínovi a vyzval ho na souboj. Dvořenín
ál se tomu bláznovství sedlákovu, aniž mu toho
těl odepříti; i umínil si z něho udělati posměch,
proto mu poručil, aby vyšel do pole. Sedlák
al svou bečku, šel a čekal na pána. Pán vzal
sebou mnoho lidu, a jak mile k sedlákovi přijel,
ručil služebníkům, aby tomu sedlákovi žertem
dně natloukli. Sedlák vida, že si z něho dělají
směch a když už ho začali bíti, rozhněval se
dvořenína i na jeho lidi a řekl: „Hej pane!
ruč, aby mi vrátili můj košíček, sic bude s vámi
všemi zle!“ Ale vida, že ho bíti nepřestávají,
křikl: „Po pěti na každého z bečky! bíte pořá-
ě!“ Tu hned vyskočilo z bečky na každého
věka po pěti chlapích a začali je všecky ne-
losrdně bíti. Dvořenín boje se, aby ho nezabili,
volal z plna hrdla: „Sedláčku! přestaň, já na-
ím, aby ti vrátili tvůj košíček.“ Sedlák, slyše
vykřikl: „Hej, hej, mládenci! všickni zas do
čky!“ Tu hned všickni chlapi nechali bití
vlezli do bečky. Dvořenín přikázal svým lidem,
y košíček vrátili a ti to hned také učinili. Sedlák
al svůj košíček, přinesl domů, a byl potom se
ou ženou velmi spokojeně a tiše živ.

## 29. Kostěj nesmrtelný.

(Z Veliké Rusi.)

Královic vydává se na cestu za třikráte devět zemí do třicátého panství, do cařství Kostěje nesmrtelného dobývat houslí samohudných, které tak sladce hrály, že jim ani ceny nebylo. Vychází z pokojíků bělokamenných a jde do cařské stáje, vyvádí svého dobrého bohatýrského koně, dává na něj sedlo čerkaské i připíná popruh z hedbáví šemachanského; vyjíždí z širokého dvora i jede svou cestou. Jel pořád, až uviděl starou chaloupku; stála k lesu předem a k němu zadem. Královic jel k ní a vykřikl hlasem bohatýrským: „Chaloupko, chaloupko! postav se k lesu zadem a ke mně předem.“ Chaloupka obrátila se k němu předem; královic slezl s dobrého svého koně a vešel do chaloupky. I seděla v ní Baba-Jaga a předla len, hlavu měla v koutě a nohy o strop opřela. Baba-Jaga vykřikla strašlivým hlasem: „Fi, fi, fi! potud o ruském duchu tu neslýcháno, a nyní mi ruský duch před očima. Proč jsi sem přijel, dobrý mládenče! chtě anebo nechtě? však ani pták sem nezaletuje, a mimo mou chaloupku nikdy ani zvěř nepřeběhla, ani bohatýr nepřejel, a tebe kterak sem Bůh zanesl?“ — „Ach, ty hloupá, stará babo!“ řekl královic, „nejprvé dej mi jíst a pít a potom teprv se mne vyptávej!“ Baba-Jaga dala hned královicovi jíst a pít, vypařila ho v lázni, bujnou hlavu jeho vyčesala, postel mu připravila, i začala se ho znova vyptávat: „Povéz mi, dobrý mládenče! kam tě cesta vede, v kterou stranu, a jedeš-li chtě sám a nebo nechtě?“ Odpověděl jí královic: „Jednak chtě, více však nechtě, jedu za třikrát devět zemí do třicátého panství, do cařství nesmrtelného Kostěje dobývat

usli samohudných.“ — „Hohoho!“ řekla Jaga-
ba, „těžko těch houslí dostat. Pomodli se pánu
hu a jdi spat; ránoť důmyslnější nežli večer.“
álovic šel spat. Ráno časně Jaga-Baba se pro-
dila, vstala a začala budit: „Vstávej, královici!
s, dobrý mládenče, abys jel svou cestou.“ Krá-
vic vstal, oblekl se, umyl se, pomodlil se pánu
ohu, na vše čtyry strany se poklonil a začal od
gy-Baby brát odpuštění. „Což pak, dobrý mlá-
enče!“ řekla Jaga-Baba, „chceš odtud jet, a mne,
aré baby, se netážeš, jak bys mohl dostat houslí
amohudných? Až přijedeš do cařství nesmrtelného
ostěje, tam vedlé jeho pokojíků pozlacených
vidíš zelenou zahradu a v té zahradě bude se
rocházet krásná panna, dcera cařská: už tomu
est let, co Kostějem unešena jest. I přeskoč přes
eď do té zahrady, a ona tobě poví, kterak dostat
ouslí samohudných.“ Královic sedl na svého do-
rého koně a jel svou cestou — dlouho-li, krát-
o-li, blízko-li, daleko-li — až přijel ku pozlace-
ým pokojíkům Kostěje nesmrtelného; tu zůstal
tát a div že se do smrti neuposlouchal houslí
amohudných: tak pěkně ty housle hrály, že se
aždý uposlouchal do smrti. Když se královic zpa-
atoval, přeskočil přes zeď do zelené zahrady,
patřil cařovnu i začal se jí vyptávat, jak by mohl
ostat houslí samohudných? — „Vezmeš-li mě
sebou,“ odpověděla cařovna, „povím tobě, jak
ěch houslí možno dostat.“ Královic připověděl,
e ji s sebou vezme, a cařovna mu řekla, aby tu
zahradě zůstal; sama pak šla k nesmrtelnému
ostěji, i začala jej objímat, líbat a se vyptávat,
de smrt jeho jest? — „Pod prahem ve chvostu,“
dpověděl Kostěj. Tehdy ona hned popadla ten
hvost a vhodila do ohně; chvost sice shořel, ale
ostěj zůstal na živě. Cařovna opět začala naň

nastupovat a se vyptávat na jeho smrt. „Třeba-li ti vědět, kde moje smrt!“ odpověděl Kostěj; „v širém poli stojí tři duby zelené a pod kořenem toho největšího jest červík: když toho červíka najdou a rozmáčknou, tehdy já zemru.“ Cařovna pověděla to všecko královicovi; ten jel hned do širého pole, našel ty tři zelené duby, vykopal červíka a rozmáčknul. Ale Kostěj vždy předce zůstal živ. Cařovna počala se po třetí Kostěje vyptávat, a tu teprv jí pověděl pouhou pravdu: „Smrt moje daleko jest! na moři na Oceaně jest ostrov Bujan, na tom ostrově zelený dub, pod dubem zakopána železná skříně, ve skříni škatule, ve škatuli zajíc, v tom zajíci kachna, v kachně vejce; najde-li kdo to vejce a rozmáčkne, tehdy já v touž dobu taky zemru!“ Královic dobyl toho podivného vejce, rozmáčkl je, a Kostěj svalil se mrtev na zem.

## 30. Nesmrtelný Kostěj.

(Z Veliké Rusi.)

Byl jeden car a měl tři syny, byli už odrostlí. Tu jim nesmrtelný Kostěj unesl matku. Nejstarší syn jel jí hledat a nevrátil se. Prostřední taky tak, jel a víc ho nespatřili. Tehdy řekl nejmladší syn, Ivan cařovic, otci: „Tatíčku! dovol půjdu hledat mamičky.“ Otec nechtěl a řekl „Bratři zmizeli, a ty chceš taky odjet: umru zármutkem!“ — „Tatíčku! dovol nedovol, pojedu.“ Otec vida, že jinak nechce, dal mu na cestu své požehnání. Ivan šel si pak vybírat koně, ale žádný se mu nehodil: na kterého koli položil ruku klesl. I šel smutně po městě a potkal babičku „Což jsi tak smutný? Ivane cařovici!“ — „Vary babo! položím tě na ruku a druhou připlácnu bude omáčka.“ Baba druhou uličkou oběhla kolem

a potkala zas Ivana, řkouc: „Pozdrav pán Bůh, Ivane cařovici! což jsi tak smutný?“ Ivan si myslil: „Proč se mne ta baba ptá? snad mi může pomoci?“ i řekl jí: „Hleď, babičko! nemohu si najít dobrého koně.“ — „Blázínku! soužíš se a babičce se nesvěříš!“ řekla babička; „pojď se mnou.“ I vedla ho k hoře a ukázala na jedno místo: „Tu kopej.“ Ivan cařovic odkopal zemi a spatřil železné dvéře se dvanácti zámky; zámky hned utrhal, dvéře otevřel a vešel pod zemi: i byl tu přikován na dvanácti řetězích bohatýrský kůň; ten jak ucítil svého jezdce, zařehtal, sepnul se a všech dvanácte řetězů potrhal. Ivan cařovic vzal na se bohatýrské odění, dal koni uzdu a sedlo čerkaské, babičku obdařil penězi a řekl: „S pánem Bohem, babičko!“ Potom vsedl na koně a jel. Dlouho jezdil, až konečně přijel k nějaké velmi vysoké a příkré hoře; nikterak nebylo možné na ni vyjet. Tu taky našel u té hory své bratry; i pozdravili se a jeli pospolu. Přijeli k železnému kamenu, vážil půldruha sta pudův, a bylo na něm napsáno: „Kdo ten kámen vyhodí na horu, bude mít na ni cestu.“ Starší bratři nemohli toho kamene ani pozvednout, a Ivan cařovic najednou jej na horu vyhodil, a hned ukázaly se mu v hoře schody. Ivan nechal tu koně, natočil z malíka do skleničky krve, podal bratřím a řekl: „Jest-li že krev ve skleničce zčerná, tehdy mne nečekejte: znamení, že jsem zahynul!“ Potom se s bratry rozloučil a šel na tu horu. Tam dlouho lesem chodil, až přišel k nějakému velikému domu; v tom domě byla živa cařovna, kterou Kostěj taky byl unesl. Ivan chodil kolem ohrady, nemoha dveří najít. Cařovna ho spatřila, vyšla na balkon a zavolala naň: „Tu hle v ohradě je skulina, dotkni se jí malíkem a dvéře se udělají.“ I stalo

se tak. Ivan vešel do domu, panna ho přivítala, dala mu jíst a pít, a vyptala se ho, kdo je a co chce? I pověděl jí, že jde, aby matku svou vysvobodil od Kostěje. A panna řekla: „Těžko k matce tvé se dostat, Ivane cařovici! onť je skutečně nesmrtelný — zabije tě. Má tu meč padesáti pudů s tíži: pozdvihneš-li ho, tehdy jdi dál.“ Ivan cařovic netoliko pozdvihl meče, ale jím také vzhůru máchnul, a pak šel dál. Přišel ke druhému domu, a věda jak otevřít, vešel tam a tu svou matku našel; objali se a plakali oba. Ivan i zde také zkusil sílu svou, vyhodiv kouli nějakou, která vážila půldruha tisíce pudů. Nastal čas, kdy obyčejně Kostěj domů přicházel, a matka schovala Ivana. Tu Kostěj přišel a řekl: „Fi, fi! ruské kůstky tu nevidět, ni slyšet o ní, a ruská kůstka mi přišla sama na dvůr! kohos tu měla? neli syna?“ — „I pán Bůh uchovej! sám jsi kdes lítal po Rusi a nahltal se ruského puchu, a teď se ti o něm zdá,“ odpověděla matka Ivanova, i lichotila se k němu, vyptávala se na ledacos a řekla: „A kde je tvá smrt, nesmrtelný Kostěji?“ — „Moje smrt,“ odpověděl Kostěj, „je tam a tam: stojí tam dub, pod dubem truhlice, v truhlici zajíc, v zajíci kachna, v kachně vejce, a v tom vejci moje smrt.“ Pak ještě nějakou chvilku tu zůstal a uletěl. Ivan cařovic potom se rozloučil s matkou a vydal se na cestu pro smrt nesmrtelného Kostěje. Šel dlouho cestou, nejedl a nepil, i pomyslil si z hladu: „Kýž by mi se nyní něco vyskytlo!“ A hle, tu vlček! Ivan ho chce zabit; ale z brlohu vyskočila vlčice a řekla: „Nezabíjej mého dítěte; budu ti prospěšna!“ — „Budiž!“ pomyslil si Ivan, pustil vlka a šel dál. Vidí vránu. „Počkej, na té si pochutnám!“ i chtěl ji zastřelit. A vrána řekla: „Nezabíjej mne, budu ti prospěšna.“

an se rozmyslil a pustil ji. Přišel k moři a zů-
al na břehu stát. V tom vymrštila se štička na
řeh. Ivan ji chytil a pomyslil si: „Teď se najím.“
Odkud odtud vzala se stará štika i řekla: „Nezabíjej,
vane cařovici! mého dítěte; budu ti prospěšna.“
van taky tu štičku propustil; potom si sedl na
řeh a přemýšlel, jak se dostat přes moře? Štika
ěděla, co si myslí; i položila se přes moře a
van přešel po ní jako po mostě. Přišel k tomu
ubu, kde byla smrt Kostějova; dostal tu tru-
lici, otevřel — zajíc vyskočil a utekl. Tu se
ustil za ním vlk, kterého Ivan ušetřil, chytil za-
ce a přinesl. Ivan vzal zajíce, rozpáral, i vyletěla
něho kachna a ta tam. Odkud odtud vzala se
rána s vraňaty a za kachnou, chytila ji a přinesla.
van dostal vejce, ale potom je upustil do moře.
štika mu je zas přinesla; pak si lehla přes moře
Ivan po ní přešel a vrátil se k matce. V tom
řiletěl Kostěj nesmrtelný a řekl: „Fi, fi! ruské
ůstky tu nevidět, ni slyšet o ní, a ruština tu
apáchá.“ — „Což to povídáš? Kostěji! nikoho
u nemám,“ odpověděla matka Ivanova. A Kostěj
opět řekl: „Jsem nějak nemocen!“ — Ivan sti-
knul vajíčko a Kostěj od toho bolestí se svíjel.
Potom Ivan vyšel, ukázal vajíčko a řekl: „Hle,
Kostěji nesmrtelný, tvoje smrt!“ Kostěj padl před
ním na kolena: „Nezabíjej mne, Ivane cařovici!
budem dobrými přátely, celý svět nám bude pod-
án.“ Ale Ivan nedal se oklamat, rozmáčknul va-
jíčko — a Kostěj nesmrtelný umřel. Potom Ivan
matka jeho vzali s sebou, čeho bylo třeba,
vydali se na cestu domů; na cestě stavili se
té cařovny, ku které Ivan nejprvé přišel, a vzali
i s sebou; až potom přišli k té hoře, kde bratři
vanovi vždy ještě čekali. Tu řekla ta panna:
Ivane cařovici! vrať se ke mně domů: zapomně-

lať jsem svatebních šatů, briliantového prstenu nešitých střevíček.“ Mezi tím spustil Ivan matk a svou nevěstu cařovnu dolů; bratři je přija pak vzali spustidlo a přeřezali, aby Ivan nemož se spustit, a matce i panně pohrozili, aby doma nic o Ivanovi neřekly. Když přišli domů, radova se otec, že se mu děti a žena vrátily, ale pro Ivana se rmoutil. — Ivan pak vrátil se do domu své nevěsty, vzal svatební prsten, ty šaty a střevíce; potom přišel na tu horu, a nemoha dolů, hodil prstenem z ruky do ruky. Tu se mu zjevilo dvanáct mládenců: „Co poroučíte?“ řekli. „Přeneste mne s této hory.“ A mládenci hned jej spustili. Ivan si dal prsten na prst, a oni zmizeli. Když přišel do své země a do toho města, kde otec a bratři jeho zůstávali, zastavil se u jedné babičky: „Co nového, babičko, ve vaší zemi?“ — „Ba co, panáčku! naše paní cařová byla zajata u nesmrtelného Kostěje; její tři synové šli jí hledat, dva ji našli a vrátili se, ale třetí, Ivan cařovic, se nevrátil, a nevědí, kde je? a car se pro něj rmoutí. A ti synové s matkou přivezli nějakou cařovnu, a nejstarší chce se s ní oženit; ale ona ho prvé posílá někam pro svatební prsten, a nebo aby jí takový dali udělat, jakého potřebuje; a kolikrát už to vyhlašovali, ale nikdo se ještě nenašel.“ — „Jdi, babičko! řekni caři, že ten prsten uděláš, a já ti pomohu,“ řekl Ivan cařovic. Babička se hned ustrojila, běžela k caři a řekla: „Vaše cařské Veličenstvo! já ten svatební prsten udělám.“ — „Udělej, udělej, babičko! budeme tomu rádi,“ řekl car; „ale neuděláš-li, přijdeš o hlavu.“ Babička celá ustrašená přišla domů, a Ivan spal, měl z babičky žert. Babička plakala a hubovala, že ji podvedl na smrt, až z toho pláče potom usnula. Ráno pak Ivan vstal a babičk

budil: „Babičko! vstávej, jdi a dones prsten; ale ať za něj více nevezmeš nežli dukát. A budou-li se ptát, kdo prsten dělal? řekni, že ty sama; o mně nepovídej.“ Babička se zaradovala a prsten donesla; nevěstě se líbil: „Takový chci mít!“ řekla. I přinesli babičce plnou mísu zlata; ale ona si vzala jen jeden dukát. Cař řekl: „Což si, babičko, tak málo bereš?“ — „Nač mi tolik toho, Vaše cařské Veličenstvo! budu-li potom potřebovat, však mi dáš.“ — Potom po některém čase roznášely se pověsti, že nevěsta posílá ženicha pro svatební šaty, a nebo aby jí takové dali ušit, jakých potřebuje. Babičce i to se podařilo (neb Ivan pomohl), a svatební šaty přinesla. Potom přinesla také nešité střevíčky, a vzala si pokaždé jen po dukátu, a říkala, že ty věci sama udělala. Proslýchalo se, že ten a ten den bude u caře svatba. Když ten den přišel, nařídil Ivan babičce: „Dávej, babičko, pozor, až nevěstu přivezou na oddavky, tehdy mi pověz.“ Babička nepropásla. Ivan cařovic oblekl hned na se cařské šaty, vyšel a řekl: „Hleď, babičko, kdo jsem já!“ Babička mu k nohoum: „Panáčku! odpusť, že jsem na tě hubovala.“ — „Bůh odpouští.“ — Přišel do chrámu; bratra jeho tam ještě nebylo. Postavil se podlé nevěsty; oddali se spolu a vedli do dvorce. Na cestě potkal se s nimi ženich, bratr nejstarší, a vida, že nevěstu vedou s Ivanem cařovicem, s hanbou zpátky se vrátil. Otec radoval se nad Ivanem, zvěděl o potutelnosti bratrův, a když bylo po svatbě, starší syny své ze země vypověděl a Ivana cařovice udělal svým nástupcem.

## 31. Osud.

(Ze Srbska.)

Dva bratři přebývali spolu v jednom stavení, jeden jich pracoval všecko a druhý neustále jen zahálel a pil i jedl z hotového. I požehnával jim pán Bůh na všem: na koních, na hovězím, skopovém i vepřovém dobytku, na včelách i na všem jiném. Ten který pracoval, pomyslil si jednou: „Což bych já taky za toho lenocha dělal? lépe když se rozejdem a když sám za sebe budu pracovati a on nechť dělá, co chce!“ I řekl tedy jednou svému bratrovi: „Bratře, není tak dobře: já všecko dělám a ty mi v ničem nechceš pomoci, nébrž jen jíš a piješ z hotového. I umínil jsem si, abychom se rozdělili.“ Druhý začal mu to rozmlouvati: „Nečiň toho, bratře! máme se tak obadva dobře, ty vládneš vším, svým i mým, a já jsem spokojen, co koli ty učiníš.“ Ale onen zůstal při svém, a tak i druhý konečně svolil a řekl jemu: „Když jinak dáti nechceš, tehdy děl sám, jak rozumíš.“ Načež onen pořádně všecko rozdělil na dva díly a každý si vzal svůj díl. Lenoch najal sobě k dobytku skotáka, ku koním koňáka, k ovcím ovčáka, ke kozám kozáka, ke sviním sviňáka a ke včelám včeláka, i řekl jim: „Zůstavuji všecko své jmění vám a pánu Bohu;“ a byl živ potom doma tak jako prvé. A ten druhý bratr namáhal se při svém jmění sám tak jako dřív, opatroval a dohlížel, ale neviděl prospěchu žádného, nébrž samou škodu, den ode dne vedlo se mu pořád hůře, až konečně zchudnul tak, že už ani opánek neměl na nohou, nébrž chodil bos. Tehdy řekl k sobě sám: „Půjdu se podívat k svému bratrovi, jak se jemu vede.“ A takto jda, přišel na louce ke stádu ovec; ale ovčáka při nich nebylo žádného, nébrž

seděla tu nějaká překrásná panna i předla zlatou niť. „Pomáhej pán Bůh!“ řekl a otázal se jí, čí to jsou ovce? A ona mu odpověděla: „Čí jsem já, toho jsou i ty ovce.“ — „A čí jsi ty?“ — „Já jsem tvého bratra štěstí?“ Tehdy on se rozhněval a řekl jí: „A kde je moje štěstí?“ Panna odpověděla: „Tvé štěstí od tebe je daleko.“ — „A mohu-li je najíti?“ — „Můžeš, jdi si ho hledat.“ On slyše to, a vida, že ovce bratra jeho jsou pěkné, aniž pěknější býti mohou, nešel už ani dále se podívat na ostatní jeho stáda, nébrž šel odtud zrovna k bratrovi. Když ho bratr spatřil, zplakal nad ním a řekl: „Kam jsi se poděl za ten čas!“ A vida ho nahého i bosého, dal mu hned opánky a něco peněz. Když pak několik dní spolu hodujíce pobyli, zdvihl se potom onen bratr a šel domů. Přijda domů, vzal torbu na rameno a chleba do ní, a do ruky hůl, i šel do světa hledat svého štěstí. Jda takto svou cestou, přišel do nějakého velikého lesa, a v tom lese nalezl nějakou starou šedivou děvku, ana tu pod jedním keřem spí; i napřáhl hůl a uhodil děvku po zádech. Ta pak sotva se zdvihla a své krhavé oči otevřela, i promluvila k němu: „Děkuj pánu Bohu, že jsem zaspala, neb kdybych byla bděla, ani těch opánek bys byl nedostal!“ I otázal se jí: „A kdo jsi ty, žebych ani těch opánek nebyl dostal?“ Odpověděla: „Já jsem tvé štěstí.“ On slyše to, začal se bíti v prsa: „Jsi-li ty moje štěstí, Bůh tě zabí! a kdo mi tě dal?“ A ona hned na to: „Osud mě tobě dal.“ — „A kde je ten Osud?“ — „Jdi a hledej si ho!“ a po té zmizela. Tehdy šel ten člověk hledat Osuda. Jda takto svou cestou, přišel do jedné vsi a viděl v té vsi veliké hospodářské stavení a v něm veliký oheň, i pomyslil sobě: „Tuto musí býti nějaká veselka nebo svátek.“ I vešel do

stavení a viděl tam na ohni veliký kotel, se v něm večeře, a při ohni seděl hospodá věk dal hospodáři: „Dobrý večer!“ a ho mu poděkoval: „Dej Bůh štěstí!“ pak ho aby si k němu sedl, i počal se ho vyptáva kud je a kam jde? a on mu všecko vypr jak byl taky hospodářem, a jak zchudnul, a jde k Osudu se zeptat, proč je chudý. otázal se hospodáře, proč takové množství vaří? a hospodář mu řekl: „Oj, bratře! j hospodářem a mám všeho dost, ale své čel kterak nemohu nasytiti, všecko jakoby d žíral; však sám uhlídáš, až začnem večeř budou dělati.“ A když sedli k večeři, jede hému jídlo vydírali, a za chvilku ten veliký byl prázdný. Po večeři přišla uklizečka, kosti všecky na hromadu a hodila je z I počal se tomu diviti, že holka hodila k pec; tu nenadále přišly dvě staré ošklivé p suché jako strašidla, i počaly ty kosti I otázal se ten člověk hospodáře: „Co t tam, bratře, za pecí?“ A on mu odpověděl je, bratře, můj otec a moje matka, jako by ukovali na tom světě, nechtějí nikterak sjíti.“ Ráno pak při odchodu řekl mu hos „Bratře, zpomeň si také na mě, najdeš-l někde Osuda, i zeptej se ho, jaká to neho nemohu nikterak nasytiti své čeledi, a p otec a matka nijak neumírají.“ On mu to že se zeptá, pak se s ním rozloučil a še Osuda hledat. Jda takto dlouho svou cestou, jednoho večera do jiné vsi, a prosil v jedno vení, aby ho přijali na nocleh. Oni ho př ptali se ho, kam jde, a on jim všecko zevr věděl, co a jak. A oni ho tu počali prositi: Boha, bratře! když tam jdeš, zeptej se také

proč se nám hovězí dobytek nedaří a jde pořád na mizinu?“ On jim také připověděl, že se Osuda zeptá, a druhý den šel dále. Jda takto svou cestou přišel k nějaké vodě i začal volati: „Oj vodo! oj vodo! přenes mě!“ A voda se ho zeptala: „Kam jdeš?“ A on jí pověděl kam. Tehdy voda ho přenesla a řekla mu: „Prosím tebe, bratře, zeptej se Osuda, proč v sobě nemám žádného plodu?“ On připověděl vodě, že se zeptá, a šel potom dále. Jda takto dlouho, přišel konečně do jednoho lesa a tu našel nějakého poustevníka, i zeptal se ho, zdali by mu nemohl pověděti o Osudu? A poustevník mu odpověděl: „Jdi tudy přes horu a přijdeš zrovna ke dvoru jeho; ale když staneš před Osudem, nemluv ničehož, nébrž co koli on bude dělati, i ty dělej, dokud on sám tebe se nezeptá.“ Člověk poděkoval poustevníkovi a šel přes horu. Když přišel do dvorů Osudových, bylo se nač podívati: bylo tu jako na cařském dvoře, sluhové i služkyně, jen se všecko hemžilo, a Osud sám seděl za připraveným stolem a večeřel. Člověk vida to, sedl si také za stůl a začal večeřeti. Po večeři lehl si Osud spat, a on si také lehl. Okolo půlnoci nastalo strašlivé řinčení a z něho bylo slyšeti hlas: „Oj Osude! oj Osude! narodilo se dnes tolik a tolik duší, naděl jim, co chceš.“ Po té Osud vstal, otevřel skříni s penězi, i začal po světnici házeti samými dukáty, řka: „Jako mně dnes, tak jim až do smrti.“ Když se ráno rozednilo, už nebylo tu těch dvorů velikých, nébrž místo nich prostřední stavení; ale i v tom opět bylo všeho dost. Když bylo k večeru, sedl si Osud k večeři, a on si také s ním sedl, ale nikdo nepromluvil ani slova. Po večeři šli spat. Okolo půlnoci nastalo zase strašlivé řinčení a z něho bylo slyšeti hlas: „Oj Osude! oj Osude!

narodilo se dnes tolik a tolik duší, naděl jim co chceš.“ Tehdy Osud vstal i otevřel skříni s penězi, ale nebylo v ní dukátů, než toliko stříbrné peníze a sem tam nějaký dukát. I začal Osud po světnici rozhazovati peníze, řka: „Jako mně dnes, tak jim až do smrti.“ Druhého dne ráno však už ani toho stavení tu nebylo, nébrž místo něho stálo tu menší. A tak Osud dělal každou noc, a každé ráno potom jeho stavení se zmenšovalo, až naposledy z něho zůstala jen malá chaloupka. Tu vzal Osud motyku a počal kopati, a ten člověk vzal také motyku a začal kopati, a tak kopali ten celý den. K večeru vzal Osud kus chleba, rozlomil jej na půly a dal jednu jemu. Tak večeřeli a po večeři šli spat. Okolo půlnoci opět nastalo strašlivé řinčení a z něho bylo slyšeti hlas: „Oj Osude! oj Osude! dnes narodilo se tolik a tolik duší, naděl jim, co chceš.“ Tehdy Osud vstal, otevřel skříni i začal rozhazovati samé střípky a sem tam nějaký peníz, jako dostávají nádenníci mzdy, řka: „Jako mně dnes, tak jim až do smrti.“ Když nastalo ráno, změnila se chalupa zatím u veliké dvory, tak jako byly prvního dne. Tehdy Osud otázal se jeho: „Co chceš?“ A on mu vypravil všecku svou nesnázi od počátku až do konce, a že přišel se ho zeptat, proč mu nadělil neštěstí. Tehdy mu řekl Osud: „Však jsi viděl sám, jak jsem první noc rozhazoval dukáty i co se potom dálo. A jak mi bylo tu noc, když se kdo narodil, tak mu bude až do smrti. Ty jsi se narodil v chudé noci a zůstaneš chudým až do smrti; a tvůj bratr narodil se v šťastné noci a zůstane šťastným až do smrti. Ale poněvadž jsi se tak odhodlal a tolik vystál, poradím ti, jak si můžeš pomoci. Tvůj bratr má dceru Milici; ta je také tak šťastna jako její otec. Až přijdeš domů, vezmi

Milici k sobě, a čeho koli nabudeš, říkej, že to všecko její jest.“ On tedy Osudu poděkoval a pak mu ještě řekl: „V té a té vsi jest jeden bohatý sedlák, má všeho dost, a jen v tom je nešťastný, že se mu čeleď nikterak nasytiti nemůže: snědí na jedno posedění jídla plný kotel a mají ještě málo. A otec i matka toho sedláka jako by se byli ukovali na tom světě, sestárli, zčernali a vyschli jako strašidla, a nemohou umříti. I prosil mne ten sedlák, když jsem byl u něho na noclehu, abych se tebe zeptal, jaká toho příčina?“ I odpověděl mu Osud: „To je všecko proto, že nectí otce svého a matky své; házíť jim jídlo za pec: ale kdyby jich ke stolu posadil na první místo, a dal jim první číši kořalky a první číši vína, tehdy by jeho čeleď ani z polovice tolik nesnědla, a ty duše by se odebraly na odpočinutí.“ Potom opět se zeptal Osuda: „V té a té vsi, když jsem tam v jednom stavení byl na noc, stěžoval sobě hospodář, že se mu hovězí dobytek nedaří a jde pořád na mizinu; i prosil mne, abych se tebe zeptal, jaká toho příčina?“ A Osud mu odpověděl: „To je proto, že na svůj svátek zabíjí nejhorší dobytče; kdyby zabíjel co má nejlepšího, všecek dobytek by se mu běhal.“ I zeptal se ho ještě také na vodu: „Jaká toho příčina, že ta voda nemá v sobě plodu?“ A Osud mu řekl: „Proto nemá plodu, že ještě žádného člověka nezadávila; ale nežertuj s ní, nepovídej jí toho, dokud tebe nepřenese, sic povíš-li jí to, hned tě zadáví.“ Tehdy on Osudu poděkoval a šel domů. Když přišel k té vodě, otázala se ho: „Co řekl Osud?“ A on odpověděl: „Přenes mě a pak ti povím.“ Když ho voda přenesla, dal se na útěk, a když už byl daleko dost, obrátil se a zavolal: „*Oj vodo! oj vodo!* žádného člověka jsi ještě ne-

zadávila, a proto nemáš plodu.“ Když voda to uslyšela, vylila se ze břehů a za ním, a on v útěk, a s těží utekl. Když přišel do vsi k tomu člověku, kterému se dobytek nedařil, on sotva se ho dočkal: „Pro Boha, bratře, zeptal-li's se Osuda?“ — „Zeptal, a Osud řekl, že když svůj svátek slavíš, vždy nejhorší dobytče zabíjíš; ale kdybys zabil, které máš nejlepší, žeby se ti všecek dobytek běhal.“ On slyše to, řekl mu: „Zůstaň, bratře, u nás; do našeho křestného svátku nemáme než tři dni; a bude-li to pravda, odměním se tobě.“ Tehdy on tu zůstal až do toho svátku. A když ten den přišel, zabil hospodář nejpěknějšího volka, a od toho času začal se mu dobytek běhati. I daroval mu potom hospodář pět kusů dobytka, a on jemu poděkoval a šel dál. Když přišel do vsi k onomu hospodáři, který měl nesytou čeleď, hospodář sotva se ho dočkal: „Pro Boha, bratře! jak je? co řekl Osud?“ A on mu odpověděl: „Osud řekl, že nectíš otce svého a matky své, a házíš jim jídlo za pec; ale kdybys jich posadil za stůl na první místo, a dal jim první číši kořalky a první číši vína, nejedla by ti čeleď ani z polovice tolik, a otec i matka odebrali by se ti na odpočinutí. Když hospodář to uslyšel, poručil ženě, aby tchána i tchyni hned umyla i učesala a pěkně je oblekla; a když přišel večer, posadil je hospodář za stolem na prvním místě i nalil jim první číši kořalky a první číši vína. Od toho času nemohla čeleď ani z polovice tolik jísti, jako potud jedla, a druhého dne otec i matka zemřeli. Tu mu dal hospodář dva volky, a on mu poděkoval a šel domů. Když přišel do své krajiny, potkávali ho známí a ptali se: „*Čí pak jest to dobytek?*“ A on odpovídal každému: „*Mé bratranky* Milice.“ Když přišel domů, zaše

ihned k svému bratrovi a prosil ho: „Bratře! dej mi Milici, aby mou dcerou byla; vidíš, že nemám nikoho.“ A bratr mu odpověděl: „Dobře, bratře, vezmi si Milici.“ I odvedl si Milici domů a potom mnoho jmění nabyl, ale vždycky říkal, že je to Miličino. Jedenkrát vyšel si na pole k obilí se podívat, a bylo krásné, že pěknější býti nemohlo. Na to šel tudy nějaký člověk pocestný a zeptal se ho: „Čí je to obilí?“ a on se omýlil a řekl: „Moje.“ Jak mile to vyřknul, obilí chytilo a začalo hořeti, a on vida to, běžel za tím člověkem: „Počkej, bratře! není moje, nébrž Miličino, mé bratranky.“ A tak se obilí hned udusilo a on s Milicí zůstal šťastným.

## 32. Štěstí a neštěstí.

(Ze Západní Rusi.)

Byl jeden chudý člověk, neměl ani žádného hospodářského nářadí, ani dobytka, ale dětí měl hromadu. Přišlo jaro, a on neměl čím orati. Lidé jeli s pluhem a s dobytkem, a on jde s motykou. I potkal dvě panny, a ty panny byly: jedna Štěstí, a druhá Neštěstí. I tázaly se ho: „Kam, člověče, jdeš?“ A on odpověděl: „Mé zlaté panenky, královničky! mám takovéto neštěstí: lidé jedou s dobytkem, a já jdu s motykou; nemám čím dětí vyživiti.“ Tehdy ty dvě panny spolu promluvily a řekly: „Darujme mu něco.“ A Štěstí řeklo: „Když je tvůj, tehdy ty mu něco daruj.“ I darovalo mu Neštěstí deset rublů a řeklo: „Jdi domů a kup sobě vola.“ Tak on přišel domů a schoval ty peníze do hrnka, v kterém byl popel. Druhého dne přišla tam sousedka, kmotra bohatá, i řekla: „Nemáte-li trochu popele? mám prádlo velmi špinavé.“ — „Stojí tam hle v hrnéčku, vem si,“ řekla toho chudého člověka žena. Když sedlák

domů přišel, začal se ohlížeti, a nevida hrnéčka s popelem, dal se do ženy, kam dala peníze s hrnéčkem? Žena začala se zaklínati, že nevěděla, že tam byly peníze, i řekla, že ten hrnek vzala kmotra sousedka. Sedlák běžel hned k sousedce a začal jí prositi, aby mu ty peníze vrátila. Sousedka řekla: „Vždyť já žádných u tebe neviděla!“ Sedlák šel k pánovi žalovat, ale ani tam nenalezl svého práva; pán jemu řekl: „Žádných jsi peněz neměl, ale chceš jich neprávě na ní dobyti.“ A tak přišel sedlák o peníze. Plakal ubožák, vzal motyku a znova šel, a tu potká opět ty dvě panny. Nepoznal jich, ale ony poznaly jeho; a pak tázaly se ho tak jako prvé, a on jim také tak odpověděl jako dřív, a Neštěstí darovalo jemu nyní dvacet rublův. Sedlák přišel domů a peníze schoval na humně v plevách. Druhého dne přišla zase táž kmotra a začala prositi plev telatům a žena toho chudáka sedláka opět jí plevy dala, nevědouc, že jsou v nich peníze. Sedlák přijda domů, šel na humno pro peníze a nenašel jich. Vkročiv do světnice začal se vaditi se svou ženou, kam dala peníze s plevami. Žena pravila, že kmotra přišla a plevy vzala. I chodil ten sedlák zase tak jako prvé, napřed ku kmotře a potom k pánovi, ale práva nikdež nenalezl. Všude jej odbyli, že žádných peněz neměl. Sedlák sobě poplakal a šel zas kopat, i potkal opět ty dvě panny. Zastavily jej, tázaly se, a on jim opět všecko vypravil, co a jak bylo. „Vidíš,“ řeklo Neštěstí své sestře, „mé dary jemu neprospívají; vezmi ty si jej a daruj mu něco.“ I darovalo mu Štěstí dva groše a řeklo: „Jdi k řece Němnu, budou tam loviti ryby, ale ničehož nebudou moci uloviti. I popros jich, aby na tvé štěstí zatáhli sítě.“ Sedlák tak učinil, šel k Němnu a poprosil

rybářův, aby na jeho štěstí zatáhli. Jak mile zatáhli, tehdy tak mnoho ryb vylovili, že jich ani neměli kam dáti. Rybáři otázali se ho: „Co ti máme za to dáti?“ On odpověděl: „Prodejte mně jich za dva groše. I prodali jemu za dva groše jednu rybičku, a druhou mu dali darem. Sedlák vzal ty dvě rybičky a šel domů, i dal je ženě, aby je uvařila. Žena i děti měly z těch rybiček velikou radost, ale neuvařila jich, než tak nechala. V tom jel tou vesnicí nějaký smutný pán; sedlák vyšel ven otevřít vrat i začal se smáti, a pán otázal se ho: „Proč se směješ?“ A on odpověděl: „Mám doma takovou rybičku: kdo se na ni podívá, každý se směje.“ Tomu smutnému pánovi zachtělo se velmi té rybičky, i dal za ni tomu sedlákovi koně, voly a tolik obilí, co ho jen sedlák chtěl. A tak nalezl sedlák štěstí své dvěma groši.

## 33. Boháč a chudák.

(Z Malé Rusi.)

Byli dva bratři, jeden velmi bohatý, druhý velmi chudý. Jednou hlídal chudý svému bohatému bratru snopy na poli, a sedě pod kupkou, spatřil bílou ženu, ana sbírala klasy, ježto zůstaly na záhonech, a zastrkávala do kupek. Když pak až k němu došla, chytil ji za ruku a tázal se jí, co je zač, a co tu dělá? — „Jsem tvého bratra Štěstí a sbírám ztracené klásky, aby měl víc pšenice.“ — „A prosím tě, kde pak je moje Štěstí?“ otázal se chudý. — „Na východě,“ řekla vidma a zmizela. I umínil si chudý, že půjde do světa hledat svého Štěstí. A když jednou z rána už odcházel z domova, nenadále vyskočila ze zápecí Bída, a plakala i prosila, aby ji taky vzal s sebou. „*Oj moje milá!*“ řekl chudák, „jsi velmi slabá a

cesta daleká — nedošla bys; ale mám tu prázdnou lahvičku, umenši se, vlez do ní a já tě ponesu.“ Bída vlezla do lahvičky, a on nemeškaje zandal ji zátkou a dobře zavázal. Potom na cestě, když přišel k jedné bařině, vyndal lahvičku a vstrčil do bahna a tak se Bídy sprostil. Po některém čase přišel do velikého města a nějaký pán vzal ho do služby, aby mu kopal sklep: „Platu žádného ti nedám,“ řekl, „ale co kopaje najdeš, bude tvé.“ Když tak nějaký čas kopal, našel hroudu zlata. Dle úmluvy náležela jemu; ale on dal přece polovici pánovi a kopal dále. Konečně přišel na železné dvéře, a když je otevřel, byl tu podzemní sklep a v něm nesmírné bohatství. Tu slyší z jedné skříně ve sklepě hlas: „Otevři, pane můj, otevři!“ I pozdvihl víko a ze skříně vyskočila krásná panna, cela bílá, poklonila se mu a řekla: „Jsem tvoje Štěstí, jehož jsi tak dlouho hledal; od nynějška budu s tebou i s tvou rodinou.“ Na to zmizela. On pak o to své bohatství opět se podělil se svým bývalým pánem, i zůstal mimo to nesmírným boháčem, a jmění jeho den ode dne se množilo. Přitom však nikdy nezapomněl na svou minulou nouzi a činil chudým toho města mnoho dobrého. Jednoho dne procházeje se po městě, potkal svého bratra, jenž sem přijel za svým obchodem. I vzal ho s sebou domů a vypravoval mu obšírně všecky příhody své: jak viděl jeho Štěstí na poli klásky sbírati, jak a kde se své Bídy sprostil, a jiné věci. Hostil ho u sebe po několik dní a potom mu dal na cestu mnoho peněz a ženě i dětem jeho mnoho darů, i rozloučil se s ním bratrsky. Ale bratr jeho byl neupřímný a záviděl mu toho Štěstí. Ubíraje se domů neustále přemýšlel, jakby na bratra svého mohl zase Bídu poslati. A když přijel k tomu místu, kde bratr jeho lahvičku

v bahně pochoval, hledal, dlouho hledal, až ji zas našel, a hned otevřel. V okamžení vyskočila Bída ven a před očima jemu rostouc, začala kolem něho radostně skákati, a objavši ho, líbala i děkovala mu, že ji z vězení vysvobodil. „A za to vděčna budu tobě i tvé rodině až do smrti, a nikdy vás neopustím!“ Darmo se závistník vymlouval, darmo ji posílal k prvejšímu pánu: nikterak již nemohl Bídy s krku pozbyti, ani prodati, ani darovati, ani zakopati, ani utopiti, neustále mu byla v patách. Zboží, které si domů vezl, pobrali mu na cestě loupežníci; dostav se domů žebrotou, nalezl místo svého stavení hromadu popele, a s pole mu zatím úrodu všecku pobrala voda. A tak nezůstalo závistivému boháči nic než toliko — Bída!

## 34. Bída.

(Z Polsky.)

Zchudlý hospodář měl hezkou dcerušku, kterou sobě jeden starý mládenec, pán té vsi, vší mocí chtěl za ženu vzít; ale že holka ho neměla ráda, a rodiče k tomu sňatku taky svolit nechtěli, týral je starý ženich, jak mohl, naléhal na ně robotou a pro dost malou příčinu dával je bít, tak že ubohý hospodář toho déle nemohl vydržet a sobě umínil, že se z té vsi vystěhuje. V chalupě, kde ten hospodář zůstával, často něco za pecí vrzávalo; i ačkoli všecko přehledali a přípecek nejednou navrub obrátili, přece nikdy nic nemohli najít. Ale když už se stěhovali a poslední nářadí vyklízeli, uslyšeli najednou za pecí něco hlasitěji vrzat; i poslouchali všickni, co to? a vrz, vrz, šup, šup, vyskočila ze zápecí štíhlá a bledá osůbka, podobná švižné panně. „Aj ký to ďábel!“ zvolal otec. — „Pro pána Boha!“ vykřikla matka a

za ní všecky děti do křiku se daly. — „Nejsem žádný ďábel,“ řekla ta štíhlá bledá panna, „ale jsem vaše Bída, a když se teď odtud vystěhujete, musíte mě taky s sebou vzít do svého nového příbytku.“ — Hospodář, čiperná hlava, viděl, že Bídy své nechytí, ani neuškrtí; a protož poklonil se jí hluboce a řekl: „Dobře, má zlatá milostpaničko! když se ti tak u nás líbí, tehdy pojď s námi; ale vidíš sama, že sobě sami všecko přenášíme, i pomoz nám taky něco nést, abychom se rychleji odstěhovali.“ Bída k tomu svolila a chtěla vzít několik kousků drobného nářadí z domu; ale hospodář rozdal drobné nářadí dětem, aby je nesly, a řekl: že je na dvoře ještě špalíček, ten že se taky musí vzít. Po té vyšel na dvůr a špalík sekerou s hůry do polou rozštípnul, a zavolav Bídu, pěkně jí prosil, aby mu ten špalík pomohla nést. Bída nevěděla, jak má ten špalek vzít, až jí hospodář ukázal to rozštěpení; i vstrčila své dlouhé a vyzáblé prsty do skuliny, a hospodář jakoby s druhé strany chtěl špalek zdvihnout, sekeru honem ze štěrbiny vytáhl, a její dlouhé vyzáblé prsty zůstaly tak pevně ve špalku vězet, že jich nikterak nemohla vytáhnout. I křičela, co jí hrdlo stačilo, ale nic nebylo platné; hospodář všecky věci své s dětmi sebral a dokonce se z chalupy vystěhoval a potom už nikdy se na to místo nevrátil. I zůstával v jiné vsi a tu se mu tak dobře vedlo, že brzy v celé vsi byl nejbohatším. Hezká jeho dcerka vdala se za poctivého zámožného selského synka a celá rodina byla šťastna. Zatím pak té předešlé vsi pán, co ty chudáky tak tryznil, chtěl tu opuštěnou chalupu jinému sedlákovi dát; i přišel se do ní podívat, a vida Bídu, ana má ve špalku prsty *sevřené a bolestí* se svíjí, smiloval se nad tou

bledou pannou a pomocí klínu prsty jí vyndal a zúplna ji vysvobodil. Od té doby bledá panna na krok neodstoupila od vysvoboditele svého — a když potom ještě taky ďábel ve staré peci podpálil, a pán na stará kolena láskou se zfanfrnil, utrácel, utrácel, až utratil všecko, co měl.

## 35. Pohádka o Bídě jednooké.

(Z Veliké Rusi.)

Byl jeden kovář. „Hm," povídá, „já nikdy žádné Bídy neviděl. Říkají: je Bída na světě; půjdu a Bídu si vyhledám." Sebral se, pěkně vypil a šel hledat Bídy. Potkal krejčího. „Pozdrav pán Bůh!" — „Dejž to pán Bůh!" — „Kam jdeš?" — „Hleď, bratře! pořád říkají, že je na světě Bída, a já nikdy žádné Bídy neviděl; i jdu jí hledat." — „Dobře, půjdem spolu. Mně se taky dobře vede a neznám Bídy, půjdem a vyhledáme ji." Tehdy šli a přišli do lesa, do hustého, tmavého lesa, a našli malou pěšinku. Šli pořád po té uzounké pěšince, až přišli k nějakému velikému stavení. Byla noc a neměli kde se ukryti. „Půjdem tu hle do toho stavení." Vešli tam; nenašli v něm nikoho, bylo tam pusto a děsno. Sedli si a čekali. Hle tu přichází vysoká osoba ženská, hubená, křivá, jednooká. „Aha!" povídá, „mám tu hosti. Pěkně vitám." — „Děkujem pěkně, babičko! přišli jsme k tobě sem na nocleh." — „Nu dobře; budu mít co věčeřeti!" Ti dva se ulekli. Tehdy ona šla, přinesla velikou náruč dříví, narovnala do peci a zatopila. Potom přišla k nim, vzala jednoho, toho krejčího, a zařezala, vsadila do peci a uklidila. Kovář seděl a myslil si: co dělati? jak se mi povede? Ona pak vytáhla pečeni a večeřela. Kovář kouká do peci a povídá: „Babičko, já jsem kovář." — „Co umíš

dělati — kovati?“ - „Ano, já všecko umím.“ — „Tehdy mi ukovej oko.“ — „Dobře,“ povídá kovář; „máš-li tu nějaký provaz? bude potřeba tebe svázati, ale ty se nedáš; já bych ti oko ukoval.“ Ona šla a přinesla dva provazy, jeden tenký a druhý tlustý. Tehdy on ji svázal tím jedním provazem, který byl tenší. „Nuže, babičko, převal se na zem!“ Ona se převalila a provaz přetrhla. — „Tak nic není, babičko!“ povídá; „ten provaz se nehodí.“ Po té vzal ten tlustý provaz a dobře ji svázal: „Teď se, babičko, převal!“ Tehdy ona se převila a nepřetrhla provazu. On potom vzal šídlo, rozpálil je, nasadil jí je na oko, na to zdravé, vzal sekyru a obuchem uhodil na šídlo. Tu ona jak se převavila, přetrhla provaz a posadila se na prahu. „Ha, padouchu! nyníčko mi neujdeš.“ On viděl, že mu opět dobře není; i sedl si a přemýšlel, co dělati? Potom přišly s pole ovce; ona je vehnala do svého stavení na noc. A kovář tu také přes noc zůstal. Ráno pak ona začala ovce pouštěti zase ven. On vzal kožich a obrátil jej srstí navrch, potom jej tak oblíkl a přilezl k ní po čtyrech jako ovce. Ona pouštěla pořád po jedné; jak ji popadla za záda, tak ji vyhodila ven. V tom on také přilezl, a ona ho také popadla za záda a vyhodila. Jak mile byl venku, vstal a povídá: „S pánem Bohem, Bído! zkusil jsem od tebe zlého dost; teď už mi nic neuděláš.“ A ona řekla: „Počkej, však ještě zkusíš, ještě's mi neušel!“ — Po té šel kovář opět do lesa tou úzkou pěšinkou. Tu vidí ve stromě sekyrku se zlatou rukovětí, i chtěl si ji vzíti. Ale jak mile se té sekyrky chopil, uvázla mu na ní ruka, a nikterak se nemohl odtrhnouti. Co dělati? V tom se ohledl *za sebe a vidí*, ana Bída jde k němu i volá: „*Hleď, padouchu!* neušel jsi mi.“ Kovář vytáhl

nůž, který měl v kapse, a jal se tu ruku řezati; uřezal si ji a ušel. Přišel do své vesnice a začal ukazovati ruku, a že nyní už viděl Bídu. „Hle,“ povídá, „podívejte se, jak vyhlíží: já přišel o ruku, a mého kamaráda dokonce snědla.“

## 36. Baba-Jaga.

(Z Veliké Rusi.)

Jeden člověk ovdověl, maje dcerušku, a pak se zas oženil. Macecha nenáviděla té dcerušky i přemýšlela, kterak by ji mohla zahubit. Jednou, když otec někam odejel, řekla jí: „Jdi k tetičce, mé sestře, a popros jí, aby ti půjčila jehlu a nit — ušiju ti košilku.“ Ale ta tetka byla Baba-Jaga, noha hnát. Holčička byla čiperná, šla napřed ke své vlastní tetičce, a ta jí poradila, co má dělat, až k té nevlastní tetce přijde. Baba-Jaga seděla v chaloupce a předla. „Pozdrav pán Bůh, tetičko!“ — „Dejž to pán Bůh, dceruško!“ — „Matička mě poslala tebe poprosit, abys jí půjčila jehlu a nit, že mně ušije košilku.“ — „Dobře; zatím se posaď a tkej.“ Dceruška si sedla za stav a Baba-Jaga vyšla ven i řekla své služce: „Jdi, zatop v lázni, umej to děvče a pěkně dávej pozor; chci ji k snídaní mít.“ Dceruška seděla neživá, nemrtvá, celá ustrašená, i prosila služku, aby netopila, ani vody do lázně nenosila; i dala jí šáteček. Baba-Jaga čekala; přišla k oknu a ptala se: „Tkáš-li, milá dceruško?“ — „Tkám, milá tetičko!“ Baba-Jaga pak odešla, a dceruška dala kocourovi kus slaniny i tázala se: „Možno-li nějak odtud ujít?“ — „Tu hle máš hřebínek a ručníček,“ řekl kocour, „vezmi je a utíkej; Baba-Jaga za tebou se požene, a když bude blízko, hoď za sebe nejprvé *ručníček*, a udělá se široká řeka; a přejde-li přes

řeku a bude zas blízko, hoď za sebe hřebínek, a udělá se hustý les: skrze ten pak už neprojde!" Dceruška vzala ručníček a hřebínek i dala se na útěk: psi chtěli ji trhat — hodila jim kus chleba, jak tetička poradila, a propustili ji; vrata se chtěly zaklopit — nalila jim pod čípky máslíčka a propustily ji; břízka jí chtěla oči vyšlehat — obvázala ji šátečkem a ta ji propustila. A kocour sedl za stav a tkal: nenatkal tolik jako zamotal. Baba-Jaga přišla k oknu a ptala se: „Tkáš-li, milá dceruško?" — „Tkám, milá tetičko!" odpověděl kocour hrubým hlasem. Baba-Jaga do chaloupky, a tu vidí, že holčička utekla; i začala kocoura bít a jemu nadávat, že jí nevyškrábal očí. — „Já ti už tak dlouho sloužím," řekl kocour, „a nedalas mi kůstky; a ona mi dala slaniny." Baba-Jaga obořila se na psy, na vrata, na břízku i na služku, a všickni nápodobně odpověděli, že jí tak dlouho slouží a nic jim nedala, a ta že jim každému dala po daru. Baba-Jaga, noha hnát, rychle sedla na stoupu, paličkou poháněla, stopu za sebou zametala pometlem, i pustila se honem za holčičkou. Holčička přiklonila ucho k zemi, a slyší, že ji Baba-Jaga honí a že uź blízko; i hodila za sebe ručníček, a udělala se široká řeka. Baba-Jaga přišla k řece a zlostí zubami zaskřipala; pak se vrátila domů a přihnala k řece své voly, a ty vypily celou řeku do čista. Potom opět se pustila za holčičkou. Když už byla blízko, hodila holčička za sebe hřebínek, a udělal se hustý les. Baba-Jaga začala jej hrýzt, a jak koli se namáhala, však nemohla ho prohryzt i vrátila se domů. — Když holčička přiběhla domů, tázal se otec: „Kdes byla?" — „Ach tatíčku!" řekla, „tak a tak — matička mě poslala k tetce pro jehlu a pro nit, *že mi ušije košilku*, a tetka, Baba-Jaga, chtěla

mě sníst.“ — „A kterak jsi, dceruško, utekla?“ — „Tak a tak,“ vypravovalo děvče. I rozzlobil se otec na ženu a vyhnal ji.

## 37. Jaga-Bura.

(Z Veliké Rusi.)

Byli tři bratři, nejstaršímu říkali Beran, prostřednímu Kozel a nejmladšímu Čufil-Filuška. Jednou šli všickni tři do lesa k svému dědouškovi; byl tam hlídačem. Tam u toho dědouška Beran a Kozel nechali bratra svého Filušku a sami šli do lesa na honbu. Filuška dělal, co chtěl, dědoušek byl stár a nic na něj nedbal, a Filuška byl rozpusta. I zachtělo se mu jíst jablíčko; utekl dědouškovi do zahrady a vylezl na jabloň. Odkud odtud vzala se tu Jaga-Bura v železné stoupě, s pístem v ruce; přiskákala k jabloni a řekla: „Pozdrav pán Bůh, Filuško! proč jsi tam vylezl?“ — „Chci si jablíčko utrhnout,“ řekl Filuška. — „Na, tu hle ti dám mé jablíčko.“ — „Je nahnilé,“ řekl Filuška. — „Na tu hle jiné.“ — „A to je červivé.“ — „Nu, budeš si blázny ze mne dělat, Filuško! vezmi si ode mne to hle jablíčko z ručky do ručky.“ Filuška natáhl ruku, a Jaga-Bura ho za ni popadla, posadila do stoupy, a uskákala s ním po křovinách, po lesích, po roklinách, stoupu rychle pístem pohánějíc. Tu se Filuška spamatoval a začal křičet: „Kozle, Berane! poběžte honem: Jaga mne unesla za kruté hory, za temné lesy, za pusté stepi.“ Kozel a Beran tehdáž odpočívali; jeden ležel na zemi, i zdálo mu se, že někdo křičí. „Přikloň ty se k zemi!“ řekl druhému. — „Hoj, to křičí náš Filuška!“ I dali se do běhu a Jagy-Bury dostihli, Filušku jí odňali a přivezli k dědouškovi, a dědoušek jako by se byl po něm po-

minul rozumem. I přikázali dědouškovi, aby měl na Filoušku pozor a šli pryč. Ale Filuška zase jemu se vytočil, jako prvé, a vylezl na jabloň. Sotva byl vylezl, byla tu opět Jaga-Bura i dávala mu jablíčko. „Nechci, neošidíš mne, zlodějko!“ řekl Filuška. — „Tak, Filuško! třeba si ode mne jablíčko chyť; já ti je hodím.“ — „Dobře, hoď!“ Jaga mu schválně jablíčko nízko hodila; Filuška se za ním natáhl, chtěl je chytit, a Jaga-Bura jej nenadále popadla za ruku, a bez sebe jej odvlekla rychle zase po horách, po dolinách i po tmavých lesích; přinesla si ho domů, umyla, vystrojila a posadila do truhly. Ráno pak Jaga chystala se jít do lesa i přikázala své dceři: „Nu, dceruško má! vytop hodně pec a upec mi potom Filušku!“ a šla pak na loupež. Dcera vytopila pec do horka, vzala Filušku, svázala i položila na lopatu, a jen ho chce vstrčit do peci — tu se jí nohama opřel o nístěj. „Ne tak, Filuško!“ řekla Ježí-Buřina dcera. — „A jak?“ odpověděl Filuška, „neumím!“ — „Tak hle, pusť, já ti ukážu,“ — i lehla na lopatu, jak náleží; ale Filuška byl malý chytroušek! i nenadále ji vstrčil do peci a zandal pěkně poklopem. Brzy potom, za dvě, za tři hodiny, cítil Filuška, že pečeně voní, oddělal poklop a vyndal upečenou dceru Ježí-Buřinu, pomazal ji máslem, přikryl na pekáči plátnem a položil do truhly; sám pak ušel na půdu, a vzal s sebou všední píst i stoupu Ježí-Buřinu. Tu před večerem Jaga-Bura přišla, a zrovna vrazila do truhly i vytáhla pečeni; snědla všecko, pak všecky kůstky sebrala, rozložila je po zemi řádkem a začala se po nich válet, a po dceři se nesháněla — myslila, že v druhé světnici přede vlnu. Tu v tom válení Jaga zavolala: „Má dceruško milá! pojď ke mně *sem a válej se taky* se mnou po Filuškových ko-

stečkách!“ A Filuška s půdy křičí: „Válej se, mámo, koulej se, mámo, po dceruščiných kostečkách!“ — „Ha! ty tam, zákeřníku? počkej, však já ti dám!“ zaskřipala zubama, zadupala nohama i lezla na půdu. Filuška se neustrašil, popadl píst a vší silou ji uhodil do hlavy: Jaga hned buchla na zem. Tehdy vylezl Filuška na střechu; tu viděl, any husy letí, i zavolal na ně: „Dejte mi po pírečku, udělám si křidélka.“ Husy mu daly po pírku, a on letěl domů. Doma už dávno na něj zpomínali co na nebožtíka; potom, jak ho spatřili, měli všickni náramnou radost, vystrojili slavné hody a byli šťastně i vesele živi.

## 38. **Morová žena** (Kuga).

(Z Charvatska.)

1.

Byl jeden bohatý král a neměl žádných dětí. Sedmkrát se oženil a s každou ženou byl sedm let živ, ale beze všeho plodu. Když minulo sedm let, a žena byla neplodná, dal ji zabit. Konečně si umínil, že se už nebude ženit, proto že ho žádná už za muže nechtěla. Jednou když se za zvěří honil po lese, zabloudil a našel nějakou ženštinu. S tou byl tři léta živ a měl tři dcery, ale všecky tři přišly s kozími nohami na svět. Když odrostly, pověděla jich matka králi, že ona je čert a zmizela. Král věda to, zavřel všecky tři dcery do vězení, kdež dlouho byly zavřeny. Ale nějaký člověk při dvoře domnívaje se, že jsou krásné, opatřil si nějak klíče od vězení a dvéře jim otevřel. Ty hned utekly a začaly od té doby lidi zabíjet. Po nedlouhém čase došla krále zpráva, že mu Morová žena po celém království zabíjí lidi. I povolal k sobě všecky lékaře nejučenější,

aby mu lid osvobodili, ale vše bylo nadarmo. Lidi umírali den co den, tak že konečně král zůstal samoten, a aby náležitě byl potrestán, celé jeho království propadlo se do země, a kde ten král kraloval, je nyní moře. Jeho tři dcery pak se rozešly do tří světů, aby tam zabíjely. Ale že nyní jest pět světů, chodí do těch dvou ostatních jedna po druhé. Až se jedenkráte přihodí, že se ty tři sestry zároveň sejdou, tehdy se pobijí a všecky tři zahynou.

## 2.

Když posledníkrát byla tu Morová žena, zůstávala u jedné babičky, která neměla ve stavení ani psův ani koček, neb se jich Morová žena velmi bojí, avšak jen tehdáž, jest-li že nikdy nebyli biti pometlem od peci ani hřeblem. Potom dala se donest někým jiným do druhé vsi, a to se přihodilo tak: Jednou večer přišel k té babě na nocleh nějaký pocestný. Morová žena už byla v celé vsi zle řádila, i umínila si, že půjde dále; neměla však vozu, aby se vezla, tedy poručila tomu člověku, aby ji nesl. On ji vzal na ramena a odnesl. Když pak ušli kousek cesty, zeptala se ho Morová žena, zdali mu je těžká? Odpověděl, že není; a jak to řekl, hned byla těžší. A tak několikkrát se ho zeptala, a pokaždé udělala se těžší, že už ani z místa nemohl. Morová žena vědouc, že pro tíži už ani skoro nemůže chodit, ačkoli říkal, že není těžká, protože se bál jinak mluvit, i řekla mu, aby si trochu odpočinul. Když si trochu oddechnul, opět na něj vsedla a on ji nesl dál. Tehdy ptala se ho potom zas neustále, je-li těžká? a on odpovídal, že není; i začala se *pořád lehčejší dělat, tak že pak už myslil, že nenese nikoho.* Potom přišli do jedné vsi. Morová

žena mu slíbila, že z jeho stavení nikdo neumře za to, že ji nesl. — Brzy potom, když Morovou ženu vypudili, přišla k jedné vodě. Tehdáž Sáva právě se rozvodnila, a ona nemohla přejít; i prosila jednoho člověka, který se tu vozil na člunku, aby ji převezl, nevědouc, že má ten člověk psa pod huní. I vzal ji do člunku a začal veslovat. Když přišel do prostřed vody, pes se probudil, spatřil Morovou ženu a pustil se do ní. Žena počala toho člověka prosit, aby ji ochránil, ale nadarmo: pes ji tak dlouho kousal i trhal, dokud neupadla do vody. Tak se s těží dostala na druhý břeh, vyhrožujíc, že svým časem ran svých pomstí, jen až prý psi pozcípají. Ale chvála pánu Bohu, to tak brzy nebude, proto že den ode dne psů přibývá.

## 39. Morový chumel.

(Z Polsky.)

Jeden Rusín ztrativ morovou nákazou ženu i děti, utekl ze spustlé chatrče své do lesův a hledal tam ochrany. Bloudil po celý den, a k večeru udělal sobě z chvojí boudu, roznítil oheň a unaven usnul. Po půl noci probudil jej silný povyk. Vstane, poslouchá: slyší zdaleka nějaký zpěv a při tom zvuk bubínkův a píšťalek. Poslouchá a diví se velmi, že se tu někdo tak raduje a veselí, kdež vůkol zuří smrt. Povyk přicházel blíž a blíž, a poděšený podolák spatřil, an širokou cestou táhne chumel. Byl to zástup podivných oblud, u prostřed zástupu jel vůz, černý a vysoký, a na něm seděla Morová žena. Za každým krokem přibývalo neustále strašlivé družiny: neb po cestě téměř všecko napořád se měnilo v obludy. *Mdle hořel* oheň jeho, jen sporá hlaveň ještě něco

dýmu vydávala; ale jak mile se přiblížil chumel, hlaveň zdvihla se na nohy, vztáhla dvě ruce a žhavé uhlí proměnilo se jí v dvé blýskajících očí, a začala zpívat s jinými zároveň. Sedlák zůstal jako zkamenělý; uděšen chopil sekeru a chtěl obludu nejbližší uhodit; ale sekera z ruky mu vylítla, proměnila se u vysokou postavu ženskou s černými vlasy, a zpívajíc zmizela mu před očima. Chumel táhl dále, a podolák viděl, jak stromy, křoviny, sovy i kulichové, u vysoké postavy se proměňujíce, rozmnožovaly ten zástup, jenž strašlivým byl zvěstovatelem strašlivé smrti. Sedlák upadl o sobě nevěda, a když ho ráno teplé slunéčko zbudilo, bylo nářadí, které s sebou vzal, polámáno a potlučeno, šatstvo roztrháno a potrava zkažena. I poznal, že nikdo jiný mu tolik toho zlého nespůsobil než ten morový chumel; i děkoval Bohu, že zůstal aspoň na živě, a šel dále hledat ochrany své a potravy.

## 40. Víla přítelkyně a dvanácte měsíců pomocných.

(Ze Slovinska.)

Byla jedna zlá žena, která svou vlastní dceru milovala více než oko své, ale své pastorkyně, dobrého a krásného děvčete, jmenem Marice, z celé duše nenáviděla, všemi spůsoby ji týrajíc a moříc, jen aby se jí některak zbavila. Jednoho dne poslala obě děvčata, aby praly vlnu; své dceři dala vlnu bílou a pastorkyni černou i přikázala jí: „Jest-li že mi té černé vlny do běla nevypereš, nechoď mi domů, sice tě ze stavení vyženu!“ Ubohá pastorka vidouc, že není možné tak učiniti, vzala vlnu a šla plačíc za svou polousestrou. *Když přišly na vodu*, počaly práti. Tu přidružila

se k nim nějaká krásná panna, bíle oblečená, i pozdravila jich: „Dobrý den, děvčata! potřeba-li vám pomoci?“ Dcera macešina řekla posměšně: „Mně není pomoci třeba, moje vlna je bílá; ale tu hle naše pastorkyně nedopere se své vlny.“ Na to panna přistoupila k Marici a řekla: „Dej sem! uhlídáme, nedá-li se ta vlna do běla vyprati.“ I počaly obě práti, a vlna zbělela jako sníh; když bylo vypráno, ta bílá pradlena zmizela. Macecha vidouc tu bílou vlnu, divila se i zlobila, že neměla proč pastorkyni vyhnati.

Po některém čase přišla tuhá zima se sněhem. Tu poručila macecha pastorkyni: „Vezmi košík a jdi do lesa, i natrhej mi tam zralých jahod k novému roku; pakli mi jich nepřineseš, bude ti lépe, abys zůstala v lese!“ Ubohá Marice plačíc prosila: „Kterak možná, abych v tuhé zimě našla zralé jahody?“ Ale nic platno, musila jíti. Když přišla do lesa, potkala dvanácte mládencův, a pěkně jich pozdravila. Oni pěkně poděkovali i tázali se, kam jde tím sněhem tak uplakaná?“ A ona jim pěkně všecko pověděla. „My ti pomůžem,“ řekli mládenci, „umíš-li nám říci, který měsíc celého roku je nejlepší?“ Marice řekla: „Všickni jsou dobří, ale měsíc březen je nejlepší, protože nám přináší nejvíc naděje.“ Mládenci byli tou odpovědí spokojeni a řekli: „Jdi tam do toho úžlabí na výsluní, tam najdeš jahod, co chceš.“ I přinesla maceše k novému roku plný košík nejkrásnějších jahod a pověděla, kdo jí je ukázal. Za několik dní potom, když byla odleva, poslala macecha také svou dceru do lesa na jahody, nadějíc se, že také tak šťastná bude jako její pastorkyně. Dcera se pěkně oblekla, vzala košík a šla vesele do lesa. Tu potkala také těch dvanácte mládencův i řekla jim spurně: „Ukažte mi také, kde rostou

jahody, jako jste ukázali naší pastorce." Mládenci odpověděli: „Ukážem, jest-li že uhodneš, který měsíc celého roku jest nejlepší?" A ona hned odpověděla: „Všickni jsou špatní, a měsíc březen je nejhorší." Na to se celý les zamračil, a všeliký nečas přišel na ni, tak že sotva živá přišla domů. Ti mládenci byli dvanácte Měsícův.

Mezi tím dobrota i krása té pastorkyně rozhlásila se daleko, a jeden bohatý mladý pán oznámil maceše, že ten a ten den přijde a pastorkyni si za ženu zasnoubí. Když ten večer přišel, vyhnala macecha pastorkyni, aby šla do koryta podlé stavení spat; připravila večeři a dceru svou vystrojila, jak nejvíce mohla. Snubcové přišli, macecha je pěkně přivítala, dovedla do stavení a řekla: „Tu hle je moje milá pastorkyně!" Ale měli tam kohouta, a ten bez přestání z celého hrdla kokrhal: „Kukuryku — hezká Marice v korytu!" Snubcové porozuměvše kohoutovu kokrhání, poručili, aby pravá pastorkyně přivedena byla; a vidouce ji, nemohli se dost nadiviti její kráse a líbeznosti, a ještě ten večer ji vzali s sebou, — zlá macecha pak a její dcera zůstaly zahanbené přede všemi lidmi. Marice pak byla šťastna se svým mužem i s celým domem svým až do smrti, — proto že Víla jí byla přítelkyní a všickni Měsícové přátely.

## 41. Královic a Víla.

(Z Charvatska.)

Byl jeden král a měl tři dcery a jednoho syna. Jednou když starého krále doma nebylo, zatlouklo v noci něco na okno. „Kdo to?" tázal se královic. — „Jsem král Vítr, dej mi svou nejmladší *sestru.*" — „*Vezmi si ji,*" řekl královic. Druhou

noc zase někdo klepal na okno. „Kdo jsi?“ — „Jsem král Slunce, dej mi prostřední svou sestru.“ — „Vezmi si ji.“ — Třetí noc opět někdo klepal. „Kdo to?“ — „Jsem král Měsíc, dej mi nejstarší svou sestru.“ — „Vezmi si ji.“ Ten si ji hned vzal a odešel. Když pak starý král domů se vrátil, řekl jemu královic, že by se rád oženil. „Jdi, synu můj,“ řekl otec, „a vyhledej si ženu, která se ti líbí.“ Královic šel, ale nikde nemohl takové ženy najíti. „Vím, co udělám,“ pomyslil si, „půjdu ke svým švakrům, ti mi povědí.“ Švakrové byli pohromadě a dali mu dvě lahvice vody: z jedné když někoho pokropí, ten zemře; a z druhé když někoho pokropí, kterýž je mrtev, zas oživne. Královic šel a přišel k jedné jámě; ta byla plna hlav osob takových, jež Víly přemohly. On tu jednu hlavu vzal a vodou oživil, a ta ukázala mu, kde Víly přebývají. Potom zas tu hlavu zmrtvil a šel do domu Vil; tu si zamiloval jich královnu a oženil se s ní. Ta Víla mu dala klíče od celého stavení, ale řekla, aby do posledního pokoje nechodil. Když někam odešla, šel předce do toho pokoje, a vidí tu starého člověka, jemuž z úst šel oheň, a jmenoval se král Oheň. Ten mu řekl: „Ach duše křesťanská! dej mi číši vody. Královic mu dal, a jak ten člověk se napil, pukla na něm obruč. Potom řekl král Oheň: „Dej mi ještě dvě, však víš, že je spůsob, aby každý pil do třetice.“ Ten mu je dal, a hned na králi všecky obruče pukly a byl vysvobozen. Když Víla přišla domů, uchopil ji a s sebou odnesl. Královic nemoha se ženy své dočkati, šel jí po světě hledat. I přišel ke svým švakrům, prose jich, aby mu o ní pověděli, a ti mu řekli, aby jí šel hledat ku králi Ohni. Šel, a přišel na ohnivou horu a viděl tam svou ženu státi v potoce. Byla řetězy ukována. I od-

vázal ji a dali se na útěk. Král Oheň měl koně tak rychlého jako myšlénka. Ten kůň udeřil kopytem, a král Oheň přišel a tázal se ho: „Co ti chybuje, můj milý koni?“ A kůň řekl: „Tobě, můj milý, chybuje ona Víla: přišel její muž a utekla s ním. Ale jdi ještě, najez a napí se, však my jich dohoníme.“ On se najedl a napil, vsedl na koně a v okamžení jich dohonil, Vílu vzal a královicovi řekl: „Nyní ti ještě odpouštím, proto žes mě vysvobodil; ale podruhé sem nechoď.“ Královic šel ke svým švakrům, a ti mu řekli, že své ženy jinak nedobude, nežli když půjde k čarodějnici, jež odtud nedaleko přebývá. Zůstávala v zámku z lidských hlav vystaveném, a hlavu měla otočenou samými hady. Vidouc královice, tázala se ho: „Duše křesťanská, proč jsi přišel? chceš-li u mne sloužiti?“ — „Chci,“ řekl královic, „slyšel jsem, že tu dostanu dobrý plat.“ — „Ovšem,“ odpověděla baba, „za tři křesťanské dni ti dám tři léta a tři dni.“ Pak ho vedla do stáje, kde byly tři koně, byly to její dcery, a řekla mu: „Ty koně budeš pásti, ráno je na pastvu vyženeš a večer zase přiženeš; pakli jich nepřiženeš, udělám tobě jako těm, co tu vidíš.“ Královic na jednoho koně si vsedl a vedl je na pastvu. Když tam přišli, kůň ho shodil; královic sice hned zase vstal, ale koní již neviděl. I měl od každého švakra svého paličku; na večer, když slunce již zapadlo, tu jednu paličku vzal, a myslil si na toho švakra, na Vítr. Ten hned přišel a řekl: „Už vím, co ti je.“ Potom začal studeně foukati a koně do stáje zase vehnal. Tu je matka zbila. Druhý den bylo zase tak: švakr Slunce počal páliti, a koně musily zase do stáje. A baba zase je zbila. Třetího dne řekla, že musí ty kobyly podojiti. Tu pomohl mu *švakr Měsíc*, ukázav mu o půl noci uzdu, kterou

když na ruku vzal, kobyly nic mu nemohly udělati. I podojil je do slunce východu, a nadojil mléka plný džber a bylo vařící, i donesl je babě. „Co za to chceš?“ tázala se ho. — „Chci toho starého koně ve sklepě.“ Baba mu ho dala, ač nerada, i řekla mu, aby vskočil do toho mléka. A ten kůň všecku horkost do sebe vtáhl, a královic do mléka skočiv, vyšel z něho desetkráte krásnější nežli prvé. Potom kůň zase tu horkost do mléka vpustil, a baba do něho vskočila, i shořela horkostí. Potom jel královic pro svou ženu i odvezl ji s sebou. A onen kůň zas udeřil kopytem, a král Oheň přišel i tázal se ho: „Co ti je, můj milý koni?“ A kůň řekl: „Rychle si vsedni na mě, ale oni mají ještě rychlejšího koně.“ Král Oheň pustiv se za nimi, strašlivě koně svého bodal. A kůň jejich počal na svého bratra volati: „Shoď ho, vidíš, kterak tě mučí; shoď ho a zabí.“ Kůň skočil a krále Ohně zabil. A potom byli spolu dobře živi.

## 42. Vilího krále dcera.

(Z Charvatska.)

Byla jedna matka a byla sama druhá. Jednou, když šla domů z kostela, přišly na ni bolesti. I schovala se pod most a tu se jí narodil synáček. Tu hned přišly tři Roděnice (Sudičky). Jsouť to babičky, které každému dítěti usuzují, jakou smrtí sejde s toho světa. Jedna řekla: „Zabijeme hned to dítě.“ Druhá řekla: „Ne hned, nébrž až povyroste, aby matka pro ně více plakala.“ A třetí řekla: „Necháme ho, až doroste; však nevezme-li si potom Vilího krále dcery za ženu, tehdy jej usmrtíme. A při tom zůstalo. Když dorostl, řekl matce: „Mámo, ožením se.“ — „Ó synu můj!

pravíš, že se oženíš, ale není žádné, kterou bys mohl sobě vzít.“ — „A proč by nebylo?“ — „Proto že tak usoudily Sudičky, jest-li že si nevezmeš Vilího krále dcery, že tě usmrtí.“ — A on řekl: „Nu, půjdu jí hledat, a nejprvé se zeptám jednoho starého kováře, ví-li o ní, aby mi pověděl.“ A kovář řekl: „Synu můj! ztěžka ji najdeš; ale jdi k Měsícově matce, ta ti nejspíš bude moci povědít.“ I dal mu troje železné střevíce a poslal ho k Měsícově matce: „Až k ní přijdeš, jen ji vezmi za ruku, a ona už se tebe sama zeptá, co bys rád, i poví ti.“ I šel, a když už jedněch střevíců dotrhával, přišel k Měsícově matce a vzal ji za ruku. A ona hned se ho zeptala, co by rád? On odpověděl: „Rád bych našel Vilího krále dceru.“ A ona řekla: „Oj synu můj! nevím o ní, ale snad ví můj syn; počkej, až přijde domů, můžeš se ho zeptat. Až přijde, bude hned vědět, že jsi tu; ale schovám tě, aby hned tebe nenašel, sic by tě roztrhal, a teprvé když se bude po třetí ptát, kde je křesťanská duše, odpověz: Tu jsem! potom ti už nebude moci ublížit.“ I schovala ho pod koryto. Měsíc přišel domů: „Mámo, máš tu křesťanskou duši!“ A když se pak po třetí ptal, řekl mládenec: „Tu jsem!“ — „Co bys rád?“ — „Rád bych našel Vilího krále dceru.“ A měsíc řekl: „Nevím o ní; neví-li však o ní Sluncova matka, nevím, kdoby jiný věděl.“ I ukázal mu cestu, kudy jít. Mládenec obul sobě druhé střevíce, a když je už taky dotrhával, přišel ke Sluncově matce i vzal ji za ruku. Tázala se ho, co by rád? Odpověděl, že by rád dostal Vilího krále dceru; zdali ví, kde jsou Vilí hrady? A ona mu taky řekla: „Oj synu můj! nevím o nich, ale snad ví můj syn; počkej trochu, až přijde domů.“ I skryla ho pod koryto, a když se Slunce po třetí ptalo: „Matko, máš tu

křesťanskou duši," tehdy řekl: „Tu jsem." I ne mohlo mu Slunce nic udělat, a ptalo se ho, co by rád? Odpověděl, že hledá Vilích hradů a Vilího krále dcery. A Slunce mu řeklo: „Oj, nevím o nich; neví-li však Bura kobyla (ta Bura byla Vítr), tehdy nevím, kdo by jiný věděl." I ukázalo mu cestu a řeklo: „Až přijdeš k té louce, kde tráva je tobě po kolena, tam tu Buru kobylu najdeš; pakli jí tam nebude, tehdy počkej, však ona přijde se pást. Ale k ní hned nechoď, nébrž skryj se za strom nebo do jámy, a když přijde, chyť ji hned za uzdu, sic jinak ti dobře nebude." Mládenec obul si třetí střevíce, a šel, až přišel k té louce. Bury kobyly tu nebylo; i skryl se pod most, a když ráno přišla k mostu vodu pít, tehdy ji chytil za uzdu, a ona se ho ptala, co by rád? — „Rád bych našel Vilího krále dceru." — A ona odpověděla: „Dobře, vsedni si na mě." On si na ni vsedl a ona povídá: „Zdali však nespadneš?" I vzepnula se jednou, po druhé a po třetí, a on pokaždé málem by byl spadl, jen co se nohou zadržel. Tehdy mu řekla: „To mi bude škodit." I letěla s ním jako pták, až přišla ke dvěma sloupům; ty se před ní hned rozstoupily a rychle zase zavřely a kobyle kousek chvostu utrhly. I řekla mu kobyla: „Tu vidíš, jakou mám škodu, proto že bys málem byl spadl." Potom běžela, až doběhla do do Vilích hradů, a tu mu povídá: „Neopíjej se, ani nezapomeň přijít ke mně." I slíbil jí, že přijde, a pak odešel nahoru. Tam ho hned vítali a častovali, a kobyle dali sto centů sena; a on se hned taky ptal, dají-li mu dceru? a oni mu ji slíbili. I jedli a pili až do večera. Na večer pak řekl, že musí jít ven, a že zas přijde. Na to vyšel ven k Buře kobyle a schoval se jí do chvostu. A oni ho potom hledali až do

rána a málem by ho už byli našli, ale tu kohout zakokrhal, a oni musili tak nechat. Potom šel zase nahoru, a oni ptali se ho, kde byl? „Spal jsem pod plotem," řekl, „povalil jsem se a hned jsem usnul." — I dali opět kobyle sto centův sena a několik měr ovsa, a jeho taky častovali celý den až do večera. Na večer vyšel zase ven a skryl se kobyle do hřívy. Oni pak ho hledali celou noc a k ránu jim baba věštice pověděla, že je v hřívě. I byli by ho už málem našli, ale tu kohouti zakokrhali, a oni už ho pak nemohli zabit. I dali potom v celé vsi všecky kohouty pobit. On pak šel zase do zámku, a oni mu dali jíst a pít, co chtěl, a kobyle, jak obyčejně, sena i obroku, a řekli mu: „Večer nikam neodcházej, my všecko ti připravíme, čeho ti třeba." Když přišel večer, byli pořád při něm, ale potom se přece rozešli. On zase ven a k Buře kobyle. Co s ním? I skryla jej pod nohu do podkovy, neb měla nohu velikou. Oni pak ho zas hledali. A on mezi dnem vzal dvě vejce, a z těch se hned kobyle v krku vylíhly kuřátka a do večera už taky něco vyrostly. Když ho pak opět nemohli najít, šli k ránu pro babu věštici, a ta jim pověděla, že je kobyle pod kopytem. I chtěli ho už odtud vzít, ale ti kohoutkové, kteří se kobyle v krku vylíhli, zakokrhali. I nemohli mu nic ublížit, ale ty dva kohoutky potom taky zabili. Tehdy on řekl, aby mu dali dceru, aby už mohl odejít. Ale král mu jí nechtěl dát, proč prý nespal tam, kde mu připravili postel. On se vymlouval, že byl opilý, že šel ven a že tam usnul; ale král mu nechtěl věřit. Tehdy on ho prosil, aby mu dovolil dceru jeho aspoň políbit. I poradila mu před tím kobyla, až ta dcera přijde *pro políbení*, aby ji hned uchopil a vzal na *kobylu, že s ní* ujedou; on pak aby vzal s sebou

kartáč, kterým se koně čistí, hřeben, kterým koně časají, a lahvici vody. A když mu král dovolil, aby dcera jeho přišla, a on aby ji políbil, i vystoupila na střemen jemu na nohu, a jak ho chtěla políbit, tu kobyla v útěk, vrata přeskočila a utíkala. Král to vida, hned pro svého koně a za nimi. Oni pak zatím už byli daleko. Potom za chvíli povídá kobyla: „Ohlídni se, jede-li kdo za námi?“ On se ohlídl a řekl: „Jede, a jen tebe za chvost uchopit.“ Kobyla řekla: „Zahoď kartáč!“ On zahodil kartáč, a udělal se za nimi les tak hustý, že král sotva se mohl skrze něj trním prodrat. Oni pak zatím ujeli daleko. Král se potom předce prodral a opět za nimi pořád, až jich už zase skoro dohonil. Tu řekla kobyla: „Ohlídni se, jede-li kdo za námi.“ On se ohlídl a řekl: „Je blízko, jen tebe za chvost uchopit.“ — „Zahoď hřeben!“ On zahodil, a za nimi udělaly se veliké hory, jedny za druhými. I utíkali dále, a prvé nežli král s těží přes hory přejel, měli veliký kus cesty za sebou, ale potom jich skoro už doháněl. I řekla mu kobyla, aby se ohlídl, jede-li kdo za nimi? On řekl zas, že „jede, a jen tebe za chvost uchopit.“ — „Zahoď lahvici s vodou.“ On zahodil, a za nimi udělala se veliká voda, tak že král s těží mohl přejet, a oni zatím daleko ujeli. Sotva že král z vody vyjel, opět se pustil za nimi, a skoro jich už dostihl; ale kobyla byla už blízko sloupů, ty se před ní hned rozstoupily, kobyla proběhla a pak se zavřely, a král už dále nemohl pro sloupy. I zavolal hlasem velikým: „Nejeď, zeti, dále, já dále už nemohu. Měj si mou dceru, když jsi ji unesl, já bych ti jí byl nikterak nedal!“ Potom přehodil nějak přes ty sloupy svůj pás, neb neměl nic jiného, co by jí dal, nežli ten pás. A ten pás byl moci takové, že kdo jej měl, co koli

chtěl, obdržel. Potom se král zase vrátil a oni byli rádi. Mládenec Buře kobyle pěkně poděkoval a hned se domů dostali: řekl totiž jen tomu pasu, a ten je hned do jeho domu postavil. Doma vystrojili veliké hody, i pozvali si na ně hosti, a měli všeho dosti; a já taky na těch hodech byl a s nimi jsem jedl a pil.

## 43. Víla.

(Ze Slovinska.)

Jednou v létě šel jistý Veprinský mládenec do lesa, i spatřil na výsluní podlé cesty krásnou pannu, bíle oblečenou, ana spí, až kráse její se podiviti musil. Nechtě jí buditi, uřízl velikou větev i vstrčil tiše do země, aby panna byla ve stínu. Ta se potom probudila, a vidouc nad sebou větev a podlé sebe státi mládence, tázala se: „Zdali's ty mi, mládenče, ten stín udělal?“ — „Ano já,“ odpověděl, „bylo mi tebe líto, že tě slunce pálí.“ — „A co chceš za tu svou dobrotivost?“ — Mládenec se nerozmýšleje řekl: „Rád bych tebe za ženu.“ — „Dobře, vezmu si tě! ale věz, já jsem Víla: ty nikdy nesmíš vysloviti jmena mého; neb pojmenuješ-li mne jmenem „Víla,“ na vždy tebe musím opustiti.“ On slíbil, že jí jmenovati nebude, dovedl si ji domů, pověděl všecko svým rodičům, co a jak se mu přihodilo, a jen zatajil, kdo nevěsta jeho jest. Panna se rodičům líbila a brzy potom byla svatba. Byli spolu několik let velmi spokojeně živi a měli štěstí ve všem, co koli podnikli; i porodila mu také krásnou dcerušku.

Potom jednou v létě slyší mladý muž ráno velmi hřímati; vstane, jde k oknu a vidí, že se přibližuje strašlivá bouře. I praví své ženě: „Ženo! *škoda že jsme* nepožali naší pšenice, nyní nám

oupy všecko potlukou.“ A ta mu odpověděla: Nic se neboj, naší pšenice nepotlukou.“ Na to tala, vyšla ven přede dvéře, a když se vrátila, čaly se kroupy strašlivě sypati. Muž vzdychaje kl: „Povídal jsem ti, že přijdem o všecku pšeci.“ Ta se usmála a pravila: „Jdi na pole a hlídáš, zdali nám potlouklo.“ Když bylo po bouřce, l na pole, a tu vidí všecku pšenici pěkně ve opy složenou; i vrátil se domů v podivení a volal: „Ach, co je Víla, Víla je!“ Tu však v okažení žena mu zmizela a zůstal v žalosti bez ní svou malou dceruškou. Potom matka Víla každou c ještě přicházela k dítěti svému, nikdo však jí viděl, než toto samo; i opatrovala je ve všech třebách jako nejbedlivější máti, dokud děvče nespělo ke vdaní. Potom prý se ta Vílina dcera ovdala, i stala se matkou jisté selské rodiny, erá potud na Veprinsku přebývá, „Polhaři“ se zývajíc.

## 44. Sudičky.

(Z Charvatska.)

1.

Jedné ženě narodil se synáček, ano nikoho ma nebylo kromě sluhy, jenž za dveřmi spal. hdy přišly tři panny v bílém obleku a počaly udit, co se tomu dítěti přihodí za jeho života. dna řekla, že bude velmi bohatým; druhá řekla, nebude, ale pracně a těžce se bude živiti; a etí řekla: „Poněvadž tito lidé jsou velmi skoupí, nic ani na stůl nedají, abychom se zde mohly le pozdržeti“ — jest totiž obyčej, v takový čas ti na stůl aspoň chléb, víno a kus masa, aby té potom bylo šťastnější — „protož ať se utopí *sedmém roce.*“ Nikdo toho neslyšel, než ten

sluha, jenž za dveřmi spal. I pověděl druhého dne všecko svému hospodáři, co panny mluvily. Od té doby měl hospodář bedlivý pozor na dítě, a když mu mělo minouti sedm let, nebylo nikdež příležitosti, aby se utopilo; nicméně odešlo ke studnici, naklonilo se tam do vaničky, ve které bylo něco málo vody, a tak se zadusilo.

2.

Jedna hraběnka měla synáčka, a když se narodil, přišly Sudičky soudit. První řekla: „Nechť bude vojenským důstojníkem;“ druhá řekla: „Nechť bude tím, čím otec jeho jest;“ a třetí řekla, že ho vlk sežere. I slyšel to všecko jeden žebrák, kterak soudily, a pověděl potom hraběti. Když ten synáček vyrostl, prosil jednou otce, že by se rád po lese projel v kočáře. Otec k tomu svolil, a syn jel do lesa, kde rostlo mnoho pěkných vonných růží. Mimo kočího nebylo s ním nikoho. I řekl kočímu, aby mu jednu růži utrhl. Ten mu ji podal do kočáru, obrátil, a jeli domů. Když domů přijeli, otec i matka vyšli, aby ho vzali z kočáru ven. Odevřeli kočár, a vyskočil z něho vlk — byla to ta růže, která mu v lese tak pěkně voněla. A tak se vyplnilo, co mu usoudily Sudičky.

3.

(Z Bulhar.)

Nějaký pocestný zůstal jednou na noc ve stavení, kde hospodyně ten den porodila děvčátko. O půl noci, když domácí všickni spali, viděl, že přišly k tomu dítěti Sudice a soudily: první řekla, že to děvče bude živo padesát let; druhá řekla, že bude chudé; a třetí řekla, že se vdá za toho pocestného. Ten pocestný to slyše, podivil se a řekl: „Třicet let jsem zůstal neženatý a mám snad

ještě dvacet let čekati na to děvče?“ Vstal, sebral své věci a vzal také to nemluvňátko, i zlostně jím hodil na ulici a odešel. Brzy potom probudila se matka a shledala, že dítěte, ani pocestného tu není. Domácí hned se rozběhli a našli dítě pod plotem krvavé, vzali je a vynasnažili se, aby mu zachovali život. Dítě se uzdravilo a nezůstala mu než na krku malá jizva. Ten pocestný byl v jiném městě živ a po dvaceti letech vyhledav sobě nevěstu, oženil se. I vida na krku ženy své jizvu, tázal se jí, od čeho to? Ta mu vypravovala, jak a co se bylo stalo v první den jejího narození, a jak se potom rodičové její přestěhovali do jiného města, kde posud žijí. Ten člověk, slyše to, ulekl se, že se vyplnilo, co před dvaceti lety byl slyšel od Sudic.

## 45. Vlčí pastýř.

(Z Charvatska.)

### 1.

Jednou pásli pasáci koně a bývali přes noc na pastvě. I viděli každou noc hořet oheň; ale když potom hledali, ohniště nikdež nebylo. Tehdy řekl jeden z nich, že tu noc vyleze na dub a bude pozorovat, co to? I vylezl na dub a tu přiběhl hubený vlk, provlekl se třikráte skrz obruč i stal se starým člověkem, a vlci přišli za ním a první jich přinesl mu husu i dal mu ji; a on ji upekl, maso snědl a kosti dal vlkům. Když to snědli, tehdy jim ustanovil, co který toho léta dostane. Jednomu řekl: „Ty dostaneš krávu.“ A tak každému, co jeho bude. A poslednímu řekl: „Ty dostaneš to, co je na tom dubě.“ A ten chlapec byl strachem už celý černý. Po té všickni odešli; ale ten, který toho *chlapce dostal*, zůstal pod dubem a začal jej

podkopávat, aby dub upadl a on mohl chlapce sníst, ale nepodařilo mu se to do rána. A když nastal den, přišli pastýři, vlka zahnali a chlapce vzali dolů. A ten chlapec potom po celý rok nikam z domu do pole nevyšel, než jen okolo stavení chodil. Když minul rok, šel s pastýři zase v noci na pastvu. Tu pastýři usnuli, a vlk přišel, chlapce popadl a sežral.

2.

Byli dva bratři a jeden z nich byl vlčím pastýřem. Ten jeden byl velmi bohatý, měl mnoho vepřového dobytka, a bratr jeho, ten vlčí pastýř, chodil mu každou noc na dobytek a pokaždé mu kus i dva zabil. A ten bratr si myslil: „Kdo mi asi ten dobytek zabíjí?“ I šel potom hlídat. Čekal, čekal a spatřil tam vlka, a nevěda, že to jeho bratr, vlčí pastýř, jenž se byl učinil vlkem, uhodil po něm a zabil jej. A když ho zabil, tehdy stal se místo něho sám vlčím pastýřem. I zdržoval se potom neustále při stavení, obcházeje kolem, a lidé ze stavení jej bili, nevědouce, že to on. Jednou večer přišel taky pod okna i poslouchal, co si ve stavení vypravují. A oni náhodou právě si o něm vypravovali. Jeden povídá: „On bude tak dlouho vlkem, dokud neokusí posvěceného masa.“ A on to všecko slyšel. Za čtyry dni potom byly velikonoční svátky; i šel tedy číhat, až ponesou ženy maso z kostela. A vida jednu, ana jde z kostela s masem, a byla to právě žena z jeho stavení, i přiběhl k ní; a ona se ho ulekla, košík i s masem zahodila a utíkala domů. Tu se najedl svěceného masa a stal se zase člověkem; potom vzal košík a šel domů. Doma pak byla veliká radost, jedli a pili a veseli byli.

## 46. Vlkodlak.

(Z Jižní Rusi.)

Jeden nádenník jedenkrát vyčíhal, jak hospodář se převrhl za humnem přes kládu i udělal se vlkem a běžel do lesa. „Počkej!“ pomyslil si, „tak se taky převrhnu; co z toho bude?“ Šel a převrhl se. I stal se taky vlkem a běžel do lesa. Dlouho po lese s vlky běhal a žral všelikou zdechlinu; potom mu však bylo teskno bez lidí, ale nevěděl, kterak se zas obrátit v člověka. I přišel do humna a vidí hospodáře, i chce k němu po lidsku promluvit, ale zavyl po vlcku. A psi hned se kolem něho sběhli. Ubožák musil uteci do lesa. Ale hospodář konečně se předce domyslil, že to není vlk, a šel i převrhl jej nazpátek přes kládu. Nádenník padl jemu k nohoum. Hospodář se na něj podíval a až líto mu ho bylo: hubený jako louč a celý podrápaný; to psi ho tak pokousali. „Podruhé, nebožáku!“ povídá, „nedělej, čeho neumíš.“ —

## 47. Vlčice.

(Z Charvatska.)

Byl jeden zakletý mlýn, i nemohl v něm nikdo zůstávat, proto že do něho vždycky přicházela nějaká vlčice. Jednou přišel do toho mlýna nějaký voják na nocleh. I udělal ve světnici oheň a šel potom na půdu, vyvrtal nebozezem ve stropě díru a díval se dolů do světnice. Tu přišla nějaká vlčice a hledala po mlýně, kde by co našla k jídlu. A když nenašla ničehož, šla tam k ohni a řekla: „Kůže dolů! kůže dolů! kůže dolů!“ Na to se otřásla, a kůže s ní spadla; pak tu kůži vzala a pověsila ji na hřebík, a z té vlčice udělala se

dívka. Ta dívka šla k ohni a tam usnula. T
on sešel s půdy dolů, vzal kůži a pevně ji p
na mlýnské kolo; potom vešel do mlýna k
děvčeti a vykřikl: „Dobré jitro, panenko! jak
A ona začala volat: „Kůže na mě! kůže na
kůže na mě!“ Ale kůže dolů nemohla, pro
byla přibita. Ti dva pak se vzali a měli
dvě děti. Potom starší syn nějak se dověd
jeho matka je vlčice, i řekl jí: „Hej mámo, m
slyšel jsem, že jste vlčice?“ A matka mu
věděla: „Co to žvástáš? jak můžeš mluvit
jsem já vlčice?“ — Jednou šel otec těch dě
pole orat, a syn jeho řekl: „Táto, já půjdu
s vámi!“ — „Pojď!“ řekl otec. Když přišl
pole, ptal se syn otce: „Táto! jest-li pak pr
že je naše matka vlčice?“ Otec řekl: „Pra
— „A kde je ta kůže?“ tázal se syn. —
je na mlýnském kole.“ Jak mile syn přišel
tu hned povídá matce: „Mámo, mámo! vy
vlčice, a já vím, kde je vaše kůže.“ — „A
je moje kůže?“ otázala se ho matka. A on
„Tam na mlýnském kole.“ Na to mu řekla m
„Děkuju ti, synáčku, že's mě vysvobodil!“ I
odešla a nikdy pak už ani sluchu o ní neby

## 48. Vodník.

(Ze Slovinska.)

Mezi Pustým hradem a Vidovcem po pr
břehu řeky Sávy je daleký široký les bukový,
levém břehu pole Radolské a Mošenské.
toho bukoví přebýval v Sávě vodník. Byl po
veliké, a chytal rád ženské na Mošenských
vách. Hluboko v Sávě bylo jeho sklenné st
*Jednou unesl* do toho stavení malé hezké
*pastýřské*, a když odrostla, byla jeho ženo

jeho ženě velmi se tam stýskalo, plakala ve dne v noci, zpomínajíc na své rodiče. Vodník nikoli zle s ní nenakládal, jen domů jí nechtěl nikdy odpustit. Když zametala světnici, poroučel jí, aby metla smetí z důli nahoru, a nahoře proměnilo se to smetí vždycky ve zlato. I bylo zlata a stříbra v tom stavení hojnost, a jeho žena několikrát nabrala toho do koše i poslala ho s tím domů k rodičům; ale pokaždé mu přikazovala, aby na cestě neodpočíval: „Budeš-li odpočívat, hned tě uhlídám a budu volat.“ Jednou když pekla chléb, poslala ho zase domů s košem; zatím však udělala ze slámy svou podobu a postavila před pec, a sama vlezla do koše. Tentokrát byl Vodníkovi koš velmi těžký a chtěl si odpočinout; tu slyší své ženy hlas: „Však já tě vidím! však já tě vidím!“ A tak ji přinesl domů a složil, jako jindy stříbro a zlato skládal. Potom vrátil se zase do svého stavení a ptá se podoby u peci: jest-li už chléb upečen? Podoba neodpovídala, a tu viděl, jak ho žena ošidila.

## 49. Vědma přirozená.

(Z Jižní Rusi.)

Člověk jeden se oženil a vzal sobě ženu z druhé vsi. A v jeho stavení zůstávali taky ještě otec, matka a mladší bratři. Když pak jeho žena byla v jiném stavu, tehdy řekla jemu tchyně: „Přivez ji ke mně do kouta, já sama bydlím ve stavení.“ A on tak učinil. A když pak už nastala ženská práce, vyšel ven ze stavení a díval se tam oknem. A co byste myslili? Tchyně vzala provázek a natáhla jej přes světnici křížem, z koutka do koutka. A dětátko už za kamny leželo a plakalo. Tehdy ona hvizdla a dětátko ze zákamní vy-

táhl a všecko do čista snědl. I přemýšlela dlouho, co by to bylo? ale nic nemohla vypátrat. Přišla — dvéře zavřeny, a ve stavení nebylo než malé děťátko v kolíbce, asi půl druha roku v stáří. Šla tedy k hádačce; poprosila ji a zaplatila, a ta přišla. Podívala se, počmuchala: a hned poznala, že není všecko, jak má být. „Jdi na pole," povídá, „a já se tu schovám, i uhlídá ne, co to jest." Žena šla na pole, a hádačka skrčila se do koutka i dávala pozor. Tu dítě hop s kolíbky dolů! a hle, už nebylo dítětem, ale starcem. Starec maličký, a vousy dlouhánské! I hned popadl vidle, hrnéčky z peci vytáhl a dal se do jídla. A když všecko snědl, udělal se zase dítětem; ale nevlezl do kolíbky, než zůstal dole ležet a křičel, až se rozléhalo po všem stavení. Tehdy hádačka k němu, i postavila jej na špalek a počala mu pod nohama špalek osekávat. Dítě křičelo, ale ona sekala bez přestání. Potom vidouc, že přišlo do dobrých rukou, udělalo se zase starcem a řeklo: „Však jsem se já, babičko, nezvrhl jednou, ani dvakráte: nejprvé byl jsem rybou, potom udělal jsem se ptákem, mravenečkem, zvěří, a nyní jsem ještě zkusil být člověkem. A tak není lépe, nežli živu být mezi mravenci, a není hůře, než mezi lidmi!"

## 53. Duch pohřbeného.

(Z Polsky.)

Šel jeden chudý mládenec do města silnicí, a nalezl u brány pode zdí mrtvolu lidskou nepochovanou; kdo tudy šel, plivnul po ní. Mladík neměl mnoho v kapse, ale co měl, rád dal na pohřeb, by na mrtvého neplili a neházeli po něm kyji. Potom se pomodlil nad jeho novým hrobem

l dál svou cestou po světě. Přišel do dou-
y a tam usnul, a když se probudil, shledal
divením, že má plnou kapsu dukátů. Děkoval
domému dárci a přišel k veliké řece, kde se
il dát převézt. Přívozníci spatřivše, že má
u kapsu dukátů, vzali ho do loďky, a když
louli do prostřed řeky, dukáty mu vzali a jej
ili do vody. Jak ho tak proud s sebou uná-
tu z nenadání mládenec chytil se desky, a
ocí té desky vyplaval šťastně na břeh. Nebyla
eska, ale duch toho pohřbeného, i promluvil
ému takto: „Vystrojil's tělu mému pohřeb;
ju ti! z vděčnosti tebe naučím, kterak se
eš udělat vranou, srnou a štikou.“ Když se
enec tomu říkadlu naučil, mohl se pak lehko
ánu, v srnu i štiku proměnit. Šel dlouho a da-
až přišel na dvůr mocného krále, a ten jej
do služby za dvorského střelce. Ten král
krásnou dcerušku; ale přebývala prostřed
na nepřístupném ostrově v měděném zámku,
ěla při sobě takový meč, že kdo jím máchnul,
zil nad největšími vojsky. Tu právě vpadli
átelé tomu králi do země, i potřeboval vítěz-
meče a velmi ho byl žádostiv. Ale jak jej
it, když potud nikdo ještě nepřišel na ten
ělý ostrov! I dal vyhlásit: kdo koli vítězný
od královny přinese, že netoliko dostane její
, ale že i na trůn po něm bude dosazen.
o se o to nechtěl pokusit, až pak ten po-
ý mládenec, jenž nyní byl dvorským střelcem,
krále předstoupil, že pro ten meč půjde, jen
mu král dal na důkaz nějaké psaní, aby mu
vna uvěřila a meč vydala. I podivili se tomu
ni, a král mu dal psaní k dceři své. Po té
enec odešel do lesa, nic nevěda, že druhý
c dvorský v patách za ním se loudí. Mlá-

denec udělal se nejprvé srnou a rychle běže pořád, až přišel na břeh mořský. Tu se proměnil v rybu a ploval prudce mořem, až k tomu ostrovu; tu pak udělal se vranou a vletěl do měděného zámku. V zámku změnil se zase v člověka a podal krásné královně od otce list i prosil, aby mu vítězný meč vydala. Krásné královně zalíbil se pěkný střelec, i tázala se ho, kterak se dostal do zámku, neb že potud žádná noha lidská sem nevkročila. I svěřil se jí střelec, že umí říkadla, kterými udělati se může srnou, štikou a vranou. Královna ho prosila, aby se před ní udělal srnou. A když tak učinil a okolo ní skákal, vytrhla mu tajně ze hřbetu trochu srsti. Potom se udělal štikou, a královna opět vytrhla štice ze hřbetu tajně několik šupin. Konečně proměnil se taky u vránu a začal lítat po pokoji, a královna jemu opět vyškubala z křídla několik pírek. Tu královna hned otci napsala list a vítězný meč vydala. Mládenec pak obé to přijav, ve způsobu vrány sletěl k moři, ve způsobu štiky moře přeplaval a pak ve způsobu srny běžel přes hory a doly, až se dostal k lesu blíž králova zámku. Tu však ten zrádný střelec již naň čekal, a poznav jej, napjal luk a srnu zastřelil. Potom vzav jemu list i vítězný meč, donesl to králi, a prosil, aby král ráčil splnit, co slíbil. Král v té radosti hned jemu připověděl ruku dcery své; po té vsedl na koně a maje meč v ruce, jel směle proti nepříteli. Jak mile spatřil jeho koruhve, máchal silně proti němu mečem a po každém máchnutí padaly celé řady nepřátel, a co nekleslo, dalo se v útěk. Maje vítězství dobyté vracel se král domů vesele a vedl s sebou svou krásnou dcerku, aby ji tomu střelci dal za manželku, kterýž mu přinesl meč. Dály se přípravy k svatbě. Už i hudba hrála a celý zámek se jasně

svítil. Leč královna seděla smutně podlé střelce vražedníka; poznala sice hned, že tento není, kterého v zámku viděla, ale bála se otce zeptat, kam se onen pěkný střelec poděl; měla ho ráda a velmi pro něj tajně plakala.

A on ubožák v srnčí kůži ležel zabitý pod dubem, ležel tam celý rok. Až jedné noci ucítil, že ho z tvrdého spaní kdosi probudil. I stál před ním ten duch, jehož tělo mládenec pohřbil. Vzkřísiv ho k životu, pověděl mu, co a jak se s ním stalo, a řekl: „Zejtra královna už bude mít svatbu: pospěš do zámku, ona tě pozná, a ten střelec, který tě zrádně zabil, pozná tě taky.“ Mládenec skočil na nohy a pospíchal do zámku, kdež u veliké komnatě hosté rozliční jedli a pili. Krásná královna hned ho poznala, vykřikla radostí a omdlela, a střelec vražedník, jak mile ho spatřil, zbledl strachem a zzelenal. Tu mládenec vyprávěl, jak ho střelec zradil a zabil, a na důkaz toho, že pravdu mluví, udělal se přede všemi shromážděnými srnkou a počal královně lichotit. A královna vzala tu srst, kterou mu v zámku vytrhla, a přiložila jí srně na hřbet a srst ihned přirostla. Potom udělal se štikou, a královna přiložila šupiny, které měla schované, na jich místo, a hned taky přirostly. Konečně udělal se vranou a královna vzala pírka, co mu v zámku vytrhla z křídel, a pírka zas přirostly. Tehdy rozkázal starý král, aby střelce vražedníka odpravili, a mládenec dostal mladou krásnou královnu za manželku. Celý zámek byl jasně osvětlen: jedli, pili a veseli byli, a královna už neplakala, neb měla, co chtěla.

## 54. Ďábelský tanec.

(Z Polsky.)

Jedna nádennice měla dvě dcery, ale jedna byla její vlastní dcerka, a druhá pastorkyně. A poněvadž se sama musila svýma rukama živiti, musily i ty dívky dělati na sebe — celé jaro i léto všecky tři kopaly v zahradách a v poli žaly, a v zimě předly koudel. Když pak nastala zima, dostala od hospodyň hromadu lnu na spředení; děvčata jedny druhých navštěvovaly a do půlnoci zpívajíce i pohádky sobě vypravujíce, předly úkolem. Ale že ty dvě dívky nebyly sobě pravé sestry, proto taky spolu k jiným na přástvu nechodily, nébrž jedna šla na jeden konec vsi a druhá na druhý. V jednom konci vsi byla pustá chalupa. Jednou u večer šla ta jedna dívka, pastorkyně, na přástvu k jiným, i spatřila v té chalupě světlo. Jsouc žádostiva zvěděti, kdo se tam asi přistěhoval, vešla do chalupy; a tu ji popadl nějaký mladý pán v krátkém kabátě k tanci, a děvče tak se ho leklo, že až udělalo kříž. Jak mile dívka se požehnala křížem, hned ji ten mladý pán pustil a velmi pěkně jí prosil, aby si sedla a předla, že jí tak bude pomáhati, že do půl noci ze všech děvčat nejvíce napřede. Dívka si sedla a předla, i ačkoli ještě daleko bylo do půlnoci, všecko vypředla, a mladý pán řekl: „Spředla's, panno, koudel, pojďme tancovat.“ A dívka mu odpovědéla: „Třeba já spředla koudel, tancovat nepůjdu, dokud si neodpočinu a se nenajím.“ A ten mladý pán běžel a přinesl jí mnoho všelikých lahůdek, a když je snědla, řekl: „Spředla's, panno, koudel, spředla's a najedla jsi se, pojďme tancovat.“ A ona mu zas odpověděla: „Třeba já spředla koudel a se najedla, tancovat nepůjdu, dokud se nenapiju

ly.“ A ten mladý pán běžel a přinesl jí čisté
ly ze studánky, a když se jí napila, řekl:
předla's, panno, koudel, odpočinula's, najedla
i napila — pojďme tancovat.“ A ona mu od-
věděla: „Třeba já spředla koudel, odpočinula,
edla se i napila, tancovat nepůjdu, dokud se
ví v komíně nerozhoří a nebude jasněji.“ A
om kohout zakokrhal, a mladý pán v tom krát-
n kabátě zmizel. Pastorka šla domů a přinesla
coše třikrát více předíva než její nevlastní
tra. A tak ta pastorka každý večer chodila do
té chalupy příst, a ten mladý pán pokaždé jí
náhal a všecko jí přinášel jedno po druhém;
ona vždycky s tancem odkládala dotud, až
out zakokrhal, a pak třikráte více předíva
na maceše odváděla než její sestra. A když
a macecha žádostiva zvědět, kam chodí příst
kdo jí tak pomáhá, pověděla jí pastorkyně
vdu, a macecha tam potom poslala taky svou
tní dcerku. I šla ta macešina dcerka do pusté
lupy a brzy potom přiběhl taky ten mladý pán
krátkém kabátě a řekl jí: „Koudel, panno,
del, pojďme tancovat“ A ona odpověděla:
ines mi jíst a pít, a udělej oheň, aby bylo
tlo, a půjdu tancovat.“ A ten mladý pán běžel,
esl všecko a v komíně udělal jasný oheň, a
to že se dcerka macešina ani taky nepožehnala
em, popadl ji k tanci, dvakráte se s ní za-
l a po třetí jí ukroutil hlavu a postavil do
a, duši pak vzal a odletěl. Časně ráno potom
matka okolo pusté chalupy, a když spatřila
kně hlavu dcery své, řekla: „Oj, musila má
rka mnoho napříst, proto že kouká oknem a
je se.“ Ale jak vešla do chalupy, tu teprv
la všecko, jak bylo.

## 55. **Hadí koruna.**

(Z Charvatska.)

Jedna matka měla malou dcerušku. Ta dceruška dostávala každé ráno k snídaní misku mléka, a vždycky k ní chodil had a jedli spolu, a když snědli, šla dceruška k matce a řekla jí: „Maminko! dej ještě, sísa mi snědla.“ Matka nevěděla, jaká to sísa, a dala jí ještě; a to jí tak dávala sedm let.“ V sedmém roce pak řekl jí had: „Pojď se mnou, a kterou koli děrou já se protáhnu, tou i ty jdi, a kudy já půjdu, jdi tudy taky, a když přijdeme tam domů ke mně, řekni jen, že bys ráda korunu. I budou ti dávat něco jiného, ale ty nic jiného nebeř, než tu korunu, a co si koli pomyslíš, že bys ráda měla, ta koruna ti dá.“ Tehdy šli, a děvče přišlo do domu hadova. Starý had se dívá, kdo to? I řekl ten had, s kterým přišla, že by to děvče, co mu dávalo mléko, něco rádo. „A co by rádo?“ tázal se starý. A ona řekla: „Ráda bych jen korunu.“ A starý had řekl: „Já ti něco jiného dám, jen toho nežádej.“ Ale ona nic jiného nechtěla než tu korunu; tehdy on jí korunu dal a dívka odešla. Když přišla domů, dala korunu do skříně a myslila si: „Kéž bych měla tu skříni vždycky plnou peněz!“ a hned byla plná skříně peněz. Potom dala tu korunu mezi šaty a pomyslila si: „Kéž bych měla tu skříni plnou šatů!“ a hned bylo tak. Potom ji dala mezi obilí a myslila si: „Kéž bych měla hodně mnoho obilí!“ a hned se to taky stalo, a byla toho obilí veliká hromada. I nabrala tedy žita a nějak s ním taky vzala tu korunu a poslala do mlýna, a nikdy víc jí nespatřila. Ve mlýně jí mlynář taky nespatřil: *upadlať do* vody a voda ji odnesla.

## 56. Ilja Muromec a Slavík loupežník.

(Z Veliké Rusi.)

V městě Muromě byl jeden sedlák a měl syna, říkali mu Ilja Muromec. Ten seděl sedáčkem (jako děti sedají) třicet let, potom vstal a chodil, cítě v sobě sílu velikou, i udělal sobě zbroj bojovnickou a osedlal dobrého koně. Potom prosil otce a matky, aby jej odpustili do slavného města Kyjeva Bohu se pomodlit a knížeti Vladimírovi Kyjevskému se poklonit. Otec i máť dali jemu na cestu své požehnání a Ilja Muromec jel. Když přijel do tmavého lesa, přepadli jej loupežníci, chtíce mu odejmouti dobrého koně; Ilja však pustil na ně kalenou střelu a loupežníci se mu poddali. I propustil je s napomenutím, chtějí-li živi býti, aby se toho více neopovažovali. Když přijel k městu Černigovu, stálo tu veliké vojsko nevěřících, chtíc města dobyti, chrámy boží zkaziti a vojvodu Černigovského zajmouti. Ilja oddav se vůli boží počal pro víru křesťanskou nepřátely kopím zabíjeti a všecky je pobiv, cařovice nepřátelského zajal a do města dovedl. Tu měšťané i kníže Černigovský slavně jej přijali, vyčastovali a propustili dále. Od Černigova jel Ilja Muromec k městu Kyjevu přímou cestou, kterou již třicet let zaléhal Slavík loupežník, nepropouštěje nikoho; a nezabíjel mečem, nébrž svým hvizdem loupežnickým. Ilja vyjev do pole, viděl poprysky jeho, i jel po nich, až přijel do lesů Brjanských bahnitých, k řece Smorodince. Slavík rozbojník tuše svůj konec a neštěstí, nechtěl Ilji k sobě připustiti na dvacet verst, i zahvízdal silně; ale srdce bohatýrské se neustrašilo. Potom na deset verst ještě silněji zahvízdal, *až z* toho hvizdu pod Iljem kůň klopýtnul. *I přijel* Ilja Muromec až pod samé hnízdo,

které svito bylo na dvanácti dubech; a Slavík loupežník na hnízdě sedě, vší silou zahvízdal, chtě jej usmrtiti. Ilja položil kalenou střelu na svůj tuhý luk a spustil na hnízdo Slavíkovo, i vystřelil jemu pravé oko; Slavík loupežník svalil se s hnízda jak ovesný snop. Ilja pevně ho přivázal ke svému ocelovému třemenu a jel ke slavnému městu Kyjevu. Na cestě stály dvory Slavíka loupežníka, a když Ilja přijel k nim, hleděly z oken loupežníkovy tři dcery. Dcera nejmladší, spatřivši ho, zavolala na své sestry: „Hle náš tatíček jede s kořistí a veze k nám chlapa přivázaného ke třemenu.“ A starší dcera pohleděvši hořce zaplakala: „Nejede to náš tatíček, než nějaký člověk neznámý a veze našeho tatíčka!“ I zavolaly na své muže, aby jeli proti tomu člověku a tatíčka mu vzali. Mužové jich, silní junáci, vyjeli proti Iljovi na dobrých koních, chtíce jej vzíti na ostrá svá kopí. Ale Slavík loupežník řekl jim: „Zeťové moji milí! nechtějte v hanbu přijíti, a nedrážděte takového silného bohatýra, jest-li vám milý život; raději ho pokorně poproste do domu mého na číši zeleného vína“ Ku prosbě jich zahnul Ilja do domu, neznaje jich zlosti. Starší dcera vytáhla vzhůru na řetězích železnou podvratnici, chtíc ji na něj spustiti; ale Ilja spatřiv ji na vratech, probodl ji kopím. Když přijel do města Kyjeva na knížecí dvůr, ptal se ho kníže Kyjevský, kterak mu říkají a odkud je rodem? a slyše, že z města Muroma, tázal se dále, kterou cestou přijel? Ilja vypravoval, že jel na Černigov a že tu porazil vojsko nevěřících; pak odtud že jel přímou cestou a jal silného Slavíka loupežníka i přivedl s sebou. Tu rozhněval se kníže Vladimír a řekl: „Co lžeš?“ Slyšíce to bohatýři Aleša Popovic a Dobryně Nikytic, šli se na Slavíka lou-

pežníka podívat, a ujistili knížete, že skutečně tak. Tehdy přikázal kníže přinesti Iljovi číši zeleného vína. I zachtělo se knížeti uslyšeti loupežnický hvizd. Ilja zavinul kníže i s kněhyní v čubu sobolí, a vzav je pod rameno, zavolal Slavíka i přikázal, aby zahvízdal polouhvizdem slavičím. Ale Slavík loupežník zahvízdal celým hvizdem loupežnickým i ohlušil bohatýry tak, že upadli na zem. A za to Ilja Muromec ho zabil. Ilja se pobratřil s Dobryní Nikiticem, a pak si dali osedlati koně i vyjeli si do pole. Jezdili tři měsíce a žádného odpůrce nenalezli; až tu potkali pocestného žebráka: měl húni na sobě, vážila padesát pudů, klobouk devíti pudů, a berlu desíti sáhů. Ilja rozjel se na něj, chtěje s ním zkusiti svou sílu. Vida jej žebrák, řekl: „Hoj. Iljo Muromče! což se nepamatuješ, že jsme spolu chodili do školy? a nyní se na mě na žebráka rozjíždíš jako na nějakého nepřítele! a toho nevíš, že na slavné město Kyjev přišlo veliké neštěstí: přijel nevěrný silný bohatýr, nečistý Idolisko, hlavu maje jako pivný kotel, a záda na sáh, brvy od sebe na píď, uši od sebe s kalenou střelou, a sní pokaždé býka a vypije kotel piva; a kníže Kyjevský velmi toho lituje, že's ho v takové nesnázi opustil.“ Ilja vzal na se žebrácký oděv a jel přímo na knížecí dvůr, i zavolal hlasem bohatýrským: „Hoj, kníže Kyjevský! pošli mně, pocestnému žebrákovi, almužnu.“ Spatřiv ho kníže, řekl: „Pojď ke mně do pokojů, žebráče! dám ti jísti a píti, a na cestu dar na zlatě.“ I vešel žebrák do pokojů a stál u peci, dívaje se. Idolisko chtěl jísti. I přinesli mu celého býka pečeného, a on jej snědl i s kostmi. Potom chtěl píti. Přineslo mu dvanáct lidí kotel piva, a on vzav jej za uši, celý vypil. I řekl Ilja Muromec: „Můj tatíček měl obžernou kobylu,

ožrala se a zdechla!" Idolisko nemoha toho snésti, řekl: „Hoj, ty žebráče pocestný! co mě strkáš? třeba mi tě jen do ruky vzíti a druhou připlácnouti, a bude omáčka! však nejsi, jaký byl u vás Ilja Muromec: a já bych se i s tím potkati chtěl!" — „Tehdy viz, jaký jest!" řekl Ilja Muromec, a odhodiv klobouk, udeřil ho do hlavy jen polehoučku — a stěnu domovní jím prorazil, a pak vzal trup i vyhodil tou děrou ven. A kníže za to poctil Ilju Muromce pochvalou velikou i pojal jej v počet silných mohútných bohatýrů.

## 57. Marek královic.

(Z Charvatska.)

Byla jedna matka a měla syna jmenem Marka královice. Když Marek povyrostl, musil svině pásti; byl malý a slabý, a druzí pasáci, chtíce aby jim sloužil a za ně pásl, bili jej, až od nich musil uteci. Toulaje se po poli, nalezl krásné bílé děťátko, ano na slunci leží. I udělal jemu chládek z větví a poodejda sedl si. Tu přišla Víla, řkouc: „Milý Bože! kdož to učinil? ať žádá co koli, všecko bych mu dala." Marek slyše to, přistoupil blíže, řka: „Já to, sestro, učinil." — „Ty bratříčku? co za to žádáš?" Marek si zpomněl na pasáky a prosil, žeby rád byl silný, aby ho nemohli tlouci. I dala mu Víla ze svých prsou píti, a pak ho poslala k jednomu kamenu dvanácti centův, zdali jej bude moci pozvednouti. Když poprvé se napil, ještě jím ani hnouti nemohl; podruhé maličko jej pozvedl, a po třetí přes horu jej přehodil. Vesele se vrátil k pasákům a ti hned na něj: „Kdes byl? zdali ti máme tvé svině pásti?" *a chtěli jej bíti*; on pak jednoho popadl a jím *ostatní pobil.* Jiní pasáci to vidouce, žalovali ro-

čům pobitých, a ti sběhli se na Markovu matku: Jakého's to syna odchovala? zbojníka, který nám aše děti zabíjí!“ Matka toho se ulekla a Marka yhnala, aby jí víc na oči nechodil. „Tehdy dobře,“ ekl Marek, „když tak chceš, půjdu do světa.“ šel; potom však si vzpomněl, že nemá, čeho ju-ákovi potřeba. Tehdy šel ke kováři a dal si uko-ati šavli s tíži dvanácti centův. „Ale,“ povídá, musí lepší býti nežli tvé kovadlo: jest-li že je řesekne, dostaneš za ni plat, a jinak nic.“ I ko-alo tu šavli pět a dvacet kovářů, a když byla otova, přišel Marek, sekl, a šavle přerazila se kovadlo na dva kusy. „Hoj, kováři,“ řekl Marek, špatná tvá práce, nedostaneš nic.“ Potom šel jinému kováři, kde třicet jich kovalo, a dal si avli z dvanácti centův ukovati, a když byla ho-ova, vzal ji a sekl a přesekl kovadlo, až i do-palku zasekl. „Dobře's mi, kováři, šavli udělal; dělej mi taky palici, totiž buzdovan dvanáti cen-ův, a pak ti vše zároveň zaplatím: ale když pa-ci vyhodím, ať se nepřelomí; přelomí-li se, ne-ostaneš nic.“ Kovář udělal palici, ale nedobře: dyž ji Marek vyhodil a pak na sebe chytil, pře-mila se. Tehdy řekl Marek: „Dobře's udělal ša-li, ale špatně palici: nastav ruku, abych ti šavli aplatil.“ Kovář nastavil ruku, a Marek mu ji šavlí sekl, řka: „Tu máš, kováři, plat za šavli, abys ádnému junákovi už takové šavle nedělal.“ Po-om šel ke třetímu kováři, kdež osm a třicet jich ovalo, a dal si palici udělati. Když byla hotova, yhodil ji tak vysoko, že tři dni a tři noci byla povětří. A když přicházela dolů, nastavil jí larek záda, a jak na něj padla, porazila ho na em a nos i zuby se mu zalily krví, ale palice ůstala celá. „Dobře's mi ji, kováři, udělal, nastav uku, ať ti zaplatím.“ Kovář nastavil, a Marek mu

zaplatil tak jako předešlému kováři, aby prý žádnému junákovi už takové palice nedělal. Potom šel domů k matce a řekl: „Hle, matko, jaký jsem já junák! budeš-li mě hubovati, půjdu s tím po světě.“ I počala ho matka kárati: „Proč jsi takový? proč nejsi živ jako jiní lidé? máš voly, jdi do hory zelené, orej pustiny a lada, a pečuj tím o výživu své staré matky.“ Marek poslechl, vzal voly a šel; ale nešel orat pustin a lad, nébrž oral cařské silnice. Když Turci to spatřili, přišli na Marka, tři sta vybraných junáků, řkouce: „Proč ořeš, Marku, cařské silnice? však máš pustiny a lada.“ I chtěli jej zabiti. Marek to vida, a nemaje při sobě ani šavle ani palice, popadl pluh a potloukl jím ty všecky Turky. Potom pobral jim zlato, vypřáhl voly a pustil je po hoře zelené, řka: „Jděte, volečky, po hoře zelené, tam se paste i klaťte se od jedle do jedle tak jako ta sivá žežhulka; nedovedl Marek vámi orati, a taky už nikdy nebude.“ A zpívaje šel domů: „Ejhle, matko, tu máš zlata dost, živ se, a já půjdu do světa, abys mne neměla na očích.“ A vzav si svou palici a šavli, šel a přišel do jedné hospody, kde Turci červené víno pili; tam se dověděl od nich, že tudy pojede Ondřej královic, taky takový junák. „Dobře, počkám na něj,“ řekl Marek; a když viděl přijížděti Ondřeje, zavolal: „Hoj, pobratřenče, královici Ondřeji!“ — „Děkuji, neznámý hrdino! nejsi-li ty královic Marek? máš braň takovou jako on.“ — „Ba pravda, jsem Marek královic.“ — „Tehdy dobře, jděm do hospody a píme spolu číši vína, že nás tak láska i náhoda junácká sjednotila. Nyní se nebojíme půtky ani s jakým koli cařstvem.“ Na cestě do hospody řekl Marek: *„Medle zazpívej* mi, Ondřeji!“ — „Bratříčku, ne*smím, oblaková* Víla by mne zastřelila.“ — „Nic

se neboj, jsemť já tu.“ Ondřej poslechl a zazpíval tak, až se stromů větve padaly. Nenadále přiletělo kopí a Ondřej se převalil. Marek se ohlídl, odkud to, i spatřil Vílu v oblaku; popadl palici a hodil ji po Víle tak, že ji srazil na zem. Víla počala křičeti: „Pusť mě, Marku, Ondřeje ti oživím a dám ti koně kouzelného, že budeš moci lítati povětřím.“ Marek jí nechal a Víla nabravši nějaké trávy, oživila Ondřeje. Marek dostal kouzelného koně strakoše, a pak s Ondřejem jeli do hospody na vínečko. V té hospodě byla nějaká mrcha nevěstka; ta se v Ondřeje zamilovala, on však ani pohlednouti na ni nechtěl. I nalila mu za to do vína medu, aby se více napil; a když potom Marek někam poodešel, zabila Ondřeje. Když pak se Marek zase vrátil, mrchu nevěstku popadl a na kusy rozsekal: „Tu máš, mrcho, za to, že's Ondřeje, bratra mého, zabila!“ Potom šel dále světem. Chodil sem tam, a kde našel nějakého junáka, potýkal se s ním po junácku, a tak i s černým Muřenínem. Stavěl-tě tvrz černý Muřenín na břehu mořském, a když byla hotova, řekl: „Pěkně jsem tě vystavěl, tvrzi má, pěkně a vysoko; ale nemám otce ani matky, ani bratra ani sestry, ani svých milých, aby se po tobě procházeli. A však mám jednu milou, dceru caře Solimana. Napíšu na bílém papíře list, a pošlu mu po černém Tatařínu: nedá-li mi jí, ať mi se postaví k boji.“ Napsal list a poslal. A když jej cař Soliman přečetl, hořce zaplakal. I přišla k němu cařice: „Co pláčeš, caři Solimane? již často ti listy přicházely, a nikdys hořce neplakal; co tě trápí?“ A on jí řekl, že mu píše černý Muřenín, nedá-li jemu dcery své, aby se mu postavil k boji: „a kterak se mám ubohý jemu k boji postaviti?“ I poradila mu cařice, aby napsal list královici

Markovi, aby přišel, že mu dá tolik pokladů, co sedm koní unese. I napsal list a poslal po Tatařínu. Když královic Marek přečetl list, zasmál se srdečně: „Bodejž tě, caři Solimane! nač mi budou tvé poklady, jest-li že mi černý Mužením srazí hlavu?“ I neřekl, ani že přijde, ani že nepřijde. Když Tatařín tu zprávu přinesl, zarmoutil se car Soliman, že nemá žádného takového člověka, jenž by mu dceru jedinou vysvobodil. Přišel druhý list od černého Muřenína, a cařova dcerka vidouc otce svého plakati, tázala se ho, co pláče? a když jí pověděl, řekla: „Víš, drahý otče, že jest jeden junák, královic Marek. Piš mu, že mu dáš tolik pokladů, co devět koní unese, aby přišel a jemu se k boji postavil.“ Car Soliman opět jemu psal, ale Marek zase nic neslíbil. I přišel třetí list od Muřenína, že přijde, aby se připravil car a dal jemu dceru po dobrém a nebo po zlém, a že všecky hospody a krámy z bázně před ním zavřeny býti musejí. Ještě jednou radila dcerka: „Piš, drahý otče, Markovi královici, aby přišel, a slib jemu bohatství, co na dvanácte koní se naložiti může, a takovou košili, která není předená ani tkaná, ani ulitá, nébrž z ryzího zlata udělaná, a takového hada, který drží v zubech rukojeť, a na té rukojeti zlatý košíček, a v tom košíčku drahý kámen, při kterém se může večeřeti o půl noci tak jako o polední.“ Car zase napsal Markovi list, a všecko mu slíbil, co dcerka pravila; ale Marek opět dí se smíchem: „Bodejž tě, caři Solimane! nač mi bude tvé bohatství, jest-li že mi černý Muřenín srazí hlavu?“ I neřekl nic, ani že přijde, ani že nepřijde. Potom přišel zase list od Muřenína, že vypravil tři sta junákův samých stříbrňákův, vše hrdin vybraných. Tedy řekl Marek královic koni *svému strakoši*: „Hoj, strakoši, dobrý koni můj!

bře víš, že mi věren býti musíš; pakli mi nedeš, usekám ti nohy v kolenách, i ať mi se držíš linsky!“ A strakoš mu odpověděl, aby jej rychle edlal a jel, že Muřenín už je blízko. Marek jej edlal, vsedl na něj a jel do města, kde panoval Soliman. A když se dověděl, kterou cestou ıřenínové jedou, zůstal u jedné hospody státi, e byl mladý hospodský, a tloukl na vrata voe: „Odevři a přines vína.“ Ten se vymlouval, nesmí nalívati, neb že všecky hospody a krámy ısejí zavřeny býti z bázně před černým Muřeıem. A Marek mu řekl: „Musíš mi přinesti, neneseš-li, useknu ti hlavu po ramena.“ Hospodský la, že není pomoci, musil přinesti číši vína. rek polovici vypil sám a polovici dal strakošovi. hdy přinesl hospodský dvě číše, jednu Markovi, ıhou strakošovi. Zatím odešel Marek do zaıdy, aby se tam podíval. I spatřil tam u potoka ınu bujné krásy, plakala a naříkala: „Oj, moje ličko! raději bych v tobě přebývala nežli s čern Muřenínem.“ Marek vida, že to dcerka Solinova, řekl: „Co ti je, panenko, že tak mile češ?“ I odpověděla mu: „Jdi pryč odtud, hro neznámý! co se mne ptáš, když mi nemůžeš noci?“ — „Nu jen mi pověz, možná, že ti pohu.“ A panna vypravovala, že přišel černý Muín i odňal ji otci a matce; a že měla člověka, ž by ji mohl vysvoboditi, ale nechce. I vyprazala, co všecko mu nabízela, a že předce nechce. odejž ho slunce nevidělo a měsíc na něj netil! bodejž nikdy více nespatřil matky své a lné ptáče mu nezpívalo!“ A Marek jí odpově: „Nežvástej, nežvástej! než jdi a řekni, že m přišel: jsemť já Marek. Otec ať tě pěkně vyıví a všecko ti dá, čeho mu třeba a co bude ıti.“ *I běžela* hned k otci a všecko pově-

děla," to řekl Marek. Zatím pak, co Marek s pannou rozmlouval, přijel Muřenin; a vida hospodu otevřenou a před ní koně uvázaného ke sloupu, řekl: „kdo že je ten, jenž nemá před ním bázně a že ho nezná, jeho se báti." I obrátil k hospodě koně svého bedelju, ale kůň jíti nechce. „Nu, pojedu tam, nechám půtky, možná že dostanu pannu po dobrém." A v skutku, jel tam, dostal pannu a všecko, čeho mu bylo potřebí. Tehdy přijel zase k té hospodě, a vidí, že ten kůň tu ještě stojí. I chtěl tam jeti, aby ho zabil, ale bedelja jíti nechce. „Nu, nechci půtky tropiti, když jsem dostal pannu beze vší půtky." A když Muřenin dál odjel, přišel Marek ze zahrady, a strakoš mu dí: „Kdež jsi tak dlouho byl? snadno mne mohl Muřenin zabiti!" — „Nu nic se neboj, strakoši můj! da-li pan bůh, zabiju já jeho, ne on tebe." I dal si ještě jednu číši vína naliti, a druhou strakešovi. A když se napili, pustili se za Muřeninem. A Muřenin ještě před tím řekl vůdci svého vojska, aby se ohledl, zdali žádná tmavá mlha nejde za nimi. Ten se ohledl a nic neviděl. A když se potom podruhé ohledl, spatřil tmavou mlhu a řekl Muřenínovi: „Hoj pane! jde za námi tmavá ošklivá mlha." Ještě ani nedomluvil, a již Marek zadní tlupu s první srazil a potloukl. Muřenin mu dí: „Neblázni, Marku! co s námi blázny tropíš? nevím, zdali žertuješ čili tropíš blázny?" — „Nic nežertuju, ani blázny tropím, nébrž opravdu dělám." — „Tehdy dělej, co's umínil, hoď co máš." — „Nehodím, hoď ty svou palici." A Markův strakoš vrhl se k zemi a palice přeletěla Markovi přes hlavu. Tehdy Marek hodil svou palici a Muřenína srazil na zem; strakoš přiskočil a Marek usekl Muřenínovi šavlí hlavu. *I dal tu hlavu panně,* řka: „Miluj nyní mrtvou,

když si jí nechtěla za živa milovati.“ Potom jeli domů a cař dal hody veliké vystrojiti, a Marek dostal, co mu bylo slíbeno. — Tak také se potýkal junácky s Musou Arbanasem, jenž měl tři srdce. Bilť se s ním tři dni a tři noci bez přestání, tak že už z Marka šla pěna krvavá, a z Musy Arbanasa ještě ani bílá nešla. Tehdy vykřikl Marek královic: „Hoj, sestro Vílo!“ A Víla odpověděla: „Nemohu ti pomoci, neb mi dítě usnulo na ruce; zdali však nevíš o své tajné zbrani?“ Tehdy řekl Marek královic: „Koukni, Muso Arbanase, zdali nyní slunce vychází čili zachází.“ Musa pohleděl na slunce a Marek vytáhl nůž a Musu rozřízl, a tak ho silně popadl Musa, že se Marek z pod něho sotva dobyl. Tu si lehl Marek a oddechl si, a potom se šel podívat, co je v tom člověku tak silného. I vidí, že měl Musa tři srdce: jedno skákalo, druhé malíčko počalo, a třetí o tom ještě ani nevědělo. A na tom třetím srdci vidí hada ležeti, a ten Markovi řekl: „Děkuj pánu Bohu, že jsem o tom nevěděl: nebyl bys učinil, co's učinil! A však zívni, Marku, ať vejou do tebe, abys byl taky tak silný, jako ten byl.“ I rozzlobil se Marek a hada rozsekal, řka: „Netřeba mi takové potvory, jako jsi ty!“ Potom šel dále a chodil sem tam, až nalezeny byly ručnice; tu přišel k jednomu pastýři, jenž střílel ptáky. „Co to děláš?“ táže se ho Marek. — „Jak vidíš, střílím ptáky, a mohl bych i tebe zastřeliti.“ — „A kterak bys ty mě tím zabil? junáci nemohli jsou mne zabiti, a což pak ty?“ Pak natáhl ruku a řekl: „Tehdy mi střel do ruky.“ Ten střelil a prostřelil mu ruku. Tehdy řekl Marek: „Už mi není déle na světě živu býti. Nějaký otrapa by mě nyní zabil; raději odejdu.“ I odešel do jedné jeskyně a tam podnes ještě žije. *Jednou spustili* do té jeskyně nějakého člo-

věka po řetěze, a když tam přišel, i hned k němu přistoupila Víla, řkouc: „Duše křesťanská! co tu chceš?“ A ten jí pověděl, co a jak. Avšak Marek slyšel, že tu někdo mluví, i hned se táže Víly, kdo to přišel? I pověděla mu, že přišel člověk z onoho světa se podívat, co je v té jeskyni. Tehdy řekl Marek, aby k němu šel, že by rád věděl, jak je svět ještě silný, i aby podal jemu ruku. Ale Víla dala tomu člověku horoucí železo, a Marek je vzal a stiskl rukama tak, až voda z něho srčela, i řekl: „Och, ještě bych mohl na světě živ býti, byť i nikdo tři dni o mně nemluvil.“ I poručil mu, aby řekl pánu svému, že by nyní zase přišel. A dal mu psaní a svou rukou zapečetil i pustil jej nahoru. A když toho člověka zase vytáhli, dal to psaní svému pánovi; ale páni, bojíce se, aby se Marek nevrátil, toho psaní zatajili, aby lidé nevěděli, že Marek je v té jeskyni. Spatřují se ještě šlápoty jeho koně.

## 58. Petr Bobrovic.

(Z Charvatska.)

Bylo jednou jedno velmi krásné děvče. Mnozí chodili za ní, proto že tam byla krčma, a hleděli se jí zalíbit; ale ona o lásce ani vědět nechtěla. I přemýšleli, co jí mají za to udělat. Jeden povídá: „Rozházejme bobrové semeno po světnici, snad okusí nějaké zrnéčko; jinak jí nic neuděláme.“ I nasypaly jí bobrového zrní. Když pak ráno ve světnici metla, tu vidí plno zrní, a myslíc sobě, jaké to zrní, okusila jedno zrnéčko, ale nechutnalo jí a zahodila je. Ale co chtěli, už předce provedli. Ona ztěhotněla dítětem, a když bylo k porodu, myslila sobě: „Kterak to? nepoznala *jsem nikoho*, a přece jsem sama druhá? kterak

eknu, čí je? Od té doby, co jsem okusila to bo-
rové zrnko, poznávám na sobě něco neobyčej-
ého; budiž, budu mu říkat Petr Bobrovic." I na-
odil se jí syn a bába jej odnesla na křest. Když
ak syn její povyrostl, chodil na lov, a živil dlouho
ebe i matku lovem. Jednou když chodil taky ve-
kým lesem, přišel nenadále k nějakému stavení.
tom stavení bylo osm světnic a kuchyně. I my-
lil si, že to hospoda nějaká a zašel tam na víno;
le když tam přišel, nalezl všecko pusté. Jde do
dné světnice, jde do druhé, do třetí a tak dále,
ž je všecky prohlídl i s kuchyní. V osmé světnici
alezl čerta třemi obručemi ukovaného. Ten čert
o prosil, aby mu dal vody pít, i aby ho těch
bručí zbavil, aby mohl v tom stavení a v tom
se hospodařit: „neb takto nemohu, jsem uko-
án." Lovec odpověděl: „Nemohu ti pomoci, mu-
ím brzy jít." I odešel k své matce a řekl jí:
Slyšíš, matko? našel jsem jedno místo nám pří-
odné; pojď, půjdeme tam, nebudeme platit z oby-
lí, a já budu snáze moci nám o stravu pečovat,
roto že je tam mnoho zvěřiny, nikdo v tom lese
eloví, nikdo jí nehoní než já sám; a nevím čím
o, že je tam tolik zvěřiny, snad proto, že kdo
e tam hospodářem, nemůže jí honit." Neb jí ne-
htěl povědít, že v tom místě čert panuje. Jiní
vci taky o tom věděli, a proto tam nechtěli jít
vit, že je to místo čertovo. Matce se to líbilo,
li tam a byli dobře živi; neb měli dříví dost,
bydlí zdarma, on pak nosil zvěřinu. Jednou když
dešel na lov, matka jeho myslila sobě: „Proč to?
ekl mi, že mohu do všech světnic jít, jen do
smé abych nechodila, a dal mi předce klíče?"
šla tam a vidí čerta obručemi ukovaného. Čert
taky prosil, aby mu podala vody, co je na kle-
utí na liště. I slitovala se nad ním a podala mu

jí, a jak se jí napil, hned jedna obruč s něh spadla. Čert podruhé jí prosil, aby se mu dal napít, a na to druhá obruč s něho spadla. I prosil jí po třetí, aby mu podala vody, aby se ješt jen malíčko napil. Tu spadla mu třetí obruč a by docela svoboden, i počal ji objímat a ona jej. N to přišel domů syn, a hned matku káral a by velmi rozhněván. Potom taky za ní chodil čert řekl jí: „Udělej, jako bys byla nemocna, a pošlem ho někam, kde přijde o hlavu, a budeme spol pěkně živi, však je toto všecko moje. Řekni mu že velmi stůněš, aby ti došel tam do stavení n pravo, kde se dva kameny spolu tlukou, až z nich voda teče." Ale to nebyly dva kameny, nébrž dv čerti. A on ubožák poslechl a šel tam pro t vodu. Šel, a přišel k jedné chaloupce. I chtěl j minout, ale tu slyší ženský hlas, an ho volá I poslechl a vešel do chaloupky. A ta ženská byl *Veliká mladá Neděle*, i tázala se ho: „Kam jdeš milý člověče?" Odpověděl jí: „Matka mi stůně a řekla, abych jí šel tamto pro vodu: když se t vody napije, že se uzdraví; tehdy jsem se tan vydal." — „O milý člověče! na zlou cestu se vydal, té vody co živ nedostaneš, přijdeš tan o hlavu. Nu, když jsi však už na cestě, tehdy jdi a já ti dám svého koně. Nejsou to kameny, jso to čerti. Když tam přijdeš, dávej pozor, až usnou O půlnoci budou dvě minuty spát. Čekej, a kdy si lehnou, tehdy skoč a naber vody a pěkně n koně, až oni se probudí, abys mohl ke mně sen uteci; tu ti nic už neudělají; a koně pusť, on u bude vědět, kam má jít, a jen ty se drž a t vodu dobře schovej." A tak taky udělal. Kdy bylo dvanáct hodin, přistoupil, nabral pěkně vody skočil na koně a v útěk. Po dvou minutách čert vstali a za ním. Brzy ho dohonili, ale on zatím u

ujel k Veliké Neděli a oni mu nemohli nic ublížit. Veliká Neděle mu řekla: „S těží-li's ušel?“ On odpověděl: „S těží, div že mne jeden nechytil.“ Tehdy ona mu řekla: „Jsi unaven, lehni si chvilku, potom půjdeš domů a přineseš jí vodu.“ On poslechl, i sedl si na postel a potom usnul. Ona vědouc, že matka jeho té vody nepotřebuje, vzala ji a nalila mu studničné vody. Potom když se probudil, vzal vodu a nesl matce. Ale i teď našel zase černého u postele. Matka dělala, jakoby pila a potom opět řekla, že jí dobře není, aby jí prý došel pro to prase, co je má jedna svině. A to jí napřed čert poradil, řka: „Tam ti zahyne.“ Tehdy on šel napřed k Neděli, a ta mu dala svého koně i řekla mu, aby zase dával pozor, až bude dvanáct hodin, tu že ta svině s prasetem dvě minuty spává. I učinil tak, jak mu poradila. Když bylo dvanáct hodin, šel a prase popadl, prase však zakvičelo a svině skočila zhůru. Ale on s koně neslezl, nébrž natáhl s něho ruku a popadl prase za štětiny, zdvihl je a na koni lépe uchytil. A kůň dal se už na útěk, jak prase zakvičelo. A svině pustila se za nimi, a bez mála byla by už koně chytila, ale v tom přiběhl na hranice Veliké Neděle. Tu se opět vyspal, a Neděle mu to prase změnila i dala mu své za ně. Když se probudil, nesl je domů a dal matce. Matka si je upekla a jedla, proto že poznala, že není čertovské; ale nic jí po něm lépe nebylo. Pak jí zas čert poradil, aby ho poslala tam, kde si dvanácte chlapců hraje jedním jablíčkem. Tehdy mu řekla matka: „Když mi to jablíčko přineseš, tehdy zajisté budu zdráva.“ On se najedl a šel tam, ale prvé stavil se k Svaté Neděli. Svatá Neděle mu řekla: „Toho z těžka dosáhneš; neb není tu jeden ani dva, ale je tu *dvanácte čertů.*“ I dala mu opět koně a řekla:

„Až přijdeš blízko, nechoď hned pro to jablíčko, nébrž čekej až bude dvanáct hodin, neb i oni dvě minuty spějí. A tu hle máš česadlo, ubrus a kartáč: až tebe budou dostihovat, zahoď kartáč; potom až tebe zas budou dohánět, zahoď česadlo, a potom po třetí zahoď ubrus, a hleď jen, abys ušel, neb jinak jim nikterak nebudeš moci ujít.“ Tehdy když o dvanácté v noci usnuli, vzal jablko a dal se v útěk. Oni se potom probudili, a za ním; ale on se ohlížel i viděl, že už jsou za ním. I zahodil kartáč a udělal se za ním veliký les, tak že se skrze něj skorem ani prodrat nemohli. On pak zatím už ujel daleko, a oni opět za ním a honili jej. Potom už ho skoro měli; ale on ohledl se a vida, že už ho chtějí chytit, zahodil česadlo, a udělaly se za ním veliké příkré hory, tak že se ti černí s těží zas mohli osvobodit. A on zatím už ujel daleko. Oni pak zase za ním, a opět ho skorem už chytili. On ohledl se a zahodil ubrus, i udělala se za ním veliká voda. Ale šest se jich přece dostalo přes ni. A těch šest, kteří přešli, nedbali na nic, než aby ho chytili, a už se koni věsili za ocas a kůň div nepadl, ale přece s nimi doběhl na hranice a museli odstoupit. Ustrašen nyní přijel k Veliké Neděli. Ta jej zase k sobě přijala, a když spal, dala mu za to jablko jiné a radovala se, že těm černým ušel. Když pak se probudil, šel k matce. Neděle mu dala na cestu svého koně, neb byl tak ulekán, že ani jít nemohl. Když přijel domů, divili se mu, že jede, a čert hned zase jí poradil: „Víš co? až přijde, lehni si do postele a vezmi jablko, a já ti namažu přikryvadlo jistou mastí, ty pak mu řekni, aby tě přikryl. Tehdy on se chytí na přikryvadlo a já ho zabiju i rozsekáme jej, aby nám neušel, když ušel tam.“ Když přijel domů,

přivázal koně venku a šel do světnice; tu zase vidí černého u matky i začal ji proto hubovat a pak jí to jablko dal. Tehdy ona mu řekla: „Víš co? přikrej mě, abych nenastydla.“ On ji chce přikryt, vezme přikryvadlo a nemohl rukou nikam; i chtěl je odkopnout nohou, a noha mu se taky chytila. Tehdy čert popadl šavli a usekl jemu hlavu a matka potom rozsekala jej na drobné kousky i zavázala do pytle, a čert ho přivázal koni Veliké Neděle na ocas, a švihl koně, aby s ním utíkal a jej roznesl. Ale kůň donesl ho pěkně k Neděli. Ona pak ty všecky kousky, jak náleží, složila i pokropila jich tou vodou a ty kousky dohromady srostly. Potom dotknula se ho tím prasetem, a tělo jeho udělalo se celé čisté, jen že nebylo živo. Tu ještě se ho dotknula jablkem a on obživnul i řekl: „Oj, kterak jsem pěkně spal!“ A Neděle mu řekla: „Nikoli jsi nespal, nébrž čert tě na kusy rozsekal, což nevíš?“ On myslil, že se mu to zdálo, i rozhněval se a jel domů s holou šavlí. Doma se ho ulekli, vidouce, že se zas vrátil. Když přišel, našel matku s čertem pospolu. I hned oběma usekl hlavu a na drobné kousky je rozsekal a koni přivázal na ocas. A kůň utíkaje kousek po kousku je roznesl. — To viděla vrána a havran, a vrána žrala někdy čerta a někdy ženu, a havran žral jenom čerta; a proto je vrána bílá a černá, a havran celý černý, proto že jen čerta žral. A kdo mi nevěří, ať jde se podívat, a bude vidět, že je pravda, že je vrána černobělá a havran veličký černý.

## 59. **Kulihrášek.**

(Z Bílé Rusi.)

Byl muž a žena. Jednou šla ta žena pro vodu, a nabravši do konví vody, jde domů. A tu vidí

ano se válí po cestě hrachové zrnko. „Vždyť je to boží dar!“ pomyslila sobě, zdvihla zrnko a snědla. A z toho zrnka obtěžkala a svým časem narodil se jí synáček. A ten synáček rostl ne po letech, nébrž po hodinách, jako pšenné těsto na kvasnicích. I pěstovali a milovali se s ním co nejvíce, a dali jej do školy. Tam naučil se za rok více než jiné děti za tři, čtyry léta, a nebylo, čemu by se byl mohl ještě učiti. Tehdy přišel ze školy domů a řekl: „Nu, tatínku a maminko! dejte odměnu mým učitelům, už mi netřeba do školy choditi; už umím, chvála pánu Bohu, víc než oni.“ Po té šel si na ulici poskočit a našel cvoček i přinesl domů. I řekl otci: „Tu hle máš železo, jdi a dones je kováři, ať mi udělá z něho sedmipudovou palici.“ Otec nic neodpověděl, ale pomyslil sobě: „Pán Bůh mi dal dítě, ale ne takové jako jiným: sotva že jsem je přivedl trochu k rozumu, dělá si ze mne blázna! může-li to býti, aby z cvočku byla sedmipudová palice?“ Otec měl doma hezkou sumu peněz, zlatých, stříbrných i papírových, vzal je a jel do města, koupil sedm pudů železa a dal kováři udělat palici. I udělali jemu palici, vážila sedm pudů, a přivezli do domu. Kulihrášek vyšel ze světnice, vzal svou sedmipudovou palici, a tu slyší hřímati i vyhodil ji nad oblaky. Potom šel zase do světnice a řekl: „Mámo, prvé nežli půjdu, povískej mi na hlavě, něco mě štípe, jsemť ještě mladý chlapec . . .“ Po té zdvihl se matce z klína, vyšel na dvůr a viděl mračna na nebi. I položil se na zem pravým uchem a pak zase vstal a zavolal svého otce: „Táto! pojď sem, poslouchej, jak to šumí a hučí, má palice přichází k zemi.“ I nastavil koleno naproti své palici, palice udeřila ho do kolena a přerazila se v půli. Tu se rozhněval na otce: „Nu, táto! proč jsi mi

nedal udělati palice z toho železa, co jsem ti dal? kdybys byl poslechl, nebyla by se přerazila, než jen ohnula! tu hle máš to samo železo, jdi a dej udělati; ale svého nepřidávej nic.“ Kováři vhodili železo do ohně a začali kladivy tlouci a natabovati, i udělali palici sedmipudovou; a ještě zbylo. Kulihrášek vzal svou sedmipudovou palici a vydal se na cestu do světa. Šel, šel a potkal Vernihoru. „Pozdrav pán Bůh, bratře Kulihrášku! kam jdeš?“ A Kulihrášek otázal se ho: „Co jsi ty zač?“ A on mu odpověděl: „Já jsem silný hrdina Vernihora.“ — „Zdali chceš býti mým tovaryšem?“ řekl Kulihrášek. A on na to: „Buď si! chci ti sloužiti.“ I šli spolu dále a potkali silného hrdinu Verniduba. „Pozdrav pán Bůh, bratří!“ — „Pozdrav pán Bůh!“ — „Co jste zač?“ otázal se Vernidub. — „Kulihrášek a Vernihora.“ — „A kam jdete?“ — „Jdeme tam a tam do města. Drak tam žere lidi, i jdeme ho zabit.“ — „Nechtěli byste mne také s sebou vzíti za tovaryše?“ — „Buď si!“ odpověděl Kulihrášek. I přišli do města a ukázali se caři. „Co jste zač?“ — „Jsme silní hrdinové.“ — „Možno-li vám toto město zachrániti? usadil nám se tu drak a hubí mnoho lidí; třeba ho zabiti.“ — „Proč bychom se nazývali silnými hrdiny, když bychom ho nezabili?“ Nastala půlnoc a oni šli pod kalinový most, na ohnivou řeku. Tu přišel šestihlavý drak i zastavil se na mostě, a v tom kůň zařehtal, a sokol zaštěbetal, a chrt zavyl. A on koně udeřil po hlavě: „Ty čertova mrcho, neřehtej, a ty sokole neštěbetej, a ty chrte nevyj! neb tu je Kulihrášek. „Nu,“ povídá, „pojď ven, Kulihrášku! zdali se budeme bíti, a nebo se smíříme?“ A Kulihrášek odpověděl: „Dobrý jonák proto nechodí, aby se *mířil, ale proto* jen, aby se bil.“ I začali se po-

týkati; Kulihrášek a jeho tovaryši sťali drakovi spolkem tři hlavy. Drak vida, že jistě musí zahynouti, řekl: „Nu bratří! jen Kulihrášek mi vadí, vás dva bych já odbyl!“ A tu se začali opět potýkati a srazili drakovi ostatní hlavy, koně jeho vzali do konírny, sokola do klece a chrta do psárny; a Kulihrášek vyřezal ze všech šesti hlav jazyky a dal si je do kapsy, a tělo vhodili do ohnivé řeky. Když přišli k caři, podal jemu Kulihrášek jazyky na důkaz pravdy. Cař jim poděkoval: „Vidím,“ povídá, „že jste silní hrdinové a ochrancové města i všeho lidu! Jezte a píte, co koli vám libo, vše to zdarma.“ I dal rozhlásiti s radostí po celém městě, aby těm silným hrdinům odevřeny byly všecky hostince, hospody i malé krčmy. A oni potom všude chodili, jedli, pili a veseli byli a o všeličem hovořili. Přišla noc, a v pravou půlnoc šli oni pod kalinový most, na ohnivou řeku, a hned také sem přijel sedmihlavý drak. Tu kůň jeho zařehtal, sokol zaštěbetal a chrt zavyl. Drak udeřil koně po hlavě: „Ty mrcho čertova, neřehtej, ty sokole neštěbetej a ty chrte nevyj! neb tu jest Kulihrášek. Nu,“ povídá, „vylez ven, Kulihrášku! buď se budeme bíti a nebo se smíříme.“ — „Dobrý jonák proto nechodí, aby se mířil, ale aby se bil!“ I začali se potýkati a srazili drakovi šest hlav, jen sedmá zůstala. „Dovol, ať si odpočinem!“ povídá drak; a Kulihrášek řekl: „Nečekej, že ti dám odpočinutí!“ I začali se opět bíti a on srazil jemu i poslední hlavu, vyřezal jazyky a schoval do kapsy, a tělo vhodil do ohnivé řeky. Po té šel k caři a přinesl mu jazyky na důkaz pravdy. A po třetí opět o půl noci ku kalinovému mostu a k ohnivé řece; tu nenadále přišeł k nim devítihlavý drak. V tom kůň jeho zařehtal, sokol zaštěbetal a chrt zavyl. „Ty

střevo čertovo, neřehtej, ty sokole, neštěbetej, a ty chrte nevyj! neb tu je Kulihrášek. Nu jen vylez, Kulihrášku! buď se budeme bíti, a nebo se smíříme.“ — „Dobrý jonák proto nechodí, aby se smířil, ale aby se bil!“ I začali se potýkati, a hrdinové srazili drakovi osm hlav, devátá zůstala. Kulihrášek povídá: „Dovol, ať si odpočinem, zlý duchu!“ A on odpověděl: „Odpočívej, neodpočívej, nade mnou nesvítězíš; tys i mé bratry lstí zabil, ne silou.“ Kulihrášek ne tak se potýkal, jako přemýšlel, jakby draka oklamal; i vymyslil si lest a řekl: „Však od tvých bratrů jich ještě mnoho z zadu přichází — všecky je sklidím!“ Tu se drak ohlídl, a v tom on i devátou hlavu jemu sťal, vyřezal jazyky a vložil sobě do kapsy, a tělo vhodil do ohnivé řeky. Přišli k caři. Cař řekl: „Děkuju vám, silní hrdinové! buďte s Bohem a vesele i směle živi, a naberte sobě, co vám koli třeba zlata, stříbra i papírových peněz.“ Potom sešly se všecky tři ženy těch draků i radily se vespolek: „Odkud se tu vzali ti, co nám pobili naše muže? ať jsme baby, nesvedeme-li jich se světa!“ A nejmladší řekla: „Nu pojďme, sestry, po silnici, kudy oni půjdou. Já se udělám překrásným kobercem, a oni když budou unaveni a posadí se na koberec, tehdy všickni tři zahynou!“ A druhá jí řekla: „A nesvedeš-li ty ničeho, tehdy já se udělám pěknou jabloní nad silnicí, a když ke mně budou přicházeti, zarazí je příjemná vůně, a jak těch jablek okusí, tehdy všickni zahynou!“ Tu přijeli hrdinové ku překrásnému koberci, Kulihrášek ťal do něho na kříž mečem a hned vyprýštila se krev! Přijeli k jabloni. „Kulihrášku bratře! dovol, ať si každý sníme po jablíčku,“ řekli hrdinové, a on odpověděl: „Možno-li bratři, *sníme, a nemožno*-li, pojedem dál.“ Vytasil meč

a ťal do jabloně na kříž, hned se z ní prýštila krev. A tu se za nimi hnala třetí dračice i rozevřela tlamu svou od země až do nebe. Kulihrášek vidí, že se jim zle povede; jak se uchránit? Ohledl se a vida, že dračice naň dotírá, vhodil jí do tlamy tři koně. Dračice letěla k sinému moři napit se vody, a oni ušli dále. Potom vrátila se zas a za nimi; on vida ji na blízku, vhodil jí do tlamy tři sokoly. I vrátila se dračice opět na siné moře napit se vody, a oni ušli dále. Tu se Kulihrášek ohledl a dračice už opět ho dohání, a on nevida jiné pomoci, popadl ty tři chrty a vhodil jí do tlamy. Dračice opět letěla k sinému moři vody se napit, a než se napila, oni zatím ušli ještě dále. On pak ohlídna se vidí, že ho dračice opět dohání; tu popadl Kulihrášek oba své tovaryše i vhodil jí je do tlamy. Dračice letěla k sinému moři vody se napit, a on utíkal dále. Ona opět za ním; on ohledl se a vida ji nedaleko, zvolal: „Pane Bože, zachovej mne a spas duši mou!“ I vidí tu před sebou železnou dílnu a tak do té kovárny vběhl. Kováři tázají se ho: „Co's, cizí člověče, tak polekán?“ — „Vzácní pánové! ochraňte mne od zlého ducha a spaste duši mou!“ Kováři zavřeli kovárnu a dvéře zandali závorou. „Dejte mi, co mi náleží!“ volala dračice. A kováři jí odpověděli: „Prolízej železné dvéře a my ti ho položíme na jazyk.“ Dračice dvéře prolízala a vstrčila jazyk do vnitř. Tu ji všickni tři kováři popadli žhavými kleštěmi za jazyk a řekli: „Jdi, cizí člověče! a dělej s ní, co chceš.“ On vyšel na dvůr a počal dračici sekati i rozsekal na ní kůži až do kosti, a kosti až do mozku, a potom ji vzal a zakopal celé to tělo na sedm sáhů v hloubi.

## 60. Ivan Popelov.

(Z Veliké Rusi.)

Byl otec a matka a měli tři syny: dva byli ozumní a třetí hloupý, jmenem Ivan, příjmením opelov. Dvanácte let ležel v popeli, potom z něho stal, a když se otřásl, spadlo z něho šest pudův opele. V tom cařství, kde žil Ivan, nebylo žádého dne, než samá noc; to spůsobil drak. ohlásil se Ivan, že toho draka zahubí, a řekl tci svému: „Táto! udělej mi palici pěti pudův tíži.“ Potom s tou palicí šel na pole, a vyhodiv do výšky, vrátil se domů. Druhý den přišel van zas na pole, v ta místa, kde palici vyhodil, nastavil čelo, a jak ta palice letěla, uhodila ho o čela a přerazila se na dva kusy. Ivan přišel omů a řekl otci: „Táto! udělej mi jinou palici esíti pudův.“ Potom vzav tu palici, vyhodil ji na oli do výšky; i letěla tři dni a tři noci. Čtvrého dne šel Ivan v ta místa, nastavil koleno a ta alice přerazila se na tři kusy. I požádal Ivan tce, aby mu udělal ještě jednu palici patnácti udův. Potom tu palici vzal, šel na pole a vyhodil i do výšky; i letěla šest dní. Sedmého dne šel ase v ta místa, a jak palice letěla, uhodila ho lo čela, tak až se čelo podalo. Tehdy řekl: „Ta le palice draka vydrží!“ Potom Ivan se svými bratry na toho draka jel. Přijeli k chaloupce na kuřích nožkách, v té ten drak zůstával. I zůstali tu stát. Ivan pověsil své rukavice a řekl bratřím: „Až z mých rukavic poteče krev, tehdy mi přijďte na pomoc.“ Potom šel do chalupy a sedl si tu pod mostem. Tu jede drak o třech hlavách: kůň mu klopýtnul, pes zavyl a sokol zaštěbetal. Drak řekl: „Což jsi ty, koni, klopýtnul? pse, zavyl? sokole, zaštěbetal?“ — „Kterak nemám klopýtat,“

řekl kůň, „když pod mostem sedí Ivan Popelov?“ I řekl drak: „Vyjdi ven, Ivánku! změříme s tebou sílu.“ Ivan vyšel a začali se bít. Ivan toho draka zabil a sedl si zase pod most. Jel druhý drak o šesti hlavách; Ivan i toho zabil. Tu jede třetí o dvanácti hlavách. Ivan i s tím se dal do boje, a když mu srazil devět hlav, neměl už drak síly. Ejhle tu letí krkavec a křičí: „Krev! krev!“ I řekl drak tomu krkavci: „Leť k mé ženušce; ona Ivana Popelova zakousne.“ A Ivan řekl: „Leť k mým bratřím; až přijedou, tehdy toho draka zabijem a tobě masa necháme.“ Krkavec poslechl Ivana, letěl k jeho bratřím a začal jim nad hlavama krákat. Bratří se probudili, a slyšíce krkavce, přiběhli bratrovi na pomoc; toho draka zabili, vzali drakovu hlavu a roztloukli ji — a po celém cařství udělal se bílý den. Pak jeli všickni domů. Ale Ivan tam zapomněl svých rukavic; i řekl bratřím, aby na něj počkali, a sám se vrátil pro rukavice. Když přijel k té chalupě a chtěl rukavice vzít, tu slyší, jak tam dračice a drakovy dcerky mezi sebou o něm rozmlouvaly. Ivan vyslechl všecko, co si povídaly, popadl rukavice a utekl. Potom když přišel ke svým bratřím, sedli na koně a ujížděli. Přijeli ku krásné zelené louce, podušky na ní byly hedbávné. I řekli bratří: „Popasem tu koní a sami si odpočinem.“ Ivan řekl: „Počkejte, bratří!“ Vzal palici i uhodil po těch poduškách; i tekla z nich krev. Jeli dál, a přijeli k jabloni, byla na ní zlatá i stříbrná jablíčka. I řekli bratří: „Sníme si tu po jablíčku.“ Ivan řekl: „Počkejte, bratří! zkusím to.“ Vzal palici a udeřil po té jabloni; i tekla z ní krev. Jeli dál a přijeli ke studánce. Bratří řekli: „Napijem se vody.“ A Ivan odpověděl: „Počkejte, bratří!“ Vzal palici a udeřil po studánce, a z té vody udělala

se krev. Louka s hedbávnými poduškami, jabloň a ta studánka — vše to byly dcerky drakovy. Potom jel Ivan s bratřími domů; tu za nimi letí dračice, odevřela hubu od nebe až do země i chtěla Ivana pohltit. Ivan a bratří jeho jí hodili tři pudy soli. Dračice tu sůl pohltila, myslila, že to Ivan; ale potom když ji rozkousávala, shledala, že Ivan to není, i běžela znova za nimi. Ivan vida, že je zle, propustil koně a schoval se do kovárny ke Kozmovi a Damianovi za dvanácte dveří. Dračice přiletěla a řekla Kozmovi a Damianovi: „Vydejte mi Ivana Popelova.“ A oni řekli: „Prolízej jazykem dvanácte dveří a vezmi si ho!“ Dračice začala lízat dveří, a oni rozpálili železné kleště, a jakmile prostrčila jazyk do kovárny, popadli ji za jazyk a počali ji mlátit kladivama. Když ji zabili, spálili ji a popel rozsypali po větru a jeli domů. Potom byli vesele živi, dobře se měli, med a víno pili.

## 61. Vašíček.

(Z Veliké Rusi.)

Byl jeden chlapec, sirotek, jmenoval se Vašíček. Šel do světa a přišel do lesa. Tam stála chaloupka, a v té chaloupce nikoho nebylo; ale na stole byla sklenice s vodou a kus chleba. On si sedl za stůl, jedl a pil, ale chleba ani vody neubývalo. Pak si lehl, aby si odpočinul; a když si odpočinul, vstal a šel dál. Šel, šel, a přišel konečně zase do té chaloupky. A tu za stolem ležel dědeček a před ním na stole ta sklenice s vodou a ten kus chleba. „I dědečku!“ řekl Vašíček, „já jsem šel do světa a přišel jsem do tvé chaloupky, a tu jsem se najedl a napil.“ — „Nu, nic nedělá,“ řekl dědeček, „najez a napí se zas.“ A Vašíček

najedl se chleba a napil se vody, a zůstal v chaloupce s tím dědečkem; byli tu spolu živi.

Jednou povídá dědečkovi: „Dědečku, mohl bys mne oženiti.“ A dědeček mu dal klíče: „Odevři všecky tři světničky, co mám v zahradě, najdeš tam tři nevěsty. Která se ti nejvíce bude líbiti, tu si vezmi.“ Vašíček vzal klíče a odevřel všecky tři světničky. Jedna ta nevěsta pěkně zpívala, druhá ještě lepší, a třetí ještě lepší. I vzal si tu třetí a oženil se s ní. Po některém čase povídá: „Dědečku, dovol, abych se podíval domů k mamince.“ A dědeček mu dovolil.

Přijel se ženou do vsi, odkud byl, a lidé mu řekli: „Vašíčku, tvá maminka válí se v krčmě.“ A Vašíček řekl ženě: „Ty,“ povídá, „počkej tu, já půjdu se podívat, zdali se moje maminka válí v krčmě.“ Šel do krčmy, a žena mu zatím uletěla. „Řekněte mému hloupému muži,“ povídá, „aby mne hledal po tři dni, a tehdy mu se zle povede!“ I pověděli mu lidé: „Žena ti uletěla, a vzkazuje ti, abys jí hledal po tři dni, a tehdy se ti zle povede.“ I vrátil se k dědečkovi a vypravoval, co se mu přihodilo; a dědeček dal mu koně: „Vsedni naň,“ povídá, „ale nepobízej ho, ať sám jde, kam chce!“ Vašíček vsedl na koně a kůň ho dovezl do lesa a tu zůstal státi. Vašíček slezl s koně a dal se do pláče. Letěla vrána: „Krá, krá! co pláčeš, Vašíčku?“ — „Jak pak nemám plakat? žena mi ušla, a poručila mi, abych jí po tři dni hledal, a že se mi zle povede!“ — „Chyť se mne, Vašíčku, za nohy; já tě donesu k tvé ženě. Tehdy on se chytil vrány za nohy, a ona ho vzala a vynesla na nebesa, kde jeho žena byla. A žena jeho povídá: „Podejte mi konev vody, ručník a zrcadlo!“ Sluhové jí podali, ona se umyla, koukla do zrcadla a povídá svému otci a matce: „Nu, já

em chytrá; ale můj hloupý muž je ještě chy-
ejší: vrána ho vynesla na nebesa!“ A vrána
ašíčkovi povídá: „Vašíčku! drž se lepší za nohy,
c tě žena zabije a se mnou bude zle!“ Po té
ána ho snesla dolů na zem.

Vašíček šel a plakal. Ryba z moře mu po
dá: „Vašíčku! co pláčeš?“ — „Jak pak nemám
akat? žena mi ušla a řekla, abych jí po tři
ni hledal a že se mi zle povede.“ — „Nu,“ řekla
ba, „vlez mi do huby!“ Vašíček vlezl rybě do
uby; a žena jeho povídá: „Podejte mi konev
ody, ručník a zrcadlo!“ Podali jí; umyla se, po-
ívala se do zrcadla a povídá otci svému a matce:
Tatíčku! mamičko! já jsem chytrá, ale můj hloupý
už je ještě chytřejší: je u ryby v hubě!“ —
ryba řekla Vašíčkovi: „Vašíčku! honem vylez
en, sic bude s tebou i se mnou zle!“ A Vašíček
ylezl rybě z huby.

Šel a plakal. Nějaká holka mákala prádlo a
eptala se ho: „Vašíčku! co pláčeš?“ — „Jak
ak nemám plakat? žena mi ušla a řekla, abych
po tři dni hledal a že se mi zle povede!“ —
Lehni si tuhle do truhly,“ povídá, „a já tě při-
ryju prádlem.“ Vašíček si lehl a holka ho při-
ryla prádlem. Tehdy žena jeho povídá: „Přineste
i konev vody, ručník a zrcadlo!“ Když jí to po-
ali, podívala se do zrcadla a povídá otci svému
matce: „Tatíčku! mamičko! mého hloupého
uže tu není, zmizel; snad už umřel!“ — A Va-
íček potom si tu holku vzal za ženu, co ho při-
ryla prádlem. A když jeli od oddavek, stará jeho
ena potkala ho na cestě s dary; měla ty dary
a talíři a chtěla jej tak otráviti. A jak mu je po-
ávala, Vašíček skočil, talíř jí vyrazil a všecky
dary rozházel. Potom ji vzal a přivázal koni
*ocasu a po* širém poli ji rozvláčel.

## 62. Stojša a Mladen.

(Ze Srbska.)

Byl jeden cař a měl tři dcery, i choval je neustále skrytě, a nikdy nevyšly ven. A když už dospěly ke vdaní, pustil je otec poprvé v kolo. Ale jak mile přišly do kola, strhl se nějaký vichr a všecky tři odnesl. Cař se ulekl, vida že zmizely, i hned poslal sluhy na vše strany jich hledat, a když sluhové se vrátili, pravíce, že jich nikde najíti nemohli, tehdy cař se rozstonal a žalostí zemřel. I zůstala po něm vdova cařice a byla sama druhá, a když přišel čas, dostala synáčka, říkali mu Stojša. Když Stojša povyrostl, stal se hrdinou, že málo bylo takových. A když mu bylo osmnáct let, otázal se matky své: „Pověz mi, matko, pro Bůh, zdali's neměla více dětí nežli mne?“ A ona si vzdechla i dala se do pláče, ale nesměla mu pověděti, že měla tři dcery a že se ztratily; neb se bála, žeby jich šel po světě hledat a žeby tak i snad jeho ztratila. Ale on vida, ana matka pláče, dotíral ještě více i začal ji zaklínati, aby mu pověděla, co je. Tehdy mu matka všecko zevrub vypravila, jak měla tři dcery jako tři růže, a jak se ztratily, a jak jsou jich všude hledali, ale nenašli. Tehdy Stojša, slyše to, řekl matce: „Neplač matko! nyní půjdu já jich hledat.“ Tu matka udeřila se rukama v prsa, řkouc: „Běda mně ubohé! nyní snad i o syna přijdu!“ I začala mu to vymlouvati a jeho prositi, aby nechodil, že už to dávno bylo a Bůh ví, jsou-li ještě živy. Ale on nedal si toho vymluviti a řekl: „Pověz mi, když byl můj otec cařem, kde je jeho zbraň, kterou nosíval, a kde je kůň, na kterém jezdíval?“ Matka vidouc, že se Stojša odbyti nedá, řekla mu, že otec jeho, maje *takovou žalost*, pustil koně na kobylí pole a zbraň

že hodil na půdu. Stojša našel hned na půdě zbraň celou zaprášenou i rezovatou, ale pěkně ji očistil i leskla se jako nová; potom šel na kobylí pole a našel otcova koně, dovedl ho domů do konírny a začal jej krmiti a hřebelcovati, tak že se kůň za měsíc spravil jako pták, a byl i bez toho křídlatý a drakovitý. Když pak se Stojša už na cestu připravil, řekl matce: „Máš-li, matko, nějaké znamení od mých sester, abych to vzal s sebou: dá-li Bůh, když bych je našel, aby mi věřily, že jsem jich bratr?“ Matka mu plačíc odpověděla: „Jsou tu, milé dítě, tři šátky, které ony samy svýma rukama vyšily.“ I přinesla mu je a dala. Tehdy cařovic políbil matce ruku, vsedl na koně a jel do světa hledat svých sester. Když dlouho tak po světě jezdil, přijel jedenkrát k nějakému velikému městu. Před tím městem byla kašna, z které celé město nosilo vodu. Když Stojša k té kašně přišel, napil se vody a lehl si trochu do chládku, aby si odpočinul, a přikryl si obličej tím jedním šátkem, aby ho mouchy neštípaly. V tom přišla jedna paní pro vodu i spatřila Stojšu podlé kašny v chládku. A vidouc jej i šátek, zavzdechla sobě, a vodu točíc neustále hleděla na něj, a i když natočila, nikterak se nemohla odtud odtrhnouti, ale pořád na něj hleděla. Stojša to zpozoroval i zeptal se jí: „Co je, milá ženo, proč na mě tak hledíš? zdali's neviděla dávno člověka a neb omylem něco poznáváš?“ A ona mu odpověděla: „Poznávám, příteli, u tebe šátek, který jsem sama vyšívala.“ Tehdy Stojša vstal i otázal se jí, odkud jest a kterého rodu? a ona mu řekla, že jest dcera cařská z toho a z toho města, a že bylo jich tré sester, a že je vítr odnesl všecky tři. Stojša slyše to, dal se jí hned znáti: „*Já jsem tvůj bratr.* Pamatuješ-li se, že matka tvá byla

sama druhá, když vás odnesl vítr?“ A ona se hned upamatovala, začala plakati i objala jej: „Přemilý bratře! my jsme všecky tři v dračích rukou. Jsou tři bratři drakové, a ti nás odnesli a drží nás každý ve svém dvoře.“ Po té ho vzala za ruku a vedla ho do dračího dvora; tam pěkně bratra svého přijala a vyčastovala, a když bylo k večeru, řekla mu: „Nyní, bratře, přijde zlý ohnivý drak, živý oheň srší z něho; i ráda bych tě někam ukryla, aby tebe nepopálil, pojď a schovej se.“ A Stojša jí odpověděl: „Pověz mi, sestro milá, jakou má potravu?“ Tehdy sestra odvedla ho do druhé světnice a ukázala mu tam pečeného vola, celé pečení chleba a vědro vína, řkouc: „To hle je jeho potrava.“ A Stojša vida to, sedl si, nohy křížem, a snědl všecko do čista, pak vyskočil a řekl: „Ach sestro, ještě bych jedl!“ Když tak večeřel, řekla mu sestra: „Nyní drak hodí svou palici před dům, aby se vědělo, že jde domů.“ Sotva že to řekla, zahučela palice nad domem, a Stojša rychle vyběhl ven a nedal jí ani na zem dopadnouti, nébrž chytil ji rukou a hodil ji zpátky naproti němu až do druhého kraje. Když drak to spatřil, podivil se: „Jaká to síla pudí od mého dvoru?“ Pak se vrátil zpátky, vzal palici a šel s ní domů. Když přišel před dvůr, vyšla cařovna ven a on se na ni osopil: „Koho tu máš ve dvoře?“ A ona mu odpověděla: „Svého bratra.“ Drak opět na to: „A co chce?“ Odpověděla: „Přišel se na mě podívat.“ I řekl zlostně drak: „Mlč! nepřišel se na tě podívat, ale chce tě odvesti.“ Stojša slyše ze dvora tu rozmluvu, vyšel ven a drak jak mile ho spatřil, řítil se na něj a Stojša čekal, i popadli se spolu a potýkali se. Najednou Stojša draka porazil a klekl na něj, i řekl mu: „Co *nyní chceš?*“ A drak odpověděl: „Kdybych tě měl

tak pod kolenama jako ty mě, věděl bych co!" A Stojša mu řekl: „Já tobě nic nechci," i pustil jej. Tehdy drak ho vzal za ruku a dovedl ho do dvora, i vystrojil hody, které po celý týden trvaly. Potom po témdni otázal se Stojša draka, kde přebývají ti druzí dva zeťové, draci ohniví? a drak ukázal mu, kudy jíti k městu, kde jsou druhého draka dvory, a ten že mu potom o třetím poví. Po té vypravil se Stojša na cestu, rozloučil se se sestrou a se zetěm i šel ke druhému draku. Jda takto svou cestou přišel k nějakému městu a před tím městem našel zas takovou kašnu, ze které celé město nosilo vodu. Stojša se tu napil vody a lehl si trochu do chládku, aby si odpočinul a přikryl si obličej jedním šátkem z těch tří, aby ho mouchy neštípaly. Za malou chvilku přišla pro vodu jedna paní, a vidouc Stojšu a ten šátek, povzdechla sobě a nemohla s něho ani očí odvrátiti. Stojša otázal se jí: „Co je, milá ženo, že na mě tak hledíš? zdali's dávno neviděla člověka a neb omylem něco poznáváš?" A ona mu odpověděla: „Poznávám, příteli, u tebe šátek, který jsem sama vyšívala." Po té Stojša hned vyskočil a dal se jí znáti, že je její bratr, i pověděl jí, že už u jedné sestry byl. A ona vidouc bratra, počala plakati a jej objímati; potom ho vzala za ruku a dovedla do dvora, tam ho pěkně uctila, a když bylo k večeru, řekla: „Bratře, nyní přijde zlý ohnivý drak; i ráda bych tě někam ukryla, aby tebe nepopálil, pojď a schovej se." A Stojša jí odpověděl: „Pověz mi, milá sestro, jakou má potravu?" I dovedla ho do druhé světnice a ukázala mu dva pečené voly, dvoje pečení chleba a dvě vědra vína. „To hle je jeho potrava." A Stojša, vida to, sedl si, nohy křížem, a snědl to všecko do čista; potom vyskočil a řekl: „Ach sestro, ještě bych jedl!"

Když tak večeřel, řekla mu sestra: „Nyní přiletí palice před dům až z druhého kraje, aby se vědělo, že drak jde.“ Sotva že to řekla, zahučela palice nad domem, a Stojša rychle vyběhl ven a nedal jí ani na zem dopadnouti, nébrž chytil ji rukou a hodil ji zpátky až do třetího kraje. Drak vida to, podivil se: „Jaká to síla pudí od mého dvora!“ Potom se vrátil zpátky, vzal palici a šel s ní domů. Když přišel před dům, vyšla carovna ven a on osopil se na ni: „Koho tu máš ve stavení?“ — „Svého bratra.“ — „A co chce?“ — „Přišel se na mě podívat.“ I řekl na to zlostně drak: „Nepřišel se na tě podívat, ale chce tě odvesti.“ Stojša slyše ze dvora tu rozmluvu, vyšel ven, a drak jak ho spatřil, řítil se na něj, a Stojša čekal, i popadli se spolu a potýkali se. Konečně Stojša draka porazil a klekl na něj, i řekl mu: „Co nyní chceš?“ A drak mu odpověděl: „Kdybych tě měl tak pod kolenama, jako ty mě, věděl bych co udělati.“ A Stojša mu řekl: „A já tobě nic neudělám,“ i pustil jej. Tehdy drak ho vzal za ruku a vedl ho do dvora, a vesele spolu hodovali po celý týden. Potom po témdni otázal se Stojša draka po třetím zeti, a drak ukázal mu, kudy cesta k městu, kde jsou třetího zetě dvory. Po té vypravil se Stojša na cestu, rozloučil se se sestrou a se zetěm, a šel třetího draka hledat. Jda takto dlouhý čas, přišel opět k jednomu městu a před ním našel kašnu, z které celé město vodu nosilo. Stojša se tu napil vody, lehl si do chládku, aby si odpočinul, a přikryl sobě obličej jedním šátkem z těch tří, aby ho mouchy neštípaly. Za malou chvíli přišla nějaká paní pro vodu. Když uhlídala Stojšu a šátek, povzdechla sobě a neustále na něj patřila. „Co je, milá paní, že na mě tak hledíš? zdali's dávno neviděla člověka, a neb

omylem něco poznáváš?“ — „Poznávám u tebe šátek, který jsem sama vyšívala.“ Stojša slyše to, vyskočil a dal se jí hned znáti, že je její bratr a že byl už taky u druhých sester. Ona vidouc bratra, dala se do pláče a počala jej objímati. Potom ho vedla do dvora, tam ho pěkně uctila, a když bylo k večeru řekla: „Bratře, nyní přijde zlý ohnivý drak; ráda bych tě ukryla, aby tebe nepopálil, pojď a schovej se.“ A Stojša jí odpověděl: „Pověz mi, milá sestro, jakou má potravu?“ I dovedla ho do druhé světnice a ukázala mu tam tři pečené voly, troje pečení chleba a tři vědra vína, řkouc: „To hle je jeho potrava.“ Stojša vida to, sedl si, nohy křížem, a snědl všecko do čista; potom vyskočil a řekl: „Ach sestro, ještě bych jedl!“ Když tak večeřel, řekla mu sestra: „Nyní přiletí palice před dům až ze třetího kraje, na znamení, že jde drak.“ Sotva že to řekla, zahučela palice nad domem, a Stojša rychle vyběhl ven a nedal jí ani na zem dopadnouti, nébrž chytil ji rukou a hodil ji zpátky až do čtvrtého kraje. Drak vida to, podivil se: „Jaká to síla pudí od mého dvora!“ Potom se vrátil zpátky, vzal palici a šel s ní domů. Když přišel před dům, vyšla cařovna ven a on se na ni osopil: „Koho tu máš ve dvoře?“ — „Svého bratra.“ — „A co chce?“ — „Přišel se na mě podívat.“ — „Nepřišel se na tě podívat, ale chce tě odvesti.“ Stojša slyše tu rozmluvu, vyšel ven, a drak jak ho spatřil, řítil se na něj, a Stojša čekal, i popadli se spolu a potýkali se. Konečně Stojša draka porazil a klekl na něj i řekl mu: „Co nyní chceš?“ A drak mu odpověděl: „Kdybych tě měl tak pod kolenama jako ty mě, věděl bych co udělati.“ A Stojša mu řekl: „A já tobě nic neudělám.“ *i pustil jej.* Tehdy drak ho vzal za ruku a vedl

do dvora, i hodovali spolu vesele po celý týden. Jednou vyšel si Stojša na procházku a spatřil na dvoře velikou díru do země, i řekl: „A co je to, zeti? jak můžeš ve svém dvoře takovou propast trpěti? proč jí nezasypeš?“ A drak mu odpověděl: „Och můj švakře! nemohu ti hanbou ani pověděti, co to. Máme tu dračího caře a často s námi válčí, a nyní bude brzy čas, abychom se zase potýkali; a kdykoli se s ním bijeme, vždy nás přemůže všecky tři, a kdo do té díry uteče, zachrání se.“ Tehdy řekl mu Stojša: „Pojď, zeti, uhodíme naň, dokud já tu jsem, a pomohu vám, a snad ho nějak zabijem.“ A drak odpověděl: „Nesmím nikterak, dokud nepřijde k tomu čas.“ Stojša vida, že oni se naň odvážiti nesmějí, i šel sám hledat dračího caře. Za krátký čas přišel ke dvoru a a spatřil zajíce, an na vrchu dvora stojí. I otázal se lidí dvorských, co ten zajíc nahoře dělá? A ti mu odpověděli: „Kdyby se našel, kdoby toho zajíce sundal, tehdy by se zajíc sám zabil, sám stáhl, sám rozsekal, sám k ohni přistavil a sám se upekl; ale toho nikdo učiniti nesmí, komu milý život.“ Stojša slyše to, vyletěl vzhůru na koni a sundal zajíce, a zajíc sám se hned zabil, stáhl, rozsekal a sám se přistavil k ohni. Po té Stojša vylezl na drakovu věž i lehl si tu do chládku, a dvořané vidouce co učinil, začali mu domlouvati, aby utekl: „Utec, mládenče, kudy tě oči povedou, dokud nepřijde drak; neb zastihne-li tě, zle se ti povede.“ A Stojša jim odpověděl: „Co mi do vašeho draka, ať přijde a zajíce se nají.“ Za malou chvilku drak přišel, a hned pohřešil zajíce, i zkřikl na dvořany: „Kdo to učinil?“ A oni mu řekli: „Přišel nějaký jonák a zajíce sundal, a je tamhle nahoře *na věži.*“ Tehdy řekl jim drak: „Jděte a řekněte *mu, ať se mi* klidí ze dvora, nebo přijdu-li naň,

ezůstane v něm ani kosti celé.“ Dvořané vylezli
a věž k Stojšovi a řekli mu, co poroučí drak.
Stojša se na ně osopil: „Jděte a řekněte dra-
ovi, jest-li mu líto zajíce, ať se jde se mnou
íti.“ Když to drakovi pověděli, zasyčel, až oheň
něho sršel, i vyletěl na věž, a Stojša se mu
ostavil i popadli se: ale žádný žádného nemohl
oraziti, ani Stojša draka, ani drak Stojši; ko-
ečně řekl Stojša drakovi: „Jak ti říkají?“ A drak
u odpověděl: „Mladen mi říkají.“ I řekl mu
tojša: „A já jsem taky nejmladší syn rodičů
vých.“ Po té se pustili a sbratřili se, a svatě se
eden druhému zapřisáhli, že budou spolu bra-
rsky živi. Po některém čase řekl Stojša drakovi:
Co čekáš na ty draky, kteří tam utíkají do díry?
ojď, udeříme na ně prvé, než přijde čas.“ Dračí
ař k tomu svolil a tak oba nyní šli udeřit na
raky. Když ti tři bratři drakové uslyšeli, že
tojša se spolčil a sbratřil s dračím cařem a že
yní oba dva jdou na ně, ulekli se a sebrali silné
ojsko, i vyšli s vojskem naproti nim; a oni ude-
ili na celé vojsko a celé je potloukli a rozplašili,
en ti tři draci samotní utekli do té díry. Tehdy
i dva rychle nanosili slámy a do té jámy nahá-
eli a pak ji tam zapálili, a takto všickni tři dra-
ové tam zhynuli. Potom Stojša vypravil na cestu
šecky tři sestry a sebral poklady všech tří draků,
drakovi, svému pobratřenci, zůstavil jich dvory
celé jich panství. Potom se svými sestrami se
ydal na cestu do svého cařství a šťastně přijeli
matce, matka pak mu cařství odevzdala a on
anoval až do smrti.

## 63. Milutín.

(Z Mezimuří v Charvatsku.)

Jeden člověk měl dvě děti, synka a dcerku. Ten člověk chtěl, aby mu děti vždy ráno vypravovaly, co se jim v noci zdálo. Dceruška to taky vždycky činila, ale synáček nechtěl; bálť se vypravovat, co se mu zdálo každou noc (a co se potom taky přihodilo): že totiž jednoho krále zabil a jednoho hraběte dceru si vzal za manželku, a že se stal králem toho království, kde zabil toho krále. I rozhněval se otec, rozličně se domýšleje, proč nechce svých snů povědít; až jej vyvedl ven a podlé cesty jej počal bít, tak že chlapec žalostně plakal. I šel tudy nějaký hrabě a slyše pláč toho dítěte, poslal služebníka svého k tomu člověku, aby mu řekl, aby ho nebil, ale co mu za něj dá, že si ho vezme s sebou. A člověk mu odpověděl, aby si ho jen vzal, že ho nechce vidět. Tehdy hrabě si ho vzal, a přivedl domů. I měl ten hrabě taky dcerušku, která si toho chlapce velmi oblíbila. A ten hrabě taky měl takový obyčej, že mu děti musily povídat, co se jim zdálo. Ale chlapec mu toho nikdy nechtěl oznámit, a zdávalo se mu zase to, jako když byl doma u svého otce. Tehdy hrabě se rozhněval a dal na zahradě vystavět věž, a toho chlapce dal do té věže zazdit, tak aby mu tam nikdo nemohl dávat jíst a světlo aby k němu nemohlo. Ale dceři jeho líto bylo toho chlapce, i šla k zedníkům a slíbila jim mnoho peněz, jen aby ho zazdili tak, aby mu mohla v noci dávat jíst; a zedníci to za dobrý plat udělali. A byl v tom vězení sedm let, a nemohl tam ani sedět ani ležet. I přihodilo se času jednoho, že vedlejší král poslal tomu hraběti hůl, a neřekne-li mu, z které strany se ta hůl *otvírá, že přitáh*ne na něj s vojskem. Tehdy ta

anna, když mu v noci přinesla jíst, řekla: „Nyní em ti naposledy přinesla jíst; neb jeden král ám poslal hůl, a můj otec ji musí otevřít, a eotevře-li jí, že na nás přitáhne s vojskem. I musíne nenadále zahynout, a ty ve vězení též.“ On dpověděl, aby se nic nebála, „než jdi a lehni si potom pěkně zhůru vyskoč a řekni otci: Můj rahý otče! zdálo se mi něco k našemu štěstí. )n pak se bude tázat: Co? A ty řekni: zdálo mi e, že ti povím, jak tu hůl otevřeš; jen nalej do beru vody a dej tu hůl do ní, a hůl se obrátí hůru tím koncem, kde se otvírá.“ A tak se taky talo. Otec to učinil a zapečetil hůl na tom konci poslal králi. Král pak jemu odepsal: „Věru o's udělal; ale nemáš toho ze své hloupé hlavy, ébrž máš někoho při stavení, o kom nevíš, a ten to udělal.“ Potom opět hraběti psal a řekl: Pošlu ti tři koně jednostejné, a musíš mi povědít, olik má který let.“ A byli ti koňové jeden jako ruhý: jeden měl v stáří rok, druhý dvě léta a řetí tři. Když pak ta dívka mu zase nesla jíst, ekla: „Už ti nesu naposledy, budeš tu musit umřít, a my též; neb nám poslal král tři koně ednostejné, a musíme povědít, kolik má který et.“ On odpověděl, aby si jen šla lehnout i aby ekla otci, že se jí zdálo, aby dal nasypat obroku ři hromádky ode tří let, a ty koně aby k tomu broku postavil, a že půjdou sami každý ke své romádce: jednoroční kůň k jednoročnímu obroku, druhý k druhému a třetí ke třetímu. Tehdy ona o tak otci povídala, a tak se taky stalo, jak mu řekla. Hrabě tomu králi odepsal, a král potom zase jemu: „Věru, to's udělal; ale nemáš toho ze své hloupé hlavy, nébrž máš jiného, o kom nevíš a který ti to dělá. Však ještě jedno ti pošlu: *pošlu ti* v ten a ten den, v tu a tu hodinu,

když budeš při obědě, palici, která váží tři centy, ta ti vyrazí lžíci z úst, a ty mi ji musíš zase tak zpátky hodit, jako já tobě.“ A skutečně se tak stalo. Přiletěla palice a vyrazila mu lžíci z ruky, a vletěla do sklepa a tak se tam zarazila, že dvanáct vojáků jí nemohlo hnout, a což teprv hodit. Tehdy hrabě sebral a sezval všecky lidi své, ale ani jeden nemohl toho učinit. Když pak ta dcera mu zase přinesla jíst, řekla: „Dvakráte jsi nás vysvobodil, ale potřetí zajisté nebudeš moci, a budeš už musit tu zahynout a my též všickni.“ On pak se tázal, jaká je to práce? I pověděla mu. A on na to řekl: „Jdi domů a lehni si, a potom vstaň a řekni, že se ti zdálo, že toho nikdo jiný nevykoná nežli já. Hrabě ti toho sice hned nebude věřit, ale potom si pomyslí, že se ti po dvakráte dobře zdálo, a může být, že to taky bude pravda.“ A tak se taky stalo. Hrabě dal jej z té věže vykopat, a vida jak je slabý, řekl: „Já jsem silnější nežli on, a nemohu tou palicí hodit, kterak on by hodil?“ A on řekl: „Jdi k jednomu králi, ten má devět set krav a má všecko zapsáno, kdy která přišla na svět. Tu mi kup jedno tele, ale aby nebylo starší ani mladší devíti let, a co koli za ně bude chtít, jemu dej. Pakli mu dáš o krejcar méně, tehdy budu o dva centy lehčí.“ Dobře; on jde tam a ptá se, má-li takové tele? Král odpověděl, že má. Tehdy se zeptal, co za ně? Král řekl: „Devět tisíc stříbra.“ Hrabě zaplatil, vzal tele domů a dal je hned zabit. Ten mládenec pak řekl, že musí tři měsíce sám ve světnici být, a že nikdo nesmí k němu přijít. Tehdy dostal hned dvě libry hovězího masa, ale on nejedl masa, než jen polívku. To trvalo tak po tři měsíce. I pověděl kuchař hraběti, že nechce masa jíst, *aby se zotavil.* Tehdy hrabě sám k němu šel do

světnice a ptal se ho, proč nejí masa? On pak odpověděl, aby mu přinesli jíst. A když přinesli, vzal mísu a mrštil jí zhůru o stěnu i řekl hraběti: „Vidíš, maso spadlo dolů a polívka se na stěně chytila: tak taky mne se jen polívka drží a maso nezůstane.“ Tehdy šel se podívat na tu palici, a už jí mohl pozdvihnout. Potom šel zase po tři měsíce jíst, a pak už ji mohl levou rukou na dvě stě sáhů do výšky vyhodit. Ještě jednou šel jíst po tři měsíce a byl potom už velmi silný. I řekl hraběti, aby směle odepsal tomu králi, že v ten a ten den, v tu a tu hodinu palice zase přijde a jemu při obědě lžíci z úst vyrazí. A tak se v skutku stalo. Hodil tu palici do druhého království a bylo tam sto pět a dvacet hodin cesty. Tehdy viděl král, že to taky vykonáno, i odepsal tomu hraběti: „Věru, vykonal jsi všecko, co jsem ti řekl; ale nemáš toho ze své hloupé hlavy, nébrž udělal ti to ten, kterého jsi dal zazdit. Ale musíš mi ho sem poslat, abych ho viděl.“ I chtěl ho zabit. Tehdy ten hrabě nerad by ho byl tam pustil, ale musil. „Víš-li co, hrabě? dej sem všecky své lidi svolat, a vybéřeme z nich kolik nejvíce možno takových, kteří mi budou podobni.“ I našlo se takových jen devět, on byl desátý. Tehdy řekl hraběti, aby dal všem ušit stejné šaty, aby nikdo nemohl i v nejmenším jednoho od druhého rozeznat a všem aby opatřil stejné koně, „tehdy tam půjdu.“ A tak se taky stalo. Tehdy těch deset lidí šlo, a prvé než tam do města přišli, řekl jim: „Zajisté vy nevíte, proč tam jdeme? jdeme si tam pro smrt; ale nebojte se nic. Až tam přijdeme, bude vám ten král poroučet: Milutíne! (tak se ten mládenec nazýval) jeď odtud! Tehdy musíte všickni odjet, nikdo se nesmí opozdit, všickni zároveň a najednou. Tehdy potom řekne: Milutíne! pojď do světnice;

a jděte všickni do světnice. Milutíne! zavři vrata; a jděte všickni zavřít. Milutíne! sedni za stůl; a všickni jděte na jednou. Milutíne! jdi spat; a všickni zároveň jděte spat.“ Tak se taky stalo. Když ho král nikterak nemohl poznat a zabit si ho netroufal, řekl jednomu svému služebníku, aby se schoval pod postel a poslouchal, který bude nejmoudřeji mluvit, tomu aby nějaké znamení udělal. Tak se taky stalo. Lehli si a počali si rozvažovat, co z toho bude? Milutín pak řekl: „Věru, potud mne ještě nepoznal; ale brzy mě pozná, i pojede za mnou a dohoní nás; ale nic nedělá: vy si jen klekněte a modlete se k pánu Bohu; pak dávejte dobrý pozor: pustím-li já nejprvé plamen z úst, tehdy sami sebe zabíte; pak-li on prvé plamen pustí, tehdy se nic nebojte, a to vám bude znamením, že se bude člověčí maso v člověčí krvi vařit.“ Ten pod postelí slyšel tu řeč a uřezal mu na patě kus čižmy. Když pak se rozednilo, řekl Milutín, aby všickni dobře prohledli svůj oděv, možné žeby na něčím obleku bylo nějaké znamení. Tu však nenadále vidí, že právě on má uřezanou patu, i řekl: „Dejte sem všickni své čižmy, ať vám každému taky uřežu patu, tak jako já mám.“ Tu zavolal král: „Milutíne, pojď k snídaní.“ A všickni šli zároveň. Tehdy viděl král, že měli všickni jednostejné znamení, a tak nevěděl koho zabit. I vyhuboval toho služebníka. Potom řekl král: „Milutíne! jdi domů.“ A šli všickni najednou domů. Ale pak brzy poznal král Milutína po koni, proto že měl onoho hraběte koně, i dohonil ho. Ti hned poklekli, jak jim napřed řekl, a on počal s ním nejprvé na koni bojovat, ale nic tak nebylo. Tehdy ssedli obadva s koně a bili se spolu pěšky, až se pod nimi země třásla. Tak potýkali se spolu *strašně nějaký* čas. Ale tu najednou spatřili, že

ráli vyšlehl plamen z úst a potom teprvé Milutínovi. Král pouštěl na Milutína z úst oheň, a Milutín ase na krále. Tu z nenadání Milutín přemohl a orazil krále, i usekl mu hlavu a přinesl ji domů raběti. Tu byly veliké radovánky, Milutín si zal za ženu dceru toho hraběte, a odebral se s ní o země toho krále, kterého zabil, a kraloval tam ž do smrti. A to je konec.

## 64. Sedm Simeonův.

(Z Veliké Rusi.)

Byl jeden sedlák a bydlil se svou starou ve avení u prostřed svých polí. I přišel čas a sedlák levzdal Bohu duši svou; a selka brzy potom podila sedm chlapcův blížencův, a říkali jim sedm imeonův. Děti rostly a rostly, a vypadali všickni den jako druhý v tváři i v postavě, a každý den íno chodili na pole orat, všech sedmero. I přihodilo se jednou, že tou stranou jel car; i viděl silnice, ano daleko v poli mnoho lidí pracuje nebyla to robota; neb věděl, že v té straně ádný velký pán nemá svého panství. Tehdy poslal ař svého podkoního, aby se podíval, jací to lidé am pracují, kterého jsou rodu a jmena? zdali ojarští, carští, neb z nějakého dvoru a nebo naemní? Podkoní přijda k nim, otázal se: „Co jste y zač, kterého rodu a jmena?“ I odpověděli mu: Jsme bratři blíženci, matka porodila nás sedm imeonův, i zděláváme zemi, kterou jsme po vém otci zdědili.“ Podkoní oznámil caři, co slyel, a car velmi se tomu podivil. „Jak živ jsem ic tak podivného neslyšel!“ řekl a hned poslal těm sedmi Simeonům blížencům, povědět jim, že e k sobě do pokoje očekává na službu a na poilky. I sebrali se, všech sedm, a přišli do carských aláců i postavili se řadou. „Nu,“ povídá car,

„oznamte mi, co kdo z vás umí a jakého řemesla jest?“ Nejstarší vystoupil a řekl: „Já umím ukovati železný sloup dvaceti sáhů z výši.“ — „A já,“ řekl druhý, „umím jej postaviti a v zemi upevniti.“ — „A já,“ řekl třetí, „umím na ten sloup vylézti a spatřiti vůkol daleko, daleko, všecko, co se na božím světě děje.“ — „A já,“ řekl čtvrtý, „umím udělati koráb, co plove po moři tak jako po suchu.“ — „A já,“ řekl pátý, „umím se zbožím rozličným obchody vésti po cizích zemích.“ — „A já,“ řekl šestý, „umím se potopiti s korábem, s lidmi i se zbožím v moře, a pod vodou plavati a dále opět vyplynouti, kde mi libo.“ — „A já,“ řekl sedmý, „jsem zloděj; já umím ukrasti, co uvidím a co mi se zlíbí.“ — „Takového řemesla já ve svém cařství netrpím,“ odpověděl hněvivě car tomu poslednímu, sedmému Simeonu, „i dávám ti tři dni lhůtu, abys se z mé země vyklidil, kam ti libo; a všem ostatním šesti Simeonům přikazuju, aby ostali zde.“ I zarmoutil se ten sedmý Simeon, slyše tu řeč carovu, a nevěděl co si počíti. Toho času byl car zamilován do krásné carovny, která zůstávala za horami a za vodami, a nikterak jí nemohl dostati za ženu. Tehdy připadlo bojarům, carským vojvodům, žeby se mohlo podařiti zlodějovi, aby tu krásnou carovnu chytil; i počali prositi caře, aby Simeona zloděje tu ještě nechal. Car se rozmyslil a přikázal ho tu nechati. Tehdy na druhý den svolal car své bojary a vojvody i veškeren lid, a přikázal těm sedmi Simeonům, aby ukázali každý, co umí. Nejstarší Simeon v krátkém čase ukoval železný sloup dvaceti sáhů z výši. Car rozkázal lidem svým, aby ten sloup postavili; ale nemohli nikterak. Tehdy nařídil druhému Simeonovi, aby jej postavil, a druhý Simeon, dlouho se nerozmýšleje, zdvihl sloup a

upevnil v zemi. Po té třetí Simeon na ten sloup vylezl, sedl na makovici a začal vůkol daleko hleděti, jak a co se kde po světě děje; i viděl moře modrati se, a na těch mořích jako puntíčky plovou koráby; viděl vsi, města a množství lidu: ale té krásné cařovny, do které se cař zamiloval, nemohl spatřiti. I začal ještě více napínati zraků svých, a tu vidí: u okna v dalekém příbytku sedí krásná cařovna, červené a bílé tváři, a takovou měla kůži tenounkou, až bylo viděti, jak se jí morek z kůstky do kůstky přelívá. „Vidíš?“ volal naň cař. — „Vidím.“ — „Tehdy slez honem dolů a dostaň mi tu cařovnu, věda nyní kde je!“ I sebralo se všech sedm Simeonů a udělali koráb, naložili naň všeliké zboží i s obchodníky, a plynuli všickni spolu mořem pro tu cařovnu, co byla za šedými horami a za modrými vodami. Jeli, jeli mezi nebem a zemí, až přistali k neznámému ostrovu. A nejmladší Simeon vzal s sebou na cestu sibiřského učeného kocoura, který umí po řetěze choditi, věci podávati a rozličné německé kousky prováděti. I vyšel ten zloděj Simeon z korábu se svým sibiřským kocourem a chodil po ostrově, a tovaryšů svých prosil, aby na zem nevycházeli, dokud on sám se nevrátí. A chodě po ostrově přišel do města, a na náměstí před cařovniným obydlím hrál sobě se svým učeným sibiřským kocourem: přikazoval, aby mu všelijaké věci podával, přes bičík skákal a německé kousky prováděl. V tu chvíli seděla cařovna u okna i spatřila neznámé zvíře, kterého u nich neměli. I hned poslala služku svou se zeptat, jaké to zvíře a jest-li na prodej? — „Zvíře je mé,“ odpověděl zloděj Simeon krásné služce, „je to sibiřský kocour; a prodati? — neprodám ho za žádné peníze, ale jest-li že se komu tuze líbí, dám mu ho

darem.“ I oznámila to služka své cařovně a cařovna poslala ji znova k Simeonovi zloději, že „tvé zvíře mi se tuze líbí!“ Tehdy šel Simeon do cařovnina obydlí a přinesl jí svého sibiřského kocoura darem; a jediné za to prosil, aby mohl tři dni v jejím obydlí pobyti a cařského chleba i soli pojísti, a k tomu doložil: „naučím tebe, překrásná cařovno, jak si můžeš s tím neznámým zvířetem, sibiřským kocourem, hráti a se s ním vyrážeti.“ Cařovna k tomu svolila. I roznesla se pověst po všem cařském dvoře, že u cařovny se usadilo divné, neznáme zvíře; a tu sešli se všickni: cař, cařice, cařovicové, cařovny, bojarové i vojvodové, všickni se dívali a nemohli se dost nahleděti na to veselé zvíře, toho učeného kocoura. Každý by byl rád také takového měl; ale krásná cařovna nikomu nechtěla dáti svého sibiřského kocoura, hladila ho po hedbávné srsti i těšila se s ním ve dne i v noci, a Simeonovi přikázala dát píti a jísti po vůli, coby se mu líbilo. I děkoval Simeon za chléb a za sůl, za pohostinství i za všelikou laskavost, a třetího dne prosil cařovnu, aby ráčila k němu na koráb, pohledět na jeho zřízení i na rozličná zvířata, vídaná i nevídaná, známá i neznámá, která s sebou přivezl. Cařovna vyprosila se u tatíčka caře, a k večeru se služkami a hlídačkami šla se podívat na Simeonův koráb a na jeho zvířata, vídaná i nevídaná, známá i neznámá. Přišla; a na břehu očekával ji nejmladší Simeon a prosil jí, aby se nehněvala a nechala hlídaček a služek na břehu, a sama jen aby ráčila na koráb: „tam je ti mnoho rozličných a pěkných zvířat; které se ti zalíbí, bude tvé! ale všech podarovati, komu se co zalíbí, hlídaček i služek — nebylo by možné.“ Cařovna svolila i přikázala hlídačkám a službám, aby na ni na břehu počkaly.

a sama šla za Simeonem na koráb se podívat na ty divoucí divy, na ta zázračná zvířata. Jak mile tam vstoupila, koráb ihned odrazil od břehu a plynul vesele po modrém moři. Cař čeká, čeká — ale cařovny dočkati se nemůže. Tu přiběhly hlídačky a služky plačíce, a vypravovaly své neštěstí. I rozhněval se cař velice a přikázal, aby se hned po nich pustili. I zřídili koráb, nabrali naň lidu a koráb cařský hnal se za cařovnou. Simeonův koráb ještě ani daleko neuplynul a nevěděl, že za ním cařský koráb, neřku plove — letí! A hle už je blízko! Jak mile Simeonové spatřili, že honící koráb už je blízko, jen jen jich dohoniti, potopili se i s cařovnou, i s korábem. Dlouho pluli pod vodou a vypluli na vrch teprv tehdáž, když už do své země neměli daleko. A cařský koráb plaval tři dni a tři noci, a ničehož nenašel, a tak se potom vrátil. Když těch sedm Simeonův s tou překrásnou cařovnou přijeli domů, hle, tu se na břehu vysypalo lidu jako hrachu, převeliké množství! Sám cař čekal na ně v přístavu a přivítal hosti zámořské, sedmero Simeonův a překrásnou cařovnu, s radostí velikou. Jak mile sešli na břeh, začal lid volati a hlučeti; a cař políbil cařovnu v ústa cukrová, uvedl ji do paláce bílého mramorového, posadil za stoly dubové, za ubrusy kmentové, pohostil všelikými nápoji medovými a jídly cukrovými, a brzy potom slavil svatbu se svou milou cařovnou — a bylo radování a hodování veliké, a kdokoli chtěl, mohl na tu svatbu přijíti. A těm sedmi Simeonům dovolil, aby mohli v celém jeho cařství přebývati, kde se jim bude líbiti, a obchody vésti beze všech poplatkův, a držeti zemi, kterou jim daroval, beze vší překážky; i udělil jim milosti rozličné a propustil je domů, mnoho peněz jim darovav, aby si pomohli.

Měl jsem já koně mršinu, měl voskovou plecinu a bičík hrachový. Koukám: tu sedlákovi hoří sušírna; já mršinu postavil a šel hasit. Zatím co jsem já hasil, mršina mi roztála a bičík vrány rozklovaly. Handloval jsem v cihlách a zůstal jsem na holičkách a t. d.

## 65. Zlatá jablka a devět pavic.

(Z Bulhar).

Byl jeden car, měl tři syny a ve dvoře zlatou jabloň, která každou noc květla i uzrála; ale někdo ji obíral, a car nikterak ho nemohl polapiti. Jednou pravil svým synům: „Nevím, co se s těmi jablky děje!“ Na to mu řekl nejstarší: „Já budu dnes v noci hlídati, abych viděl, kdo je béře.“ Když se setmělo, šel a lehl si pod jabloň; ale když počaly jablka zráti, usnul, a ráno když se probudil, byly obrány. I šel tedy k otci a řekl mu pravdu, jak se stalo. Potom šel druhý syn hlídat, a vedlo se mu taky jako prvnímu: když jablka počaly zráti, usnul, a ráno byly obrány. Nyní byl řad na nejmladším synu, aby hlídal. I šel večer pod jabloň, upravil si lože, lehl a usnul; o půl noci však se probudil, právě když jablka počaly zráti, a svítil se od nich celý dvůr. Tu přiletělo devět pavic, osm jich sedlo na jabloň, a devátá k němu na lože, i proměnila se v pannu krásnou jako jasné slunce. Když počalo svítati, vstala a poděkovala mu za jablka; ale on jí prosil, aby mu aspoň jedno zůstavila. I dala mu dvě: jedno jemu a druhé aby donesl otci. Potom se zase proměnila v pavici a s těmi osmi odletěla. Otec jeho měl velikou radost, když mu ráno to jablko přinesl, a chválil bez přestání svého nejmladšího syna. *Druhý večer* šel opět nejmladší hlídat, a ráno

zase přinesl otci jedno jablko, a tak několik nocí po sobě. I počali mu bratři záviděti, že nemohli uhlídati jablek, a on že se jich po kolik nocí dohlídal; a rádi by se byli dověděli, kterak to činí. I našli nějakou babu čarodějnici, která se jim nabídla, že to vyskoumá. Na večer, prvé než cařovic odešel hlídat, vloudila se baba pod jabloň a schovala se pod jeho lože. O půl noci, když jablka počala zráti a cařovic se probudil, přiletělo zase devět pavic, osm jich sedlo na jabloň a devátá na jeho lože i proměnila se v pannu. Ta panna měla pěkné dlouhé vlasy, visely jí až na zem; a baba tiše vylezla a kus jich ustříhla. Panna jak to ucítila, v okamžení se proměnila v pavici a s ostatními osmi odletěla. „Co to?“ vykřikl cařovic, a vyskočiv, vidí pod postelí babu; i vytáhl ji ven a ráno ji dal koňma roztrhati. Pavice pak už více nepřišly a cařovic velmi se proto rmoutil. Konečně si umínil, že půjde své pavice po světě hledat; i vzal s sebou jednoho sluhu a šel. Když tak už dlouho putoval, přišel k jednomu jezeru, na kterém u prostřed byly bohaté dvory, a v těch dvořích byla cařice baba i měla dceru. Cařovic tázal se té baby cařice, neví-li o těch devíti pavicích? a baba mu odpověděla, že ví, a že ty pavice každý den se chodí na to jezero koupat; ale hned ho přitom zrážela, aby pavic nechal: „Mám hezkou dceru a veliké bohatství, všecko to bude tvé.“ Ale cařovic nechtěl o babině dceři ani slyšeti, nébrž poručil svému sluhovi, aby ráno připravil koně, že pojedou na jezero. Zatím však uplatila baba sluhu jeho, dala mu malý míšek i řekla mu: „Až bude čas, kdy pavice přicházejí na jezero, dmychni tím míškem pánu svému po zadu na krk, i usne a nebude jich viděti.“ Nevěrný sluha tak učinil. A jak mile pán jeho usnul, pavice při-

letěly, osm jich padlo na jezero a devátá jemu na koně i počala ho buditi: „Probuď se, mé ptáče! můj beránku! můj holoubku!“ Ale on nic neslyšel, spal jako mrtvý. Když se pavice vykoupaly a odletěly, tehdy se probudil a tázal se sluhy: „Jak? zdali přišly?“ — „Přišly,“ řekl sluha a vypravoval, jak osm jich padlo na jezero a devátá na jeho koně a jak ho budila. Cařovic slyše to, div si žalostí i zlostí nezoufal. Druhý den ráno jel zase k jezeru, a sluha zas tak učinil. Pavice přiletěly a devátá mu sedla na koně; a když ho nemohla probuditi, řekla sluhovi: „Pověz pánu svému, že ještě zejtra mě tu viděti může a pak nikdy víc.“ A jak mile odletěly, cařovic se probudil i tázal se sluhy: „Zdali přišly?“ — „Přišly,“ řekl sluha a vypravoval, co mu pavice před odchodem poručila vyříditi: že ještě zejtra ji tu viděti může, a pak už nikdy víc. Cařovic to slyše, nevěděl co činiti žalostí velikou. Třetího dne opět se k jezeru vypravil, a boje se aby neusnul, jezdil neustále po břehu. Ale zlý sluha nalezl přece příležitost po zadu mu dmychnouti na krk, a cařovic usnul zas na koni. Pavice přiletěly a devátá mu na koně; a když ho nemohla probuditi, řekla sluhovi jeho: „Až se tvůj pán probudí, řekni mu, aby svalil hoření klín na dolení, a pak že mě najde.“ Když se cařovic probudil a sluha mu to vyřídil, vytáhl cařovic šavli a sluhovi sťal hlavu. Pak dále putoval sám, a po dlouhém čase přišel v lese na noc k nějakému poustevníku, i tázal se ho: „Dědoušku! zdali's neslyšel o devíti zlatých pavicích?“ A poustevník mu odpověděl: „Máš štěstí, synku! že's přišel ke mně se na ně zeptat: není k nim odtud než půl dne cesty.“ I pověděl mu obšírně, kudy k městu, kde jsou jich dvory. Když k těm dvorům přišel a vrátný cařici oznámil, kdo tu jest, vyběhla k němu ven,

vzala ho za ruku a uvedla nahoru. I byla veliká radost a po několika dnech měli svatbu.

Po svatbě některý den vyšla si cařice na procházku a cařovic zůstal doma. Odcházejíc dala mu klíče od dvanácti sklepů i řekla mu: „Všecky ty sklepy můžeš odevříti, ale dvanáctého se chraň.“ Když odešla, odvíral cařovic jeden sklep po druhém, až přišel ke dvanáctému. „Co v něm asi jest? pravil a nemoha zvědavosti své potlačiti, odevřel jej konečně taky. I viděl tam veliký sud železnými obručemi pobitý, a ze sudu se ozval hlas: „Prosím tebe, bratře! shořím žízní! dej mi vody.“ Cařovic vzal číši vody a vlil ji do sudu, a v tom pukla obruč na sudě. Potom opět volal hlas: „Prosím tebe, bratře! dej mi ještě jednu číši vody, shořím!“ On vzal druhou číši vody a vlil ji zas do sudu, a tu zas jedna obruč pukla. A po třetí se ozval hlas: „Shořím! dej mi, bratře! ještě jednu číši vody!“ Cařovic ještě jednu číši vody vlil do sudu, a tu pukla třetí obruč, sud se rozsypal a z něho vyletěl drak, pustil se za cařicí a odnesl ji. Služky přišly a vypravovaly svému pánu, co se stalo. Cařovic si umínil, že ji půjde hledat. Po některém čase přišel k jedné louži a viděl v ní malou rybičku, ana se namáhala, chtíc do vody vskočiti a nemohla. „Prosím tebe, bratře!“ pravila rybička, „smiluj se a vhoď mě do vody, budu ti někdy prospěšna: jen si vezmi nějakou šupinu se mne a když bude potřeba, tři ji mezi prsty.“ Cařovic tak učinil, rybičku vhodil do vody a šupinu si schoval do šátku. Dále pak našel lišku, která se chytila do skřipce. „Prosím tebe, bratře!“ řekla liška, „pusť mě z toho skřipce, budu ti někdy prospěšna: jen si vytrhni se mne několik chloupků, a když bude potřeba, tři je mezi prsty.“ Cařovic tak učinil, lišku pustil a šel dál. To bylo a minulo, až potom

přišel do jednoho lesa a tam našel vránu, která se také chytila do skřipce. „Prosím tebe, poutníče, budiž mi bratrem, pusť mě z toho skřipce, budu ti někdy prospěšna: jen si vytrhni se mne nějaké pírko, a když bude třeba, tři je mezi prsty.“ Cařovic tak učinil, vránu pustil a šel dál. Když tak světem chodil, hledaje své cařice, potkal jednoho člověka i otázal se ho: „Prosím tebe, bratře! nevíš-li, kde jsou dvory dračího caře?“ A ten člověk mu ukázal cestu i pověděl, kdy dračí cař bývá doma. Cařovic mu poděkoval a znenáhla došel do dvorů dračího caře. Tu našel svou milou a oba radovali se velmi, i počali se umlouvati, kterak by se vysvobodili. Konečně osedlavše si koně, ujeli. Ale sotva že vyjeli, vrátil se drak, a vida, že cařice prchla, pravil svému koni: „Co teď? mám-li jísti a píti, a nebo honiti?“ A kůň mu odpověděl: „Nestarej se, jez a pí!“ Když se drak najedl, vsedl na koně a honem za nimi, a brzy je dohoniv, cařici vzal a cařovici řekl: Jdi s pánem Bohem! nyní ti odpouštím, proto že's mi dal ve sklepě vody: ale podruhé nechoď, jest-li ti milý život!“ Cařovic šel kus cesty; ale potom nemoha odolati srdci svému, vrátil se zase do dračího dvoru, i našel tam cařici, ana pláče. Tu se počali spolu raditi, jak by se vysvobodili. „Až přijde drak,“ pravil cařovic, „zeptej se ho, od koho koupil toho koně? pak mi pověz, abych i já takového vyhledal, a tak se vysvobodíme.“ Potom odešel ze dvora, aby ho drak nespatřil. Když se drak vrátil, počala se cařice k němu lichotiti, i řekla: „Ale máš to rychlého koně! od koho jsi ho koupil? pověz, prosím tebe!“ A drak odpověděl: „Kde já ho koupil, tam nikdo koupiti nemůže. Tam a tam na té hoře jest jedna baba, která má dvanácte koní ve stáji, jednoho lepšího než druhého. A jeden je v koutě,

zdaje se býti hubený: ale ten je nejlepší, ten je mého bratr; ten může i do nebes vyletěti. Kdo chce od té baby dobyti koně, musí jí po tři dni sloužiti. Ta baba má kobylu se hříbětem, a kdo se té kobyly po tři dni a po tři noci dohlídá, bude si moci vybrati koně, kterého chce; pakli se jí nedohlídá, přijde o život.“ Ráno když drak odešel, přišel cařovic a cařice mu vypravovala, co řekl drak. Potom šel cařovic na tu horu, kde baba přebývala; a když přišel do jejího domu, řekl: „Dobrý den, babičko!“ A baba odpověděla: „Dej ti pán Bůh štěstí, synku! co tě sem vede?“ — „Rád bych u tebe sloužil.“ — „Velmi dobře, synku!“ řekla baba. „Mám kobylu se hříbětem: jest-li že se jí po tři dni dohlídáš, budeš si moci vybrati jednoho koně ze dvanácti, který se ti bude líbiti; pakli se nedohlídáš, vezmu ti hlavu.“ Potom ho vedla na dvůr; tam bylo mnoho kolů zaražených, jeden podlé druhého, a na každém lidská hlava nastrčena; jen jeden zůstal prázdný a ten neustále volal: „Dej, babo, hlavu!“ Když mu baba to všecko ukázala, řekla: „Vidíš, ti všickni byli se najali, že budou kobylu hlídati, a nedohlídali se jí.“ Ale cařovice to nezastrašilo. K večeru sedl na kobylu a tryskem přes hory, doly! a hříbě běželo podlé ní. Tak až do půlnoci; ale z půlnoci přišla na něj dřímota i usnul. Když se k ránu probudil, seděl, místo na kobyle, na kládě, a držel ohlávku v ruce. I obešel ho strachem mráz, skočil a šel jí hledat, až přišel k nějaké vodě; a vida vodu, vzpomněl si na rybičku, vyndal ze šátku šupinu, potřel ji mezi prsty a rybička z vody skokem a před něj: „Co je? pobratřenče!“ — „Utekla mi babina kobyla a nevím, kde je.“ — „Je mezi námi,“ řekla rybička, „udělala se rybou a hříbě rybičkou; než uhoď ohlávkou po vodě a zavolej:

Pojď, pojď, babina kobylko!“ Cařovic uhodil ohlávkou po vodě a zavolal: „Pojď, pojď babina kobylko!“ a tu hned se zas udělala kobylou, a skokem před něj; i dal jí ohlávku, sedl na ni a domů k babě. Baba mu dala oběd a kobylu vehnala do stáje i hubovala ji řkouc: „Mezi ryby, mrcho!“ A ta jí odpověděla: „Byla jsem mezi nimi, ale vyzradily mě, jsou jeho přátelé.“ A baba jí řekla: „Jdi mezi lišky.“ Potom na večer sedl zase na kobylu a skokem přes hory, doly! a hříbě podlé ní. Tak až do půlnoci. Okolo půlnoci přišlo na něj spaní, i usnul na kobyle. Když pak se k ránu probudil, seděl na kládě, ohlávku maje v ruce. Vida to, skočil a hledal. A tu si vzpoměl, co baba kobyle řekla, když ji hnala do stáje; i vyndal ze šátku liščí chlupy, třel je mezi prsty, a liška tu před něj: „Co je? pobratřenče!“ — „Utekla mi babina kobyla.“ „Je mezi námi,“ řekla liška, „udělala se liškou a hříbě liščetem; než uhoď ohlávkou o zem a zavolej: „Pojď, pojď babina kobylko!“ Cařovic tak učinil a kobyla hned tu byla před ním; i dal jí ohlávku vsedl na ni a k babě. Baba mu dala oběd a kobylu vehnala do stáje i řekla: „Mezi lišky, mrcho!“ A kobyla jí odpověděla: „Byla jsem mezi nimi, ale jsou jeho přátelé, vyzradily mne! A baba jí řekla: „Jdi mezi vrány.“ Třetího večera cařovic opět sedl na kobylu a skokem přes hory, doly! a hříbě podlé ní, až do půlnoci. Okolo půlnoci na kobyle usnul, a k ránu se probudiv, seděl na kládě, ohlávku v ruce. Vida to skočil a hledal kobylu; a tu si vzpomněl, co jí baba včera řekla, když ji hnala do stáje. I vyndal ze šátku vraní pírka, třel je mezi prsty, a vrána tu fr! před něj: „Co je? pobratřenče!“ — „Utekla mi babina kobyla.“ „Je mezi námi,“ řekla vrána; udělala se vranou a hříbě vrančetem; než uhoď

ohlávkou do povětří a volej: Pojď, pojď, babina kobylko!" — Cařovic tak učinil, a hned se zas udělala kobylou a před něj; on pak jí dal ohlávku, vsedl na ni a k babě. Baba mu dala oběd a kobylu dovedla do stáje, bila ji a řekla: „Mezi vrány, mrcho!" A kobyla jí odpověděla: „Byla jsem mezi nimi, ale jsou jeho přátelé, vyzradily mě!" Když baba ze stáje vyšla, řekl jí cařovic: Hej babo! já ti poctivě sloužil, nyní žádám, abys mi dala, co jsme umluvili." — „Co umluveno, musí se dáti," řekla baba. „Tu hle máš dvanácte koní, vyber si, který se ti líbí." — „Což budu vybírati? dej mi toho, co stojí v koutě, je mi dost dobrý!" Baba jej počala přemlouvati, proč toho hubeného, ano tu tolik krásných? a sem tam se kroutila; ale když cařovic stál na svém, že jiného nechce, dala mu ho konečně přec. On na něj vsedl a „S Bohem, babo!" — „S Bohem, synku!" — Když ho dovedl do jednoho lesíka, očesal jej a kůň se svítil jako zlato; potom na něj vsedl, pobodl jej a kůň vzhůru jako pták, a za krátký čas donesl jej do dvora drakova. Cařice se hned vypravila, oba dva vsedli na koně a na útěk. Sotva že vyjeli, vrátil se drak, a vida, že cařice prchla, pravil svému koni: „Mám-li jísti a píti, a nebo honiti?" A kůň mu odpověděl: „Jez nejez, pí nepí, hoň nehoň: však ho nedohoníš!" Slyše to drak, vskočil na koně a za nimi. Když cařovic a cařice spatřili, že drak je honí, ulekli se velmi a pobodli koně, aby rychleji utíkal; ale kůň jim odpověděl: „Nebojte se, netřeba utíkati!" A drak už už v patách za nimi. Tu kůň jeho zavolal na koně jich: „Pro Boha, bratře! počkej, potrhám se za tebou!" A ten mu odpověděl: „Kdo za to může, když jsi tak hloupý a tu halu na hřbetě nosíš? skoč a vhoď ho na zem a pojď vedlé mne!"

Slyše to drakův kůň, vzepnul hlavu a vyhodil zadkem, a drak bác! o kámen i roztřískal se na kusy, a kůň jeho přidružil se k onomu. Cařice pak na něj sedla i šťastně dojeli na její panství a panovali chvalitebně až do smrti.

## 66. O třech královicích.

(Z Veliké Rusi.)

Byl jeden král a měl tři syny, nejmladšímu říkali Ivan. Když ti synové dorostli, řekl jim jednou otec: „Milé děti! vidíte, že jsem velmi stár; jest-li že mě milujete, prokažte mi laskavou službu. Slyším, že za třikráte devíti zeměmi ve třicátém cařství v podslunečném panství je živá i mrtvá voda, a při tom taky v zahradě jabloň, na které rostou jablka taková, že jimi starý může omladnouti.“ Tehdy řekl nejstarší syn: „Milostivý pane otče! dovolte, abych nejprvé se vydal na cestu.“ Otec byl tomu rád, a královic dal si osedlati koně, nabral si mnoho peněz a jel — dlouho-li, krátko-li? blízko-li, daleko-li? snadno se pohádka vypravuje, ale nesnadno se skutek vyplňuje. Konečně se mu cesta ztratila, a před sebou viděl veliké hory a propasti a lesy neproniklé; i nevěda sobě dále porady, vrátil se a řekl otci, že takového panství nikdež není. Potom se vydal druhý syn na cestu a jeda touž cestou jako jeho bratr, přijel taky k těm překážkám a vrátil se domů s nepořízenou. Tehdy prosil nejmladší syn: „Dovolte mi, otče, abych taky jel a se ujistil, zdali skutečně žádného takového panství není.“ Král řekl jemu: „Milý synu! jsi ještě mlad a nesneseš tak obtížné cesty.“ Ale když syn jeho prositi nepřestával, dal jemu *konečné přece* své povolení, a Ivan jel. Nejel však *tou cestou*, kterou jeho bratři jeli, nébrž jinou, a

přijel konečně k nějaké velmi pěkné dolině, a prostřed té doliny viděl chaloupku na kuřích nožkách, kteráž se sama obracela. Když k ní přijel, řekl: „Chaloupko, chaloupko! zůstaň státi k lesu zadem a ke mně předem.“ Na to chaloupka zůstala státi a stála k němu předem, a Ivan královic slezl s koně, přivázal jej a vešel do chaloupky. I seděla v ní Baba-Jaga a zlostně řekla: „Posud o duši ruské tuto neslýcháno, ani jí vídáno; a nynčko duše ruská před očima! přicházíš-li chtě čili nechtě?“ Ivan královic odpověděl, že dílem nechtě, ale nad to více dobrovolně; i vypravoval, kam jede. — „Škoda,“ řekla Baba-Jaga, „že tobě nemohu pověděti; ale počkej tu do rána, a zejtra ti dám jiného koně; ten tvůj je velmi ustalý.“ Ráno pak ho vedla do stáje, i půjčila mu svého koně, řkouc: „Jeď přímo cestou, až přijedeš k chaloupce, jako je ta má, zůstává v ní moje sestra; řekni jí, že jsem tě k ní poslala. Ví-li o tom, čeho hledáš, poví ti. A potom až pojedeš zpátky, mého koně mi zase vrať.“ Potom přijel Ivan královic ke druhé Babě-Jaze, a ta mu také půjčila svého koně i poslala ho ke třetí sestře, která též bydlila v takové chaloupce na kuřích nožkách. Když tam k ní přijel, a vyřídiv od obou sester pozdravení, oznámil, kam jede, půjčila mu taky svého koně a pověděla, kudy má jeti a co dělati: „Jinak neprojedeš nežli v noci, a musíš zeď toho města koněm přeskočiti; a když budeš v městě, jeď přímo k zahradním vratům. V zahradě tam uvidíš tu jabloň, na které rostou mladicí jablka, a podlé jabloně ty dvě studánky s živou a mrtvou vodou. Nemeškej se tam a pospěš; a když zase pojedeš přes městskou zeď, dej pozor, abys o žádnou strunu nezavadil, co tu jsou nataženy, sice stane se hluk a nelze bude tobě ujeti.“ Krá-

lovic jí poděkoval a jel, až konečně přijel v noci na to panství k tomu městu a k zahradě. Tu spatřil u vrat zahradních sloup a na něm dva kruhy, jeden zlatý, druhý stříbrný; i nevěděl, ku kterému kruhu má koně svého přivázati, a protož provlíknul uzdu oběma kruhy a vešel do zahrady. Tu si natrhal mladicích jablek a nabral do dvou lahviček živé a mrtvé vody; potom odešel ze zahrady, odvázal koně a jel z města. Ale když skočil přes městskou zeď, nemohl se uhleděti, aby kůň jeho nezavadil o struny; i hned se strhlo po všem městě zvonění, bubnování a střelba. Caří panna to slyšíc, již věděla, co se stalo; bez meškání dala si osedlati koně a pustila se za královicem. Zatím přijel Ivan k první Babě-Jaze; ta mu hned vyměnila koně i pobídla ho, aby co nejrychleji ujížděl. A když brzy potom caří panna k ní přijela a se tázala: neviděla-li tudy jeti a nebo jíti nějakého člověka? odpověděla Baba-Jaga, že nikoho neviděla, a pod záminkou, aby si caří panna po tak obtížné cestě odpočinula, zdržela ji u sebe celý den. Druhé dvě Baby-Jagy taky tak učinily, a caří panna nedohonila královice až teprvé na hranicích jeho panství, kde k němu již neměla moci. „Máš štěstí," řekla, „že's mi nepadl do rukou; však buď jist, že tebe navštívím." Na to se vrátila domů. Královic dal potom otci svému ty dvě lahvičky s živou a mrtvou vodou a ty mladicí jablka, a král učinil jej za to v panování svým nástupcem. Po některém čase jednoho dne, když u krále byla veliká slavnost, pohledl král náhodou oknem ven, a spatřil na zakázané své louce rozbitý stan. I hned tam poslal svého ministra, kdo ten opovážlivec? Ministr přijel ke stanu, slezl s koně, smekl klobouk a vejda do stanu, spatřil, *ana tu sedí* překrásná panna. I řekl: „Milostivá

paní! zdejší země král žádá věděti, kdo jste a proč jste přijeli?" Caří panna odpověděla, že král již o ní se doví, kdo jest, a že přijela, aby jí vydal svého syna, toho, jenž jest vinen; nevydá-li ho, že celé město rozboří. Král velmi se proto zarmoutil i poslal k ní svého nejstaršího syna, jest-li tento vinen? a potom druhého, prostředního; ale caří panna oba domů vrátila, těch že nevolala, ti že vinni nejsou. Tehdy řekl Ivan královic otci svému: „Milostivý pane otče můj! přiznávám se, že volá mě, neb já jsem vinen; dejte však udělati most od našeho dvorce až k tomu stanu a dejte jej celý pobiti zlatohlavem." Když ten most byl udělán, dal Ivan královic sebrati třicet ožralcův a přikázal jim, jak mile vyjde on ze dvorce a vstoupí na most, aby všickni zároveň začali zpívati, a ten zlatohlav aby trhali a sobě brali, ale ku předu aby nevyskakovali. A když se potom všecko tak dálo, caří panna na to patřila; tehdy královic přijda po tom mostě ke stanu jejímu, řekl: „Milostivá paní! přicházím k vám, já vinník, jehož voláte." A caří panna řekla: „Co mám s tebou dělati?" když se's osmělil pobrati drahé věci mé, jichž jsem tak bedlivě chránila, tehdy žádám býti tvou ženou, ač libo-li." Královic to slyše, velmi se zaradoval; caří panna pak mu podala ruku a šli potom do dvorce. Tu jim král sám vyšel vstříc, a caří panna mu řekla: „Milostivý pane! nepřišla jsem proto, abych rušila vaše veselí, nébrž abych je rozmnožila." I oznámila mu, že přišla v úmyslu, aby se vdala za Ivana královice. Král byl tomu velmi rád a dal vystrojiti slavnou svatbu. Po svatbě zůstali mladí manželé ještě šest měsícův u krále, a potom se odebrali na ženino *panství*, kdežto pak Ivan z vůle její kraloval, *království* otcovského svým bratřím zanechav.

## 67. Norka zvěř.

(Z Veliké Rusi.)

Byl jeden car a cařice a měli tři syny: dva chytré a třetího hloupého. A ten car měl oboru, bylo v ní mnoho rozličné zvěře; a na tu zvěř mu každou noc chodilo nějaké veliké zvíře, říkali mu Norka, a mnoho škody mu tu nadělalo. Car nemohl jeho nikterak zahubiti, až naposledy povolal k sobě své syny a řekl: „Kdo zvíře Norku zahubí, tomu dám polovici carství. Napřed se nejstarší vypravil; jak mile nastala noc, vzal braň a šel, ale nikoli do obory, nébrž do hospody, a byl tam celou noc vesel. Na druhý den udělal druhý syn taky tak; otec se hněval, lál a potom přestal. Třetího dne vypravil se na to nejmladší, a všickni se jemu hloupému smáli, že nic nepořídí; vzal braň a šel přímo do obory a tam si sedl nad trní, aby ho upíchlo, kdyžby začal dřímati. Po půlnoci zaduněla země: zvíře Norka běželo a zrovna přes ohradu do obory. Cařovic vstal, udělal kříž a šel na zvíře; to utíkalo zpátky a cařovic za ním; ale pak vida, že by ho pěšky nedohonil, běžel do stáje, vzal nejlepšího koně a za zvířetem, a dohoniv ho, počal se s ním bíti. Po třikráte se s ním bil až do umdlení a po každé odneslo zvíře po třech ranách i počalo utíkati, až konečně uteklo pod veliký bílý kámen průchodem do jiného světa, řkouc: „Tehdá mě zahubíš, jak tudy přijdeš.“ Cařovic otci svému všecko pověděl, i prosil ho, aby mu dal udělati kožený provaz tak dlouhý, až by dosáhl do druhého světa. Když provaz byl udělán, vzal cařovic své bratry a sluhy, i čeho potřeba bylo na celý rok, jel k tomu kamenu, kudy zvíře ušlo. Tam si vystavěli dvorec a zůstávali v něm. Když bylo

všecko hotovo, řekl nejmladší bratr druhým: „Nu bratři! kdo pozdvihne ten kámen?“ Ale nikdo nemohl; on pak uchopiv jej, odhodil daleko, ač byl kámen velmi veliký jako hora. Pak se zase ptal bratří: „A kdo půjde na onen svět, aby zvíře Norku zabil?“ Nikdo nechtěl. On se jim vysmál, že jsou baby, a řekl: „Nu bratří, s Bohem! spusťte mě dolů na onen svět, a neodcházejte odtud, a jak se provaz zaklátí, vytáhněte.“ Bratří ho dolů spustili. Když přišel na onen svět, našel koně krásně přistrojeného, a ten mu řekl: „I pozdrav pán Bůh! Ivane cařovici! dlouho jsem na tě čekal.“ On si hned na toho koně sedl a přijel k měděnému dvorci. Vjel do dvora, přivázal koně a šel do pokoje. Tam byl připraven oběd; cařovic sedl, poobědval a šel do ložnice si odpočinout. Tu přišla krásná panna, řkouc: „Kdo jsi v domě mém, ozvi se: jsi-li starý, budeš mi otcem; jsi-li prostředního věku, bratrem; a jsi-li mladý, milým mužem; jsi-li stará žena, budeš mi babičkou; prostředních let, matičkou; a jsi-li mladá, vlastní sestrou.“ Ivan vyšel, a ona vidouc jej, zaradovala se a řekla: „Proč jsi sem přijel, Ivane cařovici?“ On jí pověděl, co a jak, a ona řekla: „To zvíře, co chceš zabit, je můj bratr. Nyní je u prostřední sestry odtud nedaleko ve stříbrném dvorci; já mu zahojila tři rány, co's mu udělal.“ Potom spolu jedli a pili a dobré mysli byli; a pak cařovic jel ke druhé sestře do stříbrného dvorce, a také byl u ní hostem. Ta mu řekla, že bratr její Norka nyní je u nejmladší sestry. On tam jede k ní do zlatého dvorce, a ta mu zase řekla, že bratr její nyní na Siném moři spí; i dala mu se napiti silné vody, taky mu dala meč ocelový a řekla, aby zvířeti *jednou ranou hlavu* sťal. Když cařovic přijel k Si-*nému moři*, viděl zvíře Norku, ano spí u prostřed

moře na kameně, a jak chrápalo, na sedm verst od toho vlny bily. Cařovic tam za ním, udeřil mečem po hlavě, a hlava odskočila i řekla: „Teď už je po mně!“ a tělo svalilo se do moře. Potom se cařovic vrátil k těm třem sestrám, aby je vzal s sebou na tento svět. Panny byly tomu rády, každá udělala ze svého dvorce vajíčko, a ty tři vajíčka jemu daly. Když přišli k tomu provazu, cařovic posadil na něj ty tři panny, zaklátil provazem a bratří je vytáhli nahoru. Nahoře vidouce je bratři, s podivením řekli mezi sebou: „Spustíme provaz, bratra povytáhnem a provaz přeříznem, ať se zabije: nedalť by nám těch krásných panen za ženy.“ Ale bratr tušil, co zamýšlejí; i uvázal na provaz kámen; bratří povytáhli ho vysoko, provaz přeřízli a kámen se roztřískal. Cařovic zaplakal a šel odtud. Tu strhla se bouře se hromem a deštěm. Cařovic šel se schovat pod nějaký strom a vidí na tom stromě malé ptáčky celé promoklé; i vzal se sebe šat a přikryl je, a sám si sedl pod stromem. V tom přiletěl nesmírně veliký pták, matka těch ptáčků; ta vidouc dětičky své pod oděvem, řekla: „Kdo zaobalil mé ptáčky? to's ty učinil; děkuju ti. Vyžádej sobě, co koli chceš, všecko ti udělám.“ A on řekl: „Vynes mě tam na ten svět.“ Na to pták: „Udělej si velikou zásobu, nalov zvěře a nabeř vody, aby mě bylo čím krmiti.“ Cařovic tak udělal, pták ho vzal i s tou zásobou na sebe a letěl; na krátce na dlouze ho vynesl na tento svět, a pak se zase vrátil. Cařovic byl tak otrhán a tak se zatím změnil, že ho nikdo nepoznal. I šel k jednomu krejčímu za tovaryše, a tu se vyptával, co v jich cařství nového. Krejčí povídá: „Naši dva cařovici přivezli si z tam *toho světa* nevěsty a chtějí se ženiti; ale ty *nevěsty se zpouzejí*; chtějí, aby jim beze vší míry

dali k svatbě našit takových šatů, jako měly na onom světě; a car sezval všecky mistry, ale an jednomu se do té práce nechce.“ Cařovic to slyše řekl: „Jdi, mistře, k caři a řekni mu, že tu krejčovskou práci na se vezmeš.“ Mistr řekl: „Kterak mohu takovou práci na se vzíti? já šiju po selsku!“ — „Jen jdi,“ řekl cařovic, „já za všecko stojím.“ Mistr šel, a car byl rád, že aspoň jeden se našel, i dal jemu peněz, co jen žádal. Když přišel mistr domů, řekl mu cařovic: „Pomodli se a jdi spat; zejtra ráno bude všecko hotovo.“ O půlnoci cařovic vstal, šel za město do pole, vyndal z kapsy ty tři vajíčka, co panny jemu daly, a udělal z nich tři dvorce; potom šel, nabral z každého šatů, a z těch dvorců zas udělal vajíčka i vrátil se domů; doma rozvěšel šaty po stěně a šel spat. Ráno, když se mistr vyspal: ejhle, tu visely šaty, jakých co živ neviděl; vše se třpytilo zlatem, stříbrem a drahým kamením. Zaradoval se a donesl ty šaty k caři. Panny vidouce, že jsou to šaty, co měly na onom světě, domyslily se, že Ivan cařovic je zde; pohledly jedna na druhou a neříkaly nic. Když mistr domů přišel, tovaryše svého tu již nezastihl; šelť do díla k ševci, a toho taky tak poslal k caři. A tak obešel všecky mistry, a všickni mu z toho děkovali, že jim u caře zjednal dobrý výdělek. Panny měly už nyní všecko, čeho žádaly, i musily se strojiti k svatbě. Když byly ustrojeny, prosila nejmladší caře: „Dovolte mně, otče, abych šla sama podělovat žebráků.“ Car dovolil, a ona rozdávala dary, každého žebráka prohlížejíc. Přišla k jednomu, a dávajíc mu peníze, spatřila na jeho ruce prsten, co dala cařovici na onom světě, i taky prsteny svých sester; i hned ho vzala za ruku, vedla do pokoje a řekla caři: „Hle, tento nás vysvobodil

z onoho světa. Bratří zapověděli nám říci, že je živ, a pohrozili nám smrtí, řekneme-li to.“ Cař se na ty dva syny rozhněval, i potrestal jich, jak uznal za dobré. A potom byly tři veselé svatby.

## 68. Vousy na loket a člověk na píď.

(Ze Srbska.)

Jeden mladý velmi silný jonák šel do světa hledat sebe silnějšího neb sobě rovného. Potkal jednoho, jenž kamení na moučku drtil; popadli se a jonák toho druhého porazil. Potom se pobratřili a šli dál. Potkali zas jednoho, jenž v lese stromy rovné křivil a křivé narovnával. Opět se popadli a jonák přemohl i toho třetího, třetí pak porazil druhého; i pobratřili se zas. Potom přišli ti tři pobratřenci do velikého lesa, našli chatrč a v ní veliký hrnec a kus slaniny. Umluvili se, že tu budou živi pohromadě, dva že budou choditi do lesa na lov a třetí že bude doma vařiti oběd. První den šli ti dva silnější do lesa, a ten, co kamení drtil, zůstal doma kaši vařit. Když uvařil, přišel pidimužík, maje vousy na loket, a toho silného přemohl, kaši snědl a odešel. Ten pak rychle postavil jinou k ohni, ale prvé než se uvařila, přišli ti dva s lovu, jest-li oběd hotov? I vymluvil se, že dříví bylo syrové, že nemohl uvařiti. Druhý den zůstal doma vařit ten, jenž rovné stromy křivil a křivé narovnával. I vedlo se mú tak jako onomu: pidimužík ho přemohl a kaši snědl, a on též se vymluvil, že bylo dříví syrové. Třetí den zůstal doma ten jonák. Když kaši měl uvařenou, přišel opět pidimužík a chtěl oběd. A když onen mu ho nechtěl dáti, popadli se a jonák zvítězil, pidimužíka odvlekl za vousy k jednomu stromu a vousy mu do kmenu zaklínoval i nechal ho tam.

Když pak ti druzí dva se vrátili, měl kaši hotovou. Po obědě řekl, aby se šli podívat na toho, jenž jim kaši bral. Ale když tam přišli, nenašli ani pidimužíka, ani toho stromu. I stopovali ho až k jedné veliké a hluboké jámě, upletli dlouhý provaz a ten jonák dal se po něm dolů spustiti za pidimužíkem, nařídiv, až zatřese provazem, aby ho vytáhli. Tou jamou přišel dolů na druhý svět a stopoval pidimužíka až k jedné chaloupce, před kterou krásná panna seděla. Otázal se jí, šel-li tudy nějaký stařec, maje vousy do kmenu zádělané? Odpověděla, že šel tam do světnice, že to její otec; avšak aby za ním nechodil, že velmi je rozhněván. Ale on přímo za ním a našel starce na posteli, vousy ve kmeně a kmen vedlé něho. Jak ho stařec spatřil, skočil s postele pod stůl a děrou do země dále do druhé světnice. Ten za ním dolů a tu spatřil ještě krásnější pannu; ale stařec jemu opět ušel děrou pod stolem dolů do třetí světnice. Jonák opět za ním, a tu přijda do třetího dvora, viděl seděti před chalupou pannu z nich nejkrásnější. Na otázku, viděla-li jakého starce? ukázala mu opět do světnice a varovala, aby za ním nechodil. On však přece za ním a starce tím kmenem, v němž mu vousy vězely, umačkal. Potom odvedl s sebou všecky tři panny pod jámu, kudy přišel, a provazem zatřásl. Tehdy ti nahoře vytáhli napřed tu první pannu, potom druhou a naposledy třetí nejkrásnější a o každou se spolu poprali. Zatím dole jonák opět zatřásl provazem a ti ho vytáhli až do polovice jámy a pak spustili, chtíce aby se zabil; a však nestalo se mu nic. Nemoha nahoru, chodil po tamtom světě a našel na dubě veliké hnízdo s mladými ptáka noha. V tom přiletěla hala, aby ty mladé sežrala. *On halu zabil*, a mladí schovali ho z vděčnosti

pod křídla svá, aby ho jich otec v prvním okamžení nepohltil. Když starý noh přiletěl, povolil mu, aby si na něm něco vyžádal. Jonák ho prosil, aby ho noh donesl zase na druhý svět; musil však s sebou vzíti na cestu devět bochníků chleba a devět jehňat, a kdykoli noh, letě s ním nahoru, zasyčel, musil mu něco toho do hrdla vhoditi. Když pak už přicházeli nahoru, a noh opět zasyčel, neměl mu jonák už co dáti; i uřízl si kus lýtka a dal jemu. Nahoře na zemi tázal se noh, co mu to naposledy dal? On: že kus své nohy. Tehdy noh zase ten kus vyplil a k noze přilepil i zhojil, řka: „Děkuj pánu Bohu, že jsem dole nevěděl, že máš tak sladké maso: nebyl bych tebe nahoru vynesl!“ Potom noh se zas vrátil a jonák šel za svými zpronevěřilými pobratřenci, i zabil oba dva a pak se oženil s tou třetí nejkrásnější pannou.

## 69. Drak a cařův syn.

(Ze Srbska.)

Byl jeden cař a měl tři syny. Jednou šel nejstarší syn na lov, a jak vyšel z města, tu vyskočil z chrastí zajíc a on za ním, a zajíc sem tam, až utekl do nějakého mlýna, a cařovic za ním, a když tam přišel, vyskytnul se tu místo zajíce drak a toho cařovice sežral. Potom po několika dnech, když cařovic domů nepřicházel, začali se diviti, co to, že nejde? Tehdy šel prostřední syn na lov, a jak vyšel z města, tu zase z chrastí vyskočil zajíc, a cařovic za ním, a zajíc mu zas utekl do toho mlýna, a když cařovic tam za ním přišel, byl tu místo zajíce drak a sežral jej. Když potom po několika dnech ani jeden ani druhý cařovic se nevracel, měl celý dvůr o ně starost.

Tehdy se vydal i třetí syn na lov, zdali by bratří nenašel. Když vyšel z města, opět vyskočil z chrastí zajíc, a cařovic za ním, a zajíc běhaje sem tam utekl mu zas do toho mlýna Ale cařovic tam za ním nešel, než jiné zvěře hledal, i myslil si: „Až se vrátím, však já tě tam najdu.“ Potom dlouho chodil po lese, a nic nemohl najíti; i vrátil se do toho mlýna, a nalezl tam nějakou babu. „Pozdrav pán Bůh, babičko!“ řekl cařovic, a baba mu odpověděla: „Dejž to pán Bůh, synku!“ — „Kde je, babičko, můj zajíc?“ — „O synku, není to zajíc, ale drak, a mnoho lidí už přivedl se světa.“ Cařovic slyše to, zasmušil se a řekl: „Co teď činiti? tu zajisté i moji dva bratří zahynuli.“ A baba mu odpověděla: „Ovšem zahynuli; ale nic není platno, jdi synku domů, abys taky nezahynul.“ A on řekl: „Slyš, babičko! vím, že bys i ty ráda toho zlého se zbavila.“ A baba mu vskočila do řeči: „O můj synku! kterak bych nerada! i já tak uchvácena byla, ale odtud není pomoci.“ Tehdy on na to: „Dej pozor, co ti řeknu. Až drak přijde, zeptej se ho, kam chodí a kde je jeho síla, a když ti poví, neustále to místo líbej, kde ti řekne, jako z lásky, dokud ho nevyskoumáš, a pak až přijdu, mi řekni.“ Po té odešel cařovic domů a baba zůstala ve mlýně. Když se drak vrátil, počala se ho baba vyptávati: „Kdes to pro Boha byl? kam tak daleko chodíš? nikdy mi nechceš pověděti, kam chodíš!“ A drak jí odpověděl: „Oj milá babičko! já chodím daleko!“ Tu počala se baba k němu lichotiti: „A proč tak daleko chodíš? pověz mi, kde je tvá síla. Kdybych o ní věděla, nevím, co bych učinila z lásky, já bych to místo celé zlíbala.“ Na to se drak usmál a řekl: „Tu hle je má síla v tom ohništi.“ Tu baba začala objímati a líbati ohniště, a drak vida to, dal se do smíchu:

„Blázínku! není tu moje síla. Moje síla je tam hle v tom stromě před domem.“ A baba začala zas objímati a líbati strom, a drak opět se dal do smíchu i řekl: „Nech toho, blázínku! tu moje síla taky není.“ — „A kde je?“ otázala se baba. A drak jí začal vypravovati: „Má síla je daleko, kam ty nedojdeš. Daleko tam ve druhém cařství u cařského města je jezero, v tom jezeře je drak, a v draku vepř, a ve vepři holub, a v tom holubu moje síla.“ Když baba to slyšela, řekla: „Ba věru, daleko je to, toho líbati nemohu.“ — Druhého dne, když drak odešel ze mlýna, přišel cařovic k babě a ta mu všecko pověděla, co jí drak řekl. Tehdy on šel domů a převlekl se: vzal na se pastýřskou halenu a do ruky pastýřskou hůl a šel do světa. I putoval tak ode vsi ke vsi, od města k městu, až naposledy přišel do druhého cařství a do toho cařského města, pod kterým v jezeře byl ten drak. Tu v tom městě počal se vyptávati, třeba-li komu pastýře? A lidé mu pravili, že cař pastýře hledá. Tehdy šel přímo k caři. I otázal se ho cař: „Chceš-li pásti ovce?“ A on odpověděl: „Chci, jasná koruno!“ Tehdy cař ho přijal a počal mu dávati radu a naučení: „Máme tu jezero a podlé něho je pastva velmi pěkná, a jak mile ovce vyvedeš, hned tam poběhnou a kolem jezera se rozejdou. Ale který ovčák tam zašel, žádný se více nenavrátil. A proto, synku, tobě radím, nepouštěj ovec, kam samy chtějí, ale žeň je, kam chceš sám.“ Cařovic jemu poděkoval, a potom se vypravil i vyvedl ovce ven; ale vzal s sebou ještě taky dva silné chrty a sokola, a krom toho dudy. Když ovce vyvedl, hned je pustil k jezeru a ovce se hned okolo jezera rozběhly. Cařovic pak posadil tam sokola na kládu a chrty i dudy uložil pod kládu, sám pak si ohrnul no-

havice i rukávy, zašel do jezera a začal volati: „Hej draku, hej draku! pojď ven, budeme se dnes spolu měřiti, kdo silnější, ač nejsi-li žena.“ A drak se ozval: „Hned přijdu, cařovici, hned!“ Za malou chvíli drak vyšel, a byl veliký, strašlivý a ošklivý. Tu se hned spolu popadli za pasy a potýkali se až do poledne. A když nastalo parné poledne, tehdy řekl drak: „Pusť mě, cařovici, ať si svou holou hlavu omočím v jezeře, a pak tě vyhodím do oblak.“ A cařovic mu odpověděl: „Mlč, draku, a netlachej; kdyby mne cařova dcerka políbila na čelo, ještě výše bych tě vyhodil.“ Na to drak od něho hned upustil a ušel do jezera. K večeru cařovic pěkně se umyl a všecko na sobě urovnal, sokola si dal na rameno, chrty za sebe a dudy pod paždí, i hnal ovce domů do města, a cestou si hrál na dudy. Když do města přišel, všecko se sběhlo podívat jako na nějaký div, že se vrátil od jezera, kdežto prvé každý ovčák byl zahynul. Druhého dne cařovic opět se vypravil a vedl ovce přímo k jezeru. I poslal za ním car podtají dva jízdné, aby viděli, co dělá, a ti vylezli na nějaký vysoký vrch, odkud bylo dobře viděti. Tehdy ten ovčák, jak tam přišel, uložil chrty a dudy pod kládu a sokola posadil na ni; potom si ohrnul nohavice i rukávy, zašel do jezera a zavolal: „Hej draku! hej draku! pojď ven, budeme se spolu zase měřiti, ač nejsi-li žena.“ A drak se mu ozval: „Hned přijdu, cařovici, hned.“ Za chvilku drak vyšel, byl veliký, strašlivý a ošklivý; i popadli se spolu za pasy a potýkali se až do poledne. A když nastalo parné poledne, tehdy řekl drak: „Pusť mě, cařovici, ať si svou holou hlavu omočím v jezeře a pak tě vyhodím do oblak.“ A cařovic odpověděl: „Mlč, draku, a netlachej; kdyby mne *cařova dcerka* políbila na čelo, ještě výše bych tě

vyhodil.“ Na to drak od něho hned upustil a ušel do jezera. Když bylo k večeru, hnal cařovic ovce domů jako prvé, a hrál cestou na dudy. Tu se opět celé město k němu sběhlo a všecko se divilo, že ten ovčák každý večer domů přichází, kdežto prvé žádný se nemohl navrátiti. Zatím ti dva jezdci už prvé než cařovic do města přišli a caři obšírně všecko vypravili, co viděli a slyšeli. Tehdy car vida, an ovčák domů se vrací, hned zavolal k sobě svou dceru, a pověděl jí všecko, co a jak, i řekl: „Zejtra půjdeš s ovčákem k jezeru, a políbíš ho na čelo.“ A dcera začala plakati a otce prositi: „Jiného dítěte nemáš nežli mě, a nyní chceš, abych zahynula.“ Tu jí začal otec domlouvati: „Neboj se, má dceruško! vidíš, už měli jsme tolik ovčáků, a který koli šel tam k jezeru, žádný se nevrátil, a tenhle už po dva dni zápasí s drakem a nic mu neuškodí. Dověřuju v Boha, že ten ovčák toho draka přemůže; jen jdi zejtra s ním, bodejž nás zbavil toho zlého, které už zahubilo tolik lidí!“ Ráno když svítalo a slunce vycházelo, ovčák vstal a panna též, i ubírali se k jezeru. Ovčák byl vesel, veselejší než jindy, a dcerka cařova plakala. Ovčák ji těšil: „Neplač, paní a sestro má! jen učiň, co ti řeknu: když bude čas, tehdy přiběhni a polib mne, a nic se neboj.“ I šli tak spolu za ovcemi, ovčák vesele hrál na dudy, a panna vedlé něho jdouc plakala neustále, on pak časem pustil trubku, ohledl se a řekl: „Neplač, zlatoušku, nic se neboj.“ Když přišli k jezeru, ovce hned okolo něho se rozešly, a cařovic posadil sokola na kládu, a chrty i dudy uložil pod ni, potom si ohrnul nohavice i rukávy, zašel do vody a volal: „Hej draku! hej draku! pojď ven, budeme se spolu zase měřiti, ač nejsi-li žena.“ A drak se *ozval: „Hned* přijdu, cařovici, hned.“ Za malou

chvilku drak vyšel, a byl veliký, strašlivý, ohyzdný velmi. Tu se hned spolu popadli za pasy a potýkali se až do poledne. A když nastalo parné poledne, řekl drak: „Pusť mě, cařovici! ať si svou holou hlavu omočím v jezeře, a pak tě vyhodím do oblak." A cařovic mu odpověděl: „Mlč, draku, a netlachej; kdyby mne cařova dcerka políbila na čelo, ještě výše bych tě vyhodil." A jak to řekl, tu cařova dcerka přiběhla i políbila ho na tvář, na oko i na čelo. Po té on drakem máchnul a vyhodil jej do oblak, a když spadl drak zase na zem, na samé kusy se roztloukl. Ale tu vyskočil z něho divoký vepř a dal se na útěk, a cařovic zavolal na své psy: „Drž ho, nepouštěj!" a psi vyskočili a za vepřem, a dohonivše ho, hned ho roztrhli. Ale tu z vepře vyletěl holub, a cařovic pustil sokola, a sokol holuba popadl a jemu přinesl. I řekl cařovic tomu holubu: „Nyní mi pověz, kde jsou moji bratři." A holub mu odpověděl: „Povím, jen mi nic neudělej. Hned za městem otce tvého je mlýn a v tom mlýně jsou tři pruty; uřízni ty tři pruty a uhoď jimi po kořenu; tu se hned otevrou železná vrata do velikého sklepa, a v tom sklepě je tolik lidí starých i mladých, bohatých i chudých, malých i velkých, žen i panen, že jimi můžeš osaditi celé cařství." Když holub to všecko pověděl, vzal ho cařovic za krk a zaškrtil. Zatím car sám taky byl vyšel a vylezl na ten vrch, odkud ti jízdní ovčáka viděli, a sám taky všecko viděl, co se dálo. A když ovčák takto hlavy drakovy dobyl, začalo se už hodně stmívati; tehdy se pěkně umyl; sokola vzal na rameno, chrty za sebe a dudy pod paždí, hrál a hnal ovce domů do cařského dvora, a panna šla podlé něho, ještě plna strachu. Když přišli do města, opět se *všecko sběhlo* jako na nějaký div. Car, který

hrdinství jeho byl viděl, hned ho k sobě p a dal mu svou dceru za ženu, a svatba t celý týden. Potom se cařovic projevil, kdo odkud, a car i celé město ještě více se za valo. A když potom cařovic už zase chtěl car mu dal s sebou mnoho průvodčích a vy ho na cestu. Když přišli k tomu mlýnu, zů cařovic celý průvod pozadu a šel tam, us tři pruty a udeřil jimi po kořenu, a tu se otevřela železná vrata, on vešel do sklepa tu náramné množství lidu. Tehdy cařovic p aby všickni odtud vyšli jeden po druhém, i a kam komu libo, a sám se postavil mezi Když tak jeden po druhém vycházeli, tu taky jeho bratři; on je hned objal a oni je i líbali se. A když už byli všickni venku, dě mu, že je vysvobodil a potom šel každý A on se svými bratry, a se svou mladou pan šel domů k otci svému, a potom tu pano do smrti.

## 70. O třech dracích.

(Ze Slovinska.)

Byl jednou nějaký hrabě. Ten hrabě m dcery a sto sviň. A v tom okolí byl drak, a musil jemu každý den dávat po svini. I d hrabě rozhlásit, našel-li by se takový člověk, by ty svině pásl a který by je všecky dom hnal, aby ani jedna nechybovala, žeby dos ženu jeho dceru, kterou by chtěl. I našel kový člověk a řekl: „Já budu pást, a vše domů přiženu, ale dej mi tři bochníky chleb polůvky kořalky a jednoho sluhu.“ A byl to sprostý člověk v haleně. Tehdy šel a nesl s *potravu i hnal* svině před sebou. Když př

místo, řekl sluhovi: „Dejme tu potravu tam pod ten strom.“ I udělali tak, a svině všecky se rozběhly. Tu najednou počal vítr foukat a přišel tříhlavý drak i řekl tomu člověku: „Snadno můžeš tak silný být, když tolik sníš; však až já to sním, taky tak budu silný.“ A skutečně, sežral to i vypil, a opil se. Když se tak velmi v opilství potácel, tehdy ten člověk přišel a všecky tři hlavy mu uřezal, a potom šel svině dohromady shánět; i přišel k měděnému zámku, který se pomalu otáčel na strači nožce. On řekl: „Stůj, zámku! já jsem toho zámku pán.“ A hned zůstal stát. I vyšla z něho nějaká baba, a on jí řekl: „Dobrý den, matičko!“ A ona mu odpověděla: „Věz, kdybys mi byl neřekl: dobrý den, matičko! na prášek byla bych tě rozdrtila; ale když jsi mi tak řekl, tehdy pojď sem do světnice. Tam za trámem najdeš měděný proutek a v stáji tři koně. Když budeš chtít na těch koních jet, vezmi jen ten proutek a koně uhoď, a povětřím poletí.“ Dobře. I vzal ten proutek a hnal svině domů. A hrabě už vyhlížel oknem, měl starost, žene-li všecky svině, čili nežene, a jeho tři dcery taky vyhlížely. I počítal svině, a v skutku, byly všecky. Tu si myslil, kterak to může být? I prosily ho ty dcery, aby jim ten proutek dal, ale on to zřídil tak, že jej dostala nejmladší. Přišel druhý den a hrabě se ho tázal: „Co chceš, abych ti dal s sebou?“ On odpověděl: „Jiného nic nežli šest bochníků chleba, šest polůvek vína a šest polůvek kořalky.“ I dal mu to. Tehdy on šel se sviněmi, ale už jich před sebou nehnal, nébrž jen pískal a všecky svině šly za ním. Když tam přišel, dal tu potravu pod jeden strom a řekl svému sluhovi: „Pojď, poodejdeme tam hle dále, lehneme si a budeme hezky z ticha, *drak přijde též.*“ A v skutku, za malou chvilku

začal vítr foukat a přišel drak, a měl šest hlav. I řekl tomu pastýři: „Což si myslíš, usmrkánku, že mě taky zabiješ jako mého bratra? ale ty můžeš snadno tak silný být, když tolik sníš; však až já to sním, taky tak budu silný jako ty.“ A v skutku, snědl to a vypil, ale taky se opil. Tu skočil pastýř a usekl jemu všech šest hlav. Potom šel dále lesem a přišel ke stříbrnému zámku. Ten taky se otáčel na stračí nožce. I aby do něho mohl, řekl mu: „Stůj, zámku! já jsem tvým pánem.“ A hned zůstal stát. Tu vyšla z něho nějaká baba, a on jí řekl: „Dobrý den, matičko!“ Ona mu odpověděla: „Věz, kdybys mi byl neřekl: dobrý den, matičko! byla bych tě na prášek rozdrtila; za to však máš tam ve stáji šest koní a šest stříbrných sedel a šest stříbrných uzd, a ve světnici za trámem najdeš stříbrný prut. Až budeš chtít jet, tehdy jen tím prutem koně uhoď a poletíš ještě rychleji povětřím nežli na prvním koni z měděného zámku.“ I vzal si ten prut a šel pro své svině. Když je našel, jen zahvízdnul, a všecky svině šly za ním samy domů. Hrabě už zase vyhlížel oknem a dcery jeho též. I počal svině své počítat, a v skutku, byly všecky. Tu si myslil hrabě, kterak to, že může všecky svině domů přihánět? A všecky tři dcery prosily ho, aby jim ten stříbrný proutek dal; ale on to zřídil tak, že jej zase dostala nejmladší. „Počkej,“ pomyslil si hrabě, „pošlu s tebou svého sluhu, aby mi všecko pověděl, kterak to.“ A tak se taky stalo. Hrabě ptal se ho pak taky třetí den, co chce, aby mu dal s sebou na pastvu. A on odpověděl, že jiného nic, než toliko dvanáct bochníků chleba, dvanáct polůvek vína a dvanáct polůvek kořalky. I nemohli toho ani sobě nést, ale vezli si to, on *a jeho sluha*, na vozíku. Tu šel taky za nimi hra-

běcí sluha; ale když tam přišli, tehdy on hned řekl svému sluhovi: „Nechme toho všeho, co máme, tu hle pod stromem a pojďme tam hle dál, a musíme být velmi zticha, proto že drak taky přijde.“ A svině všecky se rozešly. Za malou chvilku počal vítr foukat a začalo pršet, a tu přišel drak, měl dvanácte hlav, a uhodil svým ocasem tak po tom sluhovi, že skorem upadl, i řekl: „Jsi tu, usmrkánku, který jsi mé dva bratry zabil? a myslíš, že mě taky zabiješ? toho nebude!“ A potom řekl: „Věřím, že můžeš tak silný být, když tolik toho sníš a vypiješ; ale povídám ti, že teď já to všecko sním a vypiju, a pak běda tobě!“ A v skutku, drak začal jíst a pít, ale začal taky být opilý a se potácet. Tu ti dva vyskočili a začali drakovi hlavy utínat. Ale skorem by jim byl drak odolal, a s velikou těžkostí usekli jemu dvanáctou hlavu. Tu šel ten sluha domů a pověděl hraběti, jak se přihodilo. A ten pastýř šel potom dále lesem, a přišel ke zlatému zámku, který se též otáčel na stračí nožce. „Stůj, zámku! já jsem tvým pánem.“ A zámek hned zůstal stát a vyšla z něho nějaká baba. „Dobrý den, matičko!“ A ona mu odpověděla: „Věz, kdybys mi byl neřekl: dobrý den, matičko! byla bych tě na prášek roztrhala; ale za to, že's mi tak řekl, jdi do jedné světnice, a najdeš tam zlatý prut, a ve stáji najdeš dvanácte koní a dvanácte zlatých sedel a dvanácte zlatých uzd, a když budeš chtít jet, tehdy jen tím prutem koně švihneš, a ještě rychleji poletíš povětřím, nežli na koni ze stříbrného hradu.“ Potom šel, zahvízdnul sviním, a svině šly pěkně v pořádku všecky domů za ním. Když přišel domů, tehdy hrabě a jeho dcery začaly ty svině zas počítat, a věru, všecky byly. A ty tři dcery prosily ho neustále, aby jim ten proutek dal; ale on to zřídil

zase tak, že jej dostala nejmladší. A tak nyní měla všecky tři pruty. Ale hrabě začal nyní litovat, že má dceru svou dát takovému sprostému pastýři za ženu; neb nevěděl, že má ten pastýř takové tři zámky. I poručil, aby ještě tři zlatá jablka dali na věž, a řekl, kdoby ty jablka sundal, tak žeby kůň jeho tak vysoko vyskočil, tomu žeby svou dceru dal. Tehdy začali všickni páni krmit koně své pšenicí a kukuřicí. Když pak ten den přišel, vypravilo se tam mnoho pánů na svých koních; a věru, někteří jich i na dva sáhy vysoko vyskočili, ale co jsou dva sáhy na celou věž! I stál tam ten pastýř v koutě a řekl: „Prosím, moje panstvo! mohu-li pak já taky jít se svým koněm? můj kůň se tam hle pase na obilí.“ A oni si myslili: „Kterak by tvůj kůň tam doskočil? naše koně lepší obrok žerou a nemohou tam vyskočit!“ I dovolili mu. Tehdy on si šel pro svého koně, oblekl na sebe měděný oděv a šel. Ale na mou věru, nejel po zemi, než povětřím! A když tam přijel, tu se svým koněm ihned věž přeletěl, jedno jablko vzal a hned zas ujel, měděný oděv se sebe svlekl a oblekl si svou halenu, a to jablko schoval si do rukávu a šel domů. A nikdo nevěděl o tom, žeby on byl to jablko sundal. Tu dal hrabě po druhé rozhlásit, kdo to jablko s věže sundá, že dostane jeho dceru. I sešlo se zase mnoho pánů, ale ani jeden ho nemohl sundat. Tehdy on opět přišel a řekl, aby mu dovolil je sundat. A on mu odpověděl, že může. Tu potom šel a oblekl na sebe stříbrný oděv a to druhé jablko taky sundal a hned zas ujel, stříbrný oděv se sebe svlekl, oblekl si svou halenu a šel domů. A po třetí to taky tak udělal: oblekl na sebe zlatý oděv a sundal třetí jablko. A tak mu hrabě nyní musil dceru dát. Tehdy se *oženil a měl* tři zámky a byl nyní velikým pánem.

## 71. Rybářův syn.

(Ze Slovinska).

Byl jednou na Dunaji nějaký pán, a měl svého rybáře. Jednou chtěje strojiti hostinu, poručil rybáři, aby mu ve třech dnech tři centy ryb odvedl. Rybář chodí lovit první, druhý, třetí den — ale ani rybičky dostati nemohl. Když pak třetího dne po poledni celý zarmoucený už domů se vrátiti chtěl, připlul k němu na loďce pán v zeleném obleku i tázal se ho, proč je tak smutný? Rybář mu pověděl, a pán řekl: „Slib mi, co máš, o tom nevěda, a ještě dnes dosti ryb naloviš." — „Co nevěda mám, snadno pohřeším," myslil si rybář, a slíbil, a do večera nalovil ryb tolik, že je sotva čtyrmi koňmi na voze odvezli. „A víš-li co's mi slíbil?" ptal se ho potom pán. „Nevím, řekl rybář, „ale nechť je co koli." Pán se usmál a řekl: „Věz, že tvoje žena je sama druhá, a bude synka míti: toho's mi slíbil; za dvacet let si pro něj sem přijdu." — A tak se taky stalo: rybářovi narodil se skutečně synáček. Když povyrostl, posílali ho do školy, a prospíval v učení tak, žeby byl mohl svým časem za kněze vysvěcen býti. „Za kněze ho nedáme," řekli rodiče, „protože je zaslíben; ale dejme ho raději do černé školy." Když se v černé škole vyučil, věděl všecko, co bylo a co bude. Tehdy řekl otci svému: „Otče! už je čas, abychom šli." — „A kam?" — „Což nevíte, komu jste mě před dvaceti lety slíbili, když jste tehdáž šli lovit ryb? Však nic se nebojte! jen pojďte za mnou, nic se vám ani mně zlého nestane." Když přišli k Dunaji, připlula zase ta loďka a v ní pán v zeleném obleku. Syn vstoupil do loďky, pán odstrčil, a loďka s oběma *se potopila. Mezi tím*, co rybář zarmoucen domů

se vracel, dostal se jeho syn vodou do nějakého zakleného města v podzemí, kdež ani človíčka viděti nebylo. Maje hlad, nalovil si ryb, upekl je a najedl se, a potom usnul. Tu se mu zdálo, aby šel na noc do zámku, tam aby se posadil za stůl, rozžhal svíce a čekal. I učinil tak. O půl noci odevřely se dvéře a do pokoje se přivalil veliký had, postavil se proti mládenci a prosil: „Polib mne.“ Ale mládenec ho zaklel: „Odstup ode mne, ďáble!“ nemáš ke mně moci žádné.“ Na to had odešel. Druhý den po polední zase usnul, i zdálo se mu, že by byl dobře udělal, kdyby byl toho hada políbil. Probudiv se, umínil sobě, že tam zase půjde a hada políbí, přijde-li. O půl noci přivalil se ještě větší had, měl dvě hlavy, a postaviv se proti němu, prosil opět: „Polib mne.“ Mládence obešla hrůza a zase jej od sebe zaklel. Třetího dne zdálo se mu zas: „Dobře bys byl učinil, kdybys byl políbil hada!“ Když se probudil, umínil si, že ho políbí, byť i ještě byl strašnější. Z večera šel zase do zámku, sedl za stůl, rozžhal svíce a čekal. O půl noci připlazil se had tříhlavý, ještě větší a strašlivější než předešle, sepnul se proti němu a prosil: „Polib mne.“ Mládenec nakloniv se k němu, políbil ho. V tom okamžení udělala se z hada překrásná panna. Byla to zakletá dcera pána toho zámku, a s ní ten zámek i celé město vysvobozeno jest. Otec i matka její přišli a přivítali jej s radostí velikou; otec pak řekl: „Dám ti své království i svou dceru, líbí-li se ti.“ Mládenec ovšem byl spokojen, ale jedno rmoutilo jej, totiž pomyšlení: „Mně se zde tak dobře daří, a můj otec na Dunaji myslí, že jsem se propadl do pekla. Kdybych mohl ještě jednou přijíti k otci svému na Dunaj, abych *mu řekl, jak* se mi vede, byl bych zúplna spoko-

jen!“ Na to mu řekla ta panna: „Mám takovou věc, že bys lehko přišel k otci svému, jen kdybys potom se zase vrátil.“ Mládenec slíbil, že zase přijde, a panna se uvolila, že bude sedm let na něj čekati. Potom mu dala prsten a řekla: „Pohleď skrze ten prsten a mysli si, že bys byl rád u otce svého na Dunaji a budeš tam. A když potom budeš chtít ke mně přijíti, pohleď zase skrze ten prsten, a mysli si, žebys byl rád u mne. Ale ať ho nikomu neukážeš, sic o něj přijdeš, a pak se ztěžka kdy k nám dostaneš.“ — Otec i matka velmi se radovali, že svého syna zase viděli zdravého; a musil jim obšírně vypravovati, co a jak se mu vedlo. Potom ho dovedl otec taky k svému pánu, kterému vždy ještě ryby lovil, a i tu se všickni radovali. Měl pak ten pán dvě dcery, a řekl mu: „Zůstaň u nás: dám ti kus svého království a jednu svou dceru, bude-li se ti líbiti.“ On pak si myslil: „Mě tam očekává celé a větší království, a krásnější žena než tato. Ale což je? zůstanu tu několik dní, však lehko se mohu zase dostati zpátky.“ — Jednoho dne šel s těmi dcerami na procházku a na cestě jim ten prsten ukázal i pověděl, jakou má moc. Dcery si myslily: „Kdybychom jemu ten prsten mohly vzíti, potom by rád u nás zůstal!“ A posadivše se s ním do stínu pod nějaký strom, uspaly jej a prsten mu vzaly; i nechaly ho potom v domnění, že jej ztratil po cestě. Zůstal u nich pět let a pak si umínil, že půjde toho podzemního města hledat. Šel, a přišel pozdě večer v lese do nějakého stavení, a prosil, aby ho tu nechali přes noc. Nebylo nikoho doma, než nějaká žena; ta řekla: „Ráda bych ti tu popřála noclehu; ale moji tři bratři jsou zloději, přijdou domů a zabijí tě.“ — „Nic se *neboj,*“ řekl mládenec, „přines mi víno, budu

tu na ně čekati.“ O půlnoci přišli bratři domů: „Kdo jsi?“ — „Já sám nevím; jsem tulák, sem tam po světě chodím, protože musím.“ — „Kterého pak jsi rodu?“ — „Nevím; klátím se po světě neustále; nejsem nikde doma.“ — „Jak ti říkají?“ Mládenec věděl z černé školy, že ti tři zloději měli bratra a že ho ztratili; i jmenoval jim toho ztraceného bratra jmeno a příjmení. — „Zajisté jsi ty náš vlastní bratr, kterého jsme před několika lety ztratili.“ — „Dost možná,“ odpověděl jim. I začali ho přemlouvati, aby zůstal s nimi a vychvalovali mu své zlodějské řemeslo. „A co jste dnes dostali?“ tázal se jich. — „Oj velmi mnoho, jako nikdy ještě. Dostali jsme střevíce, plášť a klobouk: kdo ty střevíce obuje, ujde za půl hodiny dvě stě mil; kdo ten plášť na se vezme, nikdo ho neuvidí; a kdo ten klobouk před sebe hodí, každá hora se mu otevře.“ — „Ale jest-li to taky pravda?“ — „Ovšem pravda!“ řekli a dovolili mu, aby toho sám na sobě zkusil. On pak maje na sobě klobouk, plášť i střevíce, skočil, až se země zatřásla a ten tam. Nejprvé šel ke Slunci, kde vychází; myslil si: „Slunce po všech zemích svítí, bude zajisté také věděti cestu do města podzemního. Ale Slunce řeklo: „Neznám té cesty; musí to býti někde mezi horami v úzké dolině, kam nikdy nepřijdu. Ale Luna svítí po všech skulinách; jdi, zeptej se jí.“ Mládenec šel, kde Luna vychází, i tázal se jí, ví-li cestu do města podzemního? A Luna zase řekla: „Nevím; musí to býti mezi horami, kam nikdy nepřijdu. Ale jdi k Větru; on všemi skulinami proletuje, zajisté ti taky cestu poví.“ I šel tam, kde Vítr vychází, a tázal se opět, ví-li, kudy se jde do města podzemního? — „Kterak bych nevěděl?“ *řekl Vítr;* „zejtra přede dnem tam zase půjdu:

králova dcera se tam vdává; půjdu jim na svatbu foukat, aby jim nebylo příliš horko.“ Přede dnem šli. Přišli k ohromným skalám. Vítr se prodral skulinou a mládenec za ním nemohl. I vzal klobouk a hodil jím o skálu, skála se odevřela a měl za Větrem cestu hotovou. K ránu byli v podzemním městě. Vítr šel na svatbu foukat, a mládenec do kostela očekávat svatebníků. Svatebníci přišli a kněz počal oddávati; v tom uhodil jemu mládenec po knize, až upadla na zem. „Z vás jeden musí míti veliký hřích na sobě,“ řekl kněz ženichovi a nevěstě, a ta hned vyznala, že slíbila svému osvoboditeli, že na něj bude čekati sedm let, a ty že ještě neprošly. Na to řekl kněz, že musí čekati do sedmi let, a prvé že si jiného nesmí vzíti. I tázal se jí, kterého by měla raději: toho neb onoho? — „Onoho,“ řekla, „kdyby přišel; ale vím, že ho nikdy víc neuhlídám!“ I bylo to mládenci mílo slyšeti. Když se svatebníci rozešli, sundal se sebe v královském zámku plášť a hned ho tu poznali. Panna jej objala a řekla: „Hleď! právě dnes bych se byla za jiného vdala, kdyby mne vyšší moc nebyla vystřežila.“ Brzy na to měli spolu oddavky a po oddavkách bohatou hostinu. — A mně tam taky dali vína z řešeta, chleba ze sklenice a lopatou po hřbetě. Po té jsem šel domů.

## 72. O třech bratřích, dvou moudrých a jednom hloupém.

(Z Kašub.)

Byl jednou král a měl jedinou dcerušku. I dal vyhlásit, kdo by udělal takovou loď, která by chodila po zemi i po vodě, tomu že by svou dcerušku dal. Tak byl taky sedlák, a měl tři syny, dva

moudré a třetího hloupého. Ti dva pořád se tomu hloupému vysmívali a nikam ho s sebou nechtěli vzít. Tak jednou taky tomu hloupému nic neřekli a dali se do práce. Když tak byli v té práci, šel tudy cestou stařeček a řekl: „Pomáhej pán Bůh, synkové!“ A oni odpověděli: „Dejž to pán Bůh!“ Ten dědeček chtěl ještě dále mluvit a řekl: „Dejte mi zapálit tabáku.“ Ale oni, ani se neohlednouce, odbyli ho z krátka: „Nemáme kdy.“ Tak on odcházeje jim řekl: „To bude, co děláte, pěkný svinský žlábek, a královské dcerušky nedostanete.“ A tak taky bylo.

Zatím se ten hloupý nějak dověděl o jich práci a chtěl taky štěstí zkusit. Tak on šel a začal dělat loď, a přišel k němu taky ten stařeček a řekl: „Dej pán Bůh štěstí!“ A hloupý odpověděl: „Dejž to pán Bůh, tatíčku!“ A potom začal sám rozprávět: „Rád bych se s tebou, tatíčku, poradil, jak udělat takovou loď, aby chodila po moři i po zemi.“ A stařeček mu odpověděl: „Jen dělej, synu můj! snad ti pán Bůh pomůže!“ A tak taky bylo: on udělal loď, která chodila po zemi i po moři. Jak byl s tou prací hotov, přišel k němu zase ten stařeček a řekl mu: „Až půjdeš ku králi, tehdy vezmi s sebou každého, koho na cestě potkáš.“ I potkal nejprvé u strouhy žebráka, kterému celá strouha nemohla dost vody k pití opatřit, i vzal ho s sebou. Potom jak se dostal na horu, potkal starocha žebráka v teplém kožichu, který, ač sluníčko pálilo, volal: „Zima mi je, zima!“ I vzal ho taky s sebou. Potom dále svou lodí jeda, potkal opět starého, kterýž ohryzoval hnát a křičel: „Chce mi se jíst! chce mi se jíst!“ Maje ty tři staré v lodi, stanul náš poutník před králem, a král viděl, že ta věc byla skutečně tak udělána, *že mohla* chodit po moři i po zemi. Byla to loď

yčejná, měla však pod sebou osu a kola. Ale áli vidělo se, že ten člověk je příliš chudý, a oto by mu byl nerad svou dcerku dal za ženu, ež ukládal mu ještě jiné práce. Tak měl postavit ráli takového člověka, který by dvanácte bochíků chleba snědl za jednu noc; a potom takového, terý by za jednu noc dvanácte volů snědl a dvaácte sudů piva vypil; a potom ještě takového, terý by v železné rozpálené peci vyseděl celou oc. Tu měl ten ženich velikou starost a šel se oradit s těmi starými, které měl v lodi za sebou. u však mu ten jeden povídá, žeby se tím ani ost nenajedl, a druhý, žeby se tím ani nenajedl ni nenapil, a ten třetí, žeby se ani dost neohřál. ‚ rána přišel se král k nim podívat, co všecko ykonali a co ještě chtějí; a oni ještě volali: „Jíst! ít! zima!"

Ale král byl velmi svéhlavý a vždy přece jemu cerky své nechtěl dát. I opověděl jednomu souedními králi tehdáž právě vojnu a ohlásil, kdo e prokáže v jeho zemi nejlepším vojákem, ten že ná jeho dcerku mít. Tak ti dva moudří taky jeli a vojnu na dobrých koních, a jich hloupý bratr el na hubené mrše. Když se tak cestou vlekl, otkal stařečka a řekl jemu: „Pochválen buď Ježíš Kristus!" Stařeček mile přijal to pozdravení křetanské a odpověděl: „Na věky věkův, amen." Potom začali spolu dále rozprávět, a jak to bývá, tarší mladšímu dával dobré rady, a mezi jinými uto: „Až přijedeš do toho velikého lesa a staneš a křížové cestě, tehdy uhlídáš po pravé ruce pratarou lípu; k té lípě řekneš: „Lipko, lipko, odevři e!" a tu vyjde z ní osedlaný kůň, na kterém udou ležet nové šaty, a při hřívě bude viset kožená torba. Do těch šatů se oblečeš a vsedneš na koně, a jak se potkáš s nepřátelskými vojáky,

tehdy jen řekneš: „Všecko vojsko z torby!“ budeš mít mnoho tisíc mužův, a ti budou t jovat, že všecko pobiješ. A nyní jeď s Bo Náš hlupec všecko tak udělal, jak mu ten p stařeček poradil. Tím spůsobem on sám pobi vojsko nepřátelské na caparty; ale jeden ťal jej v nohu. Král to viděl, vzal polovici šátku a nohu jemu zavinul, a druhou polovic podržel. Když se vojna skončila, jel náš rytí k lípě a tam všecko vrátil. Tu se ten král rak nemohl dovědět, kdo ten hrdina byl, i své sloužící, aby hledali takového, který b poťatou nohu a zavázanou polovicí jeho vla šátku. Dlouho, dlouho nemohli sloužící tak člověka najít, neb chodili jen k bohatým p Tehdy král jim vzkázal, aby každému člověku lém království nohy prohlíželi. Tím spůsobem taky do chalupy, kde ti dva moudří synkové při obědě, a jich hloupý bratr pekl sobě v kobližky. I kterak se podivili, když u toho válka spatřili rozťatou nohu, zavázanou po šátkem! Ale pecivålek žádnou měrou nechtě od svých koblížek jít. Staršímu služebníkovi toho líto, aby dcerka jeho krále, taková spů královnička, takového sprostého chlapa měl stat, i byl by jí sám za ženu rád dostal. V úmyslu, když přišli do lesa, kudy jich cest zabil napřed svého tovaryše a potom toho bí pak sobě sám nohu rozťal a zavázal tou po šátku, kterou vzal zabitému. A tak přišel ku I byl to člověk spůsobný, a proto král i dcerka rádi tomu byli. Ale ten poctivý sta viděl tu vraždu, i přistoupil k těm zabitým a z je i řekl jim: „Vstaňte a jděte, neb králov má zejtra mít svatbu.“ Tak oni obadva rychl *spíšili do* hlavního města a šli přímo k sa

králi i všecko jemu vypravili: jak je ten sloužící zabil a sobě nohu rozříznul. Ten král dal si hned toho zavolat a otázal se ho: co by asi takový zasloužil, který by tak a tak udělal. A on odpověděl na to králi: „Takový nezaslouží nic jiného, než aby ho železnými branami roztrhali.“ Neb se nikoli nenadál, žeby jeho zrada mohla být na jevě. Tehdy řekl jemu král: „Jakou smrt ustanovil jsi sobě sám, takovou s toho světa sejdeš.“ I dal čtyři černé voly do železných bran zapřáhnout a jej roztrhat. A ten hloupý dostal tu královskou dcerku za ženu a byla veliká hostina. — Já tam taky byl, jedl a pil jsem i tancoval; ale špatně mi při té hostině posloužili: dali mi skleněné střevice, papírový kabát a máselný klobouk. Jak jsem se při tanci zahřál, máslo se rozpustilo, papír se roztrhal a sklo roztlouklo. Tak mě potom nabili do děla a vystřelili, tak že jsem až sem přiletěl za stůl a tu sedím. A ti dva mladí manželé jsou po tu dobu ještě živi, jedí, pijí a jsou veseli, jest-li že včera neumřeli.

## 73. O Ivanovi hlupci.

(Z Veliké Rusi.)

Byl jeden sedlák a měl tři syny, dva byli rozumní a třetí hlupec. Když otec sestárnul, povolal k sobě synů svých a řekl: „Milé děti! cítím, že už dlouho živ nebudu; až umru, vykonejte mou poslední vůli, hlídejte po tři noci na mém hrobě, každý jednu noc.“ A děti mu to slíbili. Potom otec umřel, a děti ho pochovali, jak náleží. Přišlo na nejstaršího, aby šel hlídat. Ten povídá ženě: „Dej hlupcovi koláč, a půjde za mě hlídat na otcův hrob.“ Hlupec vzal od švakrové koláč, a na rameno klacek, a šel k otci svému

na hrob. Seděl tu nějaký čas, a vidí, kterak otec jeho vstává z hrobu. „Kam pak, tatíčku, vstáváš?“ — „Kdo to přišel hlídat?“ tázal se otec. — „Já, tatíčku, tvůj syn hlupec.“ — „Nu, hlupče, když jsi ty přišel ke mně hlídat, něco ti za to dám.“ Na to stařeček hvízdnul mládeneckým vřeskem, bohatýrským hvizdem: „Siváku, buráku, věští ryšáku! staň přede mnou jako list před travou!“ Kůň běží, země se třese, z uší jemu dým jako sloup, a ze chřípí plamen fučí. Když přiběhl, zůstal tiše státi před stařečkem. „Tu hle máš, milý synu, koně, užívej ho až do smrti.“ Pak ukázal mu taky celou úpravu, totiž kopí, válečnou palici a meč ocelový. Potom si stařeček zase do hrobu lehl a hlupec na hrobě seděl až do rána. Ráno ptali se ho bratři: „Kde's, hlupče, byl?“ — „A kde bych byl?“ řekl, „hlídal jsem u tatíčka na hrobě.“ — Na večer řekl druhý bratr hlupcovi: „Jdi a hlídej taky za mě, dám ti za to koláč.“ Hlupec byl rád, vzal koláč a šel zase hlídat. I vedlo se mu tak jako včera: otec jeho vstal, a vida tu zase nejmladšího syna, daroval mu ještě krásnějšího koně, řka: „Když ti ho bude potřebí, taky tak zahvízdni.“ — Třetího dne večer, když bylo na hlupcovi, aby šel hlídat, nedali mu bratři žádného koláče, nébrž opálenou kůrku chleba. Otec zase z hrobu vstal a dal jemu třetího ze všech nejkrásnějšího koně, i doložil: „Jen ničeho neříkej svým bratřím. A nyní, milý synu! již více mne neuvidíš.“ — Potom doma začali se bratři děliti o jmění otcovské, i rozdělili je oba bratři mezi sebe, a hlupec řekl: „Což, bratři, mně nic?“ A oni odpovéděli: „Ty buď rád, že tě budeme živiti.“

Nedaleko té vsi, kde hlupec zůstával, bylo město, a v tom městě král, který měl tři dcery *na vdaní*. Jednou povolal ty dcery k sobě a řekl:

lé dcery! už nyní jste všecky dospělé; je čas,
te se hleděly vdáti.“ I dovolil jim, aby si
á sama ženicha vybrala. Tehdy prosila nej-
ší dcera jeho: „Dejte mi, otče, vyměřiti soudní
o, a na tom místě postaviti dvanácte věnců,
o si mě chce vzíti, bude povinen na koni
h dvanácte věnců přeskočiti. A dejte to, otče,
lásiti po všech zemích, aby se všickni sjeli,
tanovte, ku kterému dni se mají sjížděti.“
maje svou dceru rád, po vůli její tak učinil.
zhlásila se ta novina všude, až i do té vesnice
a, kde hlupec se svými bratry zůstával. Když
ázel určitý den, strojili se bratři jeho do
a se podívat, kterak králové a mohútní boha-
ré přeskakovati budou na koních přes dva-
e věnců. Vida hlupec, že bratři jeho se strojí
estu, tázal se jich: „Bratři, kam pak pojedete?
ěte mě taky s sebou!“ — „I kam bys ty
‘ zakřikli ho bratři, „snad abychom tě vzali
strašidlo!“ — Jak mile odjeli, slezl hlupec
ci a řekl švakřinám: „Dejte mi košík, půjdu
esa na houby, když mne bratři s sebou ne-
.“ Ty mu daly košík a hlupec šel. Když přišel
esa, pověsil košík na strom, hvízdnul mláde-
ým vřeskem, bohatýrským hvizdem: „Siváku,
ku, věští ryšáku! staň přede mnou jako list
travou.“ Kůň běží, země se třese, z uší jemu
jako sloup a ze chřípí plamen fučí; a když
ěhl, zůstal před Ivanem hlupcem tiše státi.
jemu vlezl v ouško, a druhým ouškem zase
zl, i stal se tak krásným mládencem, že nelze
pomysliti, ani sobě představiti, ani v pohádce
aviti, ani perem vypsati. Potom vsedl na svého
ého koně a jel přímo k městu; a dohoniv svých
ří, začal je bičem mrskati, proč se mu z cesty
ýbají. Když přijel k tomu soudnému místu,

bylo již zavřeno rohatkami; ale diváci vidouce takového krásného bohatýra, oddělali rohatky a vpustili jej. Královéa bohatýři všickni se jemu a jeho krásnému koni divili, a rádi by byli věděli, kdo to? ale nikdo se ho neosmělil tázati. Přišel čas, aby skákali přes věnce, a nikdo nemohl jich více přeskočiti než toliko tři. Když přišel pořádek na hlupce, tehdy se napřed několikkrát rozjel po soudním místě, potom se rozehnal k věncům a přeskočil jich šest. Vida svou nehodu, že nemůže všech dvanácti přeskočiti, rychle odtud ujel zase do lesa, tu se přestrojil a propustil koně, řka: „Jdi, dobrý koni! běhej po šírých polích, po zelených lukách, a když tě zavolám, zase přijď.“ Potom vzal košík a nasbíral plný hub, jaké našel, i přinesl domů. Švakřiny jeho vidouce, že nese samé prašivky, rozhněvaly se na něj a řekly: „Co's, hlupče, takových hub nasbíral? leda bychom je daly tobě sníst!“ A hlupec řekl: „Hleďte! jdu a nasbírám hub, a ještě se nezachovám!“ Potom když bratři přijeli domů, vypravovali obšírně, co všecko viděli, a taky o tom bohatýru, který jich cestou dojel, že byl takový krásný, ale prý opovážlivý, „nemilosrdně nám vypráskal, že jsme se mu s cesty nevyhnuli.“ Hlupec na peci sedě řekl: „Hleďte, bratři, jak jsem já vám vypráskal!“ — „Co to, hlupče, žvástáš!“ zakřikli ho bratři, „seď na peci a mlč; jest-li že to někdo uslyší, svážou tě a nás taky.“ Druhý a třetí den bylo všecko zase tak jako první, kromě že Ivan hlupec podruhé přeskočil devět, a potřetí všech dvanácte věnců. V tu chvíli vytiskla mu nejmladší dcera královská na čele jasnou hvězdu, ale Ivan opět ujel, zavázal si čelo hadrem a sedl doma na pec. *Potom vdaly se starší dcery královské za dva královice.* Tehdy prosila dcera nejmladší otce

svého, krále, aby dal po celé zemi své rozhlásiti, by se každý v určitý den k němu dostavil na oběd; myslila si, že taky přijde ustanovený její ženich. I vypravili se bratři Ivanovy taky do města a vzali na přímluvu svých žen Ivana hlupce s sebou. Při stole nejmladší dcera královská roznášela nápoje, a když přišla k Ivanovi, vidouc že má hlavu hadrem zavázanou, tázala se ho, proč to? „Byl jsem v lese na houbách,“ odpověděl Ivan, „upadl jsem a poranil jsem se.“ Ale královna nevěřila, Ivan musil hadr odvázati a byla od hvězdy záře po celém paláci. I hned ho vedla ku králi a řekla: „Hle můj ženich, kterého jsem hledala!“ A král, ač nerad, dal k tomu sňatku povolení. Po svatbě vykázal jim zvláštní pokoje a řekl své dceři, že muže jejího Ivánka hlupce už nikdy nechce viděti. —

Potom dověděl se král, že po jeho zakázaných lukách běhá jelen zlatorohák, i přikázal těm dvěma svým zeťům, aby mu ho chytili. Zeťové dali si osedlati dva koně a jeli do těch luk. Tehdy řekla nejmladší královna muži svému: „Co doma sedíš ničeho nevěda? ti dva otcovi zeťové jeli hledat v zakázaných lukách jelena zlatoroháka, a ty sedíš!“ — „Jak to mám vědět?“ odpověděl hlupec; „jdi a popros otce svého, aby mi dal nějakého třeba špatného koně.“ Žena jeho šla, a král mu poručil dáti koně hubeného. Ivan vsedl si na něj bez sedla a jel do pole; tu s něho slezl, odřel jej a nechal ležeti, řka: „Tu hle vám, straky a vrány, král dává lahůdku!“ Potom hvízdnul, houknul mládeneckým hvizdem, bohatýrským pokřikem: „Siváku, buráku, věští lišáku!“ staň přede mnou jako list před travou.“ Kůň přiběhl, Ivan jemu prolezl ouškama a přistrojil jej: dal mu sedélko čerkeské, podpružku bucharskou, dvanácte podpruh z hed-

prosím vás nyní naposled.“ Král poručil jemu dáti koně; ale Ivan zase tak učinil jako prvé: přijev za město odřel jej a nechal ho na poli strakám a vranám, řka, že jim král posílá lahůdku. Potom zavolal svého koně, osedlal, vsedl na něj a bil i bodal jej; a kůň se rozhněval, od země se oddělal, vznášel se výše lesa stojícího, níže oblaku běžícího, hory a doly pod nohami propouštěl a malé říčky chvostem zastílal. Jel takto svou cestou — dlouho-li, krátko-li? blízko-li, daleko-li? rychle se pohádka vypravuje, ale zdlouha se skutek naplňuje! — až konečně přijel na to panství, a k té zahradě, kde byla ta sosna. I vešel tam a ulomil z té sosny větvičku. Tu vidí podlé ní dvě studánky, ve kterých byla živá i mrtvá voda; i nabral každé té vody zvláště do lahvičky, a pak bez meškání vyšel ze zahrady, vsedl na svého koně a jel zpátky domů. Prvé však než přijel k městu, rozbil zase při silnici svůj plátěný stan, postavil sosnu podlé stanu a lehl si, aby odpočinul. I jeli tudy královi zeťové zase domů s nepořízenou, a vidouce stan a podlé něho tu sosnu, koupili ji od Ivana hlupce za řemen se svých zad, a přijevše do města, podali ji králi. Král maje z ní velikou radost, dal vystrojiti slavné hody; a když byli v nejlepším veselí, přinesl mu hlupec do dvorce zas kůži s jeho koně a při tom něco vraní a stračí zvěřiny na ty hody. A když mu potom žena jeho vypravovala, kterak se jí všickni smáli, řekl: „Jen nech, přijde čas, že i ty se jim smáti budeš.“ Potom po některém čase řekl jednou Ivan své ženě: „Zejtra se oblec v nejpěknější šaty své.“ Druhý den pak vyšel do pole, zavolal svého koně, proměnil se a jel zase do města. Když přijel do královského dvorce, byla tam právě veliká hostina. Tehdy vyšel král se svými zeti

a s ministry jemu vstříc, i uvedl jej za stoly dubové, na nichž byla jídla cukrová a nápoje medové, i počali píti, jísti a veseli býti. Když pak se rozveselili, začali rozmlouvati, a Ivan sedě podlé krále řekl jemu: „Milostivý pane! slyšel jsem, že máte tři dcery a všecky vdané: dva zetě vaše tu vidím, ale třetího nevidím.“ Král odpověděl: „Příteli můj! dcera moje nejmladší vzala sobě hlupce, pročež jsem nařídil, aby ze svých pokojů nevycházel.“ — „A já schválně proto přijel,“ řekl Ivan, „abych se s vaší nejmladší dcerou oženil.“ Král byl tomu velmi rád, i řekl, že toho hlupce vyžene ze své země. Na to vstal Ivan ze svého místa, řka: „Milostivý pane! vy pro mě chcete ze země vyhnati své nejmladší dcery muže hlupce: nuže vězte, že já to jsem!“ Tehdy král počal jej radostně líbati, a taky dcera jeho přistoupila, kterou Ivan vroucně objal. Potom řekl králi: „Dovolte, milostivý pane! abych se otázal, proč vaši milí zeťové sedí za stolem v rukavičkách?“ A král odpověděl, že mají bolavé ruce. Na to řekl Ivan, on že je výborný doktor, a prosil krále, aby nařídil, by ty rukavičky svíkli. I musili tak učiniti, a tu se shledalo, že jim každému na ruce chybovalo po prstu. Král se táže, jak přišli o své prsty? a hlupec odpověděl: „Vím, jak o ně přišli.“ I vyndal je z kapsy a králi ukázal: „Tu hle jsou, dali mi je za svinku zlatoštětinku.“ Potom k žádosti jeho nařídil král, aby szuli obuv, a shledalo se, že jim také na nohou chybovalo po prstu. I řekl Ivan: „Tu hle jsou ty prsty, dali mi je za jelena zlatoroháka.“ Konečně musili se zeťové svléci, a Ivan ukázal králi, že měli na zádech po řemenu vyřezáno; a vyndav ty řemeny z kapsy, řekl: „Tu hle jsou jich řemeny!“ Král vida to, velmi se na ně rozhněval. Ivan pak vyndav z kapsy

dvě lahvičky se živou a s mrtvou vodou, přiložil ty řemeny a ty prsty zase, kam náležely, pokropil je mrtvou vodou, a v okamžení přirostly; potom je pokropil živou vodou, a nebylo po ráně ani památky. Tehdy zeťové, jsouce vyléčeni, děkovali jemu a prosili za odpuštění, že neznajíce ho, jemu se prvé smáli, a Ivan rád jim odpustil. Potom Ivan se svou královskou chotí v té zemi šťastně panoval.

## 74. O hloupém Peciválovi.

(Z Polsky.)

Byl jeden stařeček a měl tři syny: dva starší byli ženati a rozumní, ale třetí, Peciválek, byl bez ženy a hloupý. Otec se těžce roznemohl a vida před sebou smrt, odkázal celou svou mohovitost dvěma starším synům, a po stu zlatých v hotovosti dal všem třem, i umřel. Pochovali ho, jak náleží, a potom ti dva rozumní bratři začali hospodařit. I řekli jednou Peciválovi: „Víš-li co, bratře, dej nám své peníze: my pojedem do světa za svým výdělkem, až se vrátíme, přivezeme ti červenou čepici, červený pás a červené boty; zatím doma seď a dělej, co ti ženy naše poručí.“ Hlupec od dávna si žádal červeného pasu, bot a čepice, i svolil ke všemu a peníze jim dal. Bratři šli do světa, a hlupec zůstal doma; ale jsa náramný lenoch, neustále jen se povaloval na peci, a švakrových, když mu něco poručily, nerad poslouchal; za to však nade všecko mu chutnával kvas, cibule a zaprážky. — „Pojď, Pecivále!“ řekly mu jednou švakrové, „přines nám vody.“ Bylo to v zimě, venku mrzlo a Pecivalovi se s peci nechtělo, i řekl: *„Jděte si samy*, nechce mi se.“ — „Jen jdi, hlupče, *my ti zatím* uchystáme kvasu, zaprážek a cibule;

a neposlechneš-li, až se nám mužové vrátí, nedostaneš ani pasu, ani bot, ani červené čepice.“ — Hlupec slyše to, slezl s peci, vzal konve, sekeru a šel pro vodu. Přijda na řeku, vysekal díru, nabral vody, konve postavil na led a škrábaje se za ušima hleděl do vody; v tom se mu tam ukázala štika. Pecivál skočil, popadl ji v plýtvech a vytáhl. „Pusť mě,“ prosila štika, „a já ti udělám za to, co budeš chtít.“ — „Já chci mít takový dar, aby se hned všecko stalo, co si žádám.“ — „Stane se hned, jak mile vyřkneš tato slova:

Na mé úsilné žádaní,<br>
a na štičí rozkázaní<br>
ať se stane to a to!“ —

„Uhlídám,“ odpověděl hlupec a řekl:

„Na mé úsilné žádaní<br>
a na štičí rozkázaní<br>
ať je tu cibule, kvas a zaprážky!“

A hned to tu všecko bylo. Hlupec najedl se a napil, a řekl: „Dobře, už mám dost, už nechci! a bude-li tak pořád?“ — „Bude,“ odpověděla štika. Po té ji hlupec pustil do řeky, postavil se u konví a řekl:

„Na mé úsilné žádaní<br>
a na štičí rozkázaní<br>
ať ty konve jdou domů!“

Na to nosidla s konvemi se zdvihly a šly pomalu domů, a hlupec kráčeje za nimi, žvýkal cibili a zaprážky a zapíjel kvasem, konve před sebou žena jako husy. Když byly konve doma, vylezl si hlupec zase na pec a usnul. Brzy potom začaly ho švakrové zas vytrhovat: „Jdi, Pecivále! naštípej nám dříví.“ — „A což si nemůžete samy naštípat?“ — „A mají-li to ženy dělat? nenaští-

páš-li dříví, necháme tebe na peci zmrznout, a červené čepice, pasu a bot nikdy nedostaneš.“ — Hlupec obrátil se na peci a řekl:

„Na úsilné mé žádaní
a na štičí rozkázaní
ať se hned stane, co chtějí.“

Tu z pod lavice sekyra vyskočila, nasekala v dřevníku dříví, donesla do peci, a pak si zas lehla pod lavici; a hlupec si zatím na peci hověl, jedl cibuli se zaprážkami a zapíjel kvasem. — „Pecivále!“ zavolaly po několika dnech švakrové, „v dřevníku už není žádného dříví, jeď do lesa a přivez; pakli nepřivezeš, červené čepice, pasu, ani bot nedostaneš.“ — Tenkrát hlupec hned poslechl, proto že chtěl ukázat ve vsi všem, co umí; i slezl s peci, oblekl se, obul, vyšel na dvůr, vytáhl z kolny sáně, naložil na ně cibule a zaprážek, vzal bič do ruky a sedl si; a na hlupcovo žádaní a na štičí rozkázaní běžely sáňky samy po vsi do lesa, jen pod nimi sníh hvízdal. Jeda tak do lesa, musil lidnatým městem, a tu se sběhlo množství lidí zvědavých, dívat se na sáně, kterak bez koní jedou, tak že hlupec, jeda prudce, mnoho jich zajel a mnoho vozů zporážel, a žen i dětí polekal. Když přijel do lesa, řekl:

„Na mé úsilné žádaní
a na štičí rozkázaní,
jak řeknu, ať se hned stane:
Jdi sekyro, nasekej dříví,
dřeva se v otypky vázejte
a otypky se na sáně skládejte!“

A co poručil, všecko se hned udělalo; hlupec si sedl, a sáňky ho nesly domů. Ale v tom městě, kde tolik zlého spůsobil, jak mile ho spatřili, hned ho se všech stran obskočili, strhli se saní, po-

padli za vlasy a začali ho políčkovat. Hlupec si nejprvé myslil, že ho chtějí jen polechtat, aby se rozesmál; ale když ho to začalo bolet, řekl v duchu:

„Na úsilné mé žádaní
a na štičí rozkázaní
ať se každému dostane polenem!“

Po té hned polena se saní vyskočily a začaly skákat po lidech, tak že se všickni v okamžení rozprášili na všecky strany; a hlupec div že nepuknul smíchem, jel dále svou cestou a brzy se zas octnul na své peci. Od toho času daleko široko sobě vypravovali o hlupci a chodili se na něj dívat jako na divotvorce, až konečně se o něm dověděl i král, a chtěje jej taky vidět, poslal pro něj schválně vojvodu. — „Slez s peci, Peciväle! ustroj se a pojď ku králi!“ řekl mu vojvoda. — „A proč? však mám cibule, kvasu i zaprážek doma dost.“ — Pro takovou smělost dal jemu vojvoda pohlavek; ale hlupec, ani s peci se nehna, pošeptal:

„Na úsilné mé žádaní
a na štičí rozkázaní
ať se mu pometlem dostane!“

Pometlo celé sazemi zmazané omočilo se v pomyjích a skočilo na posla — sotva chudák utekl oknem, i vskočil do kočáru a bez pořízení ku králi se navrátil. Král na to poslal jiného posla opatrnějšího; ten se napřed vyptal, co má hlupec rád, a potom přijda k peci, poklonil se a řekl: „Peciväle! pojď se mnou ku králi, chce ti dát červenou čepici, červený pás a boty červené!“ — „Jest-li tak, pojedu; jeďte jen napřed, já vás dohoním.“ Posel jel, a hlupec najedl se zaprážek *s cibulí, napil* se kvasu, vyspal se, a když ho

bratři zbudili, že už je čas na cestu, ani s peci se nehna, řekl:

„Na úsilné mé žádaní
a na štičí rozkázaní
ať na té peci hned jsem před králem!“

V peci se hned zakouřilo, zapálilo, dvéře se do kořán odevřely, a pec se hlupcem běžela po silnici, posla předhonila a před palácem královským se zastavila. Král s celým dvorem vyběhl v podivení na pavlač, a hlupec právě dojídal zaprážky s cibulí a zapíjel kvasem, a se strany na stranu se obraceje nikoho si nevšímal. — „Kdo jsi? co děláš? a proč jsi přijel?“ tázal se ho král. — „Jsem hlupec Pecivál, jím zaprážky s cibulí a zapíjím kvasem, a přijel jsem k tobě, králi, pro červenou čepici, červený pás a pro červené boty.“ — Co tak hlupec odpovídal králi, a ten se ho zas na jiné věci vyptával, vyšla na pavlač dcerka královská a byla velmi krásná. Jak ji hlupec spatřil, hned se do ní zamiloval a pomyslil si:

„Na úsilné mé žádaní
a na štičí rozkázaní
ať se královna stane mou milou!“

Po té na jeho slova pec se zase hnula a hlupec jel domů; doma se dvéře zas odevřely, pec se postavila na svém místě, a hlupec opět se na ní povaloval, jedl cibuli se zaprážkami a zapíjel kvasem. Zatím překrásná dcerka královská po hlupci Peciválovi se roztoužila a tak si ho zamilovala, že králi padla k nohoum a pravdu mu vyznala. Král jí to všelijak vymlouval, a když nic neprospělo a královna láskou hynula, poslal opět pro hlupce. Ale hlupec nižádnou měrou nechtěl už ku králi jet, až ho potom posel opil, svázal a *ku králi přivezl*. Král bez meškání zavolal k sobě

černokněžníka, dal Peciválа i s královnou z trestu zabednit do skleněného sudu, zasmolit a pustit povětřím. Sud letěl s nimi do oblak jako pták. Královna v sudě hořce plakala a prosila hlupce, aby ji vysvobodil; ale hlupec odpověděl, že mu je v sudě dobře. Potom se přece prosbami jejími obměkčil a řekl:

„Na úsilné mé žádaní
a na štičí rozkázaní
ať se hned octnu na hostinném ostrově!"

Tak se taky stalo: sud se obrátil nad moře, spustil se na hostinný ostrov a rozpuknul se v kusy. A ten ostrov byl takový, kdo na něm byl a něco chtěl, že všecko dostal. I procházel se hlupec po ostrově s královnou, a na ničem jim nescházelo, měli jíst a pít, co hrdlo ráčilo, stůl sám od sebe se pokrýval, a když se najedli a napili, zase zmizel. Hlupcovi se to nad míru líbilo, ale královna neměla dosti na tom, i prosila hlupce, aby se postaral o palác. Na hlupcovo úsilné žádaní a na štičí rozkázaní stál tu hned na ostrově mramorový palác, s okny křišťálovými, pozlaceným nábytkem a jantarovou střechou. Za několik dní královna opět prosila hlupce, aby udělal nějaké spojení s pevnou zemí a přivedl lidi na ostrov, že se jí tu náramně stýská, že bez komorných nemůže být, a taky žeby ráda spatřila svého otce. A hlupec řekl:

„Na úsilné mé žádaní,
a na štičí rozkázaní,
ať se stane, co královna chce mít!"

A druhého dne ráno stál přes moře křišťálový most na zlatých obloucích, s diamantovým zábradlím, a to tak dlouhý, že dosahoval až ku paláců královnina otce. Hlupec chtěl se s krá-

lovnou už vydat na cestu, a v tom nenadále si zpomněl, že všickni jiní lidé jsou jako lidé, a on sám že je hlupec, i žeby hanba byla, kdyby se tak ukázal na dvoře královském s jeho dcerkou; i umínil sobě, že ještě jednou, ale už naposledy, užije štičího daru, a řekl:

„Na úsilné mé žádaní,
a na štičí rozkázaní
ať se hned stanu rozumným!"

Sotva to vyřknul, hned nabyl rozumu i slušnosti, vydal se s královnou na pouť, a po tom zázračném mostě přišli na pevnou zemi zrovna ku králi, padli mu k nohoum a prosili ho za požehnání. A ještě toho večera dali se spolu šťastně oddat, král vyhlásil zeté svého za svého nástupce a vystrojil slavné hody:

jedli, pili
a veseli byli;
a já tam taky byl,
med a víno jako buk jsem pil,
a všecko, čeho jsem se dověděl,
jak mohu, věrně jsem pověděl.

## 75. **Kosoručka.**

(Z Veliké Rusi.)

V nějakém cařství, ne v našem mocnářství, bydlil bohatý kupec, a měl dvě děti, syna a dceru. Potom otec i matka zemřeli. Tehdy řekl bratr sestřičce: „Půjdem, sestřičko, z toho města pryč; já si zřídím krám a povedem obchod, a tobě najmu příbytek a budeš tam zůstávati." I odstěhovali se do jiné gubernie a bratr si tam najal krám s pěkným zbožím. Tu si zpomněl, že se ožení: i oženil se a vzal si ženu — čarodějnici. Brat

šel do krámu prodávat a nařídil sestře: „Dej pozor, sestro, v domě!“ Žena měla zlost, že sestře nařizoval. Když viděla, že muž zase přijde, roztloukla doma všecko nářadí a pak mu běžela vstříc i řekla: „Hleď, jakou máš sestru, roztloukla nám v komoře všecko nářadí!“ — „Co z toho, však za mnoho nestálo,“ odpověděl muž. Druhého dne šel zase do krámu, dal ženě i sestře s Bohem, a nařídil sestře: „Prosím tebe, sestro, dávej mi v domě co nejlépe pozor.“ Když pak žena viděla, že muž zase brzy přijde, šla do konírny a mužovu nejmilejšímu koni uťala hlavu šavlí, a pak naň očekávala na prahu: „Hleď,“ povídá, „jakou máš sestru: tvému nejmilejšímu koni uťala hlavu.“ — „Buď si!“ odpověděl muž, „byla to mrcha, ať ji psi sežerou.“ — Třetího dne šel opět muž do krámu, dal s Bohem a řekl sestře: „Prosím tebe, dej pozor na hospodyni, aby sama sobě a nebo dítěti nic neudělala; bez pochyby že slehne.“ Jak mile slehla, vzala dítě a usekla mu hlavu. Potom seděla nad ním a plakala. Tu přišel muž. „Hle, jakou máš sestru! sotva že mi se narodil chlapeček, ona jej vzala i usekla mu hlavu šavlí.“ Muž neodpověděl na to nic, oči zalily se mu slzami a odešel. O půl noci vstal a řekl sestře: „Vstaň, milá sestro! pojedeme spolu na mši.“ Ona odpověděla: „Zdá mi se, bratře! že není žádného svátku?“ — „Je svátek, pojedeme.“ — „Ale, bratře! ještě je příliš časně.“ — „Jen se stroj, pospěš, je čas.“ Sestra se ustrojila, sedli na vůz a jeli. Přijeli k lesu. „Jaký pak je to les?“ otázala se sestra, a on odpověděl: „To je ohrada okolo kostela.“ V tom uvázl vozík za keř a pak řekl: „Vstaň, sestro, oddělej vůz.“ — „Ach, milý bratře! nemohu, zamazala bych si šaty.“ — „Já ti, sestro, koupím nové, lepší než tyto.“ Tehdy ona slezla s vozu a začala vy-

přahati — v tom bratr jí usekl ruce až po lo pak šlehl koně a ujel. Sestra zůstala sama, jí kanuly z očí a šla lesem. Chodila dlouho po l celá se rozedrala a nikterak nemohla z něho jíti; až potom už po několika dnech našla pěši a ta ji z lesa vyvedla. Když z toho lesa v přišla do města a tam pod okny u nějakého hatého kupce žebrala. Ten kupec měl jedi syna, tak milého jak oko v hlavě, a ten se žebračku zamiloval. „Tatínku a maminko!“ po „ožeňte mě.“ — „A koho si chceš vzíti?“ — hle žebračku.“ — „Ach, synu můj! což pak tu v městě mezi kupci dosti krásných dcer? „Jen vy mě s tou ožeňte; neoženíte-li mne,“ po „já si něco udělám.“ Tehdy oni sebrali na všecky kupce a všecko kněžstvo: co dělati? m jej s tou žebračkou oženiti, čili nemají? A ti řekli: „Je mu tak už souzeno; pán Bůh chtěl si vzal žebračku.“ I byli spolu živi rok, dvě a pak on odejel do druhé gubernie, tam kde její vedl svůj obchod. Když odjížděl, prosil i matky: „Neopouštějte ženy mé; jak mile slehne, bez meškání mi pište.“ Když syn o tehdy potom za dva za tři měsíce žena jeho por děťátko, po lokty bylo celé zlaté, po bocích plno hvězd, na čele jasný měsíc a proti krásné slunce. Otec i matka byli rádi a hne psali svému milému synu, i poslali s tím ps jednoho stařečka. Ale bratrová už o tom, hl zvěděla a stařečka volala: „Pojďte sem, pan odpočiňte si.“ — „Nemám kdy, mám na spěch „I jen pojďte, dám vám něco k obědu.“ Po t dala něco jísti a váček mu odnesla, psaní z vyndala, přečetla a na kousky roztrhala, i na *jiné: že tvá žena porodila něco napoly psího poly mědvědího*; uhonila si to v lese. Sta

el a dodal kupcovu synu list, ten jej přečetl
zy ho polily. Pak odepsal, aby toho nechali,
ám přijede a se podívá, jaké se to dítě naro-
A ta čarodějnice potom opět volala toho sta-
a: „Pojďte, posaďte se a odpočiňte si.“ Tehdy
šel a ona ho zas nějak přemluvila, psaní mu
hla, přečetla, roztrhala, a pak napsala: jak mile
to psaní dojde, aby ji hned ze dvora vyhnali.
ž otec a matka to psaní přečetli, řekli: „Co
dělal útraty? oženili jsme jej a teď se mu
nelíbí!“ Nebylo jim tak líto ženy jako dítěte.
zloučili se s ní a s dítětem, přivázali jí dítě
áda a propustili ji ze dvora. Tehdy ona šla
lostně plakala; šla pořád šírým polem, nikdež
lesa, ani vesnice nebylo. I přišla k nějaké
, chtělo se jí píti, a tu vidí studánku. Ráda
e byla napila, ale bála se nahnouti, aby jí dě-
nevypadlo. Tu se jí zdálo, jako by byla voda
i nahnula se a děťátko upadlo jí do studán-
chodila kolem studánky a plakala, jak dítě
dy dostati? Tu se vyskytl nějaký stařeček a
„Proč pláčeš?“ — „Jak pak nemám plakati!
ula jsem se ke studánce, abych se napila, a
tko mi upadlo do vody.“ — „Jdi, shýbni se
zmi si je.“ — „Dědečku, nemohu, nemám ru-
jen lokýtky.“ — „Jen jdi a shýbni se, vytáhni
ěťátko!“ Tehdy šla ke studánce a začala na-
vati ruce, a pán Bůh jí dal, že v tom oka-
ní měla celé. I nahnula se, děťátko vytáhla a
odlila se pánu Bohu na vše čtyři strany. Po-
šla a přišla ke dvoru, kde její bratr a muž
a prosila, aby jí tu nechali přes noc. Tu řekl
muž: „Bratře, pusť tu žebračku sem; žebračky
ají povídati pohádky a všelijaké příběhy, a
pravdivé.“ Ale bratrova žena řekla: „Nemáme
m položiti, není místa!“ — „Jen ji sem, bra-

tře, pusť, prosím tebe; nic mi není milejšího na světě, nežli když žebračky vypravují pohádky a všelijaké povídky!“ Tehdy ji pustili a ona si sedla se svým děťátkem na pícku. „Nu, milá ženo!“ řekl jí muž, „povídej nám nějakou pohádku . . . nu, třeba nějaký příběh nám pověz.“ A ona řekla: „Pohádek já neumím vypravovati, ani žádných povídek, já jen umím vypravovati pravdivé příběhy. Tehdy, pánové! poslouchejte,“ povídá, „budu vám pravdivý příběh povídati“ a začala povídati: „V nějakém cařství, ne v našem mocnářství, bydlil bohatý kupec, a měl dvě děti, syna a dceru. Potom otec i matka zemřeli. Tehdy řekl bratr sestřičce: Půjdem, sestřičko, z toho města pryč. I odstěhovali se do jiné gubernie. Bratr se tam usadil a najal si krám s pěkným zbožím. Tu si zpomněl, že se ožení; i oženil se a vzal si ženu čarodějnici . . .“ Tu začala bratrová hubovati: „Bodejž ti, mrcho, huba zamrzla!“ A muž řekl: „Jen povídej, matičko, povídej, takové příběhy jsou mi na světě nejmilejší!“ — „Tak ten bratr,“ vypravovala žebračka dále, „šel do krámu prodávat a nařídil sestře: Dej pozor, sestro, v domě! Žena měla zlost, že všecko sestře nařizuje, a v té zlosti roztloukla doma všecko nářadí . . . .“ I vypravovala všecko, jak ji bratr její vezl na mši, jak jí usekal ruce, jak potom porodila, jak bratrová přivolala stařečka — a bratrová začala opět křičeti: „Bodejž toho daremného tlachání nechala!“ A muž řekl: „Bratře, řekni své ženě, ať mlčí; věru, toť příběh znamenitý!“ Tehdy ona vypravovala dále, jak muž její psal, aby toho dítěte nechali, až on se vrátí; a bratrova žena opět hubovala, aby už přestala tlachati. Ale ona dále vypravovala, jak nyní přišla k tomu domu; a bratrová začala láti: „Bodejž jsi, *čubko, štěkala!*“ Tehdy řekl muž: „Bratře, poruč

jí, ať mlčí; což pořád do toho vskakuje?" A ona dále povídala, jak ji pustili do světnice a jak jim začala pravdivé příběhy vypravovati. Po té ukázala na ně a řekla: „Tu hle je můj muž, tu hle můj bratr, a ta hle moje bratrová!" Tu vskočil muž na pícku k ní a řekl: „Nu, tehdy mi ukaž synáčka, zdali otec a matka psali pravdu." I vzali děťátko, rozvinuli — a celá světnice naplnila se bleskem! „Tehdy skutečná to pravda, že pohádky nepovídala: tu hle moje žena, tu můj syn — po lokty celý zlatý, po bocích plno hvězd, na čele jasný měsíc a proti srdci krásné slunce!" Tehdy bratr vyvedl ze své konírny nejpěknější klisnu, přivázal jí svou ženu k ocasu a pustil ji po šírém poli. I smýkala ji dotud, pokud nepřinesla než toliko její vlasy, a ji samu roztrousila po poli. Po té zapřáhli tré koní a jeli domů k otci i k matce, a byli potom šťastně živi až do smrti.

## 76. **Zázračný vysutý zámek.**

(Z Charvatska.)

Byla jednou jedna žena a měla syna. Ten syn živil matku i sebe: pásl krávu a chodil na dříví i nosil je do města na prodej a za ty peníze kupoval chléb. I přihodilo se jednou, že nesl roští na trh, i koupil chléb a šel domů. Musil lesem a přijde k pastýřům a vidí, že chtějí psa zabit, i řekl: „Nezabíjejte ho, však vám to ubohé zvíře nic neublížilo, raděj mi je dejte." A pastýři mu řekli: „Co nám dáš? dej nám ten chléb." I dal jim ten chléb, vzal si psa a nesl ho domů. Přijde domů a matka se táže: „Zdali's přinesl chléb?" — „Nepřinesl, ale psíka jsem koupil za chléb." Ona pak řekla: „Čím ho budeme živit? však sami nemáme co jíst." — „Nu, půjdu na roští, prodám a nakou-

pím chleba.“ I šel zase na roští, prodal je a ko
chléb, a jda lesem, vidí, že pastýři chtějí koc
zabit, i řekl jim: „Nezabíjejte toho zvířete, 
vám neublížilo, raděj mi je dejte.“ A oni mu ře
„Co nám dáš?“ — „Co bych vám dal? ne
nic.“ — A pastýři řekli: „Ten bochník chle
I dal jim chléb a nesl si domů kočku. Stará 
toužebně čekala, a když přišel domů, řekla: „
seš-li pak mi chléb?“ — „Nenesu, tu hle j
kocoura koupil za chléb.“ A stará řekla: „Ne
sám co jíst, a což teprv kocour!“ On pak ř
„Však to taky bude k něčemu dobré! nu, p
zas na roští, prodám a koupím chléb.“ I šel
třetí, prodal a koupil chléb. Jde domů lesem a 
že pastýři chtějí hada zabit, i řekl: „Nezabí
toho hada, však vám nic neublížil.“ I prosil, 
mu ho dali, že se mu líbí, proto že je tak pě
Pastýři řekli: „Co nám dáš, když ho nezabije
A on řekl: „Ten bochník chleba.“ I dal jim c
a oni jemu hada. I nesl si ho domů a had
řekl: „Živ mě, až vyrostu, potom mě k nám d
doneseš.“ Když si ho přinesl domů, řekla ma
„Proč jsi nepřinesl chleba? a co's to přine
A on řekl: „Bude to taky k něčemu dobré.“ 
zase po čtvrté na roští, nasbíral ho a prod
koupil čtyři bochníky chleba a přinesl domů. A
se všickni najedli: pes, kocour, had, matka i
A on všecka ta zvířata živil. Had vyrostl a
veliký; tehdy ho potom nesl domů. I řekl
had: „Poslouchej! moje máti bude ti dávat 
i stříbro, ale ty nebeř nic, než ať ti dá ten
mek, který tam za vraty visí. A když něco b
chtít, jen zaklepej na ten zámek, a přijde 
dvanácte mládenců a budou se tě ptát: Co 
*roučíte?* A ty jim řekni, co bys rád, a hne
*budeš mít.*“ Když ho tam donesl, ptali se h

vi rodiče, co za to chce, že jim dítě donesl
mů. A on řekl, jak byl naveden: „Nic jiného
ž ten zámek, který za vraty visí.“ A oni mu
kli: „Oj synáčku! toho ti nemůžeme dát, a co
ti byl ten zámek platný? my ti raději dáme
oho peněz, co budeš moci unest.“ On pak řekl:
Iechci vašich peněz, jen mi ten zámek dejte.“
když mu ho dlouho nechtěli dát, chtěl odejít.
e že věděli, že bez zaplacení nesmí odejít, i dali
ı ten zámek. Když jej už měl a kousek od sta-
ní odešel, zaklepal na ten zámek, a hned vyšlo
ěho dvanácte mládenců a ptali se: „Co porou-
e?“ — „Nic, než abyste mne hned donesli domů.“
v tom okamžení stál už před svou chalupou.
když ho matka spatřila, radovala se: „Dobře,
náčku, že's přišel domů; jak těžce jsem já byla
a, že tebe doma nebylo!“ — „Nu mlčte, ma-
nko! nyní budem lépe živi, než jsme byli potud;
inesl jsem vám něco, čím lehko živi budeme.“
aklepal tiše na zámek a přiletělo dvanácte mlá-
nců: „Co poroučíte?“ — „Mně, matce, psíkovi
kočce jíst a pít.“ A hned to tu bylo. Stařeně
to líbilo a měla syna svého ještě radši. Brzy
tom si vzpomněl, že se bude ženit, i řekl matce:
Iámo! jděte k našemu králi, aby mi dal svou
eru za ženu.“ Matka ho hubovala: „Co to žvá-
íš?“ — „Nu jen jděte ku králi a řekněte mu
.“ Stařena netroufala si tam hned jít, ale potom
ece šla a řekla králi, že její syn by rád
ho dceru. Král jí řekl: „Dobře; jest-li že mi
ělá, co mu poručím, tehdy mu ji dám: jest-li že
m hle ty hory všecky do zejtřka do rána roz-
zí, jak daleko budu očima vidět, a poroste-li
m nejlepší pšenice, a budu-li z ní zejtra koláče
t, tehdy dobře; pakli tak nebude, přijde o hlavu.“
atka přišla domů, plačíc: „Ach, synáčku! zle s

učinil!" a vypravovala, co král řekl. „Nu, má
jest-li že jen to řekl, tehdy bude dcera jeho m
— „Oj, synáčku! jak by ti to bylo možné
lat?" — „Mlčte, mámo! teď půjdeme spat, a z
ráno uhlídáte, bude-li všecko hotovo čili nebu
I navečeřeli se a matka šla spat. Tu on zakl
na zámek a hned vyskočilo dvanáct mláde
„Co poroučíte?" — „Chci, aby tam hle ty
byly rozházeny tak daleko, jak bude král o
vidět, a musí tam nejlepší pšenice růst." A vš
se to stalo. Ráno šla stará ku králi s kolá
Král vstal a vidí, že skutečně je všecko hoto
stará že čeká s koláčem. I vyšel ven a ona
řekla: „Dobré jitro! tu hle jsem přinesla." T
řekl král: „Dobře, to vykonal; nyní mu řekn
do zejtřka musí všecky lesy vymýtit, jak da
já budu moci vidět, a musejí na tom místě
lepší vinohrady být, a já že chci z nich z
hrozny jíst a mest pít; a nevykoná-li toho, p
o hlavu." Stará přišla zase s pláčem domů a
pravovala synovi, co jí král řekl. A on se jen
smál a povídá: „Nu dobře, jen jděte spat, a
dáte, bude-li zejtra všecko hotovo, čili nebu
Když se navečeřeli, šla stará spat, a on zakl
na zámek a vyšlo z něho dvanáct mládenců:
poroučíte?" — „Poroučím, aby do zejtřka tam
ty lesy byly vymýtěny a nejlepší víno tam
růst." A všecko se to stalo. Král ráno vstal a
že je to skutečně hotovo. A stará naň už č
s hrozny a s mestem. „Nu dobře," řekl král: „
synovi, udělá-li ještě jednu věc, že mu dceru
bude-li mít taky tolik dobytka a takový hrad
já, tehdy mu dceru dám; pakli nebude, tehdy p
o hlavu." Stará šla zase domů a pověděla m
král řekl. Tehdy on zaklepal na zámek a
*vyskočilo* z něho dvanácte mládenců: „Co p

číte?“ A on řekl, že do zejtřka tu musí stát lepší hrad, nežli ho král kdy viděl, a že musí více dobytka mít nežli král, a že musí být klenutí z jeho hradu do královského hradu, a že tu musí taky stát krásná zahrada a v ní všeliké stromoví a všelikého způsobu ptactvo aby tam zpívalo. I to se stalo. Ráno dal si zapřáhnout nejpěknějších šest koní a jel si pro dceru, aby šli na oddavky. Tehdy nařídil král, aby byly hody do pěti let. I oženil se s ní a byly hody, a každý mohl na ně přijít. Když pak už ty hody tři léta trvaly, král začínal mít nedostatek. Tehdy on řekl: „Nyní já budu po tři léta častovat.“ I přišel na ty hody taky mořský král, a líbila se mu ta dcera královská, kterou onen si vzal. I dával na něj pozor, kterak to, že nikdo nevaří a pořád jídel dost. Jednou viděl, jak on zaklepal na zámek a hned se stalo, co chtěl. Když šli spat, tehdy mořský král ukradl ten zámek i zaklepal naň, a přiletělo dvanáct mládenců: „Co poroučíte?“ — „Abyste mne, i tento hrad, i tu hle ženu na černé moře přenesli.“ I stalo se to. Ráno ulekli se ti páni, vidouce, že leželi ve sprosté chatrči. A on hned věděl, že přišel o zámek. Tehdy šel ku králi a prosil ho, aby vzal jeho matku k sobě, že půjde svého zámku hledat. Dobře; šel, a vzal psíka i kocoura s sebou. Přijde k tomu moři a vidí z daleka svůj zámek a povídá: „Kocourku! psíku! vidíte náš hrad? ale jak se do něho dostat?“ I sedli si tu na břehu, a on kterak byl unaven, usnul. Tehdy psík a kocour řekli: „Pojďme my pro zámek.“ Pes povídá: „Ty neumíš plovat, sedni si na mě a já tě ponesu.“ Šli a přišli ke zdi. Tu povídá psík: „Já pak neumím po zdi lezt.“ A kocour mu řekl: „Chyť se mne nějak.“ A tak se dostali na dvůr. „Ty počkej venku,“ povídá *kocour*, „a já tam půjdu sám.“ Mořský král

měl taky takového kocoura. A onen kocour přišel ke dveřím a mňoukal: „Mňou!“ Mořský král povídá: „Pusť tu kočku sem!“ Kočka tam vešla a vzala tak pěkně ten zámek, že mořský král ani toho nepozoroval; potom šla ke dveřím a mňoukala: „Mňou!“ — „Pusť tu kočku ven!“ řekl mořský král a kocour vyběhl. „Máš?“ ptal se ho pes. „Mám, jen pojď.“ I přelezli přes zeď a na moře; a když už byli blízko svého pána, tehdy se chtěl pes pochlubit, že on přinesl zámek, a řekl kocourovi: „Dej mi ten zámek! pakli nedáš, shodím tě do moře.“ I táhali se spolu a v tom jim zámek upadl do moře a ryba ho pohltila; ale kocour rybu popadl a řekl: „Nedáš-li mi zámku, zakousnu tě.“ A ryba řekla: „Nezakusuj mne, dám ti ten zámek.“ I hned ho zas vyplila, a oni pak šťastně zase přišli na břeh. Když se pán probudil, řekl: „Jak se tam dostanem?“ A oni řekli: „Pane náš! už jsme ti zámek přinesli.“ — „A kde je?“ — „Tu hle.“ Tehdy jej vzal i zaťukal a dvanáct mládenců z něho vyskočilo: „Co poroučíte?“ — „Poroučím, abyste můj hrad zase postavili tam, kde prvé byl, i s tím králem a s mojí ženou.“ A hned se to stalo. I vešel do hradu a ona hned k němu i objali se. A mořského krále dal vstrčit na kůl do prostřed moře. A tak zase dostal svůj hrad a byl potom se svou ženou šťastně živ, a ten mořský král byl zahuben.

## 77. Dobré děti.

(Z Haličské Rusi.)

Pán Bůh rozhněval se na lidi a poslal na celou zemi po několik let po sobě veliké sucho; co lidé zasili, nic nevzešlo, nic se neurodilo. I nastal *veliký hlad*, lidé mřeli i dobytek hynul hladem.

A byl tehdáž v jednom cařství mladý cař, a jak obyčejně se děje, že mladý lne ke mladému, tak i on nikoho netrpěl kolem sebe, v radě, v úřadě, ani u vojska, než samý toliko mladý lid; a jakož mladí, nezralí rozumové radili, tak i nezralá byla jich rada. Vidouce všude vůkol bídu velikou, poradili caři, aby dal všech starých lidí utopit, aby prý mladým nejedli darmo chleba. I pohrozil cař po jich radě každému pokutou smrti, kdoby starého člověka přechovával. Tu rozešli se biřicové po vší zemi, všude vyhlašujíce vůli cařskou, a kde kterého starce vyslídili, utopili ho bez milosti. — I byli v jednom městě tři bratři, a měli otce staříčkého; a však ho nevydali na smrt, než ukryli ho doma v komoře pod podlahou. I seděl tam stařeček několik měsíců, a synové mu přinášeli, co měli. Minula zima a přišlo jaro, čas síje, ale nikdež ani zrnka nebylo k zasetí; něco se spotřebovalo, něco zhynulo v zemi. I přišli ti tři synové k otci svému o radu, co dělat? „Strhejte, děti, starou střechu se stavení, došky vymlaťte a výmlatky zasejte.“ Synové tak učinili a pán Bůh dal štěstí: za týden zazelenalo se oseníčko jako routa; za měsíc, za dva stálo obilí jako les, a byla směs obilí všelikého: žito, pšenice, ječmen a j. Všickni lidé tomu se divili a pověst o tom roznesla se po vší zemi, až i k samému caři se dostala. I poručil cař, aby se ti tři bratři před ním postavili. Bratři velmi se toho ulekli: „Teď,“ prý, „bude s námi zle!“ a šli zase k otci: „Táto, poraď, co dělat!“ — „Jen jděte, děti! ať bude, co bude, a caři pouhou pravdu povězte.“ Když tam přišli, cař hněvivě se tázal, proč schovávají obilí, kdežto byl takový hlad, že mnoho lidí pomřelo hladem? Bratři všecko pověděli, co a jak bylo, od počátku do konce: „a nyní, nejmilostivější caři, nalož

s námi, jak chceš!“ Tu cařovo čelo se vyjasnilo, i poručil, aby bez meškání před něj otce stařečka přivedli; a pak jej posadil sobě po boku podlé svého trůnu i poslouchal rady jeho až do smrti a jeho synům odměnil hojně.

## 78. Bůh ví čím člověka trestati.

(Z Haličské Rusi.)

Byl jeden velmi zámožný hospodář, měl pohodlné stavení a v něm všeho dostatek. Jednou měl u sebe hosti a řekl jim: „Kdyby mi to stavení shořelo, věděl bych, jak si pomoci.“ Spoléhal se na své peníze a měl jich hezkou hromádku. Řekl a stalo se; když se tak s hosty veselil, vyšel kdosi na dvůr, a honem se zase vrátil a volal: „Hoří u vás!“ „Když hoří, ať hoří!“ řekl hospodář, a nehasil aniž dal jinému hasiti, a tak všecko lehlo popelem, jen místo zůstalo. I nermoutil se mnoho proto; mělť penízé ve vrbě nad vodou schované a byl sobě jimi bezpečný. Znenadání přišla povodeň a vrbu podemlela i odnesla. I stal se ten člověk nyní nuzákem a musil chodit poselstvím: nosil pánům listy. I přihodilo se jednou, že ho na cestě zastihla noc, a musil se noclehu doprosit u jednoho majetného i dobromyslného člověka. Po večeři, prvé nežli šli spat, o všeličem spolu rozmlouvali. I začal pocestný taky vypravovat, jak i sám býval zámožný, a jak pohořel i v nouzi přišel. „Měl jsem sice,“ povídá, „ještě trochu peněz a schoval jsem si je ve vrbě; ale přišla povodeň, vrbu podemlela a mé peníze uplavaly! Tak jsem přišel o všecko, a nyní musím u lidí někde chleba prosit.“ Hospodář slyše to, pohledl na svou ženu — ta vrba totiž připlavala jim pod stodolu, a když ji sekali, vysypaly se z ní

ənize. I vyšli spolu do komory a začali se radit, ık by mu ty peníze vrátili, aby nevěděl, kde se něho vzaly. „Víš, co uděláme?“ povídá hospodář, vykrojíme z bochníku spodní kůrku, střídu vyərem, ty peníze tam dáme a tou kůrkou zase ıkryjem, a když bude odcházet, dáme mu ten hléb jako na cestu.“ A tak i udělali. Ráno, dyž chtěl dále jít, dali mu bochník chleba a ekli: „Tu máte! na cestě vám se hodí.“ Vzal, oděkoval a šel svou cestou. Na cestě potkali ho upci honáci, co vepřový dobytek kupují a prvé k němu často přicházeli; i ptali se, není-li co ıkového na prodej? On odpověděl: „Míval jsem ıké! ale přišlo na mě neštěstí — pohořel jsem nyní musím sloužit.“ V tom sáhnul si z neadání po torbě a řekl: „Tu hle kupte si chléb, emám jaksi hladu a je mi ho těžko nést: lépe i se hodí na cestě nějaký groš.“ Shodli se, ıpci vzali chléb a on peníze, i rozešli se. Potom řišli ti kupci taky do té vesnice a taky k tomu ıspodáři, odkud byl ten chléb, i poptávaly se, á-li co na prodej? „Já nemám, ale Bůh má!“ lpověděl hospodář, „zatím se posaďte a odpočňte si.“ I poslal pro něco, aby je uctil. A oni u řekli, aby se netrmácel; „koupili jsme na ıstě bochníček pěkného chleba od nějakého člo-ka, jenž nesl psaní.“ A toho hospodáře i hoıodyni až k srdci bodlo, i hned se domyslili. A lyž kupci vyndali chléb a na stůl položili, byl ıutečně týž od nich, který dali tomu pocestnému. ospodář pohledl na ženu a řekl hostům: „Nejříve se pojďme podívat, snad že něco koupíte.“ Pojďme!“ řekli a vyšli ze stavení, a hospodář rknul na ženu a ona už věděla, co chce. Když šli ven, přinesla jiný bochník a položila na ůl a ten odnesla. Vrátili se, posnídali, a smlu-

vili se a nebo nic, i odešli. Po některém č
šel ten člověk opět se psaním a přišel zase k to
hospodáři na noc už jako ke známému. Hospo
i hospodyně byli tomu rádi; myslili si, že
budou nyní moci ty peníze nějak vrátit. Uctili
dali mu nocleh, a když vyšel ze stavení, zavi
ty peníze do šátku a vložili mu je do tor
potom mu dali snídaní a propustili jej. Šel
jda pěšinkou po sadě, pomyslil sobě: „Aj aj! j
krásná to jab'ka! počkej, utrhnu si nějaké
cestu.“ I pověsil torbu na strom, aby mu ne
kážela, a natahoval se po jablkách. Ale tu pr
přichází hospodář. Vida ho ten člověk, ho
utekl a torby nechal na stromě na součku vi
Hospodář spatřiv ji, trochu se zamyslil a po
řekl: „Ubožák polekal se, až i torbu zapomn
Sejmul ji a povídá: „Bude musit přes lávku, i
spíším tudy hle křovím, aby mne neviděl, a
ložím mu ty peníze s torbou na lávku, tam
stotně si ji vezme.“ I učinil tak. Oběhl kol
položil peníze na lávku a sám si nedaleko s
za chrastem a dával pozor, co se stane. Za chvi
přišel ten pocestný k lávce a sklopiv oči zam
se, a potom povídá: „Dobře, že ještě vid
i mohu chodit poselstvím a sobě na chléb vydě
Což bych já dělal, kdybych byl oslepl, kterak b
přešel přes tu lávku? Počkej, uhlídám, zdali
se to podaří?“ Po té zamhouřiv oči, ťukal
lávce holí, i kráčel dál, peníze překročil a ode
A hospodář jak omámený na to patřil, a pot
povídá na hlas: „Rozhněval pána Boha!“

## 79. Almužna.

(Z Polsky.)

Jeden nuzný žebrák šel po vsi prosit a přišel : Blažkové. Ale Blažková byla skoupá a lakomá, ni kousku suchého chleba žebrákovi nedala, ano ěště se naň osopila a ze světnice ho vystrčíc, ni mu neřekla „Naděl pán Bůh!" Žebrák šel, a k vyšel od Blažkové, šel vedlé k Janové. Janová yla dobrá a milosrdná žena; jak mile toho žeráka spatřila, vzala svým dětem od huby dva ousky chleba, které jim nyní právě pomazala máem, a žebrákovi je darovala, řkouc: aby mu pán ůh něco lepšího nadělil, ona že je chudá a nic ného v chalupě nemá. — „Zaplať pán Bůh, milordná ženo! aby ti to pán Bůh nahradil desateroásobně, abys mohla své nahé děti ošatit a byla ťastna, a co dnes začneš dělat, abys dělala do ápadu slunce." Tak mluvil odcházeje ten žebrák. — „Zaplať pán Bůh! zaplať pán Bůh!" děkovala anová žebrákovi za dobrořečení; ale co mluvil, ni dobře nepovážila, ani tomu nerozuměla. Janová byla chudá vdova a měla dvě děti, které výma rukama živila; a když žebrák od ní odešel, ž bylo po polední, a její děti ještě nic neobědaly, a k večeři jim taky neměla co dát. Z jara lostala Janová od Blažkové tři záhony lnu, za které po mnoho dní musila těžce dělat, ale oddělala to; ten len sama sobě sebrala, namočila, změllila, vyčesala i spředla, jak náleží, a potom jí : něho tkadlec udělal asi dvacet loket plátna, a o plátno, celé jmění své, schovávala sobě na zimu, lětem a sobě na košile. Když ten žebrák odtud odešel, byla v domě taková bída, žeby ani sekerou nebylo co utnout; děti plakaly, chtěly jíst, a jí taky bylo do pláče. I nevěděla, co si počít, až jí

přišlo na mysl, aby několik loket toho plátna donesla židovi na prodej a za to aby koupila chleba i soli. I začala to plátno měřit, děti se utišily, a ona měřila, měřila pořád bez konce, a měřila až do západu slunce. Ze svých dvacíti loket tisíce loket naměřila plátna. Radosti plná poděkovala napřed pánu Bohu, a chtíc děti co nejdříve posilnit, neběžela teprv na konec vesnice k židovi, nébrž vzala několik loket plátna a prodala je Blažkové, ovšem že za psí peníze; ale co měla dělat, když se dětem chtělo jíst? — Na druhý den byl v městě výroční trh, a Janová tam nesla své plátno, a že bylo tenké i pěkné, dobře jí za ně zaplatili. A tak sobě Janová z trhu domů přinesla mnoho věcí rozličných a krom toho ještě taky plný váček peněz. Brzy potom koupila sobě Janová dvě krávy, kousek pole a loučky, najala si čeládku, chválila Boha i pracovala. To štěstí její nebylo Blažkové v hod; i ačkoli nyní spolu častokrát jedly i pily, ano se i zkmotřily, však upřímná vždycky nebyla Blažková k Janové. Jednou při skleničce pálenky doptávala se Blažková na Janové, jakým to spůsobem přišla do své chudoby a jak si zas pomohla? A Janová jí všecko věrně od počátku vypravovala, jak co bylo: jak přišel k ní prosit jeden žebrák, jak dětem od huby vzala dva kousky chleba a jemu je dala, jak on jí za to dobrořečil a prosil Boha, jak ona toho ani nepovážila, jak potom děti chtěly jíst a plakaly, jak chtěla plátno k židovi donest, aby měla na chléb a na sůl, jak to plátno měřila až do západu slunce — všecko, všecko jí pověděla. Blažková, když to vyslechla, připila jí pálenky a řekla: „Ach má zlatá kmotřičko! kdybyste věděla, jaká časem u mně *bývá* taky bída! však já mám taky dítky, a můj *nemůže* ani vystačit; i ačkoliv obadva pracujeme,

však to všecko jen se projí — ach milá kmotřičko! jest-li vás ten žebrák někdy zas navštíví, řekněte mu, aby taky přišel ke mně.“ — „Milá kmotřičko!“ odpověděla Janová, „jest-li ho pán Bůh ke mně pošle, jistotně ho poprosím, aby se stavil u vás.“ Blažková dala ještě jednou nalejt, a pak si daly po hubičce, objaly se a rozešly. Asi za týden potom šel ten žebrák po vsi, týž žebrák, co Janové na pánu Bohu vyprosil štěstí, a přišel taky k ní. Milá žena radostí ani nevěděla, kam ho posadit, děkovala mu, uctila ho i obdarovala, a když jí žebrák dával s Bohem a odcházel, prosila ho, aby se taky zastavil u její kmotry Blažkové; a žebrák slíbil, až obejde ves, že potom k ní půjde. Když pak žebrák už ves obešel a přicházel, Blažková, z daleka ho vidouc oknem, namazala svým dětem po kousku chleba, a jak mile vstoupil do stavení, honem jim utrhla chléb od huby a žebrákovi jej dala. „Zaplať pán Bůh!“ řekl žebrák, „a jak co začneš dělat, abys dělala do západu slunce.“ A po té odešel. Blažková měla zatím už připravené plátno k měření a už už vytahovala z kouta loket, i chtěla měřit; ale v tom děti chtěly pít a sama taky dostala náramnou žízeň. Aby nezmařila mnoho času, doskočila honem ke studni pro vodu: ale jak jednu konývku přinesla, běžela pro druhou, a jak přinesla druhou, běžela pro třetí, čtvrtou, desátou, a tak bez přestání a bez potřeby vodu nosila až do západu slunce.

## 80. **Píšťalka.**

(Z Polsky.)

Byly tři sestry, všecky zrostlé a krásné, ale nejmladší byla nejkrásnější. Přijel pán z daleké *Ukrajiny*, *potkal* sestry na louce, když trhaly kvítí

a byliny na věnec, i oblíbil sobě nejmladší a chtěl si ji vzít za ženu. Za několik dní šly sestry do lesa na jahody, a nejstarší, zamilována jsouc do pána, nejmladší sestru svou zabila. Prostřední sice bránila jí, ale ubránit nemohla. Po té vykopala hluboký hrob a tělo její tam pochovala, rodičům pak řekla, že sestru sežrali vlci. Přijel pán, táže se po své nevěstě a všickni jemu plačíce vypravují, jaké neštěstí se jí přihodilo. Hořce a žalostně oplakal její smrt; ale čas ukojil zármutek jeho, a vražednice těšíc pána, naklonila sobě srdce jeho tak, že požádal za její ruku a den ke sňatku byl ustanoven.

A na hrobě zabité sestry vyrostla vrba; šel tudy pastýř, udělal sobě z proutku té vrby píšťalku a začal si pískat. Ale jak se podivil! píšťalka nepískala jako jiné, nébrž zpívala neustále písničku hlasem truchlivým:

„Hrej, pastýři, hrej!
Bůh ti pomáhej!
starší sestra mě zabila,
mladší sestra mne bránila:
hrej, pastýři, hrej,
Bůh ti pomáhej!"

Pastýř šel k matce a k otci zabité, a píšťalka neustále se ozývala týmiž slovy. Když pak matka začala pískat, uslyšela písničku:

„Hrej, mamičko, hrej!
Bůh ti pomáhej!
starší sestra mě zabila,
mladší sestra mne bránila:
hrej, mamičko, hrej,
Bůh ti pomáhej!"

Potom vzal otec píšťalku a slyší totéž:

„Hrej, tatíčku, hrej,
Bůh ti pomáhej!“

Prostřední sestra na to s pláčem vzala píalku od otce, a pořád jedna písnička:

„Hrej, sestřičko, hrej!
Bůh ti pomáhej!
starší sestra mě zabila,
ty's, sestřičko, mne bránila:
hrej, sestřičko, hrej,
Bůh ti pomáhej!“

Vražednice slyšíc tu píseň, zbledla; tehdy ec a matka podali jí píšťalku: ale sotva že se dotkla ústy, ihned krev zabité sestry polila jí áře, a píšťalka zazpívala naposledy ještě písničku:

„Hrej, sestřičko, hrej!
Bůh tě potrestej!
ty's to, sestro, mě zabila,
mladší sestra mne bránila!
ty's to, sestro, mě zabila,
neb's mi štěstí záviděla!
do jámy's mne pochovala,
černou zemí zasypala;
vyrostly ti tam vrbičky,
co budou zpívat písničky:
hrej, sestřičko, hrej,
Bůh tě potrestej!“

Tak ten zločin přišel na jevo; i přivázali ražednici za ruce i za nohy k divokým koním a a živa ji roztrhali. A pán jí nikoli nelitoval, ale zal sobě za ženu sestru pozůstalou.

## 81. Tak svět odplácí.

(Z Malé Rusi.)

Jednou nesl sedlák z lesa dříví, a chtěje si odpočinout, hodil dříví na zem a posadil se na kámen. V tom slyší nedaleko z jámy nářek: „Ach člověče! smiluj se, odval kámen, ať nezahynu; vysvoboď mě, a já ti tak odplatím, jak nejlépe svět odplácí." Člověk odvalil kámen a z jámy vylezl veliký had, svinul se v kolečka, vymrštil se zhůru a řekl: „Věz, člověče, že jsem já Jaza; připrav se, musíš umřít!" Člověk ulekl se velmi, a naříkaje vytýkal hadovi nevděkem: „Zdali jsi mne nevolal na pomoc? zdali jsem ti nezachoval života?" — „Ovšem," řekl had; „a však nečiním, než co jsem slíbil, totiž odplatit tobě tak, jako svět odplácí." I zůstali konečně na tom, aby tu rozepři jiní rozsoudili, a co soudce vyřkne, při tom aby zůstalo. Šli spolu hledat soudce a nalezli na jednom místě starého psa ke plotu přivázaného. „Jak se máš? věrný strážce domu!" — „Jak vidíte." — „Buď dobrotiv a rozsuď nás, máme spolu rozepři." A sedlák vypravoval jemu celou svou příhodu. „Takli to bylo?" tázal se potom pes hada. — „Tak," odpověděl had. — „Člověče!" řekl pes, „musíš umřít, neb takto skutečně svět odplácí. Když jsem já byl mlád, byl jsem miláčkem svého pána; beze mne nebylo lovu, já naplňoval pánovu kuchyni zvěřinou; pán chodil v liščinách i vlčinách, kterých já nalovil. Později hlídal jsem domu jeho před zloději; pán měl mě rád, dávali mu za mě kočár i s koňmi, a přece mne neprodal. A nyní, když jsem už stár a nemocen, když už se ani hýbat ani štěkat nemohu, vyvedli mě sem a přivázali ke plotu, aby mě ras zabil. Tak hle svět odplácí!"

Ubohý sedlák vida, že ztratil při, prosil tovaryše svého, aby jiného soudce vyhledali, a had i k tomu svolil. I šli spolu roklinami a lesinami, a našli na jednom místě starého bídného koně, měl hlavu svislou, boky vpadlé jako deska, a hovadice mouchy celé tělo mu pokryly, štípajíce jej; neměl ani síly tolik, co by je odehnal. „Jak se máš, šlechetné zvíře!“ — „Jak vidíte.“ — I prosili ho, aby je rozsoudil a doložili, že sedlák už u jednoho soudce propadl. Kůň vyslyšev trpělivě jich rozepři, dal taky hadovi za právo, řka, že takto svět odplácí. „Když jsem já byl mlád,“ povídá, „uměl jsem všelijaké pěkné věci; když mě vyvedli ze stáje, všickni hosté mi se divili. Nad to pak nosíval jsem pána svého na vojně, a nejednou jsem jemu svou rychlostí zachoval život i ke slávě mu dopomohl. Proto mě taky dva lidé tehdáž obsluhovali, každý den dvakráte mě česali, nejpěknější oves i seno mi dávali, ve stáji mé bylo jako v pokoji, v létě, aby mne hovadice neštípaly, dávali na mě síť, a můj pán byl by mne nedal za půl vsi. Ale když jsem sestárnul, mořili mě hladem, ani slámy najíst mi se nedali, a naposledy mě vyvlekli sem na paseku, aby mě vlk zadávil!“

„Co chceš nyní ještě, člověče?“ tázal se had. Ale sedlák ho ještě zas uprosil, aby šli do třetice a posledního soudce hledat. Šli, a tu podlé lesa běží lišák. „Hej, pane lišáku! počkej a rozsuď nás, máme spolu rozepři; už u dvou soudců prohráno.“ Lišák, chytrá hlava, oba je vyslechnuv, mrknul po straně na člověka i pošeptal mu: „Dáš-li mi všecky své slepice, pomohu ti z té nesnáze.“ — „Což slepice!“ řekl člověk, „i husy ti dám, a třeba celé své jmění.“ Lišák vzal na se způsob soudce nestranného a řekl: „Spor to velmi důležitý, jdeť *o život a o* smrt. Ti první soudili lehkovážně.

děvčeti: „Nech, dceruško, abych si položila hlavu do tvého klína, a povískej mi.“ A děvče odpovědělo: „Pojď, matičko!“ Žena položila hlavu děvčeti na klín a vyptávala se, odkud jsou? a děvče plačíc vypravovalo, co a jak, a pak jí řeklo: „Matičko, kterak ti pěkně hlava voní!“ Žena vstala a řekla děvčeti: „Kudy budeš choditi, ať jsi šťastná; když budeš plakati, ať perly ti padají z očí místo slz, a když budeš mluviti, ať zlatá růže z úst tobě vyroste!“ Potom pověděla dětem, kudy přijdou na cestu domů a sama zůstala při studánce. Když děvče spatřilo macechu a otce svého, počalo plakati, a macecha vidouc, že jí perly padají z očí, objala ji a řekla: „Dobře že jsi přišla! a kde's tak dlouho byla?“ Děvče počne vypravovati, a hle! růže zlatá jí z úst vyrostla. S podivením tázala se macecha, kde takového daru nabyla? a děvče jí řeklo, že v lese u studánky od nějaké ženy. Tu hned macecha taky svou dceru vypravila do lesa ke studánce, aby jí ta žena taky dala takový dar. Když ta její dcera ke studánce přišla, neřekla: „Pomáhej pán Bůh!“ nébrž myslila si: „Hleďte tu babu, bodejž ji hrom zabil!“ Pak se napila vody a sedla si podlé studánky. Tehdy ta žena přistoupila k ní a řekla: „Nech, dceruško, abych si položila hlavu do tvého klína, a povískej mi.“ Ta pak jí odpověděla: „Tak pojď! ďas ví, jakou to palici máš;“ a tu začala plakati: „Však bych sem nebyla přišla, kdyby mne byla matka nepřinutila.“ A ta žena jí řekla: „Ať krvavé slzy tobě z očí padají, když plakati budeš; a když promluvíš, ať se ti jazyk zavazuje i koktej, aby lidé nemohli tebe poslouchati!“ Když pak to děvče přišlo domů, matka se zhrozila, kterak koktalo; a když počalo naříkati: „Však vy jste tím vinni!“ krvavé slzy jí tekly po lících. Potom se pověst o té chudé

dívce, nevlastní dceři, až k caři donesla, a ten pro ni poslal i vzal ji za ženu svého syna; ona pak vzala s sebou svého bratra a byli šťastně živi. Druhá pak dívka se svou mateří a s otčimem zůstala v zármutku.

## 83. Popelka.

(Z Bulhar.)

Jednou sebralo se několik děvčat na přástvě kolem nějaké jámy a předouce hovořily vespolek. Tu přišel k nim nějaký stařec, maje bílé vousy, a řekl: „Děvčata! když tak hovoříce předete kolem té jámy, dejte pozor: neb upustí-li která do ní vřeteno, stane se matka její kravou.“ To řekl a zmizel. Děvčata divily se té jeho řeči, a sebravše se okolo jámy, do ní pohlížely. Nenadále jedna z nich, nejhezčí, upustila do ní vřeteno. Na večer když přišla domů, spatřila před vraty nějakou krávu — svou matku; i honila ji potom s druhým dobytkem na pastvu. Po některém čase otec toho děvčete oženil se s nějakou vdovou, která mu s sebou taky dceru přivedla. Ta druhá jeho žena počala nenáviděti toho nevlastního děvčete, nejvíce proto, že bylo hezčí i pracovitější než dcera její, a hledala vždy příčiny, aby ji mohla týrati a s ní se vaditi, ba ani nedopouštěla, aby se to děvče milo, česalo a převlékalo. Jednou jí dala s sebou na pastvu plnou torbu koudele a řekla: „Jest-li že jí nespředeš a nenavineš na klubko, nechoď mi večer domů, sic budeš bita. Ubohé děvče, chodíc podlé dobytka, pracovalo co mohlo; a když po polední dobytek odpočíval a děvče vidělo, že koudele v torbě skoro ani neubylo, dalo se do pláče. To vidouc ta kráva, její matka, ptala se jí, proč *pláče?* a *ta* jí pověděla. Tehdy ta kráva jí řekla:

děvčeti: „Nech, dceruško, abych si položila hlavu do tvého klína, a povískej mi.“ A děvče odpovědělo: „Pojď, matičko!“ Žena položila hlavu děvčeti na klín a vyptávala se, odkud jsou? a děvče plačíc vypravovalo, co a jak, a pak jí řeklo: „Matičko, kterak ti pěkně hlava voní!“ Žena vstala a řekla děvčeti: „Kudy budeš choditi, ať jsi šťastná; když budeš plakati, ať perly ti padají z očí místo slz, a když budeš mluviti, ať zlatá růže z úst tobě vyroste!“ Potom pověděla dětem, kudy přijdou na cestu domů a sama zůstala při studánce. Když děvče spatřilo macechu a otce svého, počalo plakati, a macecha vidouc, že jí perly padají z očí, objala ji a řekla: „Dobře že jsi přišla! a kde's tak dlouho byla?“ Děvče počne vypravovati, a hle! růže zlatá jí z úst vyrostla. S podivením tázala se macecha, kde takového daru nabyla? a děvče jí řeklo, že v lese u studánky od nějaké ženy. Tu hned macecha taky svou dceru vypravila do lesa ke studánce, aby jí ta žena taky dala takový dar. Když ta její dcera ke studánce přišla, neřekla: „Pomáhej pán Bůh!“ nébrž myslila si: „Hleďte tu babu, bodejž ji hrom zabil!“ Pak se napila vody a sedla si podlé studánky. Tehdy ta žena přistoupila k ní a řekla: „Nech, dceruško, abych si položila hlavu do tvého klína, a povískej mi.“ Ta pak jí odpověděla: „Tak pojď! ďas ví, jakou to palici máš;“ a tu začala plakati: „Však bych sem nebyla přišla, kdyby mne byla matka nepřinutila.“ A ta žena jí řekla: „Ať krvavé slzy tobě z očí padají, když plakati budeš; a když promluvíš, ať se ti jazyk zavazuje i koktej, aby lidé nemohli tebe poslouchati!“ Když pak to děvče přišlo domů, matka se zhrozila, kterak koktalo; a když počalo naříkati: „Však vy jste tím vinni!“ krvavé slzy jí tekly po lících. Potom se pověst o té chudé

dívce, nevlastní dceři, až k caři donesla, a ten pro ni poslal i vzal ji za ženu svého syna; ona pak vzala s sebou svého bratra a byli šťastně živi. Druhá pak dívka se svou mateří a s otčimem zůstala v zármutku.

## 83. Popelka.

(Z Bulhar.)

Jednou sebralo se několik děvčat na přástvě kolem nějaké jámy a předouce hovořily vespolek. Tu přišel k nim nějaký stařec, maje bílé vousy, a řekl: „Děvčata! když tak hovoříce předete kolem té jámy, dejte pozor: neb upustí-li která do ní vřeteno, stane se matka její kravou.“ To řekl a zmizel. Děvčata divily se té jeho řeči, a sebravše se okolo jámy, do ní pohlížely. Nenadále jedna z nich, nejhezčí, upustila do ní vřeteno. Na večer když přišla domů, spatřila před vraty nějakou krávu — svou matku; i honila ji potom s druhým dobytkem na pastvu. Po některém čase otec toho děvčete oženil se s nějakou vdovou, která mu s sebou taky dceru přivedla. Ta druhá jeho žena počala nenáviděti toho nevlastního děvčete, nejvíce proto, že bylo hezčí i pracovitější než dcera její, a hledala vždy příčiny, aby ji mohla týrati a s ní se vaditi, ba ani nedopouštěla, aby se to děvče milo, česalo a převlékalo. Jednou jí dala s sebou na pastvu plnou torbu koudele a řekla: „Jest-li že jí nespředeš a nenavineš na klubko, nechoď mi večer domů, sic budeš bita. Ubohé děvče, chodíc podlé dobytka, pracovalo co mohlo; a když po poledni dobytek odpočíval a děvče vidělo, že koudele v torbě skoro ani neubylo, dalo se do pláče. To vidouc ta kráva, její matka, ptala se jí, proč pláče? a ta jí pověděla. Tehdy ta kráva jí řekla:

„Neboj se, já ti pomohu: já vezmu tu koudel do úst a budu ji žvýkati, a na mé ucho se potáhne nit; ty pak ji vezmi a navíjej na klubko, a budeš do večera hotova.“ A jak řekla, tak taky bylo. Macecha večer se divila, vidouc tolik práce udělané, a dala jí na druhý den ještě jednou tolik koudele. Děvče předlo až do poledne; od poledne pak, když dobytek odpočíval, přišla k ní ta kráva i pomohla jí zas jako včera. Macecha vidouc všecku koudel spředenou i navinutou, dala jí třetího dne ještě víc předivа, a poslala svou dceru, aby dávala pozor, kdo jí pomáhá. Ta se za ní přiloudila a všecko viděla, co a jak se dálo, a potom šla i pověděla své matce. Tehdy macecha dotírala na svého muže, aby krávu zabil, a ten nemoha jí od toho úmyslu odvrátiti, konečně slíbil, že některý den tak učiní. Děvče to slyšíc, počalo plakati a povědělo to krávě. A kráva jí řekla: „Mlč, neplač! až mě zabijou, ty od mého masa nejez; než kosti sebeř a za stavením zakopej, a když ti bude něčeho třeba, přijď na můj hrob a tam nalezneš pomoc.“ — Děvče ve všem tak se zachovalo, jak nařídila kráva, matka její: masa jejího nejedlo, a kosti tajně zakopalo. To děvče se jmenovalo Mára; ale poněvadž musila potom všecky práce ve stavení a při ohništi dělati a proto bývala umazána i upopelena, nazvala ji macecha Popelkou. Jednou v neděli macecha se svou dcerou odcházejíc do kostela, rozsypala po zemi velikou nádobu prosa i řekla: „Popelko! jest-li že všeho toho prosa nesebereš a oběda neustrojíš, než se z kostela vrátím, nechoď mi na oči, usmrtím tě!“ Když odešly, počalo děvče naříkati: „Všecko udělám, zametu, oběhám: ale kterak ubohá tolik prosa *seberu!*“ V tom si vzpomněla, co jí kráva řekla: *když jí bude* něčeho třeba, aby přišla na její hrob

že tam najde pomoc. Šla tam, a vidí na hrobě skříni otevřenou, plnou bohatých šatů, a na víku dva bílé holoubky. Ti jí řekli: „Máro! vezmi odtud šaty, oblec se a jdi do kostela; my za tě proso sebereme a oběd ustrojíme.“ I oblekla se do krásných hedbávných šatů a šla. V kostele všecko se divilo její kráse, a nejvíce mladý cařovic; ale nikdo jí nepoznal. Po službách božích vyšla tajně z kostela ven a běžela domů, šaty zavřela do skříně a ta se hned ztratila. Doma zatím bylo proso sebráno a oběd hotov. Druhou neděli, když macecha odcházela do kostela, rozsypala ještě více prosa po zemi a zase poručila Popelce, aby je sebrala i ustrojila oběd, prvé než se vrátí. Macecha s dcerou odešla, a Popelka na hrob, i našla tu zase ty dva holoubky a skříni otevřenou. I oblekla se do šatů z čistého stříbra a šla též do kostela. Tu se jí všecko ještě více divilo, a cařovic nemohl ani očí s ní spustiti. Po službách božích zase tak ušla z kostela domů a šaty schovala. Třetí neděli rozsypala macecha třikráte tolik prosa po zemi, a zas poručila Popelce, aby to sebrala i oběd ustrojila. Když odešla, převlekla se Popelka na hrobě matky své do šatů z ryzího zlata, a šla taky do kostela. Cařovic vida ji, umínil sobě, že po službách božích půjde za ní, aby věděl, kde bydlí? Ta však ušla mu zas; ale když se tak tlačila davem lidu, domů pospíchajíc, ztratila střevíček a cařovic jej našel. Doma schovala šaty zase do skříně, která hned taky zmizela, a sedla si na ohniště. Zatím macecha s dcerou přišla domů, a vidouc všecko hotovo, neměla proč se s ní vaditi. Potom cařovic vzal střevíček a chodě ze stavení do stavení, měřil jej na nohu každému děvčeti, aby se dozvěděl, komu náleží: ale žádnému se nehodil. *Konečně přišel* taky do stavení, kde Popelka za-

stávala. Macecha to vidouc, Popelku schovala pod koryto, a když se cařovic tázal, mají-li tu jaké děvče, přivedla mu svou dceru; ale ani té se střevíček nehodil. I tázal se cařovic, mají-li ještě jiné děvče? a macecha řekla, že nemají. Tu však vyskočil kohout na koryto a zakokrhal: „Kykyryky! hezké děvčátko pod koryty!“ A macecha křikla: „Vš! bodejž tě orel vzal!“ Cařovic to slyše, přistoupil a koryto pozdvihnuv, nalezl pod ním totéž děvčátko, které byl viděl v kostele, a v týchž pěkných šatech, jen že na jedné noze nemělo střevíčku. I přiměřil jí na nohu střevíček, a hle! byl právě takový, jako měla na druhé noze. Tu hned ji vzal za ruku a dovedl do svého dvora i dal se s ní oddat; macechu pak pro její zlé srdce potrestal.

## 84. O zlé maceše.*

(Z Jižní Rusi.)

Tak byl jeden muž a jedna žena, a on ... svou dcerušku a ona taky svou. A te... měl taky krávu. Tehdy ta macecha řek... rušce svého muže: „Žeň krávu na pas... jí kůžel s předivem, aby to spředla. ... hnalo a cestou plakalo. A kravičk... panenko, pláčeš?“ — „Jak p... dali mi kůžel přediva, abych to... plač,“ řekla kráva, ... vého ucha.“ Děvč... je zas vytáhlo, ... když se začal... vidouc, že ... vlastní d... na pa... *hna*...

poleťte ke mně sem a spřeďte to!“ Tehdy straky a vrány se slítaly a předivo rozebraly i roznesly na hnízda. Na večer hnalo děvče kravičku domů. Když domů přihnalo, tázala se matka: „Jak pak, dceruško? spředla jsi předivo?“ — „Nespředla, mámo: straky a vrány je roznesly.“ Tehdy řekla macecha mužovi: „Zabí, zabí, starý, tu krávu: ona z ní bohatne.“ Tehdy ta mužova dcerka hnala zase kravičku na pastvu a po cestě plakala. A ta kravička se jí táže: „Proč pak, panenko, pláčeš?“ — „Jak pak nemám plakat, když chtějí tě zabit?“ Tehdy jí kráva řekla: „Dej pozor, panenko: jak mě budou zabíjet, tehdy pros, aby ti dali střeva, a když je budeš mít, najdeš v nich dvě jablíčka. Ty vsaď, a vyrostou z nich jabloně.“ Potom tu kravičku zabili, a mužova dcerka vyprosila si z ní střeva. I šla s nimi na řeku, prala je, a našla v nich dvě jablíčka: jedno pěkné zlaté a druhé stříbrné. A ta macešina dcera to spatřila i hnala se za ní — chtěla jí je vzít. Tehdy to děvče vhodilo je mezi kopřivy. A hned vyrostly tu dvě jabloně: na jedné byla stříbrná jablíčka a na druhé zlatá, a pod nima byla studánka. I jel tudy nějaký pán a řekl: „Kdo mi to hle jablíčko utrhne a z té studánky vody nabere, tomu dám polovici svého panství.“ Tu přiskočila dcera macešina, chtěla jablíčko utrhnout, ale jabloň je vyzdvihla do výšky; i chtěla ze studánky vody nabrat, ale pramen se ztratil. Tu přišla dcera mužova, vody nabrala i jablíčko utrhla a podala pánovi. Tehdy on jí řekl: „Já si tě vezmu za svou ženu.“ I vzal ji s sebou. Potom se jim narodilo děťátko. I poslali k tomu otci s pozdravením a prosili ho, aby přijel tomu dítěti na křtiny. Ale té macechy nepozvali. Tehdy ona řekla: „*Kterak pak* možno, abych já nejela k svým dě-

tem?“ I jela s mužem a vzala svou dceru taky na vůz, i přikryla ji kožichem a přijela tam. A ta macecha byla vědma. I udělala té mužově dceři tak, že se stala kozou, a potom ji vyhnala do řeky, aby se utopila, a svou dceru položila na její místo. Ale to děťátko neustále plakalo. A ten pán měl jednoho služebníka, a ten řekl jemu: „Pane můj milý, pane můj drahý! dejte mi děťátko, ponesu je na procházku.“ A pán řekl: „Jdi s ním.“ Ten služebník nesl to děťátko k řece a volal:

„Pojď, kozo, pojď! tvůj syn pláče,
tvůj syn pláče, chce se mu jíst.“

A ona odpověděla:

„Běžím, letím, můj synáčku!
písek oči zavaluje,
třtina nožky podřezuje,
bystrá voda zadržuje.“

Tu hned přiběhla, kůži se sebe svrhla a dítě si vzala; sedla, kojila je a velmi žalostně plakala. Když se děťátko napilo, vrátila je služebníkovi a zas odběhla. Druhého dne opět dítě plakalo. Tehdy služebník se zase vyprošoval: „Pane můj milý, pane můj drahý! dejte mi to děťátko, ponesu je na procházku.“ Potom dítě odnesl, zavolal kozu, koza přiběhla, kůži se sebe svrhla a děťátko napojila. Služebník je zas odnesl a ono zase spalo celých čtyry a dvacet hodin. Tehdy pán jeho se táže: „Kterak to?“ povídá, „že vždy nosíš dítě na procházku a že pak nepláče?“ Tu ten služebník začal se jemu přiznávat: „Kterak?“ řekl, „tvá žena, pane, stala se kozou a odběhla.“ I šli nyní spolu. Služebník ji zavolal:

„Pojď, kozo, pojď! tvůj syn pláče,
tvůj syn pláče, chce se mu jíst.“

A koza běží:

„Běžím, letím, můj synáčku!
písek oči zavaluje,
třtina nohy podřezuje,
bystrá voda zadržuje.“

Přiběhla, svrhla se sebe kůži, vzala děťátko a velmi plakala. „Nyní,“ povídá, „děťátko moje! posledníkrát se vidíme; daleko mě odtud zaženou; neuslyším, když mě budou volat!“ Ale pán vzal její kůži a vhodil do ohně. Kterak zapraštěla ta srst! Když ona to slyšela, skokem do křoví: ale kůže tu nebylo! Tehdy pán ji přikryl pláštěm a šli domů, a byli spolu živi. A ty dvě dali koňmi roztrhat.

## 85. O krásné panně a o zlé babě.

(Z Jižní Rusi.)

Stála v lese chaloupka, byl tam živ muž se ženou, a neměli žádných dětí. I šli na pouť prosit pána Boha, aby jim dal děťátko. A pán Bůh jim dal dcerušku. Když ta dceruška povyrostla, tehdy tam přijel cařovic na lov, i poslal svého služebníka: „Jdi tam do té chaloupky a popros vody.“ — Služebník tam vešel vody prosit, tu právě děvčátko pláče a perly se mu sypou z očí. Matka ji uchlácholila, děvčátko se zasmálo — a všeliké kvítí květe. Služebník vyšel ven a pověděl svému pánu: „Oj, cařovici, jaké jsem já tam viděl děvčátko! když pláče, perly se sypou, a když se směje, tehdy všeliké kvítí květe.“ — Cařovic vešel do chaloupky a shledal sám na své oči, že mu služebník pravdu řekl. Děvčátko rostlo, a cařovic, když byl na lovu, pokaždé sem přijížděl. Děvče vyrostlo, a cařovic řekl: „Starý, dej mi tu dcerku

k její sestře, ale nevěděl, že to sestra jeho paní. I lehl si spat; a v tom ona mu psaní vzala, odevřela, a kde bylo napsáno: na čele po měsíci a v týle po hvězdičce, to vyškrabala a místo toho napsala, že to není ani ještěrka ani had, a že se neví, co to porodila. Ten člověk došel ku králi a podal mu psaní. Král je přečetl a řekl: „Co jí Bůh dal, beze mne se nesmí utratiti.“ Ten člověk šel potom zase zpátky a zastavil se tam opět na nocleh; ona mu opět vzala psaní, odevřela, a co král napsal, vyškrabala a napsala tak: prvé než on se vrátí, aby ty syny zahrabala. Když pak ten posel přišel, králova žena přečetla psaní a počala plakati; bylo jí žel toho, že ti krásní synkové mají býti pochováni. I vykopala na dvoře dva hrobečky a zakopala je; a z těch hrobečků vyrostly dva javory, na každém byla jedna zlatá a jedna stříbrná halúzka. Král přijel domů a zapudil od sebe ženu svou, proto že ty děti zakopala bez něho. Král se potom opět oženil, i vzal si sestru své první ženy. Když spolu byli, tehdy ona mu řekla: „Můj muži nejjasnější! kdybychom ty javory dali poraziti a dali si z nich udělati postel.“ A po některém čase řekla opět: „Ach, muži můj nejjasnější! rozštípejme tu postel a spalme ji, a popel vysypejme na cestu.“ I hnal tudy ovčák ovce; jedna ovce zaběhla i uchvátila něco toho popele a přivedla potom na svět dva beránky: měli na čele po měsíci a v týle po hvězdičce. Tehdy ta druhá královna nenáviděla těch beránkův, i dala je zařezati a střeva na ulici vyhoditi. A ta první králova žena vyšla ven, ty střeva sebrala, uvařila a snědla, a z toho obtěžkala i porodila dva syny: na čele měli po měsíci a v týle po hvězdičce. Ti synové rostli a rostli, ale měli vždy na hlavě čepičky, nikdy jich nesundali. I za-

:htělo se jednou tomu králi, aby mu někdo přišel
›ohádky povídat; a oni mu tam řekli: jsou tu
lva bratři, ti umějí povídati pohádky. Tehdy pro
ıě poslali a oni přišli. I začali povídati pohádku:
,Byl jeden král a královna; královna porodila dva
yny, měli na čele po měsíci a v týle po hvěz-
ličce. Král zatím byl odejel na lov, i napsala
nu královna psaní a poslala. Posel zašel na noc
ĸ její sestře; ona to psaní vzala, otevřela a na-
›sala, že to není ani ještěrka ani had, a že se
ıeví, co to královna porodila. Král přečetl psaní
ı odepsal, aby toho nechali na živě, ať je cokoli.
?osel, jda domů, opět se tam zastavil, kde byl
ıa noclehu. A ona zas otevřela psaní a napsala,
ıby to zakopala prvé než se vrátím. Tehdy ona
ykopala dva dolíky — hroby, i zakopala své děti;
ı z těch hrobečků vyrostly dva javory, měly zlaté
ı stříbrné větvičky. Tehdy ta zlá sestra na to
ıaléhala, aby je porazili a z nich udělali postel;
ı když se na ni položila spat, začalo se jí těžko
lělati; i nařídila, aby tu postel rozštípali a spálili,
ı popel aby vysypali ven. Hnal tudy pastýř ovce;
edna ovčička něco toho popele uchvátila a stala
e březí, i přivedla potom na svět dva beránky:
něli na čele po měsíci a v týle po hvězdičce. Ta
lruhá královna dala ty beránky zařezati a střeva
ıa ulici vyhoditi; a ta první královna přišla, ty
třeva sebrala, přinesla domů, uvařila i snědla a
: toho obtěžkala i porodila dva syny: mají na
ele po měsíci a v týle po hvězdičce.“ Při těch
lovech ti dva chlapci se poklonili, čepičky sme-
li, tak že celý pokoj byl ozářen. — Tu druhou
enu dal král usmrtiti, a první sobě vzal a byl
ní šťastně živ.

k její sestře, ale nevěděl, že to sestra jeho paní. I lehl si spat; a v tom ona mu psaní vzala, odevřela, a kde bylo napsáno: na čele po měsíci a v týle po hvězdičce, to vyškrabala a místo toho napsala, že to není ani ještěrka ani had, a že se neví, co to porodila. Ten člověk došel ku králi a podal mu psaní. Král je přečetl a řekl: „Co jí Bůh dal, beze mne se nesmí utratiti.“ Ten člověk šel potom zase zpátky a zastavil se tam opět na nocleh; ona mu opět vzala psaní, odevřela, a co král napsal, vyškrabala a napsala tak: prvé než on se vrátí, aby ty syny zahrabala. Když pak ten posel přišel, králova žena přečetla psaní a počala plakati; bylo jí žel toho, že ti krásní synkové mají býti pochováni. I vykopala na dvoře dva hrobečky a zakopala je; a z těch hrobečků vyrostly dva javory, na každém byla jedna zlatá a jedna stříbrná halúzka. Král přijel domů a zapudil od sebe ženu svou, proto že ty děti zakopala bez něho. Král se potom opět oženil, i vzal si sestru své první ženy. Když spolu byli, tehdy ona mu řekla: „Můj muži nejjasnější! kdybychom ty javory dali poraziti a dali si z nich udělati postel.“ A po některém čase řekla opět: „Ach, muži můj nejjasnější! rozštípejme tu postel a spalme ji, a popel vysypejme na cestu.“ I hnal tudy ovčák ovce; jedna ovce zaběhla i uchvátila něco toho popele a přivedla potom na svět dva beránky: měli na čele po měsíci a v týle po hvězdičce. Tehdy ta druhá královna nenáviděla těch beránkův, i dala je zařezati a střeva na ulici vyhoditi. A ta první králova žena vyšla ven, ty střeva sebrala, uvařila a snědla, a z toho obtěžkala i porodila dva syny: na čele měli po měsíci a v týle *po hvězdičce.* Ti synové rostli a rostli, ale měli *vždy na hlavě* čepičky, nikdy jich nesundali. I za-

chtělo se jednou tomu králi, aby mu někdo přišel pohádky povídat; a oni mu tam řekli: jsou tu dva bratři, ti umějí povídati pohádky. Tehdy pro ně poslali a oni přišli. I začali povídati pohádku: „Byl jeden král a královna; královna porodila dva syny, měli na čele po měsíci a v týle po hvězdičce. Král zatím byl odejel na lov, i napsala mu královna psaní a poslala. Posel zašel na noc k její sestře; ona to psaní vzala, otevřela a napsala, že to není ani ještěrka ani had, a že se neví, co to královna porodila. Král přečetl psaní a odepsal, aby toho nechali na živě, ať je cokoli. Posel, jda domů, opět se tam zastavil, kde byl na noclehu. A ona zas otevřela psaní a napsala, aby to zakopala prvé než se vrátím. Tehdy ona vykopala dva dolíky — hroby, i zakopala své děti; a z těch hrobečků vyrostly dva javory, měly zlaté a stříbrné větvičky. Tehdy ta zlá sestra na to naléhala, aby je porazili a z nich udělali postel; a když se na ni položila spat, začalo se jí těžko dělati; i nařídila, aby tu postel rozštípali a spálili, a popel aby vysypali ven. Hnal tudy pastýř ovce; jedna ovčička něco toho popele uchvátila a stala se březí, i přivedla potom na svět dva beránky: měli na čele po měsíci a v týle po hvězdičce. Ta druhá královna dala ty beránky zařezati a střeva na ulici vyhoditi; a ta první královna přišla, ty střeva sebrala, přinesla domů, uvařila i snědla a z toho obtěžkala i porodila dva syny: mají na čele po měsíci a v týle po hvězdičce.“ Při těch slovech ti dva chlapci se poklonili, čepičky smekli, tak že celý pokoj byl ozářen. — Tu druhou ženu dal král usmrtiti, a první sobě vzal a byl s ní šťastně živ.

## 87. Ptáčník cařem.

(Z Bosny.)

Ptáčník lapil vránu, a když ji přinesl domů, chtěla žena jeho, aby ji zabil. Vrána však prosila, aby ji zase pustil, že mu bude nadháněti ptactvo a že ho šťastným učiní. I pustil ji a vrána mu druhý den nadehnala dva papoušky. Dověděv se o nich veliký vezír, ptáčníkovi je odňal, a vezírovi pak je zase vzal cař, a pro ptáčníka si poslav, pod ztracením hrdla mu rozkázal, aby mu chytil taky starou těch papoušků. Vrána mu poradila, kterak má učiniti, a tak šťastně starou dostal a caři donesl. Cař mu dal dobrou odměnu, ale ptáčník musil, jak nařídila vrána, své ženě doma dáti hodný výprask. Po některém čase rozkázal cař, aby mu ptáčník vyhledal paní těch ptáků. Vrána poradila, aby si vyžádal od caře loď plnou ženských oděvů, ty aby po světě prodával, že ta paní taky přijde kupovat. Když se to skutečně stalo, a ta paní na lodi šaty prohlížela, dala vrána znamení, a ptáčník zavezl tu paní k caři, jenž si ji velmi zamiloval. Ale cař byl starý a nová sultánka velmi nespokojena. Chtíc na ptáčníkovi se pomstiti, přemluvila caře, aby ho poslal hledat polovici prstenu, kteráž jí byla tehdáž upadla do moře, když ji ptáčník jal. Opět poradila vrána, aby si vyžádal od caře tisíc měřic vápna. Když pak s tím vápnem přijel na místo, kde tu pannu jal, musil je vysypati do moře, moře se rozjařilo a vrána tu polovici prstenu na dně našla. Cař se chtěl s tou pannou zasnoubiti, ale ta k tomu jinak svoliti nechtěla, leč by ptáčníka zahubil. Povolav ho k sobě cař, oznámil mu, že *musí vskočiti* do ohně. I vyžádal sobě ptáčník, *jakož ho* vrána zase naučila, aby mu cař prvé

dovolil ještě dobře se projeti na koni. Když se projel a kůň byl zapocen, namazal se ptáčník jeho pěnou a pak se vrhnul do ohně. Potom z ohně vyskočil zdráv a krásný jako dvanáctiletý jinoch. Caři se taky zachtělo býti mladým, i učinil ptáčníka velikým vezírem, aby mu to tajemství oznámil. Ptáčník mu poradil, aby se dobře na koni projel, pak aby se namazal konským močem a skočil do ohně. Cař tak učinil a shořel. Potom udělali ptáčníka cařem a ta panna stala se jeho sultánkou.

## 88. Obuchu hýbej se!

(Z Kašub.)

Jeden švec spravoval v sobotu staré střevíce, aby v neděli mohl jít do kostela. Dělal pozdě na noc, a ráno, když skončil svou práci, pořádně se oblekl a vzav si knížku k modlení šel. Tu slyšel v kostele kázat: jest-li kdo jmění své obětuje kostelu, že mu za to pán Bůh jiným spůsobem stokrát víc nahradí. A že byl chudý, umínil si svou chalupu i kopyta prodat a co strží, všecko donest knězi na kostel. Když přišel domů, pověděl ženě, co chce udělat, a za několik dní byly peníze už u faráře. Ale den za dnem uchází, děti pláčou hladem, žena pak div že kyjem muži svému nevymlátí, a náhrady nikdež nevidět. Konečně když už na ševce hlad příliš naléhal, ustrojil se za starého žebráka, vzal do ruky hůl a šel pána Boha hledat. Chodě jeden i druhý den, nalezl starého pastýře, jenž pásl veliké stádo ovec. A maje veliký hlad, přiblížil se k němu, aby se mu dal najíst drobtů, co mu zůstaly v hrnéčkách. Když jedl, vypravoval všecko, co učinil a jak se mu nyní vede. Tu se ten starý ovčák nad ubohým ševcem slito-

val, a daroval mu beránka, z kterého na každé zavolání: „Beránku otřes se!“ dukáty pršely, ale dal mu ho s výstrahou, aby se v jedné vsi, kudy musil jít, nestavoval v hospodě u své kmotry. S velikou radostí vzal švec beránka na ramena, poděkoval starci a pospíchal domů, aby ženu a děti potěšil. Jak mile zašel za vršek, začal ovčákovým slovům nedověřovat, neb si nemohl pomyslit, aby z obyčejného beránka padaly dukáty. A chtěje se přesvědčit o pravdě, postavil beránka na zem a řekl: „Beránku otřes se!“ a v tom okamžení válely se dukáty pod beránkem a člověk se pokládal za nejšťastnějšího na světě. Bez odkladu naložil si beránka na ramena a ubíral se dále k domovu. A když šel vedlé té hospody, vyšla mu kmotra v cestu, prosila ho, aby ji navštívil, že už se tak dávno neviděli. Švec na počátku trochu se zdráhal, ale chtěje se pochlubit, že má v kapse dukáty a jaké štěstí ho potkalo, stavil se u kmotry a dal jí napřed schovat ten dar, co dostal od ovčáka, s výstrahou: „Ale neříkejte mu: Beránku otřes se!“ Potom si sedl na lavici a vypil skleničku kořalky. Ale kmotra, baba prohnaná, hned se domyslila, že za těmi slovy musí být nějaká tajnost. I zanesla beránka do jiné světnice a když tu byla sama, řekla k beránku: „Beránku otřes se!“ A vidouc, že z něho padaly dukáty, začala přemýšlet, jak by svého kmotra ošidila. I umínila si, že ševce opije a přes noc u sebe zdrží, a na druhý den ráno že jemu dá jiného beránka tomu podobného ze svého stáda; a to se jí všecko taky vyplnilo podlé žádosti. Časně ráno vzal švec beránka na ramena a pospíchal už zrovna domů k ženě i dětem; plakaly hladem a on jim hodil několik dukátů, aby žena ustrojila dobrý oběd. Žena se nemohla vynadivit, odkud její starý nabral tolik pe-

něz, ale bála se ho zeptat. Po obědě postavil švec beránka na stůl, zavolal děti, aby se radovaly s ním, až se budou koulet dukáty, a vykřikl: „Beránku otřes se!“ Ale beránek stál jako dřevěný, ani hlavou nepohnul. Děti nemajíce hladu, začaly se smát, a žena myslila, že se muž zbláznil. Švec rozhněvaný, že se mu nestalo po vůli, ještě jednou opakoval slova starcova, ale zas nadarmo, i shodil beránka se stolu. Dokud dukáty stačily, bylo dobře; ale když už se začalo jich nedostávat, začala žena muže proklínat, že nic nedělá, o živnost se nestará. Tu nezbylo ševcovi zase nic, nežli hůl do ruky vzít a hladat starce. Věděl sice dobře, že ho zle přivítá, ale co dělat? Starý ovčák slitoval se však opět nad ubohou rodinou i dal mu nyní ubrousek, který na každé zavolání: „Ubrousku prostři se!“ sám se prostřel a nejlepší jídla i nápoje stály na něm; ale při tom mu taky dal výstrahu, aby se u své kmotry nestavoval. Švec byl tomu daru rád, poděkoval starci a šel domů. Jak mile byl za vrškem, posadil se na zem a řekl ubrousku, aby se prostřel, ne ze zvědavosti, ale z hladu, že mu v břiše kručelo. Když pak nasycen šel podlé hospody, už tu stará kmotra na něj přede dveřmi čekala, i prosila ho co nejvlídněji, aby domu jejího neminul, a doložila starým příslovím: „Kdo mine hospodu, nohu si vyvrtne v chodu.“ Švec dlouho se rozmýšlel, ale konečně přece tam vešel a kmotře dal schovat ubrus, řka: „Ale milá kmotřičko! neříkejte: Ubrousku prostři se!“ Kmotra byla chytrá i nalejvala mu na přivítanou kořalky, ne za peníze; kmotr pil skleničku za skleničkou, až se mu v hlavě začalo stmívat. Potom udělala kmotra s ubrouskem tak jako prvé s beránkem. Švec přiběhl domů k ženě a dětem, hodil *ubrousek* na stůl a zavolal: „Ubrousku pro-

to děláš, pošetilče?“ — „Co dělám! chci ti dříví přinest, i svazuju celý les v otýpku, abych se s chamradím nemusil nosit.“ — Čert vida, že s Cigánem nic nepořídí, nabral roští a šel domů. Potom šel ke starému Čertu se poradit: „Najal jsem si Cigána,“ povídá, „a nevím, co si s ním počít: jsme dost silni a chytři, ale on je ještě silnější a chytřejší — nezbývá, než abych ho zabil.“ — „Dobře; až si lehne spat, zabí ho, aby snad ještě někoho z našinců neošidil.“ Přišel domů a šel spat. Cigán bez pochyby něco čul; i položil svůj kožich na lavici, kde obyčejně spával a sám si vlezl do koutka pod lavici. Čert myslil, že Cigán už tvrdě spí, vzal železnou palici a uhodil do kožichu, až se vůkol rozléhalo; potom šel spat, mysle, že už je po Cigánovi. A Cigán si povzdechl: „Och!“ i zachrul se v koutě. — „Co pak ti je?“ — „E! blecha mě štipla.“ — Čert opět šel ke starému na poradu. „Ale jak ho zabit?“ povídá, „když jsem mu dal palicí, jen se zachrul a řekl, že ho blecha štipla.“ — „Tehdy mu raději zaplať,“ řekl starý, „co chce, ať si jde jinde po světě služby hledat.“ — Cigán si vzal pytlík s dukáty a šel. Ale Čertovi bylo potom líto peněz, i radil se opět se starým, a starý řekl: „Běž za ním a řekni, kdo z vás silněji dupne nohou o kámen, toho ty peníze budou.“ — Čert běžel za ním: „Hej, počkej, Cigáne! něco ti řeknu.“ — „A co chceš, lotře?“ — „Počkej, budem spolu dupat: kdo silnéji dupne o kámen, toho peníze budou.“ — „Tehdy dupni,“ řekl Cigán; a Čert dupnul jednou i podruhé, až v uších zalehlo. Zatím Cigán nalil pod kámen vody a povídá: „Což pak to? hlupáku! já dupnu o suchý kámen, a voda vystřikne.“ Dupnul a cák! vystřikla voda z kamene. — Čert opět šel na radu a starý řekl: „Běž za ním, kdo

z vás výše palici vyhodí.“ — Cigán zatím už ušel několik mil, tu se ohlídne a Čert za ním: „Hej, počkej, Cigáne!“ — „A co chceš, padouchu?“ — „Kdo z nás výše palici vyhodí, toho peníze budou.“ — „Nu! tehdy budem házet; mámť i bez toho dva bratry tam na nebesích, jsou oba kováři, i hodí se jím to na kladivo a nebo na kleště.“ Čert vyhodil, až sotva bylo co vidět. A Cigán vzal palici za konec, sotva ji pozvedl, a volá: „Hej, bratři! nastavte tam rukou!“ A Čert popadl ho za ruku: „Počkej, neházej, bylo by jí škoda.“ — Potom poradil starý: „Běž ještě za ním a řekni, kdo rychleji poběhne.“ — Čert ho dohonil a Cigán řekl: „Víš-li co, s tebou já nebudu se honit; ale mám maličkého synáčka, Jácu, jsou mu teprva tři dni, jest-li že toho dohoníš, tehdy se mnou se budeš měřit.“ I zahlídl Cigán ve brázdě zajíce: „Vidíš ho?“ povídá, „to můj maličký Jáca. A no! Jáco, utíkej.“ A zajíc vyskočil a sem tam po poli, jen se za ním prášilo. — „Aj!“ povídá Čert, „vždyť pak neběží pořádně.“ — „A co? v mé rodině ještě nikdo pořádně neběžel: kudy vidí, tudy běží.“ — Potom starý poradil, aby spolu zápasili, kdo silnější.“ — „E!“ povídá Cigán, „což bych já s tebou zápasil; mám však otce, je tak starý, že mu nosím už sedm let do díry jíst; když toho přemůžeš, tehdy spolu se popadnem.“ — I věděl Cigán o medvědu a vedl Čerta k jeho díře. „Jdi tam,“ povídá, „zbuď ho a popadni se s ním.“ — Čert tam vlezl a řekl: „Vstávej, vousáči! budem spolu zápasit.“ — A medvěd se do něho pustil, popral a poškrábal ho pořádně a pak ho z díry vyhodil. — Konečně poradil starý, kdo silněji hvízdne, tak aby ho bylo na tři míle slyšet. Čert hvízdnul, až to zavznělo i zašumělo. A Cigán řekl: „*Což to! když* já hvízdnu, tehdy oslepneš i ohlu-

chneš — zavaž si oči i uši.“ Čert zavázal. Tu vzal Cigán palici, co dříví štípají, a uhodil Čerta za uši jednou i podruhé. — „Oj, počkej! oj, nehvízdej, zabiješ mě! bohdejž tě s tvými penězi nehoda zadávila! jdižiž na kolo!“ — A tak byl konec.

## 90. O hloupém vlkovi.

(Z Kašub.)

Jednou zdálo se jednomu vlkovi, že dostane dobrou svačinu, a to se mu taky vyplnilo. Vstal ze svého brlohu, šel nějakou stezkou a našel sádlo. I podíval se na ně a řekl k sobě sám: „Vždycky říkají, že sny jsou vítr, a přece mi se jednou sen vyplnil.“ Polovic toho sádla snědl a druhou polovici si schoval. Potom šel dál a přišel k nějaké kaluži; tu chodila kobyla se hříbětem a vlk jí řekl: „Já ti to hříbě sním.“ Kobyla nebyla hloupá a řekla vlkovi: „Tehdy jen brzíčko, neb se mi velmi zle vede: to hříbě mě kouše, sedlák mě zapřáhá, a mám mnoho nesnází, a k tomu ke všemu jsem ještě kulhavá. Ale kdybys byl tak dobrý a chtěl mi to z nohy vytáhnout, tuze mě to bolí!“ Vlk byl ochoten; kobyla pozdvihla zadní nohu a vlk prohlížel, co jí má vytáhnout. V tom ho kobyla uhodila tak, že se vlčák převalil a chvilku zůstal ležet; a když se zas sebral, byla kobyla se hříbětem ta tam. Potom šel ten vlk dále a našel svini s malými prasátky i řekl jí: „Já ti ty všecky prasátka sním.“ Ale svině byla schytralá i řekla mu: „Tomu jsem velmi ráda, proto že mě tuze hryzají a já mám špatné žrádlo; ale že ty prasátka ještě nejsou pokřtěny, musíme je napřed *pokřtit.*“ Vlk byl k tomu ochoten a šel s pra*sátky do řeky*. A bylo to nedaleko mlýna. Pra-

sátka tak tuze kvičely, až i mlynářští psi ten kvikot uslyšeli a přiběhli k řece. Tu svině nabyla smělosti, a vlkovi poslední prasátko v řece vyrvala a vlka samého dále do vody vstrčila. Zmáchán vylezl z řeky ven, a tu se naň shrnuli ti mlynářští psi, a tak ho pokousali, že s něho hadry visely. Přece však jim vyvázl živý a šel dál, i přišel na vysokou horu; tu běhaly kozy a on jim řekl: „Kozy, já vás všecky sním.“ A kozy mu řekly: „Udělej, co chceš, ale my se musíme před smrtí trochu pomodlit.“ — „Tehdy jen brzy,“ řekl vlk a začal se s nimi modlit růženec: „Ahú! ahú! ahú!“ — V tom uslyšel ho pes ovčácký, přiběhl na něj, a co mlynářští psi neudělali, dodělal, tak že vlkovi na celém těle nezůstalo ani zdravého místečka a ledva s životem vyvázl. Tu sobě nějakou chvíli poležel a potom vstal a sedl si na ohon; a v tom mu zavál dobrý vítr. I sebral se, šel dál a našel starého berana, pásl se sám. Tehdy řeku jemu vlk: „Berane, já tě s ním.“ A beran mu odpověděl: „Udělej, co chceš, však jsem už starý dost; ale což ti pomůže na mně zuby sobě kazit? víš co, jdi tam hle dolů a odevři hubu, a já ti do ní vskočím.“ Vlk byl tak hloupý, slezl s hůry a postavil se dole s odevřenou hubou. Beran se s hůry hodně rozběhl a vlka tak uhodil, že ten se překotil a napoly mrtvý padl, a beran šel svou cestou. Po dlouhém, dlouhém čase vlk se zase zpamatoval a vlekl se dál, vrávoraje sem tam, v pravo v levo, na před na zad, jak opilý. Tak se připlazil až k nějakému velkému dubu a pod ním si tu sedl, i řekl sobě mám: „Jak mi se tak hloupě vedlo! pravda, že mi se zdálo, že dostanu dobrou svačinu: ale jaké štěstí i neštěstí mě potom potká, o tom nezdálo mi se nic. Ale tím vším byl jsem taky já vinen sám. Byl-li to rozum-

9

kobyle se dávat za doktora? a co ještě hloupějšího, vydávat se za kněze a prasátka křtít? a nebo jak jsem byl hloupý, že jsem chtěl jako varhaník s kozami se modlit růženec! a nad to co hloupějšího, aby mi celý beran vskočil do huby! Ano, ano, nejsem nic více hoden, než aby mi někdo při samé řiti usekl ohon!“ — I stál za tím dubem sedlák a měl v ruce sekyru, bylť si pro tyčky na obruče; a tu bác! vlkovi ohon uletěl. — A ten hloupý vlčák ještě potud bez ohonu běhá, jest-li že včera nezcepeněl.

# Obsah.